

ആംഗ്ലസാമ്രാജ്യം

കെ. സി. കേശവപിള്ള

വില രൂപാ ഒന്നു.

ശ്രീ

ആംഗലസാമ്രാജ്യം

മഹാകാവ്യം.

പ്രൊഫസർ എ. ആർ. രാജരാജവർമ്മ

എം. ഏ., എം. ആർ. ഏ. എസ്.

കോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ

സംസ്കൃതകൃതിയിൽനിന്ന്

കെ. സി. കേശവപിള്ള

മലയാളത്തിൽ

തർജ്ജമ ചെയ്തത്.

കൊച്ചി ൧൧-ാം കൂർ

രാമവർമ്മ (അപ്പൻ) തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ

അവതാരികയോടു കൂടിയത്.

"ഭാസ്കരമുദ്രാലയം."

തിരുവനന്തപുരം.

൧൦൮൪.

പകർപ്പവകാശം രജിസ്റ്റർ ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

എല്ലാപ്രതികളിലും ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ മുദ്ര ഉണ്ടായിരിക്കും.

മുഖവുര.

"ആംഗലസാമ്രാജ്യം" എന്ന സംസ്കൃതമഹാകാവ്യം അച്ചടിച്ചതു് ൧൦൮൩-ാമാണ്ടിടയ്ക്കാണു്. ആയവസരത്തിൽ തന്നെ അതിന്റെ 'ഗുണ'ങ്ങളാൽ 'കൃഷ്ട'തയെ പ്രാപിച്ചു് ഈ തർജ്ജമയാകുന്ന 'ചാപല'ത്തിനായി എന്നെ 'പ്രചോദനം' ചെയ്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ആ വിവരത്തിനു ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ സന്നിധിയിലേയ്ക്കു് ഞാൻ ഒരു എഴുത്തയച്ചതിനു മറുപടിയായി അവിടുന്നു്, ഞാൻ ഈ ഗ്രന്ഥം മലയാളത്തിൽ തർജ്ജമചെയ്യുന്നതു വളരെ നന്നായിരിക്കുമെന്നും, ഉത്സാഹമുണ്ടെങ്കിൽ അങ്ങനെ ചെയ്വാൻ എന്നോടു പറയണമെന്നു കൂടി അവിടുന്നു വിചാരിച്ചിരുന്നു എന്നും എഴുതീട്ടും, പുസ്തകത്തിന്റെ ഒരു പ്രതിയും എനിക്കു് അയച്ചുതരികയുമുണ്ടായി. ഇതു് എന്റെ പക്കൽ വന്നുചേന്നതു് ൧൦൮൩ കന്നിയിലാണു്; താമസിയാതെ തന്നെ ഞാൻ ഇതിനെ ഭാഷപ്പെടുത്താൻ ആരംഭിക്കയും ചെയ്തു. മൂലം ആദ്യമായി വായിച്ചുതോട്ടുകൂടിയാണു് ഭാഷാന്തരീകരണവും നടന്നുവന്നതു്. കൊല്ലം ഇംഗ്ലീഷ്‌ഹൈസ്കൂളിൽ മലയാളമുൻഷിവേലയിൽ ഇരുന്ന എന്നെ ആയാണ്ടു കുംഭമാസത്തിൽ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ പുത്രന്റെ അദ്ധ്യാപകനായി നിയമിക്കയാൽ എനിക്കു് ആ മാസത്തിൽ കൊല്ലത്തുനിന്നും ഇങ്ങോട്ടു പോരുന്നതിനിടയായി. / അപ്പോഴും ഇതിൽ ആറു സർഗ്ഗം തർജ്ജമചെയ്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. മൂലഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ വാസസ്ഥാനമായ ഈ സ്ഥലത്തേയ്ക്കുള്ള മാറ്റം നിമിത്തം ഉണ്ടായ സൌകര്യാധിക്യത്താൽ ശേഷം തർജ്ജമ മുഴുവൻ ൧൦൮൪ മേടത്തോടുകൂടി അവസാനിക്കയും, പിന്നെ അവിടുത്തെ സമയം നോക്കി ഇതു പരിശോധിപ്പിച്ചു തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. ഈ പരിശോധന അവസാനിച്ചതു് കഴിഞ്ഞയാണ്ടു ചിങ്ങമാസത്തിലാണു്. ഇതിലേയ്ക്കു്

ഇത്രയും കാലതാമസം വന്നതിന്റെ കാരണം അവിടത്തെ കൃത്യാന്തരബാഹുല്യമാകുന്നു. ഇതിനിടയ്ക്കു് 'സദാരാമ' എന്ന സംഗീതനാടകം, 'പള്ളിക്കെട്ടു വർണ്ണനം' തുള്ളൽപ്പാട്ടു, 'ഷഷ്ടിപൂർത്തിഷഷ്ടി', 'മാനസോല്ലാസം' 'വിക്രമോർവ്വശീയം' സംഗീതനാടകം മുതലായ ചില കൃതികൾ ഞാൻ എഴുതീട്ടും ഉണ്ടു്. പരിശോധനയ്ക്കു സൗകര്യത്തിനായി ആദ്യം മൂലശ്ലോകങ്ങളോടുകൂടിയാണു് പരിഭാഷ എഴുതിത്തീർത്തതു്. പിന്നെ ഇതു് അച്ചടിപ്പിക്കത്തക്കവണ്ണം മാറി എഴുതുന്നതിനും കുറേ കാലം വേണ്ടിവന്നു. അനന്തരം മഹാമനസ്കനായ കൊച്ചി ൧൧-ാംകൂർ രാമവർമ്മ (അപ്പൻ) തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ഇതിനു് ഒരു അവതാരിക എഴുതാമെന്നു സദയം കല്പിച്ചതനുസരിച്ചു് ഈ കൃതി അവിടത്തേക്കു് അയച്ചു. വിവിധകാര്യപര്യാകുലനായ അവിടത്തേക്കു് അതിൽപ്പിന്നെ നേരിട്ട പല വിഘ്നങ്ങൾ നിമിത്തം അവതാരിക എഴുതി പുസ്തകം മടക്കി അയച്ചുതരുന്നതിനു് സ്വല്പം താമസം വേണ്ടിവന്നു. "തർജ്ജമ മുഴുവനും മൂലത്തോടുകൂടി ഒത്തുനോക്കിയതിനു ശേഷമാണു് ഞാൻ അവതാരിക എഴുതീട്ടുള്ളതു്" എന്നു് അവിടുന്നയച്ച തിരുവെഴുത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു.

കാളിദാസകൃതമായ രഘുവംശത്തിന്റെ രീതിയിൽ മനോഹരമായി എഴുതിയിരിക്കുന്ന ഒരു മഹാകാവ്യമായ മൂലഗ്രന്ഥത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യത്തെപ്പററി ഞാൻ വിസ്തരിച്ചിട്ടാവശ്യമില്ല. ഇതിൽ ൨൨ സർഗ്ഗങ്ങളിലായി ൧൬൨൦ ശ്ലോകങ്ങൾ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. 'ആംഗലസാമ്രാജ്യം' എന്ന പേരുകൊണ്ടു തന്നെ ഇതു് ബ്രിട്ടീഷ്കാർ ഇന്ത്യയിൽ പ്രവേശിച്ചതു മുതലുള്ള ചരിത്രത്തിന്റെ ഒരു സംഗ്രഹമാകുന്നു എന്നു തെളിയുന്നുണ്ടല്ലോ. എന്നാൽ മററുള്ള ചരിത്രഭാഗങ്ങളേയും ഇതിൽ സംക്ഷേപിച്ചിട്ടുണ്ടു്. രണ്ടാം സർഗ്ഗത്തിൽ ഹിന്ദുക്കളുടേയും മഹമ്മദീയരുടേയും ഭരണകാലത്തിലുള്ള ചരിത്രങ്ങളെ സമഗ്രമായി വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. മഹാരാഷ്ട്രന്മാരോടുള്ള ഒന്നാമത്തെയും രണ്ടാമത്തെയും യുദ്ധങ്ങളെപ്പററി പറയുന്ന സന്ദർഭങ്ങളിൽ അതിലേക്കു്

ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ള മഹാരാഷ്ട്രചരിത്രകാലത്തിലെ പ്രധാനസംഭവങ്ങളെക്കൂടി വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ആകപ്പാടെ ഇൻഡ്യാചരിത്രത്തിലുള്ള ഓരോ പ്രധാനസംഭവങ്ങളേയും യഥാൎഹം ക്രമപ്പെടുത്തിയാണ് ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുള്ളത്; എന്നാൽ കവിതാരീതിക്ക് ഉതകുംവണ്ണം ചമൽക്കാരജനകങ്ങളായ സംഭവങ്ങൾക്ക് അവിടവിടെ പ്രാധാന്യം കൊടുത്തിട്ടും ഉണ്ട്. ചരിത്രവിഷയമായ പ്രാധാന്യത്തിൽ സ്വല്പം പിറകിൽ നില്ക്കുന്ന ചില അംശങ്ങളെ—എതാവത്: ടിപ്പുവിന്റെ മലബാറിലെയ്ക്കും വിശിഷ്യ തിരുവിതാംകൂറിലെയ്ക്കും ഉള്ള പ്രവേശങ്ങളേയും മറ്റും—കുറെ വിസ്തരിച്ചു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ ആ ന്യൂനതയുടെ ഉത്തരവാദിത്വം തന്റെ സ്വരാജ്യസ്നേഹത്തിനാണെന്നു ഗ്രന്ഥകൎത്താവു തന്നെ മുഖവുരയിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. ആധുനികമായ ലണ്ഡൻപട്ടണത്തിന്റെ വൎണ്ണനയെ കാവ്യമുഖമാക്കിയിരിക്കുന്നതു് സംസ്കൃതകാവ്യരീതിയുടെ അനുകരണമാകുന്നു.

ഇപ്രകാരം മഹത്തായിരിക്കുന്ന ഈ കാവ്യത്തെ തൎജ്ജമചെയ്യാൻ ഇറങ്ങിയതു നിമിത്തം എനിക്ക്, മൂലഗ്രന്ഥകൎത്താവിന്റെ ശിഷ്യത്വം വഹിക്കുന്നതിനും, അവിടുത്തെ സൎവ്വതോമുഖമായ പാണ്ഡിത്യം സൂക്ഷ്മബോധിത്വം കവനസാമൎത്ഥ്യം മുതലായ ഗുണങ്ങളെ അറിഞ്ഞ് ആശ്ചൎയ്യപ്പെടുന്നതിനും, വിശിഷ്യ സംസ്കൃതമലയാളഭാഷകളുടെ അനേകമൎമ്മങ്ങളെ ഗ്രഹിക്കുന്നതിനും ഭാഗ്യം സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്. തൎജ്ജമയിൽ ശരിയായി വരുത്തുന്നതിനു പ്രയാസമായിത്തോന്നീട്ടുള്ള ചിലഭാഗങ്ങളെ കേൾപ്പിക്കുന്ന അവസരങ്ങളിൽ അവിടുന്നു നിഷ്പ്രയാസമായി പറഞ്ഞുതന്നിട്ടുള്ള പാഠാംശങ്ങളുടെ സാരള്യം എന്നെ വിസ്മയിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതിനു കണക്കില്ല. ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസത്തിൽ അവിടുത്തെപ്പോലെ നിഷ്കൎഷയില്ലാത്തതു് അതിനു ശക്തിയില്ലാത്തതുകൊണ്ടാണെന്നു പറയുന്ന ആളുകൾ, ചിറ്റെഴുത്തുകോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ നെററിയിൽ കിടക്കുന്ന ഭസ്മരേഖകൾക്ക് ഐകരൂപ്യമില്ലാത്തതു് അവിടുത്തെ കരകൌശലവൈകല്യത്താലാണെന്നു അനുമാനിക്കുന്നതിനും മടിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല.

രൂപത്തിൽ സംജ്ഞാനാമങ്ങൾക്കെല്ലാം സംസ്കൃതച്ഛായയാണു കൊടുത്തിട്ടുള്ളതു്. ഭാഷയിലാകട്ടെ അവയെ അതു പോലെയും, ചില ദിക്കുകളിൽ സന്ദർഭം അനുസരിച്ചു് ഇംഗ്ലീഷിന്റെയോ മലയാളത്തിന്റെയോ രീതിയിലും പ്രയോഗിച്ചിട്ടുണ്ടു്. രൂപഭേദം ഉള്ള നാമങ്ങൾ എല്ലാം വിവൃതിയിൽ നോക്കി ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണു്. ഭേദങ്ങളായ നാമവിശേഷങ്ങളെയും മറ്റും വൃത്തത്തോടു യോജിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള ചില ഭാഗങ്ങളിൽ യതിയെപ്പറ്റി വളരെ നിഷ്കർഷിച്ചിട്ടില്ല. ആറേഴു സംവത്സരങ്ങൾക്കു മുൻപേ എഴുതിത്തീർത്ത ഈ തർജ്ജമയിലെ പ്രയോഗരീതിയും പ്രായേണ അന്നത്തെ രുചിക്കു് അനുഗുണമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു എന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

ഗുരുതരങ്ങളായ കൃത്യാന്തരങ്ങളുടെ ഇടയ്ക്കു് ഇതിന്റെ പരിശോധനയ്ക്കായി ചെയ്യേണ്ടിവന്ന സമയവ്യയത്തെ ക്ഷമയോടുകൂടി സഹിച്ചു മൂലഗ്രന്ഥകർത്താവിനോടും, ഇതു മുഴുവൻ മൂലത്തോടുകൂടി ഒത്തുനോക്കി സരസവും സരളവുമായ ഒരവതാരിക എഴുതി അയച്ചുതന്ന സഹൃദയതിലകമായ അപ്പൻ തമ്പുരാൻ തിരുമേനിയോടും, ഇതിന്റെ അച്ചടിയിൽ ദ്രവ്യസഹായം ചെയ്തും മുൻകൂറായി വില അയച്ചുതന്നും എന്നെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള മാന്യന്മാരോടും ഞാൻ യഥായഥം അകൈതവമായ കൃതജ്ഞതയെ പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

തിരുവനന്തപുരം,
൧൦൮൪ മിഥുനം ൨൪. } കെ. സി. കേശവപിള്ള.

അവതാരിക.

കാവ്യത്തിന്റെ സ്വഭാവം കവിയറിയുന്നതു പോലെ കാവ്യഗുണദോഷങ്ങളെ നിരൂപകൻ കാണുകയില്ല. കവിയുടെ സങ്കല്പശക്തി നിരൂപകനുമുണ്ടെങ്കിൽ നിരൂപണത്തിനേക്കാൾ എളുപ്പം കവനത്തിനായിരിക്കും. ആകാശപുഷ്പത്തിന്റെ മുടി ആകാരം നിൎണ്ണയിക്കത്തക്കവണ്ണം കല്പനാവൈഭവമുള്ള കവിപുംഗവന്മാൎക്ക് അവാങ്മനസഗോചരമായി യാതൊന്നും തന്നെ ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. ചന്ദ്രന്റെ ഗുണങ്ങൾ ആസകലം ചാണകപ്പുത്രനു നൽകി, ലൌകികരംഗവും രംഗിക്കുന്നവും കൂടാതെ ശരച്ചന്ദ്രനെപ്പിടിച്ചു വറളി ഉണക്കുവാനും ചാണകപ്പുത്രനു മാനം കൊടുക്കുവാനും പച്ചപ്പരമാൎത്ഥം പറഞ്ഞ് പരമാബദ്ധവും ജനിപ്പിക്കുവാനും പരഹൃദയപരിശോധനം ചെയ്യുവാനും സാമൎത്ഥ്യമുള്ള കവിഹൃദയം ആൎക്കാണ് അറിയുവാൻ കഴിയുന്നത്? രാജരാജകവിരാജവിരചിതമായ 'ആംഗലസാമ്രാജ്യ'മെന്ന സംസ്കൃതകാവ്യം കേരളഭാഷാദൎപ്പണത്തിൽ പ്രതിഫലിച്ചുണ്ടായ ഈ പ്രതിച്ഛായയിൽ പ്രതിപത്തിയില്ലാത്തവരുണ്ടെങ്കിൽ അവർ പ്രകൃത്യാ കേരളഭാഷയിൽ വിപ്രതിപത്തിയുള്ളവരായിരിക്കണം. ദോഷൈകദൃക്കുകളുടെ ദൃഷ്ടിദോഷംകൊണ്ടോ ദ്രഷ്ടാവിന്റെ ശ്വാസോഷ്മാവു തട്ടിയുണ്ടാകുന്ന ദൎപ്പണമാലിന്യംകൊണ്ടോ തോന്നുന്ന തെളിവില്ലായ്മ ബിംബത്തേയോ പ്രതിബിംബത്തേയോ ബാധിക്കുന്നതല്ല. ഗൌരവവിഷയമായി ഗണിച്ചുപോരുന്ന ചരിത്രസംഭവങ്ങളെ കാവ്യത്തിനനുഗുണ ചമൽക്കാരത്തോടു കൂടി വൎണ്ണിച്ചിട്ടുള്ള മൂലകവിയുടെ ആശയത്തിന് ഹാനിക്കുറവും വിട്ടുവീഴ്ചയും വരാതെ അസംസ്കൃതനിലയിൽ കിടക്കുന്ന കേരളഭാഷയിൽ പകൎത്തുന്നത് സുകരമല്ലെന്ന് അനുഭവസ്ഥന്മാൎക്കു അറിഞ്ഞുകൂടും.

മൂലം :— "കൃഷാണപാദാംബുവേന്ദ്രിവിഭ്രമ-
പ്രവൃത്തരോമന്ഥമന്ഥരീകൃതം
ന മാനസം തസ്യ കദാപി പസ്പൃശേ
പരാൻ പരാസ്താൻ പ്രതികാരശങ്കയാ."

തൎജ്ജമ :—

"ഉഗ്രറാംശുവന്റെ മഹാപ്രതാപമുള്ളോം തന്നോളമില്ലാൎക്കമെ-
ന്നോറും ദൃഢമഹോ! മദിച്ചുലസനായ് മേവും മഹീവല്ലഭൻ
തോറവുള്ളോരരിസഞ്ചയം പ്രതികരിച്ചീടുന്നതിന്നായ് മുതി-
ൎന്നീടാൻ വഴമെന്ന മാനസമതിൽ തെല്ലും നിനച്ചില്ല താൻ.
(൩—൧൧)

തന്മയത്വംവരത്തക്കവിധം തൎജ്ജമചെയ്യുന്നതിൽ ഗ്രന്ഥകാരനുള്ളപാടവത്തെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നതായ അനേകം ശ്ലോകങ്ങൾക്കിടയിൽ നിന്ന് 'സ്ഥാലീപുലാകന്യായേന' ഏതെങ്കിലും ഒന്നെടുത്ത് ഉദാഹരിക്കുന്നതൊന്നല്ലാതെ ഉള്ളതിൽവെച്ചു നല്ലതു നോക്കി തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നതിന്നു ഞാൻ ഉത്സാഹിച്ചിട്ടില്ല. അതു സാദ്ധ്യവുമല്ല. 'ആംഗലസാമ്രാജ്യം' ഭാഷാന്തരപ്പെടുത്തുന്നതു സാധാരണസംസ്കൃതഗ്രന്ഥങ്ങൾ തൎജ്ജമചെയ്യുന്നതു പോലെ അത്ര എളുപ്പത്തിൽ സാധിക്കുന്ന ഒരു കാൎയ്യമല്ല പരിഭാഷകന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്നു തടസ്ഥം വരുത്തുന്നതായ പല വൈഷമ്യങ്ങളും അതിൽ പരിഗണനീയങ്ങളായിട്ടുണ്ട്. 'ഇന്ദ്രനോ ചന്ദ്രനോ' വൃത്തത്തിനു ഒതില്ലെങ്കിൽ 'പാകശാസന'നായിട്ടോ 'ശീതകിരണ'നായിട്ടോ വലിച്ചു നീട്ടി പാകപ്പെടുത്തുവാൻ വിരോധമില്ല. തെളിച്ച വഴിപോകാത്ത 'അക്ബർ' മുതലായ വൈദേശികവിശേഷനാമങ്ങളെ പോയവഴിക്കു തെളിക്കുകയല്ലാതെ മറെറന്തൊരു ഗതിയാണ് കവിക്കുണ്ടാകുന്നത്? 'അക്ബർ' വൃത്തത്തിനു ചേൎന്നില്ലെങ്കിൽ വൃത്തം അക്ബൎക്കു ചേരേണ്ടതായി വരുന്നു. അതുപോലെതന്നെ 'ഒവാപനീശി' മുതലായ സാങ്കേതികശബ്ദങ്ങൾ തൎജ്ജമ ചെയ്യുമ്പോഴും ഈ വക ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ നേരിടുന്നതാണ്.

"മരിച്ച നൈസാമരാചകൻറ പുത്രൻ
മുറസ്സു വാണാനഥ നാസ്സർജംഗൻ
കയമിച്ചതില്ലായതു പൌത്രനായ
സമന്സാൻ മുസഫർജംഗഭൂപൻ." (൩—൫൭)

"ജനിച്ചു ചെന്നണായുമായവർതൻക്രമത്തിൽ
നശിച്ചു താനനവധിച്ചുവളായവൾക്കായ്
ഫൌരസ്ത്യമാനവണിഗ്ജനസംഘമെന്ന
പേരാർന്നു നൽകി വിധി പോയധികാരപത്രം."
(൫—൫൭)

പലേടം കവിയ്ക്കു വശപ്പെട്ടിരിക്കേണ്ടതു പോയിട്ട് കവിപദങ്ങൾക്ക് അടിമപ്പെടേണ്ടതായി വരുന്ന അവസരങ്ങളിലാണ് പതിഞ്ചാകുന്ന കവിതയിലുള്ള പഴക്കവും തഴക്കവും വാസനയും പൂർവാധികം തെളിഞ്ഞുകാണുന്നത്.

പതിനാലും പതിനെട്ടും പത്തൊൻപതും ഇരുപത്തിരണ്ടും സർഗ്ഗങ്ങൾ സൌകര്യാവിരോധേന മുഖവൃത്തത്തിൽ തർജ്ജമ ചെയ്തു കാണുന്നുണ്ടെങ്കിലും ഗ്രന്ഥകാരപാദവപ്രകടനാവസരത്തിൽ മാത്രം മതിമറന്നു വൃത്താന്ത്യതരംഗമ സാമാന്യേന അപരിത്യാജ്യമാണെന്നും അതുകൊണ്ടു മൂലാർത്ഥത്തിനും ശ്രാവ്യതയ്ക്കും വരുന്ന ഭംഗം ഗണ്യമല്ലെന്നും രസിച്ചു കാണാതെ പ്രസ്തുത കവിയുടെ സാഹസികത്വം സർവ്വഥാ അഭിനന്ദനീയം തന്നെ.

"പാരാളവും കണ്ടു പരാധി പൂണ്ട ഭ-
ദ്രാശയെയേറുന്ന പരാക്രമാതും
തരാനാപ്തിതം ബന്ധുവരാവനാർത്ഥം
വരാതിതന്നോനു വരാ രണത്തിൽ." (൩—൩൭)

"ഉത്തുംഗശ്രീ തടവിന മഹാരാജകവിയാലുച്ചമായും
മെത്തീട്ടും മുന്നയതതികളാലെത്രയും നീചമായും
മദ്ധ്യാഹ്നത്തിൽ ദിവസമണിപോൽ പൊങ്ങിയും താണുമന്നാ-
പ്പൃഥ്വീശൻ തന്നുടെയ പരമൈശ്വര്യ പാദം പതനം." (൨-൪൩)

ഇമ്മാതിരി ശ്ലോകങ്ങൾ വായിക്കുമ്പോൾ വായനക്കാരുടെ മനസ്സിൽ മൂലവൃത്തസ്ഥാനത്തു യാതൊരുവികാരവും ജനിക്കുന്നതല്ല.

ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസവിരഹംകൊണ്ടു കൈരളീമഹിളയ്ക്കു വൈധവ്യം വരുമെന്നു വിചാരിക്കുന്ന കൂട്ടത്തിലല്ലാ പ്രസ്തുതകവിയെന്നു വരികിലും ഈ തർജ്ജമയിൽ ഒരു മുക്കാലും ഭാഗങ്ങളിൽ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസം പ്രയോഗിച്ചു കാണുന്നുണ്ട്. പ്രാസാന്തരങ്ങളെക്കൊണ്ടു കൈരളീമഹിളയ്ക്കു നെടുമംഗല്യവും രമണീയതയും ഉണ്ടാക്കുവാൻ കഴിയുമെന്നുള്ളതിന്നും ധാരാളം ഉദാഹരണങ്ങൾ കാണിച്ചിട്ടുണ്ട്.

"വൻപൊന്തിവണ്ണമതിവേഗമിയന്ന മിന്നൽ-
കമ്പിത്തപാലിവ പുരംപ്രതി ചെന്നുലം,
ന്നവരതോടാളുകൾ വില്ലാഗർതൻചരിത്രം
തൻപത്രസംസ്ഥതടെയന്നുപോൽ ഗ്രഹിച്ചു." (൨൦-൨൦)

"നിസ്സാരമാം നികതിയൊക്കെ നിറുത്തി; ഭൂമി-
യെല്ലാം പകുത്തു പുതുതായ് കുടികൾക്കു നൽകി;
നിസ്തുല്യശീലനവനാത്മജനാവനത്തിൽ
വസിച്ചു വാണു വഴിപോലെ വെളിപ്പെടുത്തി." (൨൦-൨൨)

"നിർവിഘ്നമുണ്ടായ ജയങ്ങളാലേ
നിജപ്രതാപം വളർന്നോരച്ഛ
നിസ്സാരരാം വൈരികളെ നിഗ്രഹിപ്പാൻ
നിശ്ശേഷമെന്നോർത്തിതവൻ ജഡാത്മാ." (൧൭-൨൨)

ഇവിടെ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസം ഉണ്ടായതുകൊണ്ടും ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ടും ഗുണമല്ലാതെ ദോഷമൊന്നും തോന്നുന്നില്ല. അന്ത്യപ്രാസം, ആദ്യാക്ഷരപ്രാസം ഇതുകൾക്ക് ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസത്തെക്കാൾ എന്നല്ല ദ്വിതീയതൃതീയാക്ഷരപ്രാസങ്ങളെക്കാൾ സ്വാരസ്യം കൂടുതലോ കുറവോ എന്ന കാര്യം ശ്രോതാവിന്റെ രുചിഭേദത്തെ അനുസരിച്ചിരിക്കുന്നതാണ്. മലയാളത്തിൽ തോടയാണ് ഉപയോഗിച്ചു വരുന്നതെന്നു വെച്ചു പാദഭേദത്തെ കുറ

ഹിനു ഭംഗിയില്ലെന്നു പറയുന്നവരോടു മൌനമവലംബിക്കുന്നതല്ലാതെ മറുവടിയൊന്നും പറയേണ്ടതില്ല. പരിചയംകൊണ്ടു പ്രതിപത്തി വൎദ്ധിക്കയില്ലെന്നോ കാലം കൊണ്ടു രുചി ഭേദപ്പെടില്ലെന്നോ ശഠിച്ചു പറവാൻ ഞാൻ തയ്യാറില്ല. മിൽട്ടൺ പ്രാസം ത്യജിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു വെച്ചു വെണ്മണി മഹൻ നമ്പൂരിയുടെ കവിതയ്ക്കു കുറവു പറവാമോ

‘‘ശ്വപാകോ ജല്പാകോ ഭവതി മധുപാകോപമഗിരാ
നിരാതങ്കോ രങ്കോ വിഹരതി ചിരങ്കോടികനകൈഃ
തവാപൎണ്ണേ! കൎണ്ണേ വിശതി മനുവൎണ്ണേ ഫലമിദം
ജനഃ കോ ജാനീതേ ജനനി! ജപനീയം ജപവിധൌ’’.

എന്നു തുടങ്ങി ആചാൎയ്യസ്വാമികളുടെ രസനയിൽ നിന്നു പ്രാസം പ്രവഹിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു വെച്ചു്,

‘‘നിബിഡിതമിന്നലിയുമെന്നു നിനച്ചു വാസം-
തഞ്ഞെത്ര ഞാനിതൊരു മട്ടു കഴിച്ചു കൂടി’’

എന്നു ചമച്ച സുകവിയെ അഭിനന്ദിക്കുവാനോ എനിക്കു ധൈൎയ്യവുമില്ല. വാസ്തവത്തിൽ കവിതാഗുണം ഒന്നാമതായി രസത്തെയും രണ്ടാമതായി അലങ്കാരാദികളെയും അപേക്ഷിച്ചാണിരിക്കുന്നതു്. അലങ്കാരത്തിൽ തന്നെ അൎത്ഥാലങ്കാരം ശബ്ദാലങ്കാരത്തെക്കാൾ പ്രധാനമായിട്ടുള്ളതാണെന്നു് അൎത്ഥചിത്രശബ്ദചിത്രങ്ങളെ ക്രമത്തിൽ മദ്ധ്യമാധമങ്ങളായി ഗണിച്ചിരിക്കുന്ന ആലങ്കാരികന്മാർ നിൎണ്ണയിച്ചിട്ടുള്ളതുമാകുന്നു. ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളിൽ ദ്വിതീയാക്ഷരപ്രാസത്തിനു മലയാളത്തിൽ കൎണ്ണാകൎണ്ണികയാ സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള പ്രാധാന്യം വാമഗ്രസ്തമെന്നു വന്നപ്പോൾ തന്നെ രുചിഭേദം തീൎച്ചപ്പെട്ടു. അതു കാലഭേദത്തിന്റെ ഫലമാണെന്നേ വിചാരിക്കേണ്ടതുമുള്ളു. കെ. സി. കേശവപിള്ള അവർകളുടെ കൃതിയിൽ നിന്നു് ഈ അഭിപ്രായമാണു് ഞാൻ സംഗ്രഹിക്കുന്നതു്.

'ആംഗലസാമ്രാജ്യം' മൂലത്തെയും മൂലകവിയെയും കുറിച്ചു് എന്തെങ്കിലും ഇവിടെ പ്രസ്താവിക്കുവാനോ് പ്രശസ്തകവിയായ കെ. സി. കേശവപിള്ള അവർകളെ കവിയുടെ നിലയിൽ അവതരിപ്പിക്കുവാനോ ഉള്ള അവകാശമൊന്നും കാണുന്നില്ലെന്നല്ല ആവശ്യവും ഇല്ല. എന്നാൽ ഇദംപ്രഥമമായി മലയാളഭാഷയിൽ പ്രവേശിക്കുന്ന ഇൻഡ്യാചരിത്രവിഷയകമായ ഈ കാവ്യം മാതൃഭാഷയിൽ വൃദ്ധിക്കുള്ള പ്രതിപത്തി നിമിത്തം കേരളീയസമക്ഷം അരങ്ങു കയറുവാൻ യഥാശക്തി ശ്രമിക്കുക മാത്രമാണ് ഇതിനാൽ ചെയ്തിട്ടുള്ളത്.

കുമാരമന്ദിരം.
അയ്യന്തോൾ.
വൃ - ൧൧ - ൮൯.

അപ്പൻ തമ്പുരാൻ.

Rama Varma

11th Prince of Cochin.

വിഷയവിവൃതി.

൧-ാം സർഗ്ഗം. ഇൻഡ്യാപ്രവേശം

ശ്ലോകം ൧ മുതൽ
൯-വരെ. ലണ്ഡൻനഗരത്തിന്റെ വർണ്ണനം.

൧൦ - ൧൫. എലിസബത്തിന്റെ രാജ്യഭാരം.

൧൬ - ൧൮. ഈസ്റ്റിൻഡ്യാകമ്പനിയുടെ ഉത്ഭവവും, അവർ ശാസനപത്രം സ്വീകരിക്കുന്നതും.

൧൯ - ൨൨. കമ്പനിയുടെ വ്യവസ്ഥ.

൨൩. മുഗൾചക്രവർത്തിയോടുള്ള ഉടമ്പടി.

൨൪ - ൨൫. ഇൻഡ്യയിലേയ്ക്കു് ഒന്നാമതായി യാത്ര പുറപ്പെടുന്നതു്.

൨൬ - ൨൮. കമ്പനിയുടെ വൈശ്യസമേതമായ ഉദ്യമത്തെപ്പറ്റിയുള്ള നിരൂപണങ്ങൾ.

൨൯ - ൩൬. സമുദ്രയാത്രാവർണ്ണനം.

൩൭ - ൪൦. സൂറത്തിൽ മൂന്നു കച്ചവടസ്ഥലങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തുന്നതു്.

൪൧ - ൪൪. പോർത്തുഗീസ്കാരും ഡച്ചുകാരും ഇംഗ്ലീഷ്കാരോടു് അസൂയപ്പെടുന്നതു്.

൪൫ - ൪൬. പ്രതിപക്ഷക്കാരായി വേറെ ഇംഗ്ലീഷ് കമ്പനിക്കാർ ഉണ്ടാകുന്നതും, ഒടുവിൽ എല്ലാവരും യോജിക്കുന്നതും.

൪൭ - ൪൯. പോർത്തുഗീസ്കാരിൽ നിന്നും ബാംബെ വാങ്ങുന്നതു്.

൫൦ - ൫൨. ഇൻഡ്യയുടെ കിഴക്കേത്തീരത്തിലുള്ള സ്ഥാപനങ്ങൾ; മദ്രാസും (ഫോർട്ടു സെന്റ് ജ്യാർജ്ജ്) ഫോർട്ടു സെന്റ് ഡേവിഡ്ഡും സ്ഥാപിക്കപ്പെടുന്നതു്.

൨-ാം സർഗ്ഗം ആദിചരിത്രവർണ്ണനം.

൨-ാം സർഗ്ഗം.. കർണ്ണാടകാസ്തമനം.

൫൭ - ൫൯. അത്യുഗ്രന്മാരായ രാജാക്കന്മാർ ഡ്യൂപ്ലെയുടെ വശത്തിൽ പെട്ട ഫ്രഞ്ചുകാരുടെ സഹായത്താൽ രാജ്യങ്ങളെ അപഹരിക്കുന്നത്.

൬൦ - ൬൧. ഡ്യൂപ്ലെയുടെ ആധിപത്യം. ഫ്രഞ്ചുകാർ മഹമ്മദാലിയെ തൃച്ചിനാപ്പള്ളിയിൽ വെച്ച് ഉപരോധിക്കുന്നത്.

൬൨. മഹമ്മദാലി മദ്രാസിലുള്ള ഇംഗ്ലീഷ്കാരുടെ സഹായത്തെ അപേക്ഷിക്കുന്നത്.

൬൩ - ൬൫. ഇംഗ്ലീഷ്കാർക്കും ഫ്രഞ്ചുകാർക്കും തമ്മിൽ മുൻപിനാലെയുള്ള പിണക്കം.

൬൬. ഇംഗ്ലീഷ്കാരുടെ ബലഹീനത.

൬൭ - ൬൯. ആർക്കാട്ടിൽ യുദ്ധം നടത്തണമെന്നു ക്ലൈവ് അഭിപ്രായപ്പെടുന്നത്.

൭൦ - ൭൧. ക്ലൈവ് ആർക്കാട്ടിനെ പിടിക്കുന്നത്.

൭൨ - ൭൫. അയാൾ ഹിന്തുഭടന്മാരോടു കൂടി ആർക്കാട്ടിനെ രക്ഷിക്കുന്നത്.

൭൬ - ൭൮. അയാൾ സകലയുദ്ധത്തിലും ശത്രുവിനെ തോല്പിക്കുന്നത്.

൭൯ - ൮൦. ഇംഗ്ലീഷ്കാരുടെ ജയം. മഹമ്മദാലിക്കു വീണ്ടും രാജ്യാധിപത്യം കൊടുക്കുന്നത്.

൮൧. ക്ലൈവ് ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു കപ്പൽ കയറുന്നത്.

൨-ാം സർഗ്ഗം. ഫ്രഞ്ചുകാരുടെ വിശ്വാസനാശം.

൧ - ൨. ഇംഗ്ലീഷ്കാരെ അവരുടെ മിത്രങ്ങൾ വെടിയുന്നത്. തൃച്ചിനാപ്പള്ളിയുടെ ഉപരോധം തുടരുന്നത്.

൩ - ൧൦. ഡ്യൂപ്ലെയുടെ ജയവും അത്യാശയും.

൫൫ - ൬൯. പുതുച്ചേരിയിലെ സമാധാനവും ഡൂപ്ലേയുടെ അധഃപതനവും.

൬൩ - ൭൫. യുദ്ധം വീണ്ടും തുടങ്ങുന്നത്.

൭൭ - ൮൮. ബുസിയും സൈന്യം.

൮൪ - ൮൬. യൂറോപ്പിൽ ഇംഗ്ലീഷ്കാരും ഫ്രഞ്ചുകാരും തമ്മിലുള്ള പിണക്കവും, ഇൻഡ്യയിൽ നിന്ന് ഇംഗ്ലീഷ്കാരെ ഓടിക്കുന്നതിനു കൌണ്ട് ഡി ലാലി അയയ്ക്കപ്പെടുന്നതും.

൮൭ - ൯൭. അയാൾ ഫോർട്ട് സെൻറ് ഡേവിഡ് എന്ന കോട്ടയെ നശിപ്പിക്കുന്നതും, ഫോർട്ട് സെൻറ് ജാർജിനെ ഉപരോധിക്കുന്നതും.

൯൦ - ൯൩. ലാലിയോടുള്ള ജനങ്ങളുടെ അപ്രീതി, അയാളുടെ സൈന്യത്തിലുള്ള പരസ്പരകലഹം.

൯൧ - ൱൦. ഇംഗ്ലീഷ്കാർ ബംഗാളിൽ നിന്നു സഹായം ലഭിക്കുന്നതും, അവർ വാൻഡിവാഷിൽ വെച്ച് ഫ്രഞ്ചുകാരെ ധ്വംസനം ചെയ്യുന്നതും.

൱൫ - ൱൨. വാൻഡെർസക്രാഫ്സ് എന്ന സ്ഥലത്തിൽ നിന്നു ഫ്രഞ്ചുകാരെ ഓടിക്കുന്നതും, ലാലിയുടെ അധഃപതനവും.

൱൮ - ൱൪. ഫ്രഞ്ചുകാരുടെ ഈസ്റ്റിൻഡ്യാക്കമ്പനി ഉടയുന്നത്.

൱൯. ഹൈദ്രാബാദിലും മൈസൂരിലും ഉള്ള അധിപത്യപരിവർത്തനങ്ങൾ.

൱൬. ക്ലൈവ് തിരിച്ചുവന്ന് ബംഗാളിലേയ്ക്കു പുറപ്പെടുന്നത്.

൭-ാം സർഗ്ഗം. ഇരുട്ടറയിലെ രാത്രി.

൫. ബംഗാളിൽ പാർത്തിരുന്നവർക്ക് ഉണ്ടായ ഉപദ്രവങ്ങൾ.

൨ - ൬. അവരുടെ പൂർവ്വചരിത്രം.

൭ - ൯. സുരാജൂദ്ദൌലാ ബംഗാൾനവാബാകുന്നത്.

൰ - ൧൨. അയാൾ ഇംഗ്ലീഷ്കാരോടു കലഹം ഉണ്ടാക്കുന്നതും, കാസിംബസാർ പിടിക്കുന്നതും.

൧൩ - ൨൨. അയാൾ കൽക്കത്തായെ ആക്രമിച്ചു അടക്കുന്നത്

൨൩ - ൩൨. തോററവരായ ദുർഗ്ഗപാലന്മാരോടുള്ള അയാളുടെ സംഭാഷണം.

൩൩ - ൪൦. കൽക്കത്തായിലെ സായാഹ്നം.

൪൧ - ൪൨. ദുർഗ്ഗപാലന്മാരെ തടവിലാക്കുന്നത്.

൪൩ - ൪൬. ബ്ലാക്ക്ഹോൾ (ഇരുട്ടറ) കെട്ടിടത്തിന്റെ വർണ്ണനം.

൪൭ - ൫൩. കാവൽക്കാരുടെ ക്രൂരകൃത്യങ്ങളും തടവുകാരുടെ സങ്കടങ്ങളും.

൫൪ - ൬൦. തടവുകാരുടെ സങ്കടങ്ങൾ കണ്ട് കാവൽക്കാർ നിർദ്ദയം അപഹസിക്കുന്നത്.

൬൧ - ൬൫. ഭയങ്കരമായ ആ രാത്രി മന്ദമായി കഴിയുന്നത്.

൬൬ - ൭൦. ഈ അത്യാപത്തിന്റെ ശേഷമുള്ള പ്രഭാതം.

൭൧ - ൭൪. നവാബ് തീരെ നിർദ്ദയനായിട്ട് ജയത്തോടുകൂടി തലസ്ഥാനത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങുന്നത്.

൬-ാം സർഗ്ഗം. വംഗവിജയം.

൧ - ൨. ക്ലൈവും വാട്സനും ഹൂഗ്ലീതീരത്തിൽ വന്നിറങ്ങുന്നത്.

൩ - ൭. ക്ലൈവ് ധീരതയോടുകൂടി യുദ്ധം ചെയ്ത് കൽക്കത്തായെ വീണ്ടെടുക്കുന്നത്.

൮ - ൧൮. സുരാജ്ദൌലയുടെ നീതിക്രമം.

൧൯ - ൨൨. അയാളുമായുള്ള സമാധാനം.

൨൩ - ൨൪. അതൃപ്തിക്കുള്ള കാരണങ്ങൾ.

സ്വാകൃതമായ അവസാനം.

൧൮. മീയർജാഫർ നവാബായിരിക്കുന്നതു്.

൧-ാം സർഗ്ഗം. വംഗക്ഷോഭം..

൮൩ - ൮൯. അയാൾ ഇംഗ്ലീഷ്കാരുമായി യുദ്ധം ചെയ്യുന്നത്.

൯൦ - ൯൧. ഒന്നാമത്തെ ശിപായിലഹള.

൯൨ - ൯൩. ബക്സാർയുദ്ധവും ഇംഗ്ലീഷ്കാരുടെ ജയവും.

൯൪ - ൯൯. രാജാവും ചക്രവർത്തിയും കീഴടങ്ങുന്നത്.

൧൦൦ - ൧൦൩. മീയർ ജാഫരുടെ മരണവും കമ്പനിയിലെ ജോലിക്കാരുടെ ദുർവ്യാപാരങ്ങളും.

൧൦൪ - ൧൧൨. ക്ലൈവ് തിരികെ വരുന്നതും, സർവ്വാധികാരങ്ങളോടു കൂടി ബംഗാൾഗവർണ്ണരാക്കപ്പെടുന്നതും.

൭-ാം സർഗ്ഗം. രാജ്യതന്ത്രപരിഷ്കാരം.

൧ - ൯. ബംഗാൾ, ബിഹാർ, ഒറീസാ ഈ ദേശങ്ങളിലെ അധികാരം ഇംഗ്ലീഷ്കാർക്കു കൊടുക്കുന്നത്.

൧൦ - ൧൩. ക്ലൈവ് സിവിൽസർവീസിനെ പരിഷ്കരിക്കുന്നത്.

൧൪ - ൧൭. അയാൾ സൈന്യവകുപ്പിനെ പരിഷ്കരിക്കുന്നതും, ഇംഗ്ലണ്ടിലേയ്ക്കു പോകുന്നതും.

൧൮ - ൨൧. അയാളുടെ സ്വഭാവം.

൨൨ - ൨൩. അയാൾ ഉദ്യോഗത്തിൽ നിന്നും ഒഴിയുന്നത്.

൨൪ - ൨൯. ഉഭയഭരണദോഷങ്ങൾ.

൩൦ - ൩൧. ബംഗാളത്തിലെ ദുർഭിക്ഷം.

൩൨ - ൩൩. വാറൻ ഹേസ്റ്റിംഗ്സ് ഗവർണ്ണരായി നിയമിക്കപ്പെടുന്നത്.

൩൪ - ൪൪. അയാളുടെ രാജ്യഭരണപരിഷ്കാരങ്ങൾ.

൪൫ - ൫൩. റെഗ്യുലേറ്റിംഗ് ആക്റ്റ് പാസാകുന്നതും ഹേസ്റ്റിംഗ്സ് ഒന്നാമത്തെ ഗവർണ്ണർ ജനറലാകുന്നതും.

ൻ-ാം സർഗ്ഗം. മഹാരാഷ്ട്രചരിത്രം.

[illegible] - [illegible]. ബാലപേഷ്വാവായ നാരായണറാവു.

[illegible] - [illegible]. ഇംഗ്ലീഷ്കാരോടുള്ള ഉടമ്പടികളും യുദ്ധപ്രഖ്യാപനവും.

[illegible] - [illegible]. ഇംഗ്ലീഷ്കാർ പിൻവാങ്ങുന്നതും വാർഗ്ഗാമിലെ സമാധാനവും.

[illegible] - [illegible]. വീണ്ടും യുദ്ധം; ഇംഗ്ലീഷ്കാർ ആദ്യം തോറ്റു എങ്കിലും ഒടുവിൽ ഗ്വാളിയർ, ലാഹ്ഹർ ഇവയെ പിടിക്കുന്നതും, സിൻധ്യാവിനെ തോല്പിക്കുന്നതും.

[illegible] - [illegible]. സാൽബേയിലെ ഉടമ്പടി.

[illegible]-ാം സർഗ്ഗം. മൈസൂരിലെ കലഹങ്ങൾ.

[illegible] - [illegible]. ഹൈദരാലിക്ക് എതിരായി നൈസാമും മഹാരാഷ്ട്രന്മാരും ഇംഗ്ലീഷ്കാരും തമ്മിൽ സഖ്യം ചെയ്യുന്നത്.

[illegible] - [illegible]. നൈസാമും മഹാരാഷ്ട്രന്മാരും ഇംഗ്ലീഷ്കാരെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നത്.

[illegible] - [illegible]. തൃണമാലിയിലെ യുദ്ധം.

[illegible] - [illegible]. നൈസാം ഇംഗ്ലീഷ്കാരോടു സമാധാനപ്പെടുന്നത്.

[illegible] - [illegible]. മൈസൂരിലെ പ്രഥമകലഹത്തിന്റെ അവസാനം.

[illegible] - [illegible]. മഹാരാഷ്ട്രന്മാർ ഹൈദരെ എതിർക്കുന്നതും ഇംഗ്ലീഷ്കാർ, സഹായിക്കണമെന്നുള്ള അയാളുടെ അപേക്ഷയെനിരാകരിക്കുന്നതും.

[illegible] - [illegible]. മൈസൂരിലെ ദ്വിതീയകലഹത്തിന്റെ കാരണങ്ങൾ.

[illegible] - [illegible]. മദ്രാസ് ഗവർണ്ണരുടെ അസമർത്ഥത.

൬൯ - ൭൧. കലഹം.
൭൨ - ൮൪. ഇംഗ്ലീഷ്കാരുടെ ആധിപത്യത്തിനുള്ള അപകടസ്ഥിതി.
൮൫ - ൯൬. ഹേസ്റ്റിംഗ്സ് ഇംഗ്ലീഷാധിപത്യത്തെ രക്ഷിക്കുന്നത്.
൯൭ - ൧൦൧. പോർട്ടനോവായിലെയും പാലിപ്പുരിലെയും യുദ്ധങ്ങൾ.
൧൦൨ - ൧൦൭. ജയാപജയങ്ങളോടുകൂടി കലഹം തുടർന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത്.
൧൦൮ - ൧൧൦. ഹൈദരുടെ മരണവും അയാളുടെ സ്വഭാവവും.
൧൧൧ - ൧൧൯. ടിപ്പു യുദ്ധം തുടരുന്നതും മംഗലപുരത്തിലെ ഉടമ്പടിയും.

൧൧-ാം സർഗ്ഗം. ടിപ്പുവിന്റെ ക്രൂരകൃത്യങ്ങൾ.

൧ - ൯. വാറൻ ഹേസ്റ്റിംഗ്സ് വേലവിടുന്നതും ഇംഗ്ലണ്ടിൽ കുററക്കാരനായി വിസ്തരിക്കപ്പെടുന്നതും.
൰ - ൧൩. ലാർഡ് കാറൺവാലിസ് ഗവർണ്ണർ ജനറലാകുന്നത്.
൧൪. അയാളുടെ നീതിക്രമം.
൧൫ - ൧൭. ടിപ്പുവിന്റെ അത്യാശ.
൧൮ - ൧൯. മഹമ്മദീയമതാചാരങ്ങൾ.
൧൯ - ൨൨. ടിപ്പു മതവിഷയങ്ങളായ കലഹങ്ങൾ ആരംഭിക്കുന്നതും, കാനറാ, കൂർഗ്ഗ് ഇവയെ കൊള്ളയിടുന്നതും.
൨൩ - ൨൫. ടിപ്പുവിന്റെ ഗർവ്വാധിക്യം.
൨൬ - ൨൭. മൈസൂറും മഹാരാഷ്ട്രന്മാരും ടിപ്പുവിന്റെ കീഴടങ്ങുന്നത്.
൨൮ - ൩൯. ടിപ്പു മലബാറിനെ ആക്രമിക്കുന്നതും അവിടെ

രുടെ ജനങ്ങൾ തിരുവിതാംകൂറിലേയ്ക്കു ഓടു ന്നതും.

൩൭ - ൩൯. അയാൾ മലബാറിനെ കീഴടക്കി ജനങ്ങളെ നിർദ്ദയമായി സ്വമതത്തിൽ ചേർക്കുന്നതു്.

൪൦ - ൪൩. അയാൾ തിരുവിതാംകൂറിനെ ആക്രമിക്കുന്നതു്.

൪൪ - ൪൭. തിരുവിതാംകൂർരാജാവിന്റെ ഒരുക്കങ്ങൾ.

൪൮ - ൫൦. ടിപ്പു തോറ്റോടുന്നതു്.

൫൧ - ൫൨. രാജാവിന്റെ വിജയം.

൫൩ - ൫൯. ടിപ്പു കുപിതനായി വീണ്ടും വന്നു് രാജ്യത്തിന്റെ അതിർത്തിയിലുള്ള കോട്ടകൾ തകർക്കുന്നതു്.

൬൦ - ൬൫. തിരുവിതാംകൂറിൽ വടക്കുഭാഗത്തുള്ള ആലുവാ യിലെ അതിവൃഷ്ടി.

൬൬ - ൬൮. ടിപ്പു പെട്ടെന്നു് സ്വനഗരത്തിലേയ്ക്കു പോ കാൻ നിർബന്ധിക്കപ്പെടുന്നതു്.

൧൨-ാം സർഗ്ഗം. ടിപ്പുമരണം.

൧ - ൫ ഇംഗ്ലീഷ്കാർ ടിപ്പുവിനു വിരുദ്ധമായി നൈ സാമിനോടും മഹാരാഷ്ട്രന്മാരോടും സഖ്യം ചെയ്യുന്നതു്.

൬ - ൯. മൈസൂരിലെ തൃതീയകലഹം.

൧൦ - ൧൩. ഇംഗ്ലീഷ്കാർ ബാംഗ്ളൂർ പിടിക്കുന്നതും അ രീക്കരയിൽ വച്ചു് ടിപ്പുവിനെ തോല്പിക്കുന്നതും.

൧൪ - ൨൫. ഇംഗ്ലീഷ്കാർ പിൻവാങ്ങുന്നതും, മിത്രങ്ങളെ കാത്തിരിക്കുന്നതും.

൨൬ - ൨൯. ഇതിനിടയിൽ പല കോട്ടകളും പിടിക്കുന്നതു്.

൩൦ - ൩൩. ശ്രീരംഗപട്ടണത്തിലേയ്ക്കായി നൈസാമും മ ഹാരാഷ്ട്രന്മാരും ഇംഗ്ലീഷ്കാരും കൂടി പുറ പ്പെടുന്നതു്.

൩൰൪ - ൩൰൮. ടിപ്പുവിനെ ഉപരോധിക്കുന്നത്.

൩൰൯ - ൪൰. ടിപ്പു സമാധാനത്തിന് അപേക്ഷിക്കുന്നതും, ശ്രീരംഗപട്ടണത്തിലെ സമാധാനവും.

൪൰൧ - ൪൰൬. കലഹത്തിന്റെ ഫലങ്ങൾ.

൪൰൭ - ൫൰൧. ജമിന്ദാരന്മാരുടെയും സാമന്തരാജാക്കന്മാരുടെയും ഉത്ഥാനം.

൫൰൨ - ൬൰. സ്ഥിരമായ കരനിയമനം.

൬൰൧ - ൬൰൯. ലാർഡ് കാൺവാലീസിന്റെ മററുള്ള പരിഷ്കാരങ്ങളും, ഉയന്ന ഉദ്യോഗങ്ങളിൽ നിന്നും നാട്ടുകാരെ ഒഴിക്കുന്നത്.

൭൰ - ൭൰൫. അതീതനിരൂപണവും അവസാനവും.

൨-ാം സർഗ്ഗം. ടിപ്പുനിഗ്രഹം.

൧ - ൭. സർ ജാൺ ഷോർ ഗവർണ്ണർ ജനറൽ ആകുന്നതും അയാളുടെ സമാധാനത്തോടു കൂടിയ ഭരണവും.

൮ - ൯. അതിൽ നിന്നുണ്ടായ ദോഷങ്ങൾ.

൧൰ - ൧൰൪. അയോധ്യയിലെ അടുത്ത അവകാശിയുടെ സ്ഥാനാരോഹണം.

൧൰൫ - ൨൰. വെല്ലസ്ലിപ്രഭുവും അയാളുടെ നീതിക്രമവും.

൨൰൪. അയാളുടെ സ്വഭാവം.

൨൰൫ - ൨൰൭. സാഹായ്യസന്ധി.

൨൰൮ - ൩൰൧. നൈസാമും മഹാരാഷ്ട്രന്മാരും.

൩൰൨ - ൩൰൮. ടിപ്പു ഫ്രഞ്ചുകാരോടു ഗൂഢാലോചന തുടങ്ങുന്നത്.

൩൰൯ - ൪൰൫. വെല്ലസ്ലി ടിപ്പുവിനോട് ഗുണദോഷം പറയുന്നത്.

൪൰൬ - ൪൰൮. യുദ്ധത്തിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ.

൧൪-ാം സർഗ്ഗം. വെല്ലസ്ലിയുടെ പരാക്രമങ്ങൾ.

൯൨ - ൯൭. വെല്ലസ്ലിയുടെ കീഴിൽ ഇംഗ്ലീഷ്കാൎക്കുണ്ടായ മഹത്വം.

൯൮ - ൱. അയാൾ ഇൻഡ്യൻ സിവിൽ സൎവീസിനെ സ്ഥാപിക്കുന്നതും, അയാളുടെ സഫലമായ നീതിക്രമവും.

൧൫-ാം സൎഗ്ഗം. മഹാരാഷ്ട്രവിജയം.

൧ - ൫. സാൽബേയിലെ ഉടമ്പടി മുതൽക്കുള്ള മഹാരാഷ്ട്രചരിത്രത്തിന്റെ അനുവൎണ്ണനം.

നാനാഫൎന്നാവീസും മഹാദാജിസിന്ധ്യാവും
൬ - ൧൦. സിൻഡ്യാ ഡെൽഹിയെ കൈവശമാക്കുന്നതും, ഷാഅലം ദ്വിതീയൻ അയാളെ പേഷ്വാവിന്റെ പ്രതിനിധിയായി നിയമിക്കുന്നതും.

൧൧ - ൧൭. ഗുലാംഖാദിർ.

൧൮ - ൨൦. മഹാദാജിയുടെ മരണത്താൽ നാനാ വീണ്ടും പൂനായിൽ അധികൃതനാകുന്നത്.

൨൧ - ൨൫. നാനായുടെ കീഴിൽ മഹാരാഷ്ട്രശക്തി പുനരുജ്ജീവിക്കുന്നത്.

൨൬ - ൩൦. പൂനായിലെ അനൎത്ഥങ്ങളും ബാജിറാവു ദ്വിതീയൻ ഒടുവിലത്തെ പേഷ്വാവാകുന്നതും.

൩൧ - ൩൩. നാനായുടെ മരണവും പൂനായിലെ അരാജകത്വവും.

൩൪ - ൩൮. പൂനായിലെ ആന്തരകലഹം.

൩൯ - ൪൪. ബാജിറാവു ഇംഗ്ലീഷ്കാരുടെ സഹായം അപേക്ഷിക്കുന്നതും ബേസ്സീനിലെ ഉടമ്പടിയും.

൪൫ - ൪൯. സിന്ധ്യാവും ബോൺസ്ലേയും ആ ഉടമ്പടിയെ അനുവദിക്കാതിരിക്കുന്നത്.

൫൦ - ൫൪. കലഹം ആരംഭിക്കുന്നതും, ഹോൾക്കർ ഉടമ

സ്ഥാനായിരിക്കുന്നതും.

൬൨ - ൬൯. വെല്ലസ്ലിയുടെ യുദ്ധസമ്പ്രദായം.

൭൦ - ൭൩. അസ്സയിയിലെ യുദ്ധം.

൭൪ - ൭൮. റഘോജി ബോൺസ്ലെ തോൽക്കുന്നതും, ഡിയോഗാനിലെ ഉടമ്പടിയും.

൭൯ - ൮൧. ഡൽഹിയും ആഗ്രായും പിടിക്കുന്നത്.
സിൻഡ്യാ സന്ധിദാനം അപേക്ഷിക്കുന്നത്.

൮൨. ബോറോഡാ കാര്യങ്ങൾ.

൮൩ - ൮൬. രണ്ടാമത്തെ മഹാരാഷ്ട്രകലഹത്തിന്റെ ഫലങ്ങൾ.

൮൭ - ൯൧. ഹോൾക്കർ മൂന്നാമത്തെ മഹാരാഷ്ട്രകലഹം ആരംഭിക്കുന്നത്.

൯൨ - ൯൮. യുദ്ധക്രമം.

൯൯. രാമപുരം കോട്ട പിടിക്കുന്നത്.

൧൦൦ - ൧൦൯. മാൺസൻ മുകുന്ദ്രഗിരിമാർഗ്ഗത്തിൽ നിന്നു പിൻവാങ്ങുന്നത്.

൧൧൦ - ൧൧൧. ഹോൾക്കർ മിത്രങ്ങളെ സമ്പാദിക്കയും,മത്രയെ ഏറ്റുക്കയും ചെയ്തുവെങ്കിലും ലേക്കിനാൽ തോല്പിക്കപ്പെടുന്നത്.

൧൧൨ - ൧൧൩. ഭരത്പൂരിലെ രാജാവും സിൻഡ്യാവും ഇംഗ്ലീഷ്കാരോടു സമാധാനപ്പെടുന്നത്.

൧൧൪ - ൧൧൮. വെല്ലസ്ലിയെ തിരിയെ വിളിക്കുന്നതും, സർ ജ്യാർജ് ബാർല്ലോ ആക്ടിംഗ് ഗവർണ്ണർ ജനറൽ ആകുന്നതും.

൧൩-ാം സർഗ്ഗം. കണ്ടകശോധനം.

൧ - ൧൨. ശമനീതിയും അതിന്റെ ഫലങ്ങളും.

൧൩ - ൨൯. വെല്ലൂർ ശിപായി ലഹള; അതിന്റെ കാരണങ്ങളും ശമനവും.

൧൭ാം സർഗ്ഗം. ബാഹ്യോപദ്രവങ്ങൾ.

൧൰-ാം സൎഗ്ഗം. ശിഖികളുടെ ശക്തിയെ നശിപ്പിക്കുന്നത്.

ര.ന്ന - ര.൭. ലാർഡ് ഹാർഡിഞ്ജ് ലാർഡ് എല്ലെൻബറോവിൻെറ സ്ഥാനം പ്രാപിക്കുന്നത്.

ര.വ്വ - ന.ൻ. പഞ്ചാബിലെ ക്ഷോഭം.

ഛ൦ - ഛ൭. ശിഖികൾ ഇംഗ്ലീഷ്കാരുടെ അതിർത്തി കടക്കുന്നത്.

ഛവ്വ - ൭വ്വ. മുഡ്കി, ഫിരോസിഷാ ഇരു സ്ഥലങ്ങളിലെ യുദ്ധങ്ങൾ.

൭ൻ - ന്ന. ശിഖികൾ തോററു മടങ്ങുന്നത്.

ന്നന്ന - ൭൫. സോബ്രായോണിലെ യുദ്ധം.

൭ര - ൭൭. ടെജ്സിംഗിൻെറ വിശ്വാസഘാതം.

൭ന്ന - ൭൭. ലാഹുറിലെ സമാധാനം, വിജയികളായ യോധന്മാൎക്കു പാരിതോഷികം കൊടുക്കുന്നത്.

൭വ്വ - വ്വ൦. ലാർഡ് ഡൽഹൌസി ലാർഡ് ഹാർഡിഞ്ജിൻെറ സ്ഥാനം പ്രാപിക്കുന്നത്.

വ്വ൫ - വ്വ൭. മുൽട്ടാനിലെ ക്ഷോഭങ്ങളും ലാഹുറിലെ ദുരാലോചനകളും ഭേദങ്ങളും കലഹത്തിനു ഹേതുവാകുന്നത്.

വ്വവ്വ - വ്വൻ. ഷേർസിംഗിൻെറ വിശ്വാസഘാതം.

ൻ൦ - ൻ൫. മുൽട്ടാൻ പിടിക്കുന്നത്.

ൻര - ൻ൭. ചില്ലിയൻവാലായിലേയും ഗുജറാത്തിലേയും യുദ്ധങ്ങൾ.

൨൦-ാം സർഗ്ഗം. ഡൽഹൌസിയുടെ പരാക്രമങ്ങൾ.

൧ - ൨. പഞ്ചാബിനെ സ്വാധീനപ്പെടുത്തുന്നത്.

൩ - ൪. ഇംഗ്ലീഷ്കാർ കോഹിനൂർ ലഭിക്കുന്നത്.

൫ - ൯. പഞ്ചാബിലെ പരിഷ്കരണങ്ങൾ.

൧൦ - ൧൧. സാമാന്യപരിഷ്കാരങ്ങൾ.

൧൨ - ൨൦. ദീവണി നടപ്പാക്കുന്നത്.

൨൧ - ൨൩. തപാൽ നിയമം ഏർപ്പെടുത്തുന്നത്.

൨൪ - ൨൮. കമ്പിത്തപാൽ ഏർപ്പെടുത്തുന്നത്.

൨൯ - ൩൦. ഗംഗാനദിയിൽനിന്നും ഒരു തോടുണ്ടാക്കുന്നത്.

൩൧ - ൩൭. ഇൻഡ്യയിൽ സർവകലാശാലകൾ സ്ഥാപിക്കുന്നത്.

൩൮ - ൩൯. ഇംഗ്ലീഷ് വിദ്യാഭ്യാസപ്രചാരം.

൩൯. റോഡുകളും തോടുകളും പാലങ്ങളും.

൪൦ - ൪൨. പണം കടം വാങ്ങി ഗുണദോഷങ്ങൾ നടത്തിക്കുന്ന രീതി.

൪൩ - ൪൬. സാമാന്യവിമർശനം.

൪൭ - ൫൦. അന്യരാജ്യങ്ങളെ സ്വാധീനപ്പെടുത്തുന്ന രീതി, പെഗു, നാഗപ്പൂർ, അയോദ്ധ്യ ഇവയെ സ്വാധീനപ്പെടുത്തുന്നത്.

൫൧ - ൫൪. ഈ രീതിയെ സാധൂകരിക്കുന്നത്.

൫൯ - ൬൦. പൂർവകഥാസംക്ഷേപവും ഭാവിചിന്തനവും.

൨൧-ാം സർഗ്ഗം. ഇൻഡ്യയിലെ വലിയ ശിപായിലഹള.

൧ - ൫. ലാർഡ് കാനിംഗ്. അയാളുടെ പൂർവസ്ഥിതികളും ഉദ്ദേശ്യങ്ങളും.

൬ - ൧൨. ഡൽഹൌസിയുടെ ഉഗ്രമായ നീതിക്രമത്തിന്റെ ഫലങ്ങൾ.

൧൩ - ൧൫. രാജ്യഭ്രഷ്ടരായ രാജാക്കന്മാർ ഇംഗ്ലീഷുകാരെ ദ്രോഹിക്കാൻ ആലോചിക്കുന്നത്.

൧൬ - ൧൯. ഇംഗ്ലീഷുകാർ സ്വയം സുരക്ഷിതന്മാരെന്നു കരുതുന്നത്.

൨൦ - ൨൨. സൈന്യത്തിലുള്ള സ്വദേശിയഭടന്മാരുടെ ആധിക്യവും അതൃപ്തിയും.

൨൩ - ൨൫. കൊഴുപ്പുതേച്ച തോട്ടാകൾ ഏർപ്പെടുത്തിയത്.

൨൬ - ൩൦. നിസ്സാരങ്ങളായ ജനശ്രുതികൾ.

൩൧ - ൩൮. ലഹളയുടെ ആവിർഭാവം.

൩൯ - ൪൪. മീററ്റിലെ ലഹളക്കാർ.

൪൫ - ൪൯. ഡൽഹി ലഹളക്കാർ കൈവശപ്പെടുത്തുന്നത്.

൫൦ - ൫൧. വില്ലോബിയും വെടിമരുന്നുശാലയും.

൫൨ - ൫൫. ലഹളക്കാരുടെ വിജയം.

൫൬ - ൬൦. പഞ്ചാബിൽ ജാൻ ലാറൻസും, ലക്നോവിൽ ഹെൻറി ലാറൻസും എത്തുന്നത്.

൬൧ - ൬൩. ഝാൻസിയിലെ ലഹള.

൬൪ - ൬൮. കാൺപൂരിലെ കലാപം.

൬൯ - ൭൨. നാനാസാഹിബ് ലഹളക്കാരുടെ നായകനാകുന്നത്.

൭൩ - ൮൨. ഇംഗ്ലീഷ് ഭടന്മാരുടെ വധം.

൮൩ - ൮൪. നാനാസാഹിബ് സ്വയം പ്രതാപവാനാകുന്നത്.

൮൫ - ൯൦. ഇംഗ്ലീഷ്കാർ വലിയ ആപത്തിൽപെടുന്നത്.

൯൧. ഇംഗ്ലണ്ടിൽ നിന്നും ലാർഡ് ക്ലൈഡിനെ അയയ്ക്കുന്നത്.

൨൨-ാം സർഗ്ഗം. രാജ്യാധിപത്യത്തിന്റെ മാററം.

൧ - ൩. ഹാവലാക്ക് കാൺപൂരിനെ കൈവശപ്പെടുത്തുന്നത്.

൩ - ൯. നാനാസാഹിബ് തടവുകാരെ കൊല്ലുന്നത്.

൧൦. താന്ത്യാതോപി ഗ്വാളിയരിൽ എത്തുന്നത്.

൧൧. ലക്നോവിന്റെ വിമോചനം.

൧൨ - ൧൮. ഡൽഹിയെ വീണ്ടും പിടിക്കുന്നത്.

൧൯ - ൨൧. ലഹളയുടെ ശമനം.

൨൭ - ൩൨. ലഹളക്കാരുടെ നായകന്മാരെ ശിക്ഷിക്കുന്നതും ബന്ധുക്കളെ ബഹുമാനിക്കുന്നതും.

൩൩ - ൩൭. ലഹളയെപ്പററിയുള്ള വിമർശനം.

൩൮ - ൩൯. മഹാരാജ്ഞി രാജ്യഭാരം സ്വീകരിക്കുന്നത്.

൪൦ - ൪൧. വിക്ടോറിയാമഹാരാജ്ഞിയും എലിസബെത്ത് മഹാരാജ്ഞിയും.

൪൨ - ൫൬. മഹാരാജ്ഞിയുടെ വിളംബരം.

൫൭ - ൬൪. വിളംബരത്തിന്റെ സ്വീകരണം.

൨൩-ാം സർഗ്ഗം. സാമ്രാജ്യസ്ഥാപനം.

൧ - ൪. രാജ്യഭരണത്തിന്റെ നവീനരീതി.

൫ - ൭. ലാർഡ് കാനിംഗിന്റെ പരിഷ്കാരങ്ങൾ.

൮ - ൧൦. ലാർഡ് കാനിംഗിന്റെ സ്ഥാനത്ത് ലാർഡ് എൽജിൻ പ്രവേശിക്കുന്നത്.

൧൧ - ൧൪. സർ ജാൺ ലാറൻസ് വൈസ്രായിയാകുന്നത്.

൧൫ - ൨൦. ലാർഡ് മേയോ വൈസ്രായിയാകുന്നത്.

൨൧ - ൨൩. ലാർഡ് നാർത്ത്ബ്രൂക്കിന്റെ രാജ്യഭരണം.

൨൪ - ൩൦. വെയിത്സ് രാജകുമാരൻ ഇൻഡ്യയെ സന്ദർശിക്കുന്നത്.

൩൧. ലാർഡ് ലിട്ടൺ വൈസ്രായിയാകുന്നത്.

൩൨ - ൩൯. ഇമ്പീരിയിൽ സമാജം ഉണ്ടാകുന്നിടയാക്കിയ അവസ്ഥകൾ.

൪൦ - ൪൩. ഇമ്പീരിയിൽ സമാജം.

൪൪ - ൫൦. മഹാരാജ്ഞി ചക്രവർത്തിനിയാക്കി പ്രഖ്യാപനം ചെയ്യപ്പെടുന്നത്.

൫൧ - ൬൨. സപ്തർജ്ജൂബിലി.

൬൩. വജ്രജൂബിലി.

൬൪. അവസാനം.

സാങ്കേതികപദവിവൃതി.

അഗ്നിചൂർണ്ണം Gunpowder.
അധികാരപത്രം Charter.
അധികർത്താവ്, അധിനായകൻ, അധീശൻ } Governor General.
അർത്ഥശാസ്ത്രം Political Economy.
ആവാപനീതി Foreign policy.
കരണം Act (of Parliament.)
കർമ്മസംസത്ത്, കർമ്മസംഘം } Executive Council.
കാര്യദർശി Secretary.
കാര്യാലയം Office.
കാളഗൃഹം The Black Hole.
ഗണാധികർത്താവ് (ഗുല്മപതി) } Colonel.
ചൈത്യം Church, Mosque.
ജനാധിപത്യം { Common wealth, Republic.
ജാനപദം Civil.
തന്ത്രം Government.
ദണ്ഡനയം Criminal Policy.
ദണ്ഡപാലൻ General.
ദത്തമഹി The Ceded District.
ദാസനൃപന്മാർ (അടിമവംശക്കാർ) Slave Kings.
ധർമ്മദൂതൻ Missionary.
ധർമ്മപാലൻ Magistrate.

നീതിപാലകൻ Judge.
പൌരൻ Citizen.
പ്രതിരാജൻ Viceroy.
പ്രതിഹസ്തൻ Deputy.
പ്രഭു Lord.
ഭരണം (രക്ഷാവിധി) Civil administration.
ഭർത്താവ് Governor.
ഭൂസ്വാമി Land Proprietor.
മണ്ഡലം Presidency.
മന്ത്രസഭ Council.
മഹാമന്ത്രസഭ Parliament.
മഹിതവാമനൻ The Glorious Little man.
രാഷ്ട്രപാലൻ Subedar or Mugal Governor.
വാസ്തവ്യൻ Resident.
വിഗ്രഹം War.
വിനയനസദസ്സ് Board of Directors.

വിനേതാവ് Director.
വൈദ്യുതശക്തി Electric power.
വ്രാതം Tribe.
ശിക്ഷാവിധി, ശിക്ഷണം } Criminal Administration.
ശൈല സിന്ധുക്ഷിതിപതി The Zamorin.
സംഘം Company.
സംയന്ത്രണസഭ, യന്ത്രണസഭ } Board of Control.
സചിവൻ, കർമ്മസചിവൻ } Executive officer.
സാഹസം Police.
സാഹായ്യസന്ധി, സാഹ്യസന്ധി } Subsidiary System
സേവനം Service.

ദേശനാമവിവൃതി.

അജമീർ, അജമീരം Ajmir.	ഇരാവതി Ravi.
അതലാന്തികം Atlantic.	ഇരാവതി Irawadi.
അബ്ഘനസ്ഥാനം Afghanistan.	ഉജ്ജയിനി Oojein.
അസ്സെയി Assai.	ഉല്കലം (ഒറിസ്സാ) Orissa.
അഹമ്മദപട്ടണം Ahmednagar.	ഉദയപുരം Udipore.
ആംഗലം England.	ഉദ്വാനല്ലാ Udwanalla.
ആൻഡമനം Andaman.	കഡലൂർ Cuddalore.
ആന്ധ്രം (ഹൈദ്രാദേശം) Hyderabad.	കംബാ Cambay.
ആമേരികം America.	കംബോജം Kamboja.
ആരഖണം Arakhan.	കരികുളം Karikul.
ആർക്കാടം Arcot.	കാഞ്ചീപുരം Conjeeveram.
ആസാമം (കാമരൂപം) Assam.	കാന്യകുബ്ജം Kanouj.
ഇന്ദൂരം Indur.	കാബൂൽ Cabul.

കാസിമാപണം Cassimbazar.
കാളിഘട്ടം Calcutta.
കാളി Kali R.
കടക്, കടകം Coorg.
കുമാരി Comorin.
കർദലം Curdla.
കൃഷ്ണപുരം Cawnpore.
കൊങ്കണം Konkan.
കോയമ്പുത്തൂർ Coimbatore.
കോരാ Korah.
കോസലം Oude.
ഖഡ്കി Kharki.
ഗാളിയാ (പറങ്കിദേശം) France.
ഗുർജ്ജരം, ഗുജറാത്ത്, ഗുജറാത്തി Guzerat.
ഗോരഖം Gorakpore.
ഗ്വാളിയരം, ഗ്വാളിയർ Gwalior.
ഘസ്നി, ഘസ്സി Ghazni.

ചിത്രദുർഗ്ഗം Chittledoorg.
ചിൻസൂർ Chinsurah.
ചില്ല്യൻവാല Chillianwala.
ചീനം, ചീനാ, ചൈനം China.
ജലാലം Jalalabad.
ജോധപുരം Jodepore.
ഝാൻസിപുരം Jhansi.
ടോങ്കം (തോങ്കം) Tonka.
തക്ഷശിലം, തക്ഷശില Taxila.
തഞ്ചാപുരം Tanjore.
തിംസ് Thames.
തുരുഷ്കം Turkey.
തൃണമാലി Trinomali.
തേഗനാപട്ടണം Tegnapatam.
തൊരകുളം Terai.
ത്രിലിംഗദേശം Telingana.
ത്രിശിരപുരം Trichiropoli.

ദക്ഷിണതലം, ദക്ഷിണദിക്ക് } Dekhan.
ദക്ഷിണാപഥം, ദക്ഷിണഭാരതം
ദക്ഷിണസ്ഥലം, ദക്ഷിണാപഥം
ദില്ലി Delhi.
ദിഗം Dig.
ദേവികോട്ടം Devikotta.
ദേവിദുർഗ്ഗം Fort St. David.
നന്ദിദുർഗ്ഗം Nandidoorg.
നവ്യശ്രേണി, പുതുച്ചേരി. Pondicherry.
നാഗപട്ടണം Nagapatam.
നാഗപുരം Nagpore.
പഞ്ചനദം The Panjab
പാടലീപുത്രം, പുഷ്പപുരം Patna.
പാണ്ഡുരപുരം Pandarpore.
പാണ്ഡ്യം Pandya.
പാനിപതം, പാനിപട്ട് Paniput.
പാരസീകം Persia.
പിഗു Pegu.

പിനാർ Pennar R.
പുണ്യപുരി Poona.
പൃത്തഗളം Portugal.
പ്രയാഗ Allahabad.
ഫിരജനഗരം, ഫീരോസ് Firozpore.
ഫിരോസഷാഹറം Firozshahore.
ബക്സാരം Baxar.
ബഡ്ജബഡ്ജം Budge Budge.
ബന്ദേൽഖണ്ഡം, ബുന്ദിലഖണ്ഡം Bundlekhand
ബർഹാംപുരം, ബർഹാമം Berhampore.
ബാസിനം Basin.
ബിജപുരം (വിജയപുരം) Bijapore.
ബ്രിത്താനിക Brittanica.
ബ്രഹ്മർഷിദേശം Bittaur.
ബ്രഹ്മമഹലം Bermahals.
ഭരതപുരം Bhartpore.
ഭാരതം India.
മഗധം Magada.

മധുരാ Muttra.
മദ്രാ. Madras.
മഹാംബാ (മുംബാ) Bombay.
മഹാരാജപൂർ Maharajapore.
മഹാരാഷ്ട്രം, മാരാഷ്ട്രം Mahratta Country.
മഹിസ്സൂരം Mysore.
മാടഭൂമി Cochin (state)
മാറിഷസം Mauritius.
മാർവാർ Mhairware.
മാഹി, മയ്യഴി Mahe.
മാളവം, മാൾവാ Malwa.
മീരാഥം Mirat.
മുഖന്ദരം Mukhandar.
മുംഗീരം Monghir.
മുദകി Madki.
മുൽത്താൻ (മൂലസ്ഥാനം) Multan.
മൂർഷിദം Murshedabad.
യുരോപം Europe.

രംഗൂണം Rangoon.
രാമനഗരം Rampore.
രുബിക്കോൺ Rubicon.
രോഹിലഖണ്ഡം (പഞ്ചാലം) Rohilkhand.
ലക്ഷ്മണപുരം Lucknow.
ലണ്ഡനം London.
ലാഹുരം (ലാഹൂർ) Lahore.
വംഗം (ബംഗാളം) Bengal.
വന്ദിവാസം (വാൻഡിവാഷ്) Vandivash.
വർദ്ധമാനപുരം Burdwan.
വാർഗ്ഗാമം Wargam.
വിദർഭം Berar.
വിപാശ (നദി) Bias.
വിഹാരം (ബിഹാർ) Bihar.
ശതദ്രു Sutledj.
ശീതശ്ശേരി, ശിരശ്ശേരി Tellicherri.
ശ്രീരംഗപട്ടണം Seringapatam.
ഷാഹാപുരി Shahpuri.

സർഹിന്ദം Sarhind.
സാംഗമം Changama.
സാതാരാ Satara.
സിന്ധുദേശം Sind.
സിന്ധുനദി Indus.

സോബ്രായോനം Sobraon.
സ്കൊട്ടദേശം Scotland.
സ്പാനിയാ (ഹിസ്പാനിയാ) Spain.
ഹൈദരാപുരം Hyderabad. (Town).

വൈദേശികസ്ത്രീപുരുഷനാമവിവൃതി

അക്ബരഖാൻ Akbarkhan.
അക്തർലോണി Ochterlony.
അഗ്ന്യൂ Agnew.
അന്വാരുദ്ദീൻ Anwar-ud-din.
അപ്പാസാഹിബൻ Appasahib.
അമീർഖാൻ Amirkhan.
അസാഫുദ്ദൌലൻ Asaf-ud-doula.
അഹമ്മദൻഷാ Ahmed Shah.

ഔക്ലന്ദൻ Auckland.
ആംഗലൻ, ആങ്ഗ്ലൻ, ആംഗ്ലേയൻ The English.
ആബർകോംബി Abercomby.
ആമെഹൎസ്റ്റൻ Amherst.
ആലിവർദി Aliverdikhan.
ഇലീജ ഇമ്പി Elijah Impey.
ഉമ്ദതുൽഉമ്രൻ Umda-tul-umra.
ഉൽമുൽകൻ Ulmulk.

ഉമാചന്ദ്രൻ, ചന്ദ്രൻ Omichand.
എലിസബെത്ത്, എലീസബെത്ത് Elizabeth.
എല്ലിസ് Ellis.
ഔത്രാമൻ Outram.
ഔരംഗസെബൻ
അരംഗസ് ബെൻ
അരംഗ്സിബ്ബ് } Aurengzib.
കംബെർമീരൻ Combermere.
കർണ്ണകൻ, കർണ്ണാക്ക് Carnac.
കല്ല്യാടൻ Calliand.
കാനിംഗൻ Canning.
കാംബെലൻ Campbell.
കാൺവാലിസൻ,
കാരണവാലിസൻ,
കാരണൻ, വാലിസൻ } Cornwalis.
കാസിമൻ, കാസിം Kasim.
കീനൻ Kean.
കുത്തുബുദ്ദീനൻ Kutubuddin.

കൂടൻ Coote.
ക്ലൈടൻ Clide.
ക്ലൈവൻ, ക്ലൈവ് Clive.
ഖരീമൻ Kharim.
ഖാലസം Khalsa.
ഗെകവർ, ഗെകവാർ, ഗെകവരൻ Gaikwar.
ഗോഖലൻ Gokhla.
ഗോദർദൻ Godard.
ഗോഫർ Gough.
ഗൂർകൻ Goorkhas.
ഘോരൻ, ഘോരി Ghore.
ഘോഷമാലി Ghoshaum Ali.
ചണ്ഡസാഹിബ്ബ്, ചണ്ഡകൻ Chanda Sahib.
ചിറ്റു Chitu.
ജഗച്ഛ്രേഷ്ഠി Jagat Sethe.
ജമിന്ദാർ, ജമിന്ദരൻ Zamindar.
ജസ്വന്തരായൻ Jaswantha Row.
ജാഡർ Jats.

ജാൎജ്ജ് George.
ജെംസൻ James.
ജോനാൻ, ജാൺ John.
തൊഗ്ലാക Toglak.
ഡെയങ്ങ്ഗ്ല്യാ Dainglia.
താന്ത്യതോപി Tantia Topi.
ട്യൂഡാർ Tudor.
തുൎക്കൻ Turk.
തെജസിംഹൻ Tej Singh.
ഥഗ്ഗൻ Thug.
ഡച്ച് Dutch.
ഡെലഹൌസി Dalhousie.
ദുലീപസിംഹൻ Dulip sing.
ഡുപ്ലെ, ദുപ്ലി Dupleix.
ദോസ്ത Dost.
ഡെവതനാൻ Doveton.
ദൌലതരായൻ Doulat Row.
ഡ്രേകൻ Drake.

നന്ദപുത്രൻ Nuncomar.
നബാവ്, നബാവൻ. Nabab.
നാക്സൻ Knox.
നാണൻ Nana.
നാൎത്ത് ബ്രൂക്ക് Northbrook.
നസ്സർജംഗൻ Nazerjung.
നിക്കോൾസനാൻ Nicholson.
നീലൻ Neil.
നേപ്പിയർ Napier.
നൈജാമൻ, നൈസാം Nizam.
പറങ്കി French.
പൎണ്ണവീസൻ Farnavis.
പിഗോടൻ Pigot.
പിണ്ഡാരി Pindari.
പിടൻ Pit.
പീൎസൻ Pearce.
പൂൎണ്ണയൻ Purniah.
പൃത്തുഗീസ Portuguese.

പേഷ്വാ, പേഷ്വാൻ	Peshwa.
പോഫാമൻ	Popham.
ഫോർദൻ	Forde.
ബാലബാജി	Balaji Baji.
ബെന്തിങ്കൻ	Bentink.
ബാബരൻ, ബാബർ	Baber.
ബെലി	Baillie.
ബ്രെത്തെയ്തൻ	Breithwaite.
ഭൃംഗാരി	Bringaris.
ഭോസ്ലൻ	Bhonsle.
മന്രൊ, മൺറോ	Monro.
മല്ഹാരരായൻ	Mulhar Row.
മലിഖാൻ	Malikhan.
മഹാബന്ധുലൻ	Mahabandula.
മഹമ്മദൻ, മഹമ്മത്	Mahomet.
മാൺസനൻ	Monson.
മാമൂദൻ, മാമൂദ്	Mahmud.
മാല്ക്കമൻ	Malcolm.
മിന്തൊ	Minto.
മീർജാഫരൻ	Mir Jafir.
മുരാദൻ	Murad.
മൂർഷിദൻ	Murshid.
മൂലരാജൻ	Mulraj.
മുസജംഗൻ	Merzefa Jung.
മെക്നാതൻ	Mac Naughton.
മെയൊ	Mayo.
മൊയിരൻ	Moire.
യവനൻ	Greek.
രഘുജി	Raghuji.
രണജിത്സിംഹൻ	Ranjit Singh.
രാഘവൻ	Raghaba.
രായദുല്ലഭൻ	Raidurlabh.
രാജപുത്രൻ	Rajput.
രൊഹില്ലൻ	Rohila.
ലേക്കൻ	Lake.
വാട്സനൻ, വാട്സൻ	Watson.

വാൻസിത്താൎത്തൻ Vansitart.
വാരണൻ Warren.
വിശ്വാസറാവ് Visvasa Row.
വീഷൻ Whish.
ശംഭാജി Sambaji.
ശിഖ Sikhs.
ഷാ ആലമൻ, ഷാലം Sha Alam.
ഷീരാലി Shear Ali.
ഷൂജൻ Shuja.
ഷേരസിംഹൻ Sher Singh.
ഷോരൻ Shore.
സബക്താജി Sabaktajin.
സയ്യിദ Sayyid.
സരദാര Sirdar.
സലബാത്ജംഗൻ Salabatjung.
സാദത്ത് Sadat.
സിന്ധ്യൻ, സിന്ധ്യാൻ Sindia.
സുരാജദൌലൻ, സുരാജൻ Surajdoula.
സേലൻ Sale.
സെല്യൂകൻ Selucus.
സ്കോട Scot.
സ്ടീവൻ (സൻ) Stevenson.
സ്ടുവാൎത്തൻ Stuart.
സ്മിഥൻ, സ്മിത്ത് Smith.
ഹസ്തിംഗൻ Hasting.
ഹസ്തിംഗസൻ Hastings.
ഹാൎഡിഞ്ജൻ Hardinge.
ഹാരിസൻ Harris.
ഹോല്വലൻ Holwell.
ഹെന്റി Henry.
ഹേവലോകൻ Havelock.
ഹോല്ക്കരൻ, ഹോല്ക്കർ Holkar.

ശ്രീ.

ആംഗലസാമ്രാജ്യം.

ഒന്നാം സർഗ്ഗം.

ചൊല്ലാർന്നനല്പമതലാന്തികവാരിരാശി-
ക്കുള്ളിൽ തിളങ്ങിടുമൊരാംഗലമായ രാജ്യ
ത്തിംസാനദീതടമതിൽ ധരണിക്കു തൊട്ട
പൊട്ടായ ലണ്ഡനപുരം വിലസുന്നു പാരം. (൧)

നാനാവിധം വിലസിടും ബഹുശില്പശാലാ-
ജാലങ്ങളുക്കുഴൽവഴിക്കു പുറപ്പെടീക്കും
ധൂമങ്ങൾ കൊണ്ടിഹ ശരൽസമയത്തുമത്രം
ശോഭിച്ചിടുന്ന ചെറുകൊണ്ടൽ നിരന്നവണ്ണം. (൨)

നാനാമനോജ്ഞവിഭവങ്ങളിണങ്ങിയിങ്ങു
ബക്ക്ഖിംഗമെന്നു പുകൾ പൊങ്ങിന നാമമോടേ
ആങ്ഗ്ളേയഭൂപതികൾതൻകുലരാജധാനി
വാനിൽ സുരേന്ദ്രപുരി പോലെ വിളങ്ങിടുന്നു. (൩)

സാമാന്യതഃ പ്രജജനങ്ങളുമായ് സഹസ്രം
സാമാജികപ്രവരരുള്ളൊരു പാർല്ലമെന്റാം
സംഘത്തിനങ്ങു വിലസുന്നിഹ തുംഗമാവും
തങ്ങുന്ന നിലയമായ് വിരചിച്ച ഗേഹം. (൪)

താഴെ സ്ഥലം നിറകയാലിഹ മേല്ക്കുമേലായ്
വീണ്ടും ചമച്ച പല തട്ടുകൾ കൊണ്ടു നിത്യം
വർദ്ധിച്ച വാസപദമെന്നു യഥാർത്ഥമായി
വാനെത്തുമാറു വിലസുന്നു ഗൃഹങ്ങളെല്ലാം. (൫)

ചാലേ ജലം വഴിയുമക്കുഴലിലേറിയും, മേൽ
പാലങ്ങളൂടെയുമഹോ!, പുനരത്ര കീഴിൽ
ചേലൊത്ത ചേരത്തൊരു തുരങ്കമതിൻവഴിക്കും
മാലോകരെന്നുമിഹ തിംസ കടന്നിടുന്നു. (൬)

പൂവല്ലി ചുററിയ വിധം വിലസുന്ന സൂത്ര-
ജാലങ്ങൾ പാമരസമൃദ്ധമിവററിനാലേ
ചേണാർന്ന കപ്പലുകൾ തിംസയതിന്റെ മധ്യ-
സ്ഥാനത്തിലത്ഭുതമനല്പ്രഭ ചാർത്തിടുന്നു. (൭)

ആളും തിങ്ങിടും തെരുവുകൾക്കടിയിൽ തുരന്ന
മാർഗ്ഗങ്ങളൂടെയിവിടെപ്പുകവണ്ടിജാലം
വീട്ടിന്റെയോവുകളിൽ മൂഷികരെന്നപോലെ
വാട്ടം വെടിഞ്ഞനിശമങ്ങനെ മണ്ടിടുന്നു. (൮)

തീ തിന്നു ധൂമനികരത്തെ വമിച്ചുകൊണ്ടു
വേതാളർ പോലെയിവിടെപ്പല യന്ത്രവൃന്ദം
ആശ്ചര്യമേകുമതിദുഷ്കരമായ ശില്പ-
ജാലങ്ങളെത്ര ലഘുവായി നടത്തിടുന്നു!. (൯)

അഞ്ഞൂറുമായിരവുമൻപതുമെട്ടുമാർന്ന
ക്രിസ്ത്വബ്ദമായ സമയം മുതൽ മാന്യകീർത്യാ
ഈടാർന്നിടും മഹിമയുള്ളോരലീസബെത്താ-
യീടുന്ന രാജ്ഞി ചിരമത്ര ഭരിച്ചു രാജ്യം. (൧൦)

ശ്രീമത്തുദാരകുലസംഭവയായൊരാ-
ശ്രീ മെത്തിടുന്നൊരവളന്നൊരു ഭൂപതിക്കും
ദാരങ്ങളായമരുവാനതൊരാതെ രാജ്യ-
ശ്രീയോടു ചേർന്നു സുഖമായി ഭരിച്ചു നിത്യം. (൧൧)

എന്നാലുമങ്ങണയിടുന്ന കരം ഗ്രഹിച്ചു-
തന്വംഗിമാർമണിയുപദ്രവമുള്ളതെല്ലാം
നന്നായ് ശമിച്ചു വഴിപോലെയകററിയേററി-
ട്ടന്നാള തൻപ്രജകളെപ്പുത! രക്ഷചെയ്താൾ. (൧൨)

ചാപല്യമാന്ന കപിപോതനമാനമെന്നും
സ്പെയിൻനൃപന്റെ രണപോതഗണങ്ങളെല്ലാം
തൻനാവികപ്പടകളാലവർ മൺകടങ്ങൾ—
ക്കൊപ്പം കലങ്ങളൊത്തു തകർത്തിതു ഹന്ത! കഷ്ടം. (൧൨)

ശ്രേഷ്ഠതമമൊടതിയശസ്വിനിയായിരുന്ന—
സ്കോട്ട് ലൻഡുരാജ്യമതിനീശ്വരിയായ മേരി
പോരന്നിട്ടന്നവരെവംതൻപദമേഗ്രഹിച്ചു
കാരാഗൃഹത്തിനതിഥിത്വമിയന്നിതന്നാൾ. (൧൩)

രാജ്യം നിറഞ്ഞതിർ കവിഞ്ഞു ജനങ്ങളന്നു
രാജ്യാന്തരത്തിലണയുന്നതു കണ്ടു മേലാൽ
പ്രാജ്യപ്രതാപമതിലാംഗലദേശമേലേ
രാജ്യാധികാരമണവാനവരുള്ളി വെച്ചു. (൧൪)

ചേണാർന്ന ഭാരതമഹാധരണീതലത്തിൽ
വാണിജ്യവൃത്തി വഴിപോലെ നടത്തുവാനായ്
കാമിച്ചു കെല്പുകളെഴും ജനസംഘമേകം
യാചിച്ചു വന്നവളൊടന്നധികാരപത്രം. (൧൫)

ഒന്നിച്ചു ചേർന്നണയുമായവർതൻവ്രതത്തിൽ
നന്ദിച്ചു താനനുവദിച്ചവളായവർക്കായ്
പൌരസ്ത്യഭാരതവണിഗ്ജനസംഘമെന്നാ
പേരോടു നൽകി വിധിപോലധികാരപത്രം. (൧൬)

പാരം വിദൂരമതിലുള്ള കിഴക്കെദിക്കിൽ
നേരെയുദിച്ചു വിലസുന്നതിനായ്ത്തുടങ്ങും
ആംഗ്ലപ്രതാപമിഹിരന്നവരേവരന്നു
കല്പിച്ചൊരായരുണനോദയമായ് ഭവിച്ചു. (൧൭)

മേളിച്ചുനങ്ങളവരിങ്ങനെ വാണിഭമേറ്റം
യോജിച്ചു തീർത്തടങ്ങിനപടിയന്നു തമ്മിൽ
വേഗാൽ പവൻ പരിചിൽ മൂപ്പതിനായിരം ചേ—
ർത്തുണ്ടാക്കിയോഹരികൾ കൊണ്ടഥ മൂലവിത്തം. (൧൮)

കൃത്യങ്ങളെല്ലാമൊക്കെ വഴിപോൽ നിയമിച്ചുറച്ചു
തന്മാർഗ്ഗവാഹികളെയും പുനരേല്പിച്ചിട്ടത്തി
സംഘത്തിലുള്ള ചിലരെസ്സകലാധികാര-
കർത്തൃത്വം വഹിച്ചിടുവതിന്നവർ നിശ്ചയിച്ചു. (൨൦)

നേതാക്കളാക്കിയവരന്നു കരാറു പോലെ
കൈവന്നചേരന്നരധികാരമിതാദരിച്ചു
ആലോചനയ്ക്കൊരു സദസ്സുടൻ സ്വദേശേ
സ്ഥാപിച്ചു കൃത്യമഖിലം നിയമിച്ചു മോദാൽ. (൨൧)

ഇന്നേതൃവീരരുടനിൻഡ്യയിലും സ്വകീയ-
വൃന്ദം ഭരിപ്പതിന്നൊരുത്തനെ നിശ്ചയിച്ചു;
അന്നായകൻ ഗവർണ്ണരെന്നൊരു നാമമോടേ
നന്നായ് വഹിച്ചു ബഹുനീതി കലർന്ന സംഘം. (൨൨)

അന്നീവിധം നിയമമൊക്കെയുമേർപ്പെടുത്തി-
ട്ടിന്നീട കച്ചവടമിന്ത്യയിൽ നിർവ്വഹിപ്പാൻ
ചിന്താം നസമർത്ഥരവർ ഡില്ലിയരൻ ജിഹാംഗീർ-
തന്നോടു ദൂതമുഖമായ് സ്ഥിരമേററി സഖ്യം. (൨൩)

വീണ്ടും സമസ്തമവർ നോക്കിയൊരുക്കി വിററി-
ട്ടേറും പദാർത്ഥനിര കെട്ടിയുടൻ കയററി
വേണ്ടുന്ന കപ്പലുകളിൽ ശുഭമാം മുഹൂർത്തം
കണ്ടിട്ടനന്തമൊരു കൂട്ടരെ യാത്രയാക്കി. (൨൪)

ഐശ്വര്യഫലം കലരുമവർ കോമളശ്രീ
കോലുന്ന ഭാരതമനോജ്ഞതടത്തിലെത്തായ്
ഗാമാ തുടങ്ങിയൊരു പോർത്തുഗീയരാദ്യം
കണ്ടുള്ള മാർഗ്ഗമതിലൂടെയുടൻ തിരിച്ചു. (൨൫)

എന്താണു പാർക്കിൽ മുഗളീശർ ഭരിക്കുമിന്ത്യ ?-
യെങ്ങാംഗലത്തിൽ മരുവുന്ന വണിക്സമൂഹം ?
എങ്ങോതഹോ! മഹിതകൃത്യമതിൽത്തുനിഞ്ഞതു
ഇംഗ്ലണ്ടിനയ്ക്കു കഴിയാത്തൊരു കാര്യമുണ്ടോ ? (൨൬)

നിസ്സാരവസ്തുവുമനേകമൊരുമിച്ചു ചേൎന്നാൽ
നൽസാരമാം ഫലമൊടുക്കുമിക്കമെന്നായ്
ലോകൎക്കു തൻക്രിയകൾ കൊണ്ടുപദേശമൊന്നു
നൽകാൻ ചമച്ച വിധി സംഘമിതെന്നു മന്യേ. (൧൭)

അല്ലെങ്കിലൊക്കിലിഹ പൂൎത്തങ്ങളീയർ പിമന്നു-
ച്ചൊല്ലുന്ന ഡച്ചുജനപാളി പരമധിവൃക്കം
ഇന്ത്യയിൽ സാഹസികരായവർ വന്നു പണ്ടു
വാണുള്ളൊരിന്ത്യയിവരെങ്ങനെയാക്രമിച്ചു ?. (൧൮)

ഊറ്റം കലൎന്നരിയ പായ്കളിൽ വന്നടിക്കും
കാറ്റിങ്കലോടുമവർ വിട്ടൊരു കപ്പൽവൃന്ദം
നീറ്റിൽ ചരിച്ചു, ചിറകങ്ങനെ വീശി വാനി-
ലേറ്റം ജവമൊടു ഖഗാവലിയെന്നപോലെ. (൧൯)

വൻപാൎന്ന കപ്പലുകൾ, തീരമതിങ്കൽ നിന്നു
പിൻപേ വരുന്ന നിജനായകരാളികൾക്ക്,
മുൻപേ മറച്ചുടികൾ, പിന്നിട, പിന്നെ മന്ദം
വൻപാമരങ്ങളുമിവണ്ണമഹോ ! മറഞ്ഞു. (൨൦)

ദിക്കിങ്കലൊക്കെ വഴിപോലെ പരന്നു, മേരൊ-
യ്ക്കുള്ള ഘോരപവനന്നധിവാസമായും,
ഉൾക്കാമ്പിലുൾക്കരളെയതെ വളൎത്തിടുന്ന
ചൊൽക്കൊണ്ട ജന്തുനിവഹങ്ങൾ വസിപ്പതായും, (൨൧)

ആഴം പെരുത്തു ചിലെടത്തു കഴിഞ്ഞു, മെന്നാ-
ല്പാഴം കുറഞ്ഞു ചിലെടത്തു നികന്നുമേറ്റം,
പൂമങ്ങൾ പന്തലുകൾ പോൽ ചിലെടത്തു ചേൎന്നും,
ശീതാതപങ്ങൾ ചിലെടത്തു ജലം തകൎന്നും, (൨൨)

ഒട്ടേറെ വാനിലുയരുന്ന മഹാതരംഗ-
ള്ളൂട്ടങ്ങളായ ശിഖരങ്ങളൊടേയേൎന്നും,
വട്ടം ചുഴന്ന വഴിയും വലുതായ വെള്ള-
ക്കെട്ടിങ്കൽ വൻചുഴികൾ മറ്റൊരിടത്തു ചേൎന്നും, (൨൩)

പാരിച്ച കപ്പലിലൊളിച്ചു ചരിച്ചു യാത്ര-
ക്കാരെച്ചതിക്കരമതായ ചോരഗണം കലൎന്നും,
പാരം തുരുത്തുകളൊടും വിലസും സമുദ്ര-
മോരോന്നുമന്നവരമന്ദരസം കടന്നു. (കലാപകം) (൧൪)

പണ്ടേയനന്യസമയെന്നു പുകഴ്ന്നു കേട്ടി-
ട്ടുണ്ടായിരുന്ന വലുതാകിയ ഭാരതശ്രീ
കണ്ടീടുവാൻ കൊതി കലൎന്നവർ മാൎഗ്ഗമദ്ധ്യ-
ത്തുണ്ടായ ഖേദമണുവോളമറിഞ്ഞതില്ല. (൧൫)

ഒട്ടേറെ മാസമവരിങ്ങനെ യാത്ര ചെയ്തു-
ന്നൊട്ടേറെ യോജനശതങ്ങളും കഴിഞ്ഞിടുമ്പോൾ
പുഷ്ടാഭമായ വരഭാരതഖണ്ഡതീരം
ദൃഷ്ടിക്കു നല്ലമൃതമെന്നതുപോലെ കണ്ടാർ. (൧൬)

കംബായ്യമാം ജലധിശാഖയണഞ്ഞു പിന്നെ-
ത്തപ്തീനദീതടമതിൽത്തരമോടിറങ്ങി
ചേണാറ്റ കീൎത്തി വിലസും വിഭവം കലൎന്ന
സൂറത്തിലെത്തി വഴിപോലവർ വിശ്രമിച്ചു. (൧൭)

ചാണേവമന്നവർ ജഹംഗീർവരങ്കൽനിന്നു,
വാണിജ്യശാലയഥ മൂന്നു പണിയിടാനായ്
ക്ഷോണീതലം ബത! ലഭിച്ചിതു, പണ്ടു ദൈത്യ-
ശ്രേണീശനേകിയൊരു മൂന്നടി വാമനൻ പോൽ. (൧൮)

പേർ പെററ നല്ല ഗുജറാത്തിലഹമ്മദാബാദ്,
സൂററു, കാംബേയിവയാം നഗരങ്ങൾ മൂന്നിൽ
കേളേററ വേലയിൽ വിദഗ്ദ്ധതയാൎന്ന സംഘ-
ക്കാരാററ കച്ചവടശാലകളന്നു തീൎത്തു. (൧൯)

ഇന്നുള്ള വസ്തുവവിടത്തിലുമപ്രകാര-
മന്നുള്ള വസ്തുവിവിടത്തിലുമാക്കി നിത്യം
ഇംഗാളശില്പവുമനല്പമഹോ! രചിച്ചു
മുട്ടാതെ കച്ചവടമായവർ നിർവ്വഹിച്ചു. (൨൦)

മുൻപേ കടന്നിവിടെയെത്തി വസിച്ചിരുന്ന
യൂറോപ്യരാം പരവണിഗ്വിസരം തദാനീം
തൽക്കാലമെത്തിയൊരിവൎക്കുവരാം ജയത്തിൽ
വിദ്വേഷമീൎഷ്യയസഹിഷ്ണുതയും വഹിച്ചു. (൨൫)

ഇൻഡ്യയ്ക്കു തങ്ങളിഹ കണ്ടുപിടിച്ചൊരേക-
മാൎഗ്ഗത്തിലന്യജനമെത്തുകയെന്ന വൈലക്ഷ്യം
തുറാളിലെയവരെ യാത്ര തടപ്പതിന്നാ-
യുദ്യുക്തരായ് തദനു പൃത്സ്വാംഗളീയരെല്ലാം. (൨൬)

അംഭോധിയുദ്ധനിപുണതമനല്പരുള്ളൊ-
രാംഗ്ളേയരോടവരെതിൎത്തു മടുത്തു പിന്നെ
ഇൻഡ്യാനിവാസികളൊടേഷണി ചൊല്ലിയുള്ളി-
ലുണ്ടായ വൈരമതുമാതിരി തീൎത്തുവെച്ചു. (൨൭)

കള്ളത്തിൽ നൈപുണമെഴുന്നൊരു ഡച്ചുകാര-
ന്നുള്ളത്തിൽ വൈരമതു വെച്ചിവരോടു സഖ്യം
കൊള്ളിച്ചുടൻ പറ്റു നോക്കിയിവൎക്കു ചിത്തം
പൊള്ളിച്ചു നഷ്ടവുമനൎത്ഥവുമേകിയേറ്റം. (൨൮)

എന്നല്ലിവൎക്കിതരമാം വിഭവത്തിലീൎഷ്യ-
യന്നാൾ ജനിച്ചിതിവരിൽ ചില കൂട്ടർ പോലും;
അന്നന്നു വാണിജസമൂഹമിഹാംഗലത്തിൽ
നിന്നും നവംനവമതായഥ വന്നുവല്ലോ. (൨൯)

വന്നോരു കൂട്ടർ പതറിച്ചിതറീട്ടു പൂൎവ്വ-
വൃന്ദത്തിലെത്തി വഴിപോലൊടുവിൽ കലൎന്നു
വേനല്ക്കു വററിയ നദീശകലങ്ങളാം വൎഷാ-
കാലത്തിൽ വീണ്ടുമൊരുമിച്ചണയുന്നപോലെ. (൩൦)

രംവെന്നഭിങ്ങഘോരസിന്ധുതടത്തിലെത്തി-
ക്കൈക്കൊണ്ട മെച്ചമൊടു കച്ചവടം നടത്തി
സ്വൈരം വസിച്ചിടുമവൎക്കു പിഴേണ പിന്നെ-
സ്സൂററു തന്നെയൊരു മുഖ്യനിവേശമായി (൩൧)

പിന്നീടൊരിക്കലഥ പോർത്തുഗലാധിനാഥർ
നന്ദിച്ചു തൻമകളെയാംഗലനായകന്നായ്
കന്യാധനത്തൊടു ബൊംബയതെന്ന കീർത്തി-
ചിഹ്നം ഇതപ്പുമതിലാർദ്രമിയന്നു നൽകി. (൨൮)

സംഘത്തിനായിഹ കനിഞ്ഞു സമുദ്രയാത്രാ-
സൌകര്യമാം പുരമിതാ ധരണീശനേകി;
തൻകൈയിലെത്തിയൊരതിന്നഭിവൃദ്ധിയും തൽ-
സംഘം തെളിഞ്ഞനുപദം വഴിപോലെ ചെയ്തു. (൨൯)

പൌരസ്ത്യതീരമതിലും ചില താവളങ്ങൾ
പാരം ധനം വില കൊടുത്തവരന്നു വാങ്ങി;
ചൊൽക്കൊണ്ട ചന്ദ്രഗിരിനായകനേകിയോരു
മദ്രാസു തന്നെയവയിൽ പ്രാമുഖ്യമായി. (൩൦)

പ്രാകാരപംക്തിപരിപാടികൾ കൊണ്ടു നന്നായ്
പാലിച്ചുപോരുമൊരു മദ്രപുരത്തിലന്നാൾ
ചേണാർന്ന ചേർന്ന വിഭവാവലി കണ്ടു നവ്യ-
ശ്രേണീനിവാസികൾ പരദേശികൾ ചേക്കയാർന്നു. (൩൧)

അപ്പോൾ പരങ്കികളിൽ മത്സരമാർന്ന സംഘം
കെല്പോടു തൽപുരവരത്തിനടുത്തു തന്നെ
പെട്ടെന്നു തെഗ്നപുരത്തിൽ നവീനമായി-
ക്കെട്ടിച്ചു കോട്ടയഥ ഡേവിഡ്ജിസംജ്ഞം. (൩൨)

ചൊല്ലാർന്ന ഭാരതമഹീപതി ഷാജിഹാന-
ന്നുല്ലാസശാലിയതുകാലമൊരാമയത്താൽ
നില്ലാതെയുള്ളതിവേദന പൂണ്ടു പാരം
വല്ലാതെയായധികപീഡിതനായ് ചമഞ്ഞു. (൩൩)

വിഖ്യാതരായ പല വൈദ്യർ കൊടുത്ത നാനാ-
സിദ്ധൌഷധങ്ങൾ വിധിപോലെ ചക്രവർത്തി
ഉൾക്കൊണ്ടുവെങ്കിലുമിറക്കമൊരല്പവും താൻ
കൈക്കൊണ്ടതില്ലതികഠോരതയാർന്ന രോഗം. (൩൪)

അന്നാളൊരിക്കലൊരു കാൎയ്യവശേന മാൎഗ്ഗാൽ
ചെന്നങ്ങു ദില്ലിയിലൊരാംഗലവൈദ്യമൌലി
നന്നായ വീൎയ്യമിയലുന്ന മരുന്നു നൽകി
മന്നന്റെ ഖിന്നതകളൊന്നൊഴിയാതെ തീൎത്തു. (൩൫)

സന്തം ഭിഷക്കിനതെയൌഷധമാരു പാരം
സാനന്ദം തെളിഞ്ഞ മുഗളക്ഷിതിവരൻകൽ നിന്നും
സമ്മാനമായധിഗമിച്ചിതു ഹൂഗ്ളിതീര-
സീമന്തമായ ധരണീതലമന്നു സാഹ്വാ. (൩൬)

ആക്കാലമൻപിലൊരു കച്ചവടസ്ഥലം ത-
ട്ടിക്കിതലും നലമൊടായവരാശു തീൎത്തു;
പിക്കൊണ്ടിറക്കുമതികേറ്റുമതിച്ചരക്കും
കൈക്കൊണ്ടു കപ്പലുകളും ബഹു സഞ്ചരിച്ചു. (൩൭)

ആംഗ്ലേയവീരരൊടു, നീതിവിരോധമായും
ധാരാളമായ് മതവിടിന്ന വംശമൊന്നാം
ഭാവിച്ചതില്ല ഹിതമായനുകൂലഭാവം,
മുൻകണ്ട ഉൽക്കർഷമേറിയ ലോകർപോലെ. (൩൮)

ഭൂരിപ്രതാപനിധിയാകിയ വജ്രനാഥൻ
വീരൻ നമാവു നിജരാജ്യമതിങ്കലേവം,
ദില്ലീശസമ്മതിയിരിക്കിലു, മാംഗലേയർ
ചെയ്യുന്ന കച്ചവടമന്നു സഹിച്ചതില്ല. (൩൯)

ദുഷ്ടൻ സുതൻ തദനു ഭൂപതി ഷാജിഹാനെ-
ക്കഷ്ടം! മയൂരവരപീഠതടത്തിൽ നിന്നും
കാരാഗൃഹത്തിലണയിച്ചുടനേ നമാവും
പോരാന്ന സംഘമതിനാകിയുപദ്രവങ്ങൾ. (൪൦)

നന്നായ മുൻകരുതലുള്ളവരെങ്കിലും താ-
നൊന്നാമതാകിയ വിപത്തിതിലാംഗലന്മാർ
നീക്കിക്ക വേണ്ട വഴി വിട്ടു നടന്നിതന്നു;-
ളൂന്നല്പമൊക്കിലടിതെറ്റുമഹോ! ചിലപ്പോൾ. (൪൧)

രൂക്ഷതമമേറിന നരാധമ ചെയ്തിടുന്നോ-
രാക്ഷേപമോർത്തധികമാനികളാംഗലന്മാർ
പ്രേക്ഷാവദഗ്രണികളാ വംഗരൊടന്നു പോരിൽ
സാക്ഷാലെതിർപ്പതിനു തന്നെ തുനിഞ്ഞുവല്ലോ. (൩൨)

കത്തിത്തിളയ്ക്കുമൊരു തൈലമതിങ്കൽ വെള്ളം
വീഴുന്നപോലെയിവർ കാട്ടിയ സാഹസിക്യം
അത്യന്തനാശമുടനേയുളവാകമാറു-
ള്ളാപത്തു വന്നണവതിന്നഥ ഹേതുവായി. (൩൩)

ക്രുദ്ധാക്കിടാതെയിവർ ചെയ്തൊരു കൃത്യമേവം
കേട്ടിട്ടു വംഗസിരാജനതികോപമോടേ
ക്രുദ്ധത്തോടെയിവരെയാകവെ നാട്ടിൽ നിന്നു-
മാട്ടിക്കളഞ്ഞിടണമെന്നൊരാജ്ഞ നൽകി. (൩൪)

അപ്പോഴുമിംഗ്ലിഷുഗണമെത്തി നിവേശമെല്ലാ-
മൊപ്പം തകർത്തിടുവതങ്ങനെ കണ്ടു സംഘം
അപ്പുരിയോടു കുപിതന്മരെ സങ്കടത്തി-
ലാള്ളാരമാളർ പിടിപെട്ടതിയായ് വലഞ്ഞു. (൩൫)

പിന്നീടു ചെന്നതപിച്ചവർ ഭൂപതീന്ദ്ര-
തന്നെ സ്തുതിച്ചഭയമേകണമെന്നരത്ഥി;
കണ്ടിച്ച ഗർവമഥ തീർന്നൊരിവർക്കു ഭൂപൻ
മുന്നേക്കണക്കു നിവസിപ്പതിനാജ്ഞ നൽകി. (൩൬)

പാരേയിളക്കിയഥ നട്ടു കൊണ്ടിവണ്ണം
ചോടേ ദ്രവം പുനരൊഴിച്ചവർ മേല്ക്കുമേലേ
മേറി വാച്ചു കളങ്ങളാം കണക്കു വേഗാ-
ലിന്ധ്യാജനങ്ങളിലതീവ ഫലങ്ങളേകി. (൩൭)

വൻകൌതുകം മനസി ഭാരതരാജ്യതന്ത്ര-
ത്തിങ്കൽ കലർന്നിടുകിലും, പുനരാംഗലന്മാർ
ശങ്കിച്ചു, തോക്കുകളെടുത്തതു ചാരെ തന്നെ
ഊക്കം വെടിഞ്ഞു, ചെയമാറി നയിച്ചു കാലം. (൩൮)

ഹൂണാലുമാൎയ്യമഘവായ പരാജയത്താൽ
ചിന്തകൊണ്ടാത്മപ്രിയമകററുവതിന്നു വേണ്ടി
അക്ഷീണരായവർ കൊതിച്ചിതു മാറിരാജ്യ-
ലക്ഷ്മീസ്വയംവരനിമന്ത്രണയോഗ്യമേവം, (൯)

തങ്ങൾക്കെഴുന്ന നിയമത്തിന്നിണങ്ങിടാതെതാ-
ൻവിന്ധ്യാന്തരേന്ദ്രനിയമങ്ങളിലന്നു തെല്ലും
മധ്യസ്ഥരാവമിഹ കൈവെടിയാതെ തന്നെ
നിത്യം മതിന്റെ വഴിപോലവർ ശ്രദ്ധിവെച്ചു. (൧൦)

ആംഗ്ലേയർ കച്ചവടമാൎന്നതിനാലെഴുന്നോ-
രാത്മീയദേശവിഭവങ്ങളെയേററു മോദാൽ
അക്കാലമായവർ നടത്തിയ വൃത്തിയെല്ലാ-
മാകട്ടെയെന്നു നൃപർ കല്പനയേച്ചിരുന്നു. (൧൧)

സമ്പൽസമൃദ്ധികളെ കൊതിച്ചിഹ വന്ന നാനാ-
സംഘം ജയേച്ഛയൊടു മേവിടുമിൻഡ്യയിങ്കൽ
ദേശം പിടിച്ചു വശമാക്കുവതിന്നു തന്നെ-
യാശിച്ചു തക്കമവർ നോക്കി വസിച്ചു നിത്യം. (൧൨)

തൻനാടു വിററിടുവതിന്നൊരു ദേശനാഥ-
നന്നാഗ്രഹിച്ചതിലെഴുന്നൊരു മോദരീതു
മുന്നേ കൊതിച്ചു ലഭിയാതെയിരുന്നതായോ-
രന്നാടദേവരവർ ചെന്നു വിലയ്ക്കു വാങ്ങി. (൧൩)

കല്ക്കട്ടയെന്നു പുകഴും പെരുതിട്ടമസ്ഥലത്തിൽ
സ്ഥാപിച്ചു കോട്ടയുടനേയവർ വിശ്വമാഖ്യം;
ചോൽക്കൊള്ളുമിൻഡ്യയിലവൎക്കിയല്പം നിവേശ-
മൊക്കെയുമായതചിരാൽ ബഹുമുഖ്യമായി. (൧൪)

രംവേറ്റുമംബുധിതടങ്ങളിലിങ്ങു ചുററു-
മാംഗ്ലേയർ തീൎത്താര പുരങ്ങളും മനോഹരങ്ങൾ
സാമ്രാജ്യസൌധമതിനാലിയിലിട്ട മൂല്യ-
സ്തംഭങ്ങൾ പോലെയതി മംഗിയൊടേ വിളങ്ങി. (൧൫)

ശ്രീവാമനത്രിപദവൃത്തിയെയന്വയിച്ചു,
കൈവന്ന കോണുകളിൽ വാണവരല്ലൊരല്ലാം
ഭൂവിൻവിഭാഗമിഹ കൈവശമാക്കി മെല്ലെ-
നാമേയോ! നാമമഹിതമായ പദത്തിലെത്തി. (൩൯)

ഇത്ഥം ബഹുകാര്യസംഹതിയിലുള്ളാരംഭസംരംഭവും
പ്രത്യഗ്രവ്യവസായസാരനികരവ്യാപാരമെല്ലാം
നിത്യം ചേർന്നു പുണർന്നിടുന്ന വിജയശ്രീയും കലർന്നാര്യരും
സ്തുത്യന്മാരവരിൻഡ്യയിൽ ചിരതരം മോദിച്ചു മേവീടിനാർ.
(൪൦)

"ഇൻഡ്യാപ്രവേശം"
എന്ന
ഒന്നാം സർഗ്ഗം
സമാപ്തം.

രണ്ടാം സർഗ്ഗം.

വാണിജ്യത്തിന്നധികമുതകുമോരോദേശമീയിൻഡ്യയിങ്കൽ
ചോണന്നീടും വിരുതിയലുമിംഗ്ലീഷുകാർ വന്ന കാലം
മുൻപേ വന്നീടിന മുഗൾമഹീവല്ലഭന്മാരമന്ദം
വൻപേറീടും വിധമിഹ ധരാപാലരായ് വാണിരുന്നു. (൧)

പാലിച്ചോരോ പാർവികരും കലർന്നു വാഴുന്ന ഭൂമീ-
പാലന്മാരാമിവരതിന്നു മുൻപന്യദേശത്തിൽ നിന്നും
ചാലെ വന്നുള്ളവരധരണീനാഥനെ സ്ത്രീതവിസ്ത്ര-
താലേ തോല്പിച്ചിവിടെ നൃപതിസ്ഥാനമാർന്നോർകളത്രേ. (൨)

നന്നായ് ലോകസ്ഥിതിയറിയുവോരസ്ഥിരാ ലക്ഷ്മിയെന്നി-
ങ്ങൊന്നായ് ചൊല്ലുന്നതമൊഴിപരം വാസ്തവം തന്നെ നൂനം;
എന്നാലേവംവിധമിഹ ജനം ചൊല്ലിടും ചൊല്ലിനോർത്താ-
ലിന്നാടൊന്നായ് വിലസിന സമുൽകൃഷ്ടദൃഷ്ടാന്തമല്ലോ. (൩)

ഏഷ്യാഖണ്ഡത്തിന നടുവിലായ് ഹിന്ദുക്കുഷെന്ന പാരം
കീർത്തിപ്പെട്ടുള്ളൊരു ഗിരിവരൻതന്റെ പാർശ്വസ്ഥലത്തിൽ
ആൎയ്യന്മാരെന്നൊരു വക ജനം പണ്ടു പോൽ പാർത്തിരുന്നൊ-
ന്നാൎയ്യന്മാരായവരെയിതിഹാസങ്ങളുണ്ടോതിടുന്നു. (൪)

പാരം തിങ്ങീടൊരു ജലധിയന്യസ്ഥലത്തിങ്കൽ നിന്നും
തീരം പൊട്ടിച്ചിതറിയൊഴുകുംനേരമെന്താനതൃപ്തി
പോരാഞ്ഞീടും ഹിമശിഖരിതൻകൂടമദ്ധ്യത്തിലൂടെ-
യോരാളും വന്നിഹ ധരണിയിൽ ഗാഹനം ചെയ്തുവല്ലോ. (൫)

ആൎയ്യന്മാരാമവരിഹ പുരാ പാർത്തിരുന്നോരു നീച-
ന്മാരാം ദസ്യുക്കളുടെ പിശാചോപമാർക്കും ദ്വേഷ്ടരേവം
ആക്കാം പൂണ്ടുള്ളരികളെ ഹാ! ദൂരെയാക്കിസ്സരസ്വ-
ത്യാദ്യത്തെശ്രീനദിയുടെ തടേ പാൎത്തു വസിച്ചു മുന്നേൽ. (൬)

ഒപ്പാരം ബ്രഹ്മർഷികളുരിയ ദേവർഷിരാജർഷിമാരെ-
ന്നോരോ പേരാൎന്നിഹ വിവിധമാം വേദവേദാംഗജാതം
നിൎമ്മിച്ചുള്ളോരമലരവർ തന്നിന്ന വൎണ്ണാശ്രമീയം
ധൎമ്മം പൂണ്ടീടിന ജനമതിൻപൂൎവ്വരാം പൂരുഷന്മാർ. (൭)

ശ്രീമാന്ധാതൃപ്രമുഖധരണീപാലർതൻരക്ഷയാറ്റം
ശ്രീവാല്മീകിപ്രഭൃതികവിസംവൎണ്ണിതശൌൎയ്യമോടും
നാനാശാസ്ത്രങ്ങളെയവികലം സൃഷ്ടിചെയ്തും വസിച്ചോ-
രാ മാന്യന്മാരുടെ ശുഭയശസ്സിപ്പൊഴും നിന്നിടുന്നു. (൮)

ഏറാറാം ഭൂപാലകരിഹ കരുക്ഷേത്രയുദ്ധസ്ഥലത്തിൽ
തെററന്നം ചേൎന്നു വിലപരന്തപ്രദേശസ്ഥരാകും
ഉററോരെ കോലും ശകമുഖരെതിൎത്തങ്കിലും നാമമൊട്ടും
മാററം ക്രൂരാന്തകരാ നൃപരാം ബാഹുജന്മാർ മരിച്ചു. (൯)

നന്ദൻ വാഴുന്നളവിൽ മഹിതൻ മാസിഡോണ്യേശനാകും
മന്നൻ ധീരൻ യവനപതിയാമലെക്സാണ്ടരെന്നോൻ
നന്നാശവെച്ചുവിജയമതി പൂണ്ടിമ്മഹീമണ്ഡലം തൻ-
വൃന്ദത്തോടൊത്തധികബലവാനാക്രമിച്ചു. (൩൦)

പോരിൽ പശ്ച്യാവനിജയമൊടേ സിന്ധുവെസ്സന്തരിച്ചി-
ട്ടാരാൽ തക്ഷാപലപുരവരാഗ്രേസരന്മാർകളാകും
ഓരോ ഭൂമീപതികളെയെതിർത്തന്നിവൻ കീഴടക്കി-
ഹൈസ്പരം പ്രാപിച്ചിതു മഗധപാർശ്വാന്തമാമന്ന്! വീരൻ. (൩൧)

സന്തോഷം വിട്ടഥ വിമുഖരായ് തന്റെ സൈന്യത്തെ വീക്ഷി-
ച്ചന്തസ്സാപോൽ, നരപതി ധനം സർവ്വവും കൈക്കലാക്കി
സ്വന്തം രാജ്യത്തിനു ബത! മടങ്ങുന്ന മാർഗ്ഗത്തിൽവെച്ചി-
ട്ടന്തം പ്രാപിച്ചിതു വിധിവശാൽ വന്ന രോഗാന്നിമിത്തം. (൩൨)

നന്ദാഖ്യൻതന്നുടെയൊരസവർണ്ണാത്മജൻ ചന്ദ്രഗുപ്തൻ,
ചാണക്യൻ ചെയ്തൊരു സചിവതയാൽ, ക്ഷത്രിയദ്രോഹവർഗ്ഗം
മൊന്നോടെ വെന്നഥ, യവനഭൂപാശ്രമാലോലരായി-
ത്തീർന്നുള്ളോരിക്ഷിതിതലമുടൻ കൈവശത്തിൽ പെടുത്തി. (൩൩)

ചാണക്യൻതന്നുടെ ചതികളാലേവമേകാതപത്രാ-
സ്ഥാനം കൈക്കൊണ്ടതിമഹിതനായ് നന്ദജൻ വാണിടുന്നാൾ
സെല്യൂകാഖ്യൻ യവനകുലലക്ഷ്മാധരൻതൻസൈന്യപാളീ-
പാലൻ നേരിട്ടിഹ ധരണിയെ കൈക്കലാക്കാൻതുനിഞ്ഞു. (൩൪)

വന്നിട്ടേറ്റോരളവിലുടനേ തോററു തൻഗർവ്വമെല്ലാം
തീർന്നസ്സൈന്യാധിപമണിയിണങ്ങീടുവാനാഗ്രഹിച്ചു
കന്യാദാനപ്രമുദിതമനസ്സായിട്ടും മൌര്യഭൂമീ-
ചന്ദ്രൻ നൽകും ബഹുമതിയോടേ പിന്നെ മോദിച്ചു വാണു. (൩൫)

പിന്നീടുവീതലമിദമശോകാഹ്വയൻ ഗുപ്തപൌത്രൻ
ചിന്നം കൌതൂഹലമൊടു പിതാവിങ്കൽ നിന്നും ഗ്രഹിച്ചു;
ഭക്ത്യാവേശാൽ ജീവബലിയതും നിന്ദചെയ്യുന്നതായു-
ള്ളോരാ ബൌദ്ധം മതമുടനേ ഭൂപതിമാൻ സ്വീകരിച്ചു. (൩൬)

നാനാദേശങ്ങളിലുമുപദേശിപ്പതിന്നാളയച്ചും
നാനാസംഘങ്ങളിലിഹ ഗുണശ്രേണി വാഴ്ത്തി സ്തുതിച്ചും
താനാനന്ദത്തൊടു ബൌദ്ധശിലാശാസനൌഘം രചിച്ചും
മാനാധിക്യാൽ സുഗതമതമമ്മാനവേന്ദ്രൻ പരത്തി. (൧൭)

ഇവന്മാരായ് പുനരലമശോകാന്വയേ ഗൌവീശസമ്പ്രാൽ
ബൌദ്ധദ്വേഷം ധരണിസുരരിൽ ചെറ്റു സർവ്വത്ര വാഴ്കെ
ബൌദ്ധന്മാരാമവരെയഖിലം ഹന്ത! ബാധിച്ചു പാര-
മൌദ്ധത്യം പൂണ്ടമിതസുമഹാവിക്രമൻ വിക്രമാർക്കൻ. (൧൮)

ശ്രീകണ്ഠാംശപ്രഭവനമലൻ ശങ്കരാചാര്യർ പിന്നെ
ശ്രീകൌമാരാംശജനഥ കുമാരാഖ്യനാം ഭട്ടനേവം
ബൌദ്ധാചാര്യപ്രതതികളെ ബുദ്ധന്മാരെയേറെ പ്രഭാവാൽ
ഖണ്ഡിച്ചാരന്നിഹ സഭകളിൽ സൌഗതന്മാരെ വാദേ. (൧൯)

ക്ഷത്രന്മാരെപ്പരശുധരനാം ഭാർഗ്ഗവൻ താനണഞ്ഞി-
ട്ടുഗ്രദ്വേഷത്തൊടു ബത! ഹനിച്ചീടവേ നാടുതോറും
ക്ഷേമം വർണ്ണാശ്രമമഥ ഭരിച്ചീടുവാനഗ്നികുണ്ഡാൽ
പ്രത്യുൽപന്നർ നരപതികളുണ്ടായി പോലെന്നു കേൾപ്പൂ. (൨൦)

ഉണ്ടായേവം, ഹൈഹയകുലമെന്നാഖ്യയീ നാലു ഗോത്രം
പൂണ്ടാമോദാൽ പല പല കുലം സ്ഥാപനം ചെയ്തു; പിന്നെ
ഉണ്ടായുള്ളോരിവരുടെയപത്യങ്ങളാം ക്ഷത്രിയന്മാർ
കൊണ്ടാടേണ്ടും മഹിമ കലരും രാജപുത്രാഖ്യരല്ലോ. (൨൧)

നാനാബൌദ്ധപ്രകരമുടനേ വിക്രമാർക്കാദ്യരാകും
മാനാധിക്യം കലരുമിവരാൽ കൂട്ടമാർപ്പീഡയാലേ
ന്യൂനാവസ്ഥാപരവശതയാന്നന്നു പേടിച്ചു മണ്ടി-
ച്ചീനാദ്യങ്ങളെയഭയസ്ഥാനമായാശ്രയിച്ചു. (൨൨)

സ്വൈരാചാരത്തൊടു മരുവിടും ബൌദ്ധർതന്നോടു താനും
ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം സപദി നിരസിച്ചീടുമാറും സ്വകീയം
ശുദ്ധാചാരം ശ്രുതിവിരചിതം രാജപുത്രാഹ്വയന്മാർ
സിദ്ധാന്തിച്ചുള്ളമതി ചിരതരം രാജ്യഭാരം വഹിച്ചു. (൨൩)

ഭൂമീപാലപ്രഥമതയുടൻ കാന്യകുബ്ജാഖ്യമാകും
ഭൂമിക്കീശൻ വടിവൊടു വടക്കിന്ത്യയിങ്കൽ ധരിച്ചു;
സാമന്തോർവ്വീപതികൾ മഗധം മാളവം ഗൂർജ്ജരത്രം
ഭൂമീഭാഗങ്ങളെയുമധികം നീതിപൂർവ്വം ഭരിച്ചു. (൨൫)

തെക്കേയിന്ത്യാധരണിയതുപോൽ കേരളൻ ചോളനും പി-
ന്നക്കേറീടും നരപതിവൃഷൻ പാണ്ഡ്യനാഥൻ ത്രിലിംഗൻ
ഇക്ഷ്മാമന്മാരിവർ ഭരണമാർന്നുല്ലസൽകീർത്തിപൂരം
പൂക്കത്താനാം സമകൾ മുഴുവൻ പൂർണ്ണശോഭം വിളങ്ങി. (൨൬)

ഇത്ഥം വാഴുന്നളവിലപരാംഭോധിതൻതീരദേശ-
ത്തുത്തുംഗാഭം വിലസിടുമറേബ്യാഖ്യമാം ഭൂതലത്തിൽ
ക്രിസ്തീയാബ്ദം പുനരെഴുപതോടൊത്തൊരഞ്ഞൂറിലുണ്ടായ്
മർത്ത്യശ്രേഷ്ഠൻ മഹിതഗുണനാമവൻ മഹമ്മതെന്നാഖ്യയോടേ. (൨൭)

ജന്മത്താലേ ജനകവദനം ഹന്ത! കാണാതെയും താൻ
തന്മാതാവിൻമൃതി ശിശുതയിൽ ശോകപൂർവ്വം സഹിച്ചും
ചെമ്മേ പിന്നെപ്പിതൃസഹജനാൽ പോഷിതൻ യൌവനാരം-
ഭോദ്യന്മേഷം കൈക്കൊണ്ടൊരു വിധവയാം പ്രൌഢിയെപ്പാട്ടിലാക്കി. (൨൮)

തന്നിച്ഛൻപോന്നവളുടെ രമിച്ചീടവേ പാരിടത്തിൽ
കന്നിച്ചീടും ദുരിതനികരം കണ്ടു കാരുണ്യമാണ്ടു,
സന്ധിച്ചീശൻ സ്വപനദശയിൽ ചൊന്നതായ് തോന്നിയന്നാദി
തന്നിഷ്ടത്തോടൊത്തൊരു മതമവൻ പുത്തനായ് സൃഷ്ടിചെയ്തു. (൨൯)

ഇത്ഥം മാഹമ്മദമതം പാരിലിസ്ലാമഭിഖ്യാ-
യുക്തം ഭൂരിപ്രഥയൊടു പരം ചിന്നി വെളുന്നി വേഗാൽ;
ചിക്കെന്നന്യമതഗതർ തുലുഷ്കപ്രദേശപ്രചാരാ-
ധിക്യത്താലേ പുനരിഹ തുലുഷ്കാഖ്യരായ്ത്തീർന്നുവല്ലോ. (൨൯)

ചുറ്റും ചെന്നാ മഹിതബല മാഹമ്മദക്ഷോണിപന്മാർ
തെറ്റെന്നോരോന്നായിടവിടെയായ് മുറക്കങ്ങാക്രമിച്ചു
യൂറോപ്പാകും ധരണിയിലെഴും ഗാല്ലിയാംശങ്ങളൊന്നി-
ട്ടേറ്റം മോദാൽ സ്ഥിതി പുനരുറപ്പിച്ചു ഹിസ്പാനിയാവിൽ. (൩൦)

ഇജ്ജന്മത്തിൻഫലമിഹ മതസ്ഥാപനം തന്നെയേവം
യോജിച്ചെല്ലാടവുമതുളമന്ത്രിപ്രപാലകന്മാർ
രഞ്ജിപ്പാകം ധരണിയുമവൻ പാൎത്ഥ്യവും കൈവശം പോ-
ത്താജിപ്രേമപ്രമദസഹിതം സിന്ധുവും കൈക്കലാക്കി. (൩൧)

വീരന്മാരാമവരിലൊരുവൻ ഭൂരിശൗൎവീൎയ്യശാലീ
ധീരന്മാർതൻമുടിമണി സബക്താജി സൽക്കാൎയ്യശീലൻ
നൈപുണ്യം നേടിട്ടമിതബലമോടെപ്പേൎഷ്യസ്ഥാനങ്ങളിൽ
പോലും ഘസ്നീപുരമഥ ജയിച്ചാന്റു ദേശാധിപത്യം. (൩൨)

ഡില്ലീപാലപ്രമുഖസഖനായുള്ള ലാഹോൎന്നാഥൻ
ചൊല്ലാൎന്നീടും നൃപതിജയപാലാഖ്യനെപ്പോരിൽ വെന്നു
മെല്ലെയിൻഡ്യാമഹിയിലിവിടെസ്സിന്ധുതീരംവരെയ്ക്കും
കില്ലെന്യേതല്ലിതമതി സബക്താജി വന്നാക്രമിച്ചു. (൩൩)

പുഷ്പശ്രീയാൎന്നവന്റെ സുതൻ വീൎയ്യവാൻ മാമൂദാഖ്യൻ
ക്ലിഷ്ടതാപം വിട്ടഥ നരപതിസ്ഥാനസംപ്രാപ്തനായി;
ഒട്ടും ക്രൂരതവന്നതിധനപ്രേപ്സയാൽ സാഹസം പു-
ണ്ടെട്ടും നാലും തവണ ബലമോടിൻഡ്യയിങ്ങാക്രമിച്ചു. (൩൪)

ഒന്നാമത്തെത്തവണയിലെഴും യാത്രയന്നായിരത്താ-
മെന്നായീടും സമയത്തിലവൻ നിൎവ്വഹിച്ചു;
അന്നാ വീരൻ നൃപതി ജയപാലാഹ്വയൻ മാനഭംഗം
വന്നാതങ്കത്തൊടു ചിത ചമച്ചായതിൻ ചെന്നു ചാടി. (൩൫)

വേണ്ടുംപോൽ വന്നൊരു കുറി നരന്നുള്ള രക്തം കുടിച്ചാൽ
വീണ്ടും ഗ്രാമങ്ങളിലനുപദം വ്യാഘ്രമെത്തുന്ന പോലെ
കൊണ്ടാടേണ്ടും വിവിധവിഭവം കണ്ടവൻ കണ്ണുവെച്ചി-
ട്ടിൻഡ്യാരാജ്യം പല കുറി തരം നോക്കി വന്നാക്രമിച്ചു. (൩൬)

കൊള്ളും കൈവിട്ടെതിരിടുകെ,—തിട്ടപ്പോരെ ഹിംസിക്ക, രത്ന-
ജ്ജാലം കൈക്കൊള്ളുക, ബത! ഭ്രംശിപ്പിക്ക ദേവാലയൌഘം,
വാഴും ലോകൎക്കരുളുക, നൃപന്മാരെയോടിക്കയേവം
മൌഢ്യം പൂൎവ്വന്മാരവനതതരോപദ്രവം ചെയ്തു നിത്യം. (൩൭)

പാരം ഗർവ്വത്തൊടു പലവിധം ബോധയിച്ചോരവമെല്ലാ-
മാരംഭിച്ചുള്ളതിവിതതനാമായവൻതന്നൊടേറ്റം
ഘോരം നേരിട്ടണവതിനഹോ! കാന്യകുബ്ജാധിപാദ്യ-
ന്മാരാം ഭൂപാലരിലൊരുവനും ശക്തനായില്ല തെല്ലും (൩൮)

തൽകാലത്തെസ്ഥിതിയെനിജദുർവ്വൃത്തിയാൽതീർത്തു,-വെന്നാൽ
പിൽക്കാലത്തിൽ സ്ഥിരമെന്നരചിച്ചില്ല രക്ഷിച്ചതില്ലാ,
ഉണ്ടാകും തൽക്ഷണഫലമതിന്നായവൻ ഭൂമിയെക്കൈ-
ക്കൊണ്ടാനൻ കന്യാധനാർത്ഥിതനാം വഞ്ചകൻ കന്യയെപ്പോൽ. (൩൯)

ഘോരാകാരം പുനരൊരുവിധമുള്ളാക്രമത്തിങ്കൽ മാറ്റ-
ളാരാൽ പ്രാപിച്ചിതു ഗതഭയം സോമനാഥാലയത്തിൽ;
എന്തായാലും ബലമൊടു തടുക്കേണമെന്നോർത്തു പാരം
വീതാശങ്കം നൃപതതിയൊരുമിച്ചുന്നസന്നാഹമാർന്നു. (൪൦)

ക്ഷാത്രം ധൈര്യം പെടുമവരതിക്രൂരമാവതിനേകം-
പാത്രം മാറ്റലരൊടെതിർത്തെങ്കിലും, ശങ്കയെന്യേ
സ്വത്തും നോക്കീട്ടവനന്നത്തരം സോമനാഥ-
ക്ഷേത്രം ഭഞ്ജിച്ചിതു; കലിയുഗൻ ധർമ്മസീമാവിനെയും. (൪൧)

അൻപേറീടും ഗിരിശനു പരം ധാമമാകും കപാലം
മുൻപേയായോനെണ്ണി, ധനവും തെല്ലിതെന്നോർത്തനേകം,
വൻപൻ രത്നം സ്വതതമണിയും വിഗ്രഹം തന്നെ പിന്നീ-
ടയ്യോ! ദുർമ്മതസന്നിധിബലൻ ഭസ്മമാക്കിച്ചമച്ചു. (൪൨)

ഉണ്ടാക്കുന്നുണ്ടിതിനെയൊരുവൻ, മറ്റവൻ സംഹരിക്കു-
ന്നുണ്ടെന്നാലും പറവതു പരീഹാസയോഗ്യം നിനച്ചാൽ;
ഉണ്ടാക്കാനും കളയുവതിനും കാംക്ഷപോൽ ശക്തമായി-
ക്കണ്ടീടും കല്ലെവിടെ?-യെവിടെസ്സർവ്വലോകാധിനാഥൻ? (൪൩)

മായം ചേർപ്പെട്ടിഹ ഭുവി വസിഷ്ഠപ്രിയാമർത്ത്യനതിൻ-
ന്യായംകൈക്കൊണ്ടോരവനൊരു ബിംബത്തിനെദ്ദൈവമാക്കി
മൂഢൻതന്നോടതുകിൽ വിശേഷജ്ഞനെന്തൊരു ഭേദം?
മൂഢതാപം ഭജിതിനു വെറുതേ ശങ്ക കൂട്ടുന്നതെല്ലാം. (൪൪)

കൈവല്യത്തെ ഭുവി സ്വകരമാക്കീടുവാൻ യോഗിമാർ തൽ-
ഭാവം ബിംബങ്ങളിലിഹ നിരൂപിച്ചിടുന്നതു, സത്യം;
ആവാഞ്ഛിക്കുന്നതിനു കഴിവുള്ളോരവർക്കന്തരംഗാ-
ലേവം നിഷ്കാമത്തിനരുതാതെന്നതു നിസ്തൎക്കമല്ലോ. (൪൫)

ദുഷ്ടൻ മാദൃശി വിവിധമാം വിഗ്രഹധ്വംസനത്താൽ
ഇഷ്ടൻ വേഗാൽ നിജനിലയനം പുക്ക ശേഷമല്പകാലം
കഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടഹ, ബഹുദിനം കൊണ്ടു കൈക്കലാക്കുന്ന വിത്തം
കഷ്ടം!, ചിന്തിച്ചതിവിവശനായ് ഭൂതലം കൈവെടിഞ്ഞു. (൪൬)

ഘോരാകാരൻ നിരുപമബലൻ ഘോരസന്താനനാകും
പാരാവാരത്തിനു ശശി മഹാൻ മന്മഥാഭൻ ഭൂപനേകൻ
ആരാൽ ഡില്ലീപുരനരവരരശേഷമെല്ലാം നശിപ്പി-
ച്ചാൎയ്യന്മാർതൻധരണിയെ വശത്താക്കിനാൻ പിന്നെ മെല്ലെ. (൪൭)

ഡില്ലീദേശം പ്രഥിതമജമീർഭൂമിയേയും ഭരിക്കും
ചൊല്ലീടാനുള്ളൊരു പൃഥുവിനും, കാന്യകുബ്ജാധിനാഥൻ
കല്യാത്മാവാം നൃപതി ജയചന്ദ്രാഖ്യനും തമ്മിലായ് നി-
സ്തുല്യം ഘോരം പുനരൊരു മഹാസംഗരം സംഭവിച്ചു. (൪൮)

ഓരോ പക്ഷത്തിലുമിഹ നിജസ്നേഹമേറുന്ന ഭൂപ-
ന്മാരായ് നിന്നാരിതരധരണീപാലരെല്ലാമനേകം;
ഇരു രാശിക്കുള്ളപരനൃപരാമന്തകൻ ഘോരി വീരൻ
പാരാളത്തദ്ധരണിയതിനെല്ലാസമെല്ലാമടക്കി. (൪൯)

പണ്ടുദ്ദുര്യോധനനെയൊരു ഗന്ധർവ്വബന്ധത്തിൽ നിന്നും
വീണ്ടീടുമ്പോൾ വിജയനരുളിച്ചെയ്തൊരാനീതിവാക്യം *
കണ്ടാരാരാമിവരിലൊരു ഭൂപാലകൻപോലുമന്നാ-
ത്തണ്ടിൽ കണ്ടീലിതു ബത! നിനച്ചോളവും കഷ്ടമത്രെ. (൫൦)

* "അന്യോന്യം മത്സരിക്കുമ്പോൾ ഞങ്ങളഞ്ചവർ നൂറുപേർ;
അന്യരോടു പിണങ്ങുമ്പോൾ ഞങ്ങൾ നൂറ്റഞ്ചു പേർകളും."

തുംഗം മഞ്ഞിൻമലമുതൽ മഹാവിന്ധ്യശൈലം വരെയ്ക്കും
വംഗം ദേശം മുതലതിബലാൽ സിന്ധുതീരം വരെയ്ക്കും
ഭംഗം കൂടാതുടനവരണഞ്ഞാക്രമിച്ചു ജയശ്രീ-
സംഗം ഡില്ലീപുരമധിവസിച്ചിന്ത്യ മോദാൽ ഭരിച്ചു. (൩൧)

മാനം വേർപെട്ടൊരു മഹിപരന്നന്ധരായ് സിന്ധുപൂർവ-
സ്ഥാനം പ്രാപിച്ചിഹ മരുമഹീമണ്ഡലത്തിങ്കൽ വാണു;
നൂനം ലോകഖ്യാതമതുമുതൽ ക്ഷ്മാനാഥരാം രാജപുത്ര-
സ്ഥാനാം താനെന്നതിനുചിതമായ് നാമവും നിശ്ചയിച്ചു. (൩൨)

മന്നോരാരാധിതരുടെ കുലേ ജാതരാം ബാഹുജന്മാർ
പിന്നോരൈരത്തണമൊടു സംരക്ഷണം ചെയ്തതാകും
മുന്നാളുള്ളോരരിയ ഉഗ്രതേജസ്സുമോജസ്സുമൊന്നി-
ട്ടിന്നും ഘോരധ്വാന്തരുപേഷു പ്രതാപാലംകാരം പാലിച്ചിടുന്നു. (൩൩)

ഇന്നൂറ്റാറിൽ പതമെതിരർ രാജമാരന്യരെല്ലാമെങ്കിൽ
ഘോരൻ ഘോരി സ്വതരഹിതനായ് നാകലോകം ഗമിച്ചു;
പാരാതന്നാളവനടിമയായ് വിശ്രുതിക്ഷീണനായു-
ള്ളോരാ വീരൻ നൃപപദമണഞ്ഞീടിനാൻ കുത്ബുദീനൻ. (൩൪)

ഏതദ്ദാസാന്വയജരഥ ഭരിച്ചീടിനാർ ദാസഭൂപ-
ഖ്യാതന്മാരായ് ചിരമവനിയെ;—ഖില്ജിയെന്നാകിലീ ഖില്ജിവംശം
തുഗ്ലുഗാംശം പുനരിഹ സയ്യിദാന്വയം ലോദിനാമം
പ്രഖ്യാതന്മാരുടെ കുലവുമിക്ഷോണിഭാരം വഹിച്ചു. (൩൫)

പിന്നീടോരോന്നിവയുമിതു പതനാവസ്ഥയെത്തുമ്പമായീ-
ട്ടന്നോരോണിൽ കൊടിയ മുഗൾവംശജാതൻ ബബാരാഖ്യൻ
മന്നൻ ലോദിപ്രഭുവിനെ രണേ പാനിപട്ടിങ്കൽ വെന്നി-
ട്ടൊന്നായ് പൂർണ്ണമുലകതുകം ഡില്ലിയെക്കൈക്കലാക്കി. (൩൬)

മേവാർഭൂമീപതിയതിബലൻ സാംഗശ്രീകരനേവം
വീരന്മാരാം പല നൃപരെയും ബാബർ പിന്നെജ്ജയിച്ചു;
സാനന്ദം തൽസുതനവനിയിൽ ഹുമായൂണധീശരകം-
ഷീനം വംശം പുനരിഹ ബിഹാരം കൈനാക്രമിച്ചു. (൩൭)

ഇത്ഥം വാഴുന്നളവു സുതനുണ്ടായ രോഗം തനിക്കാ-
യെത്തിച്ചീടുന്നതിനു ജനകൻ ദേവനെസ്സേവചെയ്തു
സിദ്ധിച്ചുവാം, മൃതി മുഗൾകുലസ്ഥാപകൻ താനണഞ്ഞാൻ;
സ്വസ്ഥൻ പുത്രൻ തദനു ഹുമയൂൺ ഭൂപതിസ്ഥാനമാൎന്നു. (൪൮)

പോരിൽ ചത്തീടിന പതിയൊടൊത്തഗ്നിയിൽ ചാട്ടവാനാ-
യാരംഭിക്കും നൃപദയിതയാളൊഴി തൻപുത്രനെസ്സു
ഏകി പ്രാൎത്ഥിച്ചതിലലിവിയന്നോഷ തൽഭൎത്തൃഹന്താ-
വാകുന്നാഫ്ഗാൻപ്രഭുവിനൊടുടൻ ചെന്നു പോരിങ്കൽ വെന്നു. (൪൯)

പിന്നീടാഫ്ഗാൻധരണിപതിയായ്ത്തീൎന്ന ഷേർഷാ കടന്നി-
ട്ടന്നാവം തോല്പിച്ചിവനെയുടനോടിച്ചു നാട്ടിങ്കൽ നിന്നും;
എന്നാലും വന്നടവിലിവിടെസ്സൈന്യമോടൊത്തെതിൎത്തി-
ട്ടന്നാടെല്ലാം ദൃഢമതിയിവൻ പിന്നെയും വീണ്ടെടുത്തു. (൫൦)

പ്രാസാദത്തിൻപടിയിലൊരു നാൾ കാലു തെറ്റിപ്പതിച്ചി-
ട്ടസ്സാരജ്ഞൻ നൃപതി നിജമാം വിഗ്രഹം കൈവെടിഞ്ഞു;
ശ്രീസാമ്രാജ്യം കലിതമവനീപാലകസ്ഥാനമെന്നാം-
ത്രാസാപേതം സ്വപിതൃസുതനാമക്ബർ കൈക്കൊണ്ടു ധീമാൻ. (൫൧)

മൈതാനത്തിൻനടുവിൽ വിലസും പൂന്തടാകം കണക്കും
ഉഡുശ്രേണീനടുവിൽ വിലസും പൂൎണ്ണചന്ദ്രൻ കണക്കും
ശാഖോടങ്ങൾക്കിടയിൽ വിലസും നാളികേരം കണക്കും
തൈമൂർഭൂമീപതിനിരയിലന്നക്ബറേറ്റം വിളങ്ങി. (൫൨)

പാരം ഗംഭീരത പെടുകിലും സൌമ്യനായും, മതത്തിൻ-
സാരം കൈക്കൊൾകിലുമപരമാം സമ്മതം സമ്മതിച്ചും,
സ്വാതന്ത്ര്യം പൂണ്ടിടുകിലുമമാത്യൎക്കധീനത്വമാൎന്നും,
ശ്രീലൌന്നത്യസ്പൃഹയനിശമുണ്ടെങ്കിലും തൃപ്തനായും, (൫൩)

ശീലം കൊണ്ടും പുനരഖിലസംബന്ധമായിട്ടുമാൎയ്യാളെ-
ക്കാലം കൊണ്ടും പരമനുസരിച്ചുണ്മയോടിമ്മഹാത്മാ
ശ്രീലൻ നൂറ്റാണ്ടരിയ പതിനാറാമതിന്നുത്തരാൎദ്ധം
കാലം ധൎമ്മത്തൊടു ധരണിയെപ്പാലനംചെയ്തു വാണു. (യുഗ്മകം)

കൌമാരത്തിങ്കലുരുഗുണം കണ്ടു കൌതൂഹലാൽ പൂ-
ണ്ടാം മാന്യത്വമാവിനയഗുണം ഭൂവരശ്രീ വരിച്ചാൾ;
ശ്രീമാനാകും നൃപനവളെയുദ്വാഹകാലം സഭാഗം
സ്വീമാതീതോത്സവരസഭരം നൽകി ലാളിച്ചു പാരം. (൩൫)

പ്രാഗ്ഭൂമീശർ സ്വരസമുദയം പോലെ, തൌഷ്കൃഷ്ണനാണെ-
ന്നാലും ധീമാനവനിലതരഞ്ഞിച്ചു ഹിന്ദുക്കളെല്ലാം;
രാജന്യസ്ത്രീകളുമവനഹോ! ജായമാരായനല്പം
രാജിച്ചാരന്നിഹ നിജമതം സന്ത്യജിക്കാതെ തന്നെ. (൩൬)

ഭൂപാലന്മാർകളുമഥ പരങ്കീശരും ഡച്ചുകാരെ-
ന്നോരോരോ സാംയാത്രികരിഹ മുദാ വാണിജ്യത്തിന്നു വന്നോർ
സാരം രത്നപ്രകരമുരുവസ്ത്രങ്ങളും ചന്ദ്രപ്രകാശം
ചേരും കീർത്തിവ്രജവുമൊരുമിച്ചാത്തമദേശം നയിച്ചു. (൩൭)

ധീമാന്മാരാമവനുടെ സഭാമണ്ഡപത്തിങ്കലെത്തി
പ്രേമാവേശാകലിതരായിട്ടു ഹിന്ദുക്കളെക്രിസ്ത്യവാന്മാർ
കാമം മാഹാത്മ്യമതപരന്മാരുമൊത്തുള്ള വിദ്വൽ-
ശ്രേഷ്ഠന്മാരും നാനാമതഗതികളെപ്പറ്റി വാദം നടത്തി. (൩൮)

വംഗം കശ്മീരവുമതുപോലുൽക്കലം ഗുർജ്ജരം താ-
നെന്നീവണ്ണം പല പല നൃപന്മാർ ഭരിച്ചുള്ള വാഴ്ച
നാനാദേശങ്ങളെയഖിലവും കൈക്കലാക്കിത്തെളിഞ്ഞ-
ന്യൂനശ്രീയോടവനഖിലം സാർവ്വഭൌമത്വമാർന്നു. (൩൯)

തദ്ദേശങ്ങൾക്കൊരുപകരണം സംഭവിക്കുന്നതിന്നാ-
യദ്ദേഹം ചെയ്യുന്ന നവപരിഷ്കാരസോപാനങ്ങളെല്ലാം
ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടമിതരസമോ 'ഐനിയക്ബാരി' നാമം
നിർദ്ദേശിച്ചുള്ളൊരു കൃതിയബൂൽഫാസിൽ വിദ്വാൻ ചമച്ചു. (൪൦)

ഇത്ഥം വാണസ്സുമതി മഹിയെക്കൈക്കലാക്കിത്തദന്തേ തൽ-
പുത്രൻ ധീരൻ സലിമിഹ ജഹാംഗീരുവെന്നുള്ള നാമം
ചേർത്തീട്ടും വന്മഹിതമാം നാമധേയം 'ജഹാംഗീ-
രിത്യൂവം ചേർന്നഥ നിജപിതൃസ്ഥാനമൊന്നാനമന്ദം. (൪൧)

തേജസ്സേറും നരപതി ഹിമാംഗിർ മഹാനന്ദ ലോക-
ജ്യോതിസ്സന്നിങ്ങനെ പൊരുതമെഴും നൂർജിഹാനെന്ന നാമം
രാജസ്സോമന്റാര കളമൊഴിത്തയ്യലാൾതൻറെ കാന്തി-
സ്രോതസ്സിൽ പെട്ടുലർശരശരാളിക്കലഹമായ് ചമഞ്ഞു. (൧൨)

മുന്നം ദൈന്യത്തൊടു പതിപിതൃത്യക്തയായ്, പിന്നനായകൻ
ധന്യൻ ദൈവജ്ഞകവരനൊട്ടത്തെളു മോദാൽ വളർത്തി,
അന്യൻ കൈകൊണ്ടഹ ദയിതയാ,-യെങ്കിലും ഞാഹാരി
മന്നൻ ക്രൂരനവളെയമിതപ്രേമപൂർവ്വം ഹരിച്ചു. (൧൩)

ഉള്ളിൽ പാരം ചുളുകമിയലും പൊൻകലത്തിനു മാമ-
ട്ടുള്ളിക്കേശായതമിഴി, രണെ ശത്രുവൃന്ദത്തെയെല്ലാം
തള്ളിത്തോല്പിച്ചൊരു നൃപതിയെക്കൺമുനത്തെല്ലിളക്കി-
ക്കൊള്ളിച്ചോമൽസ്മിതമൊടു ജയിച്ചീടിനാളൂഢരാഗം. (൧൪)

സമ്മോദിച്ചും പല പല വിലാസങ്ങളാലുള്ളിൽ നിത്യം
വന്മോഹം നൽകിയുമിഹ സഹികാതെയായും വിയോഗം
അമ്മാൻകണ്ണാൾമണി നൃപനെയനീശ്യതാലേറെ നേരം
സാമ്രാജ്യശ്രീയെയുമണുമവിക്കാനെയല്ലാതെ വാണാൾ. (൧൫)

എന്തെന്നാലും തരുവനിഹ ഞാനെന്നു ചൊല്ലി സ്വകാന്ത-
ന്നുതന്മോരതിന ഇന്ദ്രിയക്കാമുകൻ, ധർമ്മമൊട്ടും
ചിന്തിക്കാതന്നവളെ മഹിഷീമാവമേകിപ്പുലത്തി-
സ്സന്താപങ്ങൾക്കഥ പലതിനും പാത്രമായിട്ടുതീർന്നു. (൧൬)

തന്നാൾക്കായിസ്സുതനിലുമവൻ ദോഷകൃത്യങ്ങൾ ചെയ്തു-
ന്നൊളേകൻ ധനികനവനെബ്ബന്ധനത്തിങ്കലാക്കി;
പിന്നക്കാരാഗ്രഹമതുവിധം വിട്ടു വന്നോരു കാല-
ത്തിന്നുള്ളിൽത്താൻ സുഖമൊടവനീബന്ധവും കൈവെടിഞ്ഞു. (൧൭)

ദൂരത്തിൽ പോയ് മരുവിന സുതൻ ഷാജിഹാനത്ര, മൊഘാ-
ഗാരത്തിൽ പോയിതു നിജപിതാവെന്ന കേട്ടത്തിയേറ്റം
ക്രൂരൻ ജ്ഞാതാൽ ജനകസഹജാതാത്മജന്മാരെ, മോദാൽ
നേരിട്ടൂഴിയി നിന്നയോടേ, കൊന്നു താനാണു രാജ്യം. (൧൮)

അന്നാ ഗൂഢ്ളീതലമതിൽ മഹാനസ്സർത്തന്നാഴത്തെ കൈക്കൊ-
ണ്ടന്നാളുത്ര്രീയൊടു മരവിടും പോർത്തുഗീസ്കാരരെയെല്ലാം,
മുന്നം പോരിന്നുപകൃതിയപേക്ഷിച്ചതെല്ലാം സ്മരിച്ചും
ചിന്നം വൈരത്തൊടു പടതരം തന്നവൻ കൊണ്ടൊതുക്കി. (൩൮)

വെള്ളക്കല്ലിൻനിര സ്ഫടികിമം ചേർത്തു കെട്ടിച്ചമച്ചി-
ട്ടുള്ളക്കേറ്റം ധികേരാത്ത നിലയമാം താജ്മഹാളെന്ന ഹർമ്മ്യം,
പള്ളിക്കെകിപ്പുര വിലസിടും പീഠവും വിസ്മയത്തെ-
ക്കൊള്ളിച്ചീടും വിധമിഹ മനം വെച്ചു തീർപ്പിച്ചു ഭൂപൻ. (൩൯)

പണ്ടക്കോശാധിപപദഗതൻ ടോഡർമാളുക്തിർവാക്യം
കൊണ്ടന്നാട്ടിൽ ബഹുജനപദംകളെഴെതിൽ പെട്ടതി
ഉണ്ടാക്കിത്തീർത്തൊരു നിയമനം പൂർണ്ണമാകാത്തതായി-
ട്ടുണ്ടക്കാര്യം കമ്മികളൊടവൻ പൂർണ്ണമായ് നിർവ്വഹിച്ചു. (൪൦)

ഘോരം രോഗം പുനരവനണഞ്ഞാർത്തനായിട്ടു മെയ്യും
നേരം ഭൂപാലകപദവിയെക്കൈക്കലാക്കുന്നതിന്നായ്
പാരം വാഞ്ഛിച്ചവൻ സുതരരം നാലു പേരും പിണങ്ങി
വൈരം സേനാതതിയൊടു സമാരംഭസംരംഭമാർന്നു. (൪൧)

ജാതത്താലേയവരിലിഹ രണ്ടാമനാം ഷൂജനാമാ
താഴിൽത്തല്ലുന്നതിനു പുനരൊന്നാമനായിട്ടു തീർന്നു;
അന്നാത്യന്തം വിഷയരതനായോരവൻതന്നെ വീഴ്ത്തും
ചിന്നം ധാരാശിഖോയഭിഹിതനാമഗ്രജൻ താൻ ജയിച്ചു. (൪൨)

അപ്പോഴം മൂന്നാമവനിഹ മുറാദാഖ്യയൻ ധാരതന്നെ-
ക്കെല്ലോടേററം രണമതിലെതിർത്തീടുവാനായ് മുതിർന്നു;
അപ്പോരിൽ ചെന്നവനൊടു സഹായിപ്പതിന്നന്ന ഭാവാൽ
ചൊല്ലാർന്നീടും സഹജനിളയോനൗറങ്ങ്സീബെന്നൊരുത്തൻ. (൪൩)

ഗ്രാഹ്യസ്നേഹോചിതസുമഹൽകൃത്യങ്ങൾ കൊണ്ടന്നു മോദം
ചേതസ്സിങ്കൽ ജനതതിയതിന്നേകിടും വീര്യമേറാൻ
സ്ഫീതന്മാരാമവരിവരന്മാരെയെല്ലാം ജയിച്ചു-
ട്ടുത്തമാരാജ്യധിനിയതിലുള്ളാഗ്രയിങ്കൽ ഗമിച്ചു. (൪൪)

പിന്നീടുണ്ടായൊരു വലിയ പോർതന്നിലദ്ദാരയേയും
വെന്നീടേറുന്നവരെയുമൊടിച്ചവൻ, സ്വപ്രധാനാകും
മന്നൻ, ഹാഹാ! നിജജനകനെച്ചെന്നു ബന്ധിച്ചു ചിത്തേ
ചിന്നും വൈരപ്രചുരതയൊടേ ചെറ്റു കാരാഗൃഹത്തിൽ. (൪൨)

കഷ്ടം! വൃദ്ധൻ ജനകനെ ഞെരിച്ചീടുവാനെന്നവണ്ണം
ദുഷ്ടൻ പിന്നപ്പുരിയൊടു തരം നോക്കിയജ്ജ്യേഷ്ഠനേയും
വിട്ടക്കാരാഗൃഹമതിലുറങ്ങ്സിപ്പിരു തന്റെ പെൺശ്രീ-
പുഷ്ടം രാജ്യം സ്വയമതിസുഖം പൂണ്ടു കൈക്കൊണ്ടുവല്ലോ. (൪൩)

ഓടിപ്പോയീടിന വിജിതനാം ധാറയെപ്പിന്നെയാരോ
തേടിപ്പാരം പകയൊടു പിടിച്ചായവൻമുന്നിലാക്കി;
ക്രൂരി ക്രോധം നൃപതി, മതവിശ്വാസിയല്ലെന്ന കുറ്റം
നേടിക്കഷ്ടം! സഹജനു ശിരശ്ഛേദദണ്ഡം വിധിച്ചു. (൪൪)

ഇത്ഥം ദൌഷ്ട്യം പല പല വിധം ചെയ്കയാലായവൻതൻ-
ഹസ്തംതന്നിൽ ത്വരമൊടു പിണഞ്ഞെങ്കിലും ഭൂതധാത്രി
ധൂർത്താത്മാവാമൊരു പുരുഷനെക്കാന്തനാക്കി ബലത്താൽ
ചേർത്തെന്നാലും കുലതരുണിയാരും പോലെയാർന്നീല രാഗം. (൪൫)

മറ്റുള്ളോരോ മതമനുസരിച്ചീടുവോർ ജേസിയാഖ്യം
പറ്റിക്കേണം കരമിതി പുരാ വെച്ചിരുന്നോരു ചട്ടം
തെറ്റാണെന്നോർത്തതിദയയൊടേ തള്ളിനാനക്ബറു;—ന്നാൽ
മുറ്റും സ്ഥാപിച്ചിവനതു ജനക്രോധമുദ്ബുദ്ധമാക്കി. (൪൬)

ദേവാഗാരങ്ങളെയതിരയമായ് നിർദ്ധ്വസിച്ചുഗ്രമാകും
ഭാവം പൂണ്ടുത്സവതതികളും ഭൂമിപൻ ഹാ! മുടക്കി;
ഏവം ഹിന്ദുവ്രജമതനിരാസം മഹാരാഷ്ട്രലോകം
താവും കോപപ്രസരമൊടു കണ്ടിട്ടു കൈക്കൊണ്ടു പാരം. (൪൭)

ഭൂരിക്രോധത്തൊടു, സുമതി ശംഭാജിയാം ഭൂപനെന്നോൻ
പോരിൽ ബന്ധിച്ചഥ സ്വപതി കൊന്നെങ്കിലും ശങ്കയെന്യേ
നേരിട്ടേറ്റം കൊടിയൊരു മഹാരാഷ്ട്രവ്രാതത്തിനുള്ളു-
പ്പാരിച്ചീടും ബലമവനകമാവതല്ലാതെയായി. (൪൮)

പണ്ടേന്ത്യാന്ത്യം പരിണയമഹോ! ചെയ്തുറപ്പിച്ച സഖ്യം
പൂണ്ടങ്ങുള്ളോരരചിലുമതിതുഷ്ടാ രാജപുത്രാധിപന്മാർ
കണ്ടിട്ടേതാ വക പരിഭവം ശത്രുഭാവത്തെ വേഗാൽ
വീണ്ടും കൈക്കൊണ്ടവരൊടു പിണങ്ങീടിനാരുഗ്രവൈരം. (൩൬)

എന്നാലും ശ്രീപതിയവനലം നീതിമാൻ ഭീതിയെന്യേ
നന്നായിത്തൻമഹിമകൾ മഹീമണ്ഡലത്തിൽ പരത്തി;
അന്നാളത്രേ മുഗൾനരവരർക്കുള്ളൊരത്യുൽ പ്രതാപം
ചെന്നാരംഭിച്ചിതു ഹിമയമം തൊട്ടു താൻ സേതുവോളം. (൩൭)

ഉത്തുംഗശ്രീ തടവിന മഹാശക്തിയാലുച്ചമായും
മെത്തീടും ദുർന്നയതതികളാലെത്രയും നീചമായും
മധ്യാഹ്നത്തിൽ ദിവസമണിപോൽ പൊങ്ങിയും താണുമന്ന-
പ്പൃഥ്വീശൻതന്നുടയ പരമൗജസ്സു പാരം പരന്നു. (൩൮)

വീരന്മാരാം സുമതികൾ മഹാരാജ്യസേനാധിപന്മാർ
നേരിട്ടേറ്റം പല പല മഹോപദ്രവം ചെയ്തമൂലം
പാരം ഖേദിച്ചുട ശതകമീരെട്ടിൻപുറം സപ്തമാബ്ദേ
ഘോരം കാലം നരപതിയൗരംഗസീബ്ബു കൈവിട്ടു ദേഹം. (൩൯)

പിന്നീടും കലധൗതമാകിയ മഹാമൊഗുൾസാമ്രാജ്യമാം ഭവി-
ച്ചുണ്ടാളുഗ്രജനാം സുതൻ യുധി ജയശ്രീയെ ഗ്രഹിച്ചുജ്ജ്വലാ
മിന്നും കീർത്തി കലർന്നിടുന്ന ബഹദൂർഷായെന്ന നാമത്തൊടുൽ-
പന്നക്ഷോണിപസംഘമൊത്തു സുമതിമാരം ഭരിച്ചീടിനാൻ. (൪൦)

“ആദിചരിതാവതരണം”

എന്ന

രണ്ടാം സർഗ്ഗം

സമാപ്തം.

മൂന്നാം സൎഗ്ഗം.

—○○○—

അനന്തരം ദുർബ്ബലഭൂമിപാല-
രനേകരേകാധിപത്യമിയന്നതിൽ
ഭരിക്കയാൽ സ്വാതികരാജനാം പൊ-
ലുടഞ്ഞു പാരം വലുതായ രാജ്യം. (൧)

വൻപോടറംഗ്സീബ്ബു മഹീശനാലെ
സമ്പാദിതം തന്മുഗളീയരാജ്യം
വളൎന്ന നീർപ്പോള കണക്കെ പൊട്ടി-
പ്പിളൎന്നു പാരം തരസാ തകൎന്നു. (൨)

കഴുക്കളെപ്പോലിഹ കാത്തിരിക്ക-
യോരോ സുബേദാരധികാരികൾക്ക്
വിശാലമാം ദില്ലിയധിപന്റെ രാജ്യം
കാലക്രമത്താലിരയായ്ചമഞ്ഞു. (൩)

നൈസാമുമാൎക്കാട്ടുകരെന്നു മന്ത്രി
ക്രൂരാത്മരും ദക്ഷിണഭാരതത്തെ
പങ്കിട്ടു കൈക്കൊണ്ടഥ, ബുദ്ധിനായകൻ
കൊടുത്ത നിക്ഷേപധനത്തിനെപ്പോൽ. (൪)

കൎണ്ണാടകം ഗുൎജ്ജരമെന്നു വംഗ-
മെന്നുള്ള ദേശങ്ങളിലൊട്ടനേകം
ഛിദ്രങ്ങളും ഭൂപർ നമാച്ചുതാരം
സ്വാതന്ത്ര്യമേവം സ്വയമാശ്രയിച്ചു. (൫)

ക്ഷയിച്ച ഭൂപന്റെ ധരിത്രിതന്നെ
ഛിന്നം മഹാരാഷ്ട്രജനങ്ങളെത്തി
ജരാജ്ജർജ്ജരൻ തന്റെ വശംഗിയായപ്പോൾ
കരം കൊടുക്കും വിധമാക്കിവെച്ചു. (൬)

ദുർവല്ലഭൻ വിക്രമശാലി നാദിർ-
ഷാവെന്ന പേരാൎന്നൊരു പാരസീകൻ
അതിൎത്തിയാം സിന്ധു കടന്നിതപ്പോ-
ളുദ്ധത വാരാശി തടത്തിനെപ്പോൽ. (൭)

എതിൎത്തുടൻ ദില്ലിയിലൂക്കിയേറും
കരുത്തനാം ഭൂപതി കാന്തി കോലും
അനൎഘരത്നങ്ങൾ പതിച്ച സിംഹാ-
സനത്തെ നേരിട്ടു ഹരിച്ചു വേഗാൽ. (൮)

പരം മഹത്താമിര കൈക്കലാക്കാൻ
തരം നിരീക്ഷിച്ചു പരാരിവൃന്ദം
സ്വൈരം വലംവെച്ചു ചരിച്ചിതന്നാൾ
പാരാതെ വാനത്തു പരുന്തുപോലെ. (൯)

അച്ഛിന്നമാം പൌരുഷമാൎന്നിരുന്ന
ഉദ്ധൂതരന്മാരഥ ഡച്ചുകാരും
സ്വാച്ഛന്ദ്യമീ രാജ്യമധീനമാക്കാ-
നിച്ഛിച്ചു നന്നായനിശം ശ്രമിച്ചു. (൧൦)

പ്രകാശമാൎന്നിട്ടുടനാംഗലേയ-
പ്രതാപവും ഹന്ത! വിളങ്ങി മന്ദം
പ്രഭാതകാലത്തിലെ ഭൂതലത്തിൽ
പ്രഭാകരൻതന്നുടെ രശ്മി പോലെ. (൧൧)

പരസ്പരം മത്സരമുറ്റു വൎദ്ധി-
ച്ചിരിക്കിലും പിന്നെ യുരോപജന്മാർ
പരം സ്വദേശത്തിൽ നടന്ന സഖ്യം
പരിത്യജിപ്പാൻ കഴിയാത്തുഴന്നു. (൧൨)

പൃഥ്വീശ്വരന്മാർ മുഗളാധിപത്യ-
മഹാൎണ്ണവം പുനരാക്രമിച്ചു
വ്യാലൻ മൃഗേന്ദ്രൻ നിവസിച്ചിരുന്ന
വനപ്രദേശം കളഭങ്ങൾ പോലെ. (൧൩)

ഉത്തുംഗമായേറിയ ഭൂമി ചേൎന്നു
പുരാ നൃപൻ ബേബർ ചമച്ച രാജ്യം
അംഗങ്ങളോരോന്നു തകൎന്നു ഭിന്ന-
പ്രദേശമാസാമ്രാജ്യത്തെ വഹിച്ചിതന്നാൾ. (൫൪)

ഇടച്ചിലപ്പോളിളകിയതിന്നായ്
തുടങ്ങുമീ മൌഗലരാജ്യമാകെ
തെക്കെപ്പുറം ദക്ഷിണമായ പക്ഷം
നശിച്ചു മൎഹ്ഹാട്ടജനാക്രമത്താൽ. (൫൫)

നൈസാമുന്നുല്മുല്ക്കനന്നു വൈരി-
ഹിംസാസമൎത്ഥൻ മൃതനായ മൂലം
അവൻ നവാബാക്കിയിരുന്ന വീര-
ന്നൻവാറുദ്ദീനാകുലനായ് ഭവിച്ചു. (൫൬)

പ്രചണ്ഡനായീടിന ചണ്ഡസാഹി-
ബ് ഫ്രഞ്ചരാം പിൻബലമാൎന്നുകൊണ്ട്
രാജ്യാവകാശത്തിനു തൎക്കമോരോ-
ന്നതാവനാം ചെയ്യുവനോടെതിൎത്തു. (൫൭)

മരിച്ചു നൈസാമധിപന്റെ പുത്രൻ
മുറയ്ക്കു വരേണ്ടതാ നാസ്സിർജംഗൻ;
ക്ഷമിച്ചതില്ലായതു പൌത്രനന്നു
സമൎത്ഥനാം മുസഫർജംഗനൃപൻ, (൫൮)

സമൎത്ഥനാം സ്വാമിയുമായി മേവും
നവാബനൈസാമനരേന്ദ്രരേവം
സ്വസ്ഥാനമേല്ക്കുന്നതിനായ് ശ്രമിക്കും
ശത്രുപ്രയത്നാലതിഭീതരായി. (൫൯)

പിണങ്ങി രാജ്യത്തെ ഹരിക്കുവാനായ്
തുനിഞ്ഞിടും മുസഫചണ്ഡകന്മാർ
അന്നേതരുമൻ വൃത്തി സമതപൂല-
മന്യോന്യസഖ്യം വഴിപോൽ നടത്തി. (൬൦)

സഖ്യം നടത്തീട്ടവർ സൈന്യജാലം
സന്നദ്ധമാക്കിജ്ജയകാംക്ഷയോടെ
സാമന്തരാകുന്ന പഠാണിവീര-
ന്മാരോടു സാഹായ്യമപേക്ഷചെയ്തു. (൧൯)

പാരം തരം നോക്കിയിരുന്നിരുന്ന
പഠാണിസംഘം സമരാങ്കണത്തിൽ
പ്രവേശലാഭം കരുതിത്തെളിഞ്ഞീ-
യപേക്ഷ കൈക്കൊണ്ടിതുപേക്ഷയെന്യേ. (൨൦)

അവരെഴും നായകനായ ഉപ്ഗ്ലി
നയത്തിൽ വാചസ്പതിയോടു തുല്യൻ
ബലാധികൻ, തന്റെ മനോരഥങ്ങൾ
ഫലിച്ചുവെന്നോൎത്തു രസിച്ചു പാരം. (൨൧)

സൈന്യാധമനാം ഷഖിന്നമാരത്തതി-
ന്നധീശനാം തന്റെ സഹായമേവം
ഇത്തമപേക്ഷിച്ചതിനാലമന്ദ-
മവന്നു മോദം പെരുകീ വഴിച്ചു. (൨൨)

സൈന്യേശനായി വീണ്ടുമനാധിപത്യം
നൽകിസ്സഹായിക്കുകയെന്ന മാറാൽ
സ്വയം സ്വതന്ത്രം ധരണീതലത്തെ-
ശ്ശാസിക്കയേ കാമ്യമിനിയെന്തു വേണ്ടൂ? (൨൩)

എതിർപ്പതിന്നായൊരുമിച്ചു ചേൎന്നോ-
രവർ രണ്ടാൾക്കും, മടിച്ചു പാരം,
പടുത്വമേറും നിജസൈന്യജാലം
കൊടുത്തു മാനിച്ചഥ ഉപ്ഗ്ലിവീരൻ. (൨൪)

പുരസ്കരിച്ചുള്ള പഠാണിമാരെ-
പ്പെരുത്ത തൽസൈനികസഞ്ചയങ്ങൾ
ചെന്നാശു കൎണ്ണാടകഭൂപനായോ-
ന്നായാതിയിൻ തന്നഗരം വളഞ്ഞു. (൨൫)

പരാക്രമികൾക്കുള്ള പരാക്രമത്താൽ
നേരിട്ടവൻതൻവധവും നടത്തി ;
ബലം നശിച്ചോരു തദീയപുത്രൻ
പലായനം ചെയ്തു സമാകുലാത്മാ. (൨൮)

അഹോ ! ഭയം പൂണ്ടു മനോട്ടിയേയും
മഹാമദം തീർന്ന മഹമ്മദാലി
സഹായഹീനം ത്രിശിരഃപുരത്തി-
ലിഹാരത്തനായ് കോട്ടയിലന്നൊളിച്ചു. (൨൯)

ബന്ധുക്കളോടൊത്തഥ ചണ്ഡസാഹി-
ബ്ബത്തർമുദാ പാർത്ഥിവലക്ഷ്മിയോടും
ചാന്തം വിളങ്ങും ജയകാന്തിയോടും
ചിത്തം സുഖം പൂണ്ടു രമിച്ചു നിത്യം. (൩൦)

കാലക്രമം കൊണ്ടഥ ടിപ്പുവീരൻ
കല്പിച്ചിടും നീതി ഫലിച്ചിടുമ്പോൾ
മൈസൂറനാഥീടിന നാഗ്രജിൻ
സ്വാതന്ത്ര്യമാൻ താൻ ഹതനായ് ഭവിച്ചു. (൩൧)

ഏവം തദാ ഉന്നലെപ്പതിമം
ഭാവം തെളിഞ്ഞു ഹിതലാഭമൂലം;
മൈസൂർപുരത്തിൽ ബത ! ടിപ്പു തന്നെ-
യവന്ന രാജ്യാധിപതിത്വമേകി. (൩൨)

സിംഹാസനവരം നൃപനാമവന്റെ-
യദ്ധ്യാസനത്തിങ്കലിരുന്നു ടിപ്പു
ഉദ്യാനമോടും നഗരപ്രവേശം
ബഹ്വാതികോലാഹലമായ് നടത്തി. (൩൩)

എന്നല്ല പിന്നീടതിഗർവ്വമാരം
ചിന്തിക്കലിതീടിന ടിപ്പുവീരൻ
അന്നാളു നാനാവിധങ്ങളും ചേർന്നു
ദിനം ജയസ്തംഭമൊന്നു നാട്ടി. (൩൪)

വളൎന്നിടും പൊന്മതിലാൎന്നതോരാം
വിളങ്ങി, ശത്രുക്കളകന്നകാംവാൻ
ധരിത്രിയാകും കോട്ടിന, മോതിരത്തെ-
ധരിച്ചിടും പൂണ്ടുവിരല്ക്കു തുല്യം. (൩൫)

കരാതിവീൎയ്യാംബുധി മന്ഥസാധി-
ഷ്ഠേ ബാ,-രാതിയാകുന്ന മഹാമരാലി
ചിരായ വാഴും ത്രിശിരഃപുരത്തെ-
പ്പുരോഹിതാരാരാളു വളൎത്തിതപ്പോൾ. (൩൬)

ബാഹാബലോദ്രിക്തമഹാചരാലി-
ഷ്യൂഹാക്രമത്താലതിഭീതിയോടേ
സാഹായകത്തിന്നടനാംഗലേയ-
സ്നേഹാതിരേകത്തെയവൻ കൊതിച്ചു. (൩൭)

പരാജിതാക്കും പരമാംഗലക്കും
പരന്ന നാനാസമരങ്ങളാലേ
ഉരത്തെഴും ദിഗ്വിജയോധമന്നു
പെരുത്തു യൂറോപ്പിലുമുല്ലസിച്ചു. (൩൮)

നാട്ടിജ്ജയസ്തംഭമരാതി ശൌൎയ്യം
കാട്ടിക്കവിഞ്ഞെന്നുമകാലസ്ഥിതം
കാട്ടുന്നതിന്നാട്ടിലിഹാംഗലേയ-
ക്കൂട്ടം പൊരുതില്ലഭിമാനമൂലം, (൩൯)

എന്നല്ലഹോ! സ്വസ്വഗണങ്ങൾതമ്മിൽ
ജന്യം സ്വദേശത്തു കഴിച്ചു മൻപേ
ഉദിക്കവേ ഫ്രഞ്ചിരുപദ്രവിപ്പാൻ
മദ്രസ്ഥരാം മൈസൂരരെ വേണ്ടവണ്ണം. (൪൦)

പിന്നും ബലം ചേൎന്ന പരന്ത്രിസ്സുകാർ
ചെന്നങ്ങു മദ്രാസിനെയാക്രമിച്ചു,
അന്നാളു സൎവ്വസ്വവുമാഹരിച്ചു
തന്നാഥനായും യുധി ബോധനാക്കി. (൪൧)

എല്ലാം ഭയം വിട്ടു കവികളത്താതുള്ളൽ–
മാവും പൊട്ടും വൈരിഗണപ്രതാപം
ഏറ്റാം സഹിച്ചില്ലിടനാഴലന്മാർക്ക്
മന്നർ മഹാന്മാർ മഹത്തു തന്നെ. (൪൨)

ഏഴം കലന്നീടിന ദൃപ്തിതന്റെ
മഹാജയസ്തംഭമതാം മനോജ്ഞം
മഹീധരം മന്ദരമന്റിലേയ–
ന്നമ്മുമുടത്തെ മഥിച്ച പാരം. (൪൩)

എന്നാലുമാങ്ഗ്ലേയജനത്തിനഗ്ര്യാദം
തൻനായകൻ ദൂരെ വസിക്കിലും
തന്നിച്ഛയ്ക്കായുള്ള മഹോന്നതാലി–
തന്നിൽ തുണപ്പാൻ കഴിയാതെയായി. (൪൪)

അന്നാളിലാങ്ഗ്ലേയഗണേ ഇമസ്സ–
വിന്നുള്ള കൃത്യത്തെ വഹിച്ചു വാഴും
യുവാവരാമാറം മതുപൃഥേശപാർശ്വ–
മണഞ്ഞു കാലോചിതമോതിയേവം:– (൪൫)

"മന്നപ്രഭോ! ബാലകസേവകൻ ഞാൻ
വന്നിങ്ങു നേരിട്ട ഭവാന്റെ മുൻപിൽ
ചൊന്നീടുമീ വാക്ക ഹിതത്തിനായി–
ത്തീർന്നീടുമെന്നാണിവനുള്ള ബോധം. (൪൬)

പരങ്കിമാർ നമ്മുടെ മസ്തകത്തിൽ
പരാക്രമം പൂണ്ടു *ചവിട്ടിയേറാം
ഉയർന്ന രാജാസനമേറുവാനായ്
തുടർന്നിടുന്നതു കണ്ടതില്ലേ? (൪൭)

എന്നല്ല, യിപ്പട്ടണപുരത്തു തന്നെ–
യിന്നാളുമെന്നാളവർ മുഷ്കരന്മാർ
കിണഞ്ഞതിനീടിന നമ്മെ വന്നു
തണിച്ചു ഭേദിപ്പതുമോർക്കയില്ലേ? (൪൮)

വ്രണത്താലീ നമ്മുടെയംഗമെല്ലാം
തളൎന്നുമേറിട്ടുളവായ ഖേദം
ഇന്നും വഹിക്കുന്നു നിനച്ചു ധീമൻ !
ചിന്നം വ്യളീകത്തൊ മനസ്സുപോലെ. (൯)

വിട്ടും പിടിച്ചും പല രാജപീഠം
വീരാഗ്രഗന്മാരവർ വാണിരുന്നു;
പേടിച്ചു നാമൊട്ടു പരക്കെയെട്ടും
പേറിത്തളൎന്നിങ്ങു കിടന്നിരുന്നു. (൧൦)

ഉഗ്രം ജയസ്തംഭമെണ്ണറ്റു നിത്യം
തൽകീൎത്തിയാം നൎത്തകിയാടിടുന്നു;
കോട്ടം കെട്ടും നമ്മുടെ കീൎത്തിസാധ്വി
കോട്ടങ്ങളൂഴം കോണിലൊളിച്ചിടുന്നു. (൧൧)

ഭരിച്ചഹോ! നമ്മുടെ കോശജാലം
ഹരിച്ചതാട്ടേ, യതിലില്ല ഖേദം;
തഴച്ച സൽകീൎത്തിയെ വഞ്ചകന്മാർ
ദുഷിച്ചതോൎത്തുള്ളു പിളൎന്നിടുന്നു. (൧൨)

തമിസ്രമായീടിന ചണ്ഡസാഹി-
ബ്ബന്ധനത്തനായ് ക്രൂരി മരിച്ചിടുന്നു;
സന്മിത്രമാം നമ്മുടെയാലി നേത്രം
ചിമ്മിസ്സഹിക്കുന്നിതു ദുഃഖബന്ധം. (൧൩)

അയ്യോ പുരേ നാം ബത! ദേവികോട്ടം
സജ്ജാതകൌതൂഹലമാൎന്ന കാലം
ത്യജിച്ചു ഗാന്ധൎവ്വമെന്ന ലോകം
ദുഷിച്ചിടുന്നിപ്പൊഴുമിങ്ങനല്ലം. (൧൪)

യശസ്സിനീരെ നയമായ് മുളച്ച
ജനാപവാദാഹ്വയകൃഷ്ണരോഗം
പരന്നിടാതങ്ങു ജനിത്തു മാറി-
ക്കളഞ്ഞിടേണം കഴിയുന്നപോൽ നാം. (൧൫)

സഹിതമുള്ളൊലിയെയാൎത്തി പോക്കി–
സ്സുഖമായിരിപ്പാൻ കഴിയുന്നുവെങ്കിൽ
സുഖേന കാൎയ്യം നിറവേററിടാമെ–
ന്നഖേദമോൎത്തീടുക മാന്യബുദ്ധേ ! (൯൬)

വലിപ്പമേറുന്നൊരിപ്പൂക്കാറ്റു മൂല–
മെളുപ്പമില്ലാലിയെ വേർപെടുത്താൻ ;
ശിക്ഷിക്കണം യുക്തികൾ കൊണ്ടു മാത്രം
വ്യാഘ്രത്തിൽ നിന്നും ഹരിണത്തിനെപ്പോൾ. (൯൭)

ഒരം വരുന്നോരാപത്തിലനല്പശൌൎയ്യം
തവും മഹാവൈരിയെയിന്നു നമ്മൾ
പിന്നിൽ കടന്നാശു സമാക്രമിച്ചു
വെന്നീടണം പോരിലകൌശലത്താൽ. (൯൮)

ഉഴക്കൾ നമവിന്നതിപ്പൂൎവ്വമായോ–
രാക്കാട്ടു നാമിപ്പൊളിക്രമിക്കിൽ
ഈരോ ! ധ്രുവം താൻ, ത്രിശിരഃപുരത്തിൻ–
നിരോധനം നിഷ്ഫലമായ് ഭവിക്കും. (൯൯)

പരാജയം കണ്ടു പരാധി പൂണ്ട–
ദ്ദുരാശയയൊന്ന പരാജിതാക്കും
തുരന്നുനീങ്ങും ബന്ധുവരാവന്നാത്മം
വരാതിരുന്നാൽ വരാരണത്തിൽ. (൱)

സൈന്യം സ്വദേശത്തിൽ നടന്നതോൎത്താ–
ലെല്ലാവരുമില്ലിന്നു നമുക്കു നേരെ ;
മിത്രാവനം ചെയ്യുകയെന്ന ഭാവാൽ
ശത്രുപ്രതാപത്തെയടക്കണം നാം.” (൱൧)

സാരസ്യവും ധൈൎയ്യവുമാൎജ്ജമാകം
സാരാൎത്ഥവും ചേൎന്നൊരു നീതിവാക്യം
ഏവം പറഞ്ഞു നിറുത്തിയന്ന–
മജ്ഞരവന്നു പോൎക്കൊണ്ടൊരു ചണ്ഡവീരൻ. (൱൨)

ശ്രവിച്ചിതെല്ലാമഥ മദ്രഭർത്താ
ധരിച്ചു, സൈന്യങ്ങളെ, വീണ്ടുമാരം
വഹിച്ചിടും ക്ലൈവിനെ നാഥനാക്കി-
ട്ടയച്ചിതാർക്കാടപുരത്തിലേയ്ക്കായ്. (൫൨)

മുന്നൂറു പേരും നിയമേന്ത്യരായി-
ട്ടും, ഇംഗ്ലീഷരായിട്ടിരുനൂറു പേരും
ഇത്ഥം കലർന്നുള്ളൊരു സൈന്യമപ്പോൾ
മദ്രാസിൽ നിന്നങ്ങനെ യാത്രയായി. (൫൩)

വെള്ളത്തിലെപ്പോലെ കരയ്ക്കുമേററം
വിളങ്ങിടും സേനയെ മാനമോടെ,
കാളിന്ദി മേളിച്ചൊരു ഗാംഗതന്നോ-
ടാംഗീരസൻ പോലെയവൻ നയിച്ചു. (൫൪)

ചെയ്യും മഹാഗർജ്ജിതമാർന്ന ചാപം
പെയ്യും മതിന്നാശുഗധാരവർഷം
കാലം തടുത്തന്നവനെ ;-സ്വപാത്ര-
ജാലം തടത്തില്ലിഹ തെല്ലു പോലും. (൫൫)

ഭയന്നു മണ്ടിപ്പുരപാലരെല്ലാ-
മകന്നാരാർക്കാടപുരത്തിലെത്തി
രക്ഷക്രമോരോന്നു നടത്തി വീരൻ
പടയ്ക്കു വിശ്രാന്തി കൊടുത്തു വാണു. (൫൬)

രണത്തിനായ് നൂതനയോധരെച്ചേ-
ർത്തിണക്കി വീണ്ടും പുരപാലസൈന്യം
അണഞ്ഞ നേരം നിജകൗശലം കൊ-
ണ്ടതിന്നു ഭംഗത്തെയവൻ വരുത്തി. (൫൭)

അറിഞ്ഞിതെല്ലാം ത്രിശിരഃപുരത്തി-
ലിരുന്നിടുന്നോരു നവാബു് ധീരൻ
സൈന്യങ്ങളോടാത്മജനായ രാജാ-
സാഹിബിനെപ്പോരിനയച്ചു വേഗാൽ. (൫൮)

മാൎഗ്ഗത്തിൽവെച്ചന്ന പരാക്രമരാൽ
ശീഘ്രം തഴച്ചീടിന സൈന്യമോടെ,
ഉത്സേകമേറിടും ക്ലൈവു വസിച്ചിട്ടന്നൊ-
രാൎക്കാടദുൎഗ്ഗത്തെയവൻ വളഞ്ഞു. (൩൦)

ഏതാണ്ടമാങ്ഗ്ലേയർ സമാവസിക്ക-
മേതൽ പുരം സൈന്യഗണം വളഞ്ഞു
നാലഞ്ചു ഹംസങ്ങൾ വസിച്ചിടുന്ന
മണൽപ്രദേശത്തെയൊഴുക്ക പോലെ. (൩൧)

പരന്നു നില്ക്കും പതിനായിരത്തിൽ
പരം ഭടന്മാരെഴുമബ്ബലത്തെ
ഇരുനൂറു പേരും ക്ലൈവോടു ചേൎന്ന വാഴും
ഇരുനൂറ്റൻപതാളും കൂലിയുടൻ തടുത്തു. (൩൨)

മഹാബലം ചേൎന്നൊരു രാജസാഹി-
ബ്ബഹോ ! ചെറിയ ക്ലൈവിനെ വെന്നതില്ല;
മഹത്വമേറീടിലുമന്ധകാര-
മെതിൎപ്പതോ തീപ്പൊരിയോടതെല്ലാം?. (൩൩)

നിൎബന്ധമാൎന്നും നിതരാമെതിൎത്തും,
നിജബലത്തും വൃഥയെന്നറിഞ്ഞും
ഒട്ടേറമൈത്യത്ഭുതമാൎന്ന പോരിൽ
പൊങ്ങിവന്നൻപതു നാളും കഴിഞ്ഞു. (൩൪)

ക്ലൈവിന്റെ വീൎയ്യാതിശയം ശ്രവിച്ചി-
ട്ടുവന്ന സാഹ്യത്തിന വേണ്ടിയന്നാൾ
മഹാമഹാരാഷ്ട്രബലങ്ങളോടെ
മുരാരിയാം രായരുടൻ തിരിച്ചു. (൩൫)

മുരാരി വന്നെത്തുവതിന്നു മുൻപി-
ലാൎക്കാടുദേശത്തെയടക്കുവാനായ്
ആ രാജസാഹിബ്ബു തുനിഞ്ഞു പാരം,
സാലപാൻ പുരാ പോരുകളെക്കണക്കെ. (൩൬)

പാനം കഴിച്ചുള്ളൊരു മദം കലൎന്ന-
ന്യൂനം തെളിഞ്ഞുള്ളൊരു ശൗൎയ്യമോടെ
പടക്കു വിരോധം പരമാംഗലേയ-
ലോകത്തിനോടുള്ള പരാജിതന്മാരം, (൧൧)

കണ്ണാവു കൊണ്ടുള്ള രസായനത്തെ-
യണ്ണാതെ ഭക്ഷിച്ചുണരുന്ന മട്ടിൽ
ഉന്മാദഭാവം ചിലർ കാണിച്ചുവിട്ടു
തുലൎഷിച്ചുതുടങ്ങി പ്രകാരം, (൧൨)

ചേൎന്നുള്ള സൈന്യങ്ങളെ മുന്നിലാക്കി-
ച്ചിന്നും അഥാ കോട്ട തകൎപ്പതിന്നായ്
ഉറച്ചു വീരാഗ്രണി രാജസംഹതി-
ബ്ബേട്ടർ ഇനിത്തൊനാതിരധൈൎയ്യമോടെ. (വിഷ്കംഭകം)
(൧൩)

ചങ്ങാലമെറിഞ്ഞു കിടങ്ങു ലംഘി-
ച്ചിങ്ങളെക്കൊണ്ടഥ കോട്ടയെല്ലാം
തട്ടാതിടിപ്പിച്ചു തകൎത്തു നേരി-
ട്ടാക്രമിച്ചാരവർ നാലു പാടും. (൧൪)

അസ്പഷ്ടമായോ ബഹുസൂക്ഷ്മമായോ
വിലോലമായോ മറയുന്ന ലക്ഷ്യം
തകൎത്തിടാൻ കൌശലമാൎന്ന ശത്രു-
വൃന്ദങ്ങളും പാരമേ വെടിയും തുടങ്ങി. (൧൫)

പടൎന്ന വെൺപുകയിലൂടെ
കടന്നു നേരിട്ടവരിപ്രകാരം
തുടൎന്ന ഘോരാജി മുഹൂൎത്തകാലം
നടന്ന ലോകങ്ങളും നടുങ്ങുമാറായ്. (൧൬)

കലുഷമുള്ളവരായ് ക്രമാൽ മതമടങ്ങി മണ്ടിത്തുടങ്ങി
ഇലുഷ്ഷരൊടൽ പൃഥക്ഷമ മടങ്ങി വാങ്ങിടിനാർ;
അടിച്ചുകൂടി വെച്ചിട്ടും വിജയമാർന്നൊരാംഗ്ലേയർതൻ-
പടജനങ്ങളും പൊടിപൊടിച്ചു തുള്ളിടിനാർ. (൧൭)

വീൎയ്യോത്സുകനായ ധീമണിയതെല്ലാം തെളിഞ്ഞിട്ടവൻ
പോരാളുന്ന മുരാരിയോടിഹ കലൎന്നുത്തുംഗവൈരത്തൊടേ
പാരാതെത്തി, യൊളിച്ചു ഗണ്ഡിയുഴലും രാജാഖ്യസാഹിബ്ബിന-
ള്ളോരാൎക്കാട്ടുബലങ്ങളേയുമഖിലം നേരിട്ടൊതുക്കീടിനാൻ.
(൩൯)

വന്നാശ്രയിച്ച രിപുസൈന്യജനങ്ങളോടൊ-
ത്തന്നാ മഹീപതി ജയിച്ചു തിരിച്ചിടുമ്പോൾ
കാഞ്ചീപുരത്തെ നിജകീൎത്തിനതാംഗിയാൾതൻ-
കാഞ്ചീഗുണത്തിനു സമം തരസാ ലഭിച്ചു. (൪൦)

പോന്നീടും വഴി ഡൂപ്ലീതന്നുടെ ജയസ്തംഭം തകൎത്താശുസാ
ചിഹ്നം തന്നുടെ കീൎത്തി തത്ര വഴിപോൽ സ്ഥാപിച്ചു, സൽ
(സൌഹാൎദ്ദം
മുന്നേയുള്ള മഹമ്മദാലിയെ നവാബാക്കിത്തിരിച്ചന്നിടം
സൈന്യേശൻ നിജാധികാരപദമക്കൈക്കന്നു നൽകീടിനാൻ.
(൪൧)
പിന്നെ ക്ലൈവിനൊടും മുരാരിയൊടുമീ ലാറൻസു സൈന്യാധി
പൻ
ചെന്നീടും മഹിശൂരപതിയൊടും തഞ്ചാപുരാധീശനാം
മന്നൻതന്നോടു, മാലിയോടനുപമം ബന്ധിച്ചൊരച്ചണ്ഡനെ-
ച്ചെന്നൊരുറ്റ ശ്രീരംഗപുരത്തിലുടനേ പോരിൽ ജയിച്ചീടിനാൻ,
(൪൨)
പാരം ഭീതിയൊടാലിയെപ്പുനരഹോ! കൈവിട്ടു പോയിട്ടവൻ
ശ്രീരംഗത്തിലണഞ്ഞ ചണ്ഡസാഹിബെശ്ശത്രുക്കളാൽ ബദ്ധനായ്;
പാലിച്ചീടണമെന്നു താനവനിരന്നെന്നാകിലും വധ്യനെ-
ന്നാലോചിച്ചവനെ സ്വഭൃത്യനിരയാൽ കൊല്ലിച്ചു തഞ്ചാധിപൻ.
(൪൩)
ഏവം ശത്രുവിഹീനമാക്കി വഴിപോൽ കൎണ്ണാടകം തൂൎണ്ണമ-
ന്നാവിൎമ്മോദമൊടും പരാക്രമവും നിസ്സംശയം ചെയ്തവൻ
താവുംസംഗരഖേദമാറുവതിനായിങ്ഗ്ലണ്ടിലേയ്ക്കായ് മഹാൻ
ക്ലൈവും ഹന്ത! തിരിച്ചു ചാരുവിജയശ്രീയോഗരമ്യോരസം.
(൪൪)

“ കൎണ്ണാടകസ്സമരം ” എന്ന

മൂന്നാം സൎഗ്ഗം

സമാപ്തം.

നാലാം സർഗ്ഗം.

ഒന്നിച്ചു ചെയ്ത സമരത്തിലമന്ന ശേഷ-
മോരോന്നുമന്നു വഴിപോൽ വിരമിച്ചതിങ്കൽ
ഒട്ടേറെയാണ്ടിലസകൃത്പരിഭൂതമാഹ-
രാഷ്ട്രാധിനാഥന വിപക്ഷത ത്യജിച്ചു. (൧)

ശൂരത്വമുള്ള മഹിസൂരധരേശനാം തൽ-
പ്രാരംഭമേറ്റു നിജസന്ധി ഗണിച്ചിടാതെ
പാരം പരങ്കികളിലാർന്ന പക്ഷപാതാൽ
പാരാതെയാംഗ്ലശിബിരമതു വെടിഞ്ഞു പോയാൻ. (൨)

തഞ്ചാപുരാധിപതിയന്നു തദന്തരാവാൽ
സഞ്ജാതമൈത്രമുടനാത്മഗൃഹം ഗമിച്ചു;
ചെല്ലവെന്ന വീരതമിതൊക്കെ വെടിഞ്ഞു മൂരെ-
ക്കെവന്ന വിശ്രമസുഖേന രമിച്ചു ഗേഹേ. (൩)

ബോധിച്ചു മന്ത്രമിതു, ശത്രുഗണങ്ങൾ സുഖം
സാധിച്ചിടുന്നതിന്നു പിന്നെയുമാഗ്രഹിച്ചു;
ബാധിച്ചു വൈരമൊടുടൻ ത്രിശിരഃപുരത്തെ
രോധിച്ചു വീണ്ടുമവനെന്നതിദീർഘകാലം. (൪)

സൈന്യങ്ങളങ്ങിളകവേ ഹതനായിതന്നാ-
ളുന്നിദ്രശൗര്യമതിൽ മൂസരജംഗവീരൻ;
തന്നാസനം പ്രതിയുടനേ സലബാതജംഗ-
നാകും കുമാരനെ മുദാ നിയമിച്ചു ബുസ്സി. (൫)

ബുസ്സിക്കു കൊടുത്തു മഹി വേണ്ടവിധം ഭരിപ്പാൻ
ബുസ്സിയെയൊഴിഞ്ഞിടുകിലായവനില്ല ശക്തി;
ബുസ്സിക്കെഴുന്ന ബലമോ നിജസൈന്യമത്രേ;
സൈന്യങ്ങൾതൻനില പണമുള്ളവന്നധീനം. (൬)

ചിന്തിച്ചിതിദം ബത ! പരങ്കിജനത്തിനായി-
സ്സന്ധിപ്രകാരവുമവൻ ബെല്ലരിദേശജാലം
സമ്മാനമായുമുടനേകി;—യതാകയന്നാ-
ളുണ്ടാം നാഴിക വിശാലതയറ്റിരുന്നു. (൭)

ഐശ്വര്യമോടു പലമാതിരി താൻ പിടിച്ചു
ദേശങ്ങളൊക്കെയഥ ടിപ്പു മുദാ ഭരിച്ചു;
ഔന്നത്യശനായ ബുസിയും ഭയമാഗ്രഹിച്ചു
ജന്യം നടത്തി മമമറ്റിഹ സഞ്ചരിച്ചു. (൮)

ചണ്ഡൻ മരിച്ചൊരളവിൽ സ്വയമേവ ടിപ്പു
കർണ്ണാടകത്തിലെ നബാബതയെ ഹരിച്ചു;
അന്നാംഗലേയജനമത്ര മഹാത്മരാലി-
തന്നോടെഴും പ്രണയമേറ്റതിൽ മത്സരിച്ചു. (൯)

നീണ്ടങ്ങു നിന്നു പുനരത്രിശിരഃപുരത്തി-
ലുണ്ടായ യോധനമഹോ! പതിനെട്ടുമാസം;
ഉണ്ടായിരുന്ന ചിരസഞ്ചിതമായ കോശം
രണ്ടാളുകൾക്കുമൊരുപോലതിനാൽ ക്ഷയിച്ചു. (൧൦)

ഏവം കഴിച്ചു പല ദീർഘരണങ്ങളാം ദ്ദല-
ഷ്ടി വാണിജ്യാധിപതിമാരതിമാൻ കലന്നു,
വാണിജ്യവൃത്തികളെ വേണ്ടവിധം വഹിച്ചു
വാണീടുവാൻ കഴിവരാതെ വലഞ്ഞു പാരം. (൧൧)

ഈ രണ്ടു കൂട്ടരുടെയും കഥ ജന്മദേശ-
ത്താരാൽ വസിച്ചൊരു വിനേതൃജനങ്ങൾ കേട്ടു
ഇൻഡ്യസ്ഥരാം നിജകിങ്കരരിങ്ങകാരണ്യ
ഗേഹങ്ങളാക്കിയതിലന്നതിനിന്ദയാർന്നു. (൧൨)

എന്നും പരസ്പരവിരോധമിയന്നു വാണി-
ട്ടന്നാത്മ ഭാരതമഹീപതിമാരിലേവം
അന്നാളിലായവർ നടത്തിയ വൃത്തിയെല്ലാം
നന്നല്ലയെന്നിഹ വിനേതൃജനം നിനച്ചു. (൧൩)

വാണിജ്യവൃത്തിയതിനായ് നിയമിച്ച വിത്ത-
ശ്രേണിക്കതിങ്കലുളവാകിയ ലാഭമെല്ലാം
മേനിക്ക വേണ്ടിയിവർ സൈനികവേതനാർത്ഥം
മാനിച്ചഴിച്ചതു് വർദ്ധിപ്പിതവർക്കു രോഷം. (൧൪)

ആംഗ്ലേയനായകപരാങ്കിവർക്കു തമ്മിൽ
സഖ്യം സ്വദേശമതിലുള്ളതു പാർത്തുകണ്ടാൽ
ഉത്സൃഷ്ടസിദ്ധമിഹ സന്ധിയഹോ! പ്രഗ്രാഹ്യ-
ശസ്ത്രങ്ങളാം പോലെയിവരെങ്ങനെ കൈകവെടിഞ്ഞു? (൧൫)

സ്വസ്വാമിശാസന കടന്നു വിഗ്രഹ്യമാവം
സ്വച്ഛന്ദമന്റെ മതവുമന്നാരിവർക്കു വീണ്ടും
ചേണാർന്നിടും പ്രകൃതിഭാവവികൃതിക്കായ്
ചെയ്യേണ്ടിവന്നു മതി! സന്ധി;-യിതത്ഭുതം താൻ. (൧൬)

സിംഹാസനം സ്വയമണഞ്ഞിടുവാൻ കൊതിച്ചി-
ട്ടോരോ വിരോധമുളവാക്കിന ടിപ്പുവിയാകും
ഏകൻ മൂലം സമരനാടകസൂത്രധാര-
നാകുന്നതെന്നു പരമാംഗലർ നിശ്ചയിച്ചു. (൧൭)

മുന്നം നവാബകുലപാംസനനായ ചണ്ഡൻ-
തന്നെധനം വളരെ നൽകി വിമുക്തനാക്കി,
കർണ്ണാടകത്തിലുളവായൊരിളക്കമേറ്റം
വർദ്ധിപ്പതിന്നിട കൊടുത്തതു ടിപ്പുവല്ലോ. (൧൮)

ന്യായം വെടിഞ്ഞിഹ നവാബതയെ ഗ്രഹിച്ചോ-
നായുള്ള ചണ്ഡനിലിവന്നുളവായ മൈത്രി
സ്വാതന്ത്ര്യതൽപരതയാകമയാമതെന്നു
ശങ്കിച്ചുതേ ചില പരങ്കികളും തദാനീം. (൧൯)

മുൻപേ ചിരം സമരമറ്റ സന്ധി കൈക്കൊ-
ണ്ടൻപോടു തനമതമാണ്ടു പരാങ്കിപന്മാർ
ചിന്തിച്ചുകാലകലഹത്തെ നിരുദ്ധമാനായ്
ടിപ്പുവിലൊരുന്നാധികാരമുടൻ വിട്ടാർ. (൨൦)

ദുൎന്നീതിയായ വല കെട്ടിയിരുന്ന തീററി-
ന്നായന്നു കൊതിച്ചു മതവീടിന ഡൂപ്ളിയാകും
ഉഗ്ഗ്രായുതനെന്നയധിവാസഗൃഹത്തിൽ നിന്നും
ഉണ്ണും ഉരത്തിയവർ ദുൎമ്മഗശങ്കയാലേ. (൨൧)

നീതിക്ക നല്ല പടവെങ്കിലുമാഞ്ജിതെശ്ശ്രാ-
ഷേതൻ ജിഗീഷുകലകഞ്ചുകനായ ഡൂപ്ളി
സിംഹാസനേശ്ലുതിയായി വളൎന്നതിലും
നിശ്വാസനം സഫലി കേവലമേഘമാൎന്നു. (൨൨)

ഒരംവണ്ണുരുള്ള ഹൃദയപ്രിയനായ നാഥൻ
കൈവിട്ടുള്ളവനെത്ര നമോഘയാകും
ആ വൻപരാതിജനലക്ഷ്മിയുമസ്തസൌഖ്യം
മാവും പകൎന്നിതമോമമിയന്നവല്ലോ. (൨൩)

ആൎന്നാള്ളിലാംഗലജനങ്ങളും പറന്ന കട്ടിൽ
നന്നായിനഞ്ഞിക്കയാതടങ്ങടിയുരചവിച്ചു ;
പിന്നീടവൎക്കൂവീരാലിതവക്കൊപ്പും
തോന്നംവിധം തുടങ്ങവാനന്തതാമതയായി. (൨൪)

ആൎക്കാടമായ നഗരത്തെ മഹമ്മദാലി,
ഹൈദ്രാപുരത്തെയണ്ടപോൽ സലബാതജംഗൻ,
ഏകൻ നമാവല പരൻ പരിചോടു തന്നെസാ-
മേവം പദങ്ങളൊടു ചേൎന്നു, സുഖം ഭരിച്ചു. (൨൫)

തോന്നുന്ന പോലതിർ കവിഞ്ഞിവർ ചെയ്തിടുന്ന
ദുൎന്നീതിവൃന്ദമിഹ കണ്ടു തടസ്ഥമാവം
ഏറ്റം ഭജിച്ചകവാ, നതിയായ വീൎയ്യം
ചിന്തം ശുഭോപജനതസ്ഥ കഴിഞ്ഞതില്ല. (൨൬)

സ്വാതന്ത്ര്യവാഞ്ഛയുടയോരിവരെത്ര നാള-
സ്സന്ധിപ്രതിജ്ഞയിലടങ്ങിയൊതുങ്ങി വാഴും ?
മാറാസ്ഥതിന്ന ചരണത്തിലണച്ചു യച്ഛി
മത്തളിപപ്രവരരിങ്ങു ഗണിപ്പതുണ്ടോ? (൨൭)

അന്നാളിലാംഗ്ലജനബന്ധു മഹാശയാലി
പാലിച്ചിടും പ്രജകളിൽ ചിലർ ശങ്കയെന്ന്യേ
ഒന്നായണഞ്ഞവനിലുള്ള നൃപാധികാരം
വിദ്വേഷമോടു നിരസിപ്പതിനായ് തുനിഞ്ഞു. (൨൮)

അൽപേതരാംഗലജനങ്ങളിവണ്ണമെന്ന
വൻപേറിടുന്നൊരു നരാധിപപദത്തിനെയും
കമ്പം വരുത്തുവതിനാത്രമുടൻ തുനിച്ചാർ
മുൻപേ നടന്നതിനെയെന്നതുപോലെ മൂലമിന്നും (൨൯)

മുന്നം മടങ്ങിയവരെങ്കിലുമന്നു വീണ്ടും
വന്നോരു കൃത്യമിദമോർത്തവരസ്സശങ്കം
അന്ന്യാങ്കുരങ്ങളിനിമം വഴിപോലെ കേട്ടു-
ക്കങ്ങൂടദേശരണരംഗതലത്തിലെത്തി. (൩൦)

സൈന്യാമനേകിയ വടക്കിയലുന്ന ദേശ-
ജാലം മരിപ്പൊരു പടത്തികളും നിതാന്തം
വൈരം കലർന്നു, ചില നാൾ വെറുതെയിരുന്ന
ഘോരായുധങ്ങൾ വഴിപോലെ വഹിച്ചു വീണ്ടും. (൩൧)

രാജ്യം ലഭിച്ചതവും സലബാതജംഗൻ
പ്രാചീനമന്ത്രിജനചോദിതനായതന്ദ്രം
അന്നപ്പുരാങ്കിവരശാസനയിങ്കൽ നിന്നും
നന്നായ് സ്വതന്ത്രത ലഭിപ്പതിനായ് തുനിഞ്ഞു. (൩൨)

ബോധം കലർന്നു ബുസിയീ വിവരം ഗ്രഹിച്ചും
ക്രോധം കണക്കിലധികം പിടിപെട്ടു ചെന്ന
ക്രൂസാരത ശീഘ്രപ്രചീധനനീതി കൊണ്ടു
സൈന്യാസമുദ്രപനെ വശംവദനാക്കിവെച്ചു. (൩൩)

ചൊൽക്കൊണ്ട സംഗതിയിലൊന്നിലുളിച്ചതായോ-
ത്തൽകറ്റു കൊണ്ടിഹ യുരോപമഹീതലത്തിൽ
മുഷ്ക്കാളുമാംഗലഫരാങ്കിജനങ്ങൾതമ്മിൽ
ഉഗ്രാന്തി പൂണ്ടൊരു മഹാകലഹം ഭവിച്ചു. (൩൪)

വൈരാങ്കുരം ബത! മുളച്ചൊരു മാത്രയിൽ താൻ
ധാരാളമങ്ങു വലുതായി വളൎന്നിതന്നു;
ഘോരത്വമുള്ള വിഷവിത്തുവൊരേകമൊന്നാൽ
പാരം പരന്നു തരുവൊക്കെ നിറക്കുമല്ലോ. (൩൫)

മാനം കലൎന്നൊരു പരാജിതനേതൃസംഘം
മാനിച്ചിടേണ്ട ബലമേറിയ ബാലിയാകും
ചേണാൎന്ന വീരകുലമൌലിയെയാശു നവ്യ-
ശ്രേണിക്കു മന്ത്രപദമേകിയയച്ചിതപ്പോൾ. (൩൬)

തേടേറുമിൻഡ്യയിതിൽ വാണിടുമാംഗ്ലസംഘം
പാരേ തകൎന്നു പടയിൽ പൊടിയാകുമെന്നായ്
ഗൎവ്വം പ്രതിജ്ഞയഥ ചെയ്തവനങ്ങൊരുങ്ങി
പ്രൌഢപ്രതാപമധികാരപദത്തിലെത്തി. (൩൭)

എല്ലായിടത്തുമൊരുമിച്ചു തടഞ്ഞുകൊണ്ടു-
ത്തുല്ലാസശാലി ക്ഷ്മാപാവലിമൌലി ബാലി
ചൊല്ലാൎന്ന മൎത്ത്യരമരന്നു രിപുക്കളോടു
മല്ലാടുവാൻ മഹിതവീൎയ്യമൊടേ തുനിഞ്ഞു. (൩൮)

മാഴ്കാതെ കപ്പൽവഴി വന്നു കിഴക്കെഴുന്നോ-
രാഴികടന്നുവന്നിറങ്ങിയ മാത്രയിൽത്താൻ
പാരേ പടപ്പുറതി കൊണ്ടു പടുത്വമോടേ
ചുട്ടിപ്പൊളിച്ചിതു ബത! ഭേരിദുൎഗ്ഗം. (൩൯)

ദുൎഗ്ഗം തകൎത്തവരിളവിൽ പുനരാംഗലേയ-
വൎഗ്ഗം ഗതാഗതനിരോധമതിക്കലും
ചൊൽക്കൊണ്ട ബാഹ്യരിപുവക്കവിയും വിശപ്പാ-
ൎത്തിക്കൊണ്ടു ശത്രുവരനാലതിയായ് വലഞ്ഞു. (൪൦)

പ്രാകാരരക്ഷി വലുതായ നിരോധനത്താൽ
വേഗം തുറന്നു ബത! ഗോപുരജാലമപ്പോൾ;
തെറ്റന്നു കിട്ടിയ ജയത്തിൽ മദിച്ചു ബാലി
പുറ്റന്നു പോലെ മതിലൊക്കെയുടൻ തകൎത്തു. (൪൧)

ശത്രുക്കൾ തോററൊരളവിങ്കലശേഷനാശം
പാററിപ്പതിന്നഥ മുതിൎന്നു; വടക്കു നിന്നും
ശീഘ്രം വരുത്തി ബുസിയെയും; അസംശയം താൻ
മദ്രാസിലേയ്ക്കു മടിയാതെയവൻ തിരിച്ചു. (൬൪)

ആട്ടിക്കളഞ്ഞിഹ ജനങ്ങളശേഷവിത്തം
കോട്ടം വെടിഞ്ഞു ദയ വിട്ടഥ കൊള്ളയിട്ടു
നാട്ടിന്നു ലാലിബുസിമാരതിനിഷ്ഠുരന്മാർ
പെട്ടെന്നു നൽകിയൊരു നാശമവൎണ്ണനീയം. (൬൫)

ക്രൗൎയ്യാതിരേകം പുരമശേഷമണഞ്ഞിവണ്ണം
പൌരവ്രജങ്ങളെയിളക്കിയുടൻ തിരിച്ചു
ശൌൎയ്യം വളൎന്നൊരവർ പ്രതിരോധകന്റെ
നേരിട്ടു പാളയമടിച്ചു വസിച്ചിതന്നാൾ. (൬൬)

പാപഗ്രഹാതപമിയലുന്ന പരാങ്കികേട്ടു
കോപം കലൎന്നിതരദിങ്നയപ്രഭാവാൽ
മെത്തും പ്രകാരമെഴുമാംഗലജപ്രതാപ-
മാൎത്താണ്ഡനെ ക്ഷണമകാണ്ഡമതിൽ ഗ്രഹിച്ചു. (൬൭)

ലാറൻസുമാകിയൊരു വൃദ്ധഭടേശനോടും
നാലായിരം ഭടരൊടും ബത! മദ്രപത്തന
വീരൻ പിഗോടനവിചിന്തിതമായ രോധം
നേരിട്ടതങ്ങനെ സഹിച്ചുമരേണ്ടിവന്നു. (൬൮)

'മന്ത്രത്തിനുള്ള വഴി രണ്ടിഹ തന്ത്രമെന്നു-
മാവാപമെന്നുമിതി സൂരികളോതിടുന്നു,
സാധിച്ചു വേണ്ടവിധമായതു രണ്ടു'മെന്നു
നീതിജ്ഞരാകുമവരന്നു സമാശ്വസിച്ചു. (൬൯)

'പ്രാണങ്ങളല്ലൊ വലുതോൎക്കിലവൎക്കു, ഘോരം
ക്ഷീണങ്ങളാമതുകൾ ക്ഷണമാററിടുമ്പോൾ,
താനേ നശിക്കുമഥ ശത്രു'വെന്നു ചിന്തി-
ച്ചാനന്ദമോടരികളും ബത! കാത്തിരുന്നു. (൭൦)

എന്താകിലും കിഴിയുകില്ലഹമെന്നൊരുത്തൻ;–
എന്നാകിലും കിഴിയണം രിപുവെന്നൊരുത്തൻ;
നിൎബ്ബന്ധമേവമവരങ്ങനെ തണ്ടുമാസ–
മത്യന്തവാശിയൊടു ഹന്ത! പിടിച്ചു വന്നു. (൨൯)

സൈന്യാന്തരങ്ങനെ മുടിഞ്ഞിതിഹ കാലദേശ-
മാലോചിയാതെയതിഗൎവ്വിതനായ് വസിക്കും
വൻപാൎന്ന ബാലിയുടെ കൂട്ടരിലീൎഷ്യ മുൻപേ-
യുണ്ടായിരുന്നതുടനന്നധികം കലൎന്നു. (൩൦)

ഇംഗിതജ്ഞനതി ബാലിശനായ് പിണങ്ങി–
ത്തിരുന്ന വീരരൊടു പരകീയനാധിപന്മാർ
തങ്ങൾക്കു ദോഷകരമാം പല കൃത്യജാലം
മങ്ങാതെ ചെയ്തിടുവതിന്നുടനേ തുടങ്ങി. (൩൧)

ദേവാലയാപഹതി, സജ്ജനപീഡ, സ്ത്രീ-
ഭൂദേവഹിംസ മുതലായവ ചെയ്തു മുന്നേ
മേവുന്ന ബാലിയിലുദിച്ച ജനപ്രകോപ-
മാവോ! വളൎന്നധികമങ്ങുടനേ പരന്നു. (൩൨)

കൗശല്യമേറിന ദയാദ്ഭുതമാം വടക്കേ–
ദേശത്തിൽ നിന്നു വ്യസിയന്നു പിരിഞ്ഞതോൎത്താൽ
തദ്രാധിപത്യമവതല്ലു ദൃഢീകരിച്ചോ–
രാധാരയഷ്ടി പിഴുതെന്നതു പോലെയായി. (൩൩)

തുംഗാശയൻ വ്യസി ശമിച്ചളവിങ്ങലേറം-
മുത്സാഹവാൻ വിജയമാം നഗരത്തിനീശൻ
വജ്രാംഗതുല്യഭടരോടു സമേതനായി–
ബ്ഭഞ്ജിച്ചു തത്ര ഗതമായ പരാതിവൃന്ദം. (൩൪)

തത്രാഗതൻ സ്വമതിയാൎജ്ജിലസൈന്യബന്ധ-
മത്രാവു പാൎത്ഥസമവീൎയ്യമിയന്ന പോൎത്താൻ
ശത്രുവ്രജത്തെയഖിലം ചുവടോടിളക്കി
നിൎമ്മൂലിയാക്കിയതിനന്തിരു വാശയാൎന്നു. (൩൫)

എന്നാകിലും പഴയപോലൊരിളക്കമെന്യേ
നിന്നാങ്ങു ലാലിയുടെ മദ്രപുരോപരോധം;
ആസന്നമൃത്യുപുരുഷൻ ശിഥിലാംഗസന്ധാ-
നായീടിലും വിടുകയില്ല പിടിച്ച മുഷ്ടി. (൪൬)

ശത്രുക്ഷയാന്തനയവിപത്തിനു ധൂമകേതു-
വൃദ്ധ്യൽപരാങ്കിജനകീർത്തിശശാങ്കകേതു
ഉത്തുംഗവേഗമണയും മണലപോതകേതു-
വതംസ് വിലസ്സിനടുവിൽ ബത! കണ്ടമാരായ്. (൪൭)

പൂർവാംബുരാശിയതിൽ നിന്നരുണാഭ കൈക്കൊ-
ണ്ടെത്തുന്ന കപ്പൽനിരതൻകൊടി കണ്ട നേരം
പേടിച്ചു മണ്ടിയിതു മദ്രപുരത്തിൽ നിന്നു
പെട്ടെന്നു ലാലിബലമന്ധതമസ്സു പോലെ. (൪൮)

ഇത്ഥം ശത്രുഗണം ഗമിച്ചളവുമദ്രാസിൽ വാഴും ബലം
പുത്തൻ സൈന്യമൊടൊത്തു ഫല്മച്ചതിയാം ക്രൂടാര്യനാൽ (നീതമായ്
ക്ഷിപ്രം ചെന്നഥ വന്ദിവാസസവിധം പ്രാപിച്ചു ശത്രുക്കളെ-
ക്കെല്ലാടേയെതിരിട്ടു പോരിൽ വിജയം കൈക്കൊണ്ടു വേണ്ടും (വിധം. (൪൯)

ബന്ധിച്ചുബ്ബുസ്സിയെ, യ്യൂരം കരികളും നേടി, പ്പുതുച്ചേരിയിൽ-
ത്താനേ ലാലിയെയും തടഞ്ഞതിവാഴും സാലം തകർത്തങ്ങുസാ-
മാത്ത്യത്തോടെടുത്തു ജിഞ്ജിനഗരം ശത്രുക്കളെപ്പോക്കിനാൻ
ഖ്യാതപ്മുനിമന്നോനകണ്ണോത്ഥവിജയശ്രീയോടു മന്നോരവൻ. (൫൦)

പോർത്രൻ പിടിച്ചിഥ മഥിച്ചധികം വരേക്ക-
ദേശത്തിൽ നിന്നഥ കടത്തിയ വൈരിവൃന്ദം
ആധാരം സകലമാശു നശിച്ചു ദൂരം
ഭീതികളുറ്റ കമിഴിൻനിര പോലെ മണ്ടി. (൫൧)

ചൊല്ലുന്ന നിജാസ്പദത്തെയിവിടെ സ്ഥാപിപ്പതിന്നായയ-
ച്ചുള്ളോന്നമനായ ബാലിയതിനെപ്പാരം ശയിപ്പിക്കയാൽ,
ഉള്ളത്തിൽ കൊതിയുന്നതികലിയവുഷ്ഠ്യൂർ സ്വപ്രദേശം ഗമി-
ച്ചുല്പ്പെട്ടുപ വാധ്യഗ്ഗുലഗതനായ് ഭേദം വെളിത്തിടിനാൻ.
(൮൭)

ഒരായിരത്തിലധികമുരുമൊരെൻപുതങ്ങളും
ചേരുന്ന നാലുമിയലുന്നൊരു ഖണ്ഡത്തിൽ
സാധു പരാങ്കിനാലസംഹതി വന്ദിവാസ-
മുഖത്തിലങ്ങപ്രകൃതികളിരവായ് വസിച്ചു. (൮൮)

കാലേ തെളിഞ്ഞൊരാധിരാജനൃപൻ നിജ
ഭോഗാധികാരമഥ ഭോമനൊടേ ലഭിച്ചു
ഉന്നിദ്രരാജപദമേന്തിനൊരാംഗലേയ-
വൃന്ദം പിടിച്ചു മഹിയെസ്സുഖമായ് ഭരിച്ചു. (൮൯)

അക്കാലം സലബത്ജംഗനൃപനെക്കൊന്നാരു മൈസൂർപുര-
മൊന്നാകെ ലിയ, മാതപോലിഹ മഹീന്ദ്രാവനീമണ്ഡലം
കൈക്കൊണ്ടൊന്നഥ മൈസൂരലി, ഉടൻ ചേർന്നിട്ടു ദുർദ്ദാന്തരായ്
ദൈത്യന്മാരെന്നതിനുറ്റൊരു സഹസാ സന്ധിച്ചു പിൻവാ-
ങ്ങിനാർ. (൯൦)

ശ്രീമാൻ ശൈലൃവൃകനിനിടപ്പിച്ച തിരിച്ചെത്തിടിനാൻ സമ്യഗം
സ്ഥാനത്തോടഥ; വന്ന വാക്ക ജലശേഖരമെന്നും ജയിച്ചങ്ങനേ
തദ്ദ്രവ്യം സ്വപദേശ നൽകിയുടനെ വംഗസ്ഥരാമാംഗല-
ക്കാപരന്നുള്ള ശേഖരയാൽ കടൽവഴിക്കങ്ങൊട്ടു പോയാൻ ജ
(വാൽ. (൯൧)

"പരാങ്കിനിശ്വാസനം"

എന്ന

നാലാം സർഗ്ഗം

സമാപ്തം.

അഞ്ചാംസർഗ്ഗം.

അന്നാളു കച്ചവടമൊന്നിഹ കല്ക്കത്താപ്പുരം-
തന്നിൽ പ്രമോദമൊടു വാണിടുമാംഗ്ലജന്മാർ
കണ്ടിച്ചു കോപമിയലുന്ന നവാബിനാലേ
വന്നോരു നൂതനവിപത്തിലഹോ! കുടുങ്ങി. (൧)

മുൻപോളുടങ്ങിയിവരോടു വിരോധമേററം
വൻപാർന്ന വംഗപതിയുള്ളിൽ വഹിച്ചിരുന്നു;
ഓരോതരത്തിലിവരും ബത! ദേശകാല-
വീക്ഷോചിതം പ്രതികരിച്ചു വസിച്ചിരുന്നാർ. (൨)

ചൊല്ലേറുമർക്കലവിഹാരകവാടിയൊത്ത-
പാലത്തുമൊന്നിഹ പുരാ നിവസിച്ചു ധീരൻ
ദില്ലീശമന്ത്രിയഥ ഡ്യൂപ്ലേനാമധേയൻ
താനേ സ്വദേശകനരാധിപപദം വഹിച്ചു. (൩)

രണ്ടൊരൻപതാം ശതകമത്ര തുടങ്ങിടും നാ-
ളിങ്ങെത്തി വാഴ്ച്ചതിനൊരുങ്ങിയൊരാംഗ്ലലോകം
മെച്ചപ്പെട്ടിലരശിൻമുളയെന്നപോലെ
ഛേത്തുന്നിതാസ്ഥതിനു പാരമിവൻ ശ്രമിച്ചു. (൪)

പിന്നീടു വന്ന നരപാലകരാംഗ്ലലേയ-
വൃന്ദത്തിലുമററമെ തടസ്ഥതയോടു വാണു;
എന്നാലുമായവരിലേകകനാലിവർദി
ചിന്നം ഇണങ്ങിയിഹ കണ്ടതിഹോത്തമൻ. (൫)

ഓരായിരത്തിലെഴുനൂറുമൊരൻപതഞ്ചും
ചേരുന്ന വർഷമതിലന്നൃപനാലിവർദി
പോരാർന്ന രാജ്യമഥ തൻസുതപുത്രനാകും
ധീരൻ കുമാരകനിൽ വെച്ചു ദിവം ഗമിച്ചു. (൬)

അന്നാൾതൊട്ടവമിയലാത്ത സ്വരാജ്യമാല-
യെന്നുള്ള നാമമെഴുമന്നഗരപാലവീരൻ
ദുർന്നീതിജാലപരിപൂർത്തിയെഴും മനസ്സിൽ
ചിന്തുന്ന നിർദ്ദയത തന്നെ സദാ വഹിച്ചു. (൭)

പ്രായം തികഞ്ഞുദയമാർന്നഥ ധൂമകേതു-
പ്രായം ഭയങ്കരപരിപ്ലുതമുഗ്രമാകും
ഭാവം കലർന്നവനങ്ങയലിക്കുമുള്ളിൽ
ഭീയന്നഹീനമുള്ളവാക്കിയിളക്കി വിശ്വം. (൮)

മുഷ്കാന്റ ബാല്യസമയംമുതലാംഗലേയ-
വർഗ്ഗത്തിലീർഷ്യ കലരുന്നൊരവൻ ദുരാത്മാ
ദുർഗ്ഗം രചിക്കുമതിലുള്ള തദ്ദൃഢമതാൽ-
ദുർഗ്ഗവ്യമോഹമെന്നതിനുള്ള തട്ടുതിരപ്പോൾ. (൯)

അന്നാണു ചന്ദ്രനഗരത്തിലടുത്തു വാണീ-
ട്ടന്നാഗ്ര വൈരികളാം പരന്ത്രീകരാം പോരിനായി
വന്നൊന്നിടാനുമതിശ താനിഥ കേട്ടു കെട്ടി-
ട്ടന്നന്ന ചൊല്ലിയിവനോടങ്ങാംഗലേന്ദ്രൻ. (൧൦)

ഉദ്ദേകാഭ്യുദയൻ സുമതിയാകിയ കാളിഘട്ട-
ദുർഗ്ഗാധിനായകനിവന്നുമൊരണ്ടുമൂലം
നന്ദിച്ചിടാതെ നിജശാസനയെസ്സഹാസം
നിന്ദിച്ചവന്നിവനുമുള്ളിൽ നിനച്ചിതപ്പോൾ. (൧൧)

എന്നല്ലവൻ, ബത! നരേന്ദ്രവിരോധഭീത്യാ
വന്നാശ്രയിച്ച ധനവാനൊരുവന്നു പാരം
ചിന്താം കൃപാരസമൊടേ നിജമായ ദുർഗ്ഗം-
തന്നിൽ സുഖിച്ചമരുവാനഭയം കൊടുത്തു. (൧൨)

പാരം വളർന്നു നൃപകോപതടാകവാരി-
പൂരം കവിഞ്ഞധികമായ്, ഗതസാരമാകും
തീരം തകർത്തിട്ടുവതിന്നിഥ വന്നചോർച്ച-
ള്ളീരന്ധ്രമേവ സുതരാം മതിയാകുമല്ലോ. (൧൩)

സൈന്യങ്ങളോടിടകലർന്നൊരാംഗലേയ-
വൃന്ദത്തിനോടെതിരിടുന്ന മിർമ്മഹീന്ദ്രൻ
നന്നായ്ത്തുണിഞ്ഞു നടകൊണ്ടിതു, ബാലചന്ദ്രൻ-
തന്നോടു വൻതിമിരമന്തിയിലെന്നപോലെ. (൪൪)

വെള്ളം കണക്കഥ പരന്നിടുമപ്പട ബ-
ങ്ങെള്ളുന്ന സൈനികർ മരിച്ചു ഗമിച്ചു വേഗാൽ
കാസിംബസാർ നഗരിയപ്പൊടിയാക്കിയെത്തും
ക്രൂരതയെ ചെന്നടന്നണഞ്ഞിതു കാളിപട്ടം. (൪൫)

ഊററം പെടും കുതിരയാലതിഘോരമായി-
ട്ടേററം മഹാപ്രഥനമങ്ങുളവായ സൈന്യം
രോധിച്ചിതാംഗലജനങ്ങളെ കോട്ടയെന്ന-
ദ്വീപത്തെയംബുനിധിതൻതിരമാല പോലെ. (൪൬)

കാസിംബസാറിലുളവായ വിശേഷമെല്ലാം
ത്രാസം കലർന്നതറിഞ്ഞിഹ പൌരജാലം
ആബാലവൃദ്ധമഥ കപ്പൽ കരേറിയുള്ള-
ത്തപ്പോതിരേകതരളം തരസാ തിരിച്ചു. (൪൭)

ഹാ! കേവലം മൊഴിയിൽ വീര്യമെഴും ബലേശൻ
ഡ്രേക്കാഖ്യനാം മനസി ഭീതി വളർന്നു പാരം
പ്രാകാരപാലകരുടൻ നിജരക്ഷയിങ്ക-
ലേകാഗ്രമായവരൊടു തോണിയിലൊളിച്ചിതപ്പോൾ. (൪൮)

നായാട്ടുനായ്ക്കളെതിരിട്ടു വളഞ്ഞിടുമ്പോൾ,
പായും മൃഗാവലികളും, ബഹുദൈന്യമോടെ
മേവും മൃഗേന്ദ്രമിയലുന്ന വനം കണക്കെ-
യാണിന്നിതപ്പൊഴുതിലപ്പുരമല്പസൈന്യം. (൪൯)

ശല്യപ്പെടുന്നൊരവ, രായുധവിദ്യ ശീലി-
ച്ചില്ലെങ്കിലും ധൃതിയെഴുന്നൊരു ഹോല്വലാഖ്യൻ
കല്യന നേതൃപദമേകിയുടൻ, കടന്നു
മല്ലിന്നണഞ്ഞ രിപുസേനകളോടെതിർത്തു. (൫൦)

ചാടിക്കടന്ന പെരുവിസ്തൃതിയുള്ള മാഹാ-
രാഷ്ട്രാഖ്യമാകിയ കിടങ്ങൊരു ഗോഷ്പദം പോൽ
പാരാളുമൻ പ്രകടഗോപുരമാം പുരത്തിൽ
ധാരാളമൊത്ത നൃപസൈനികർ ചെന്നു കേറി. (൨൧)

പണ്ടേ മരിച്ച നരപുംഗവൻ ജയശ്രീ
കൊണ്ടേറിയോരു മകനന്നു തെളിഞ്ഞിതല്പം
ഉണ്ടായ കൌതുകമൊടന്നഗരത്തിനുള്ളിൽ
കൊണ്ടാടിടുന്നു ജനമോടിടചേർന്നൊരന്നു. (൨൨)

ചിക്കെന്നുടൻ ധനമശേഷമഹോ! തദീയം
സൽകീർത്തിയോടപഹരിച്ചഥ, സർവ്വനാൽ
സന്ധിപ്പെടുന്നതിനിരന്നു ചരമാകലി-
ക്രോധിച്ചു ഫല്ഗുനനൊടീവണ്ണമുരച്ചു ഭൂപൻ. (൨൩)

“ഹേ മൂഢ! മനോഗമകുലാധമ! വങ്ഗമത്താ-
വാമമെന്റെ മുൻപിലഭയത്തെയിരന്നിടാതെ
കാമം തെളിഞ്ഞു സമമെന്നതുപോലെ സന്ധി-
കാമം കഥിപ്പതിനു നാണമതില്ലയോ തേ? (൨൪)

അങ്ങാടിയിൽ കൃപണനായൊരു നീയിതെന്നാ
തുംഗങ്ങളാകിയ കുമാരകരം ചൊരിയെന്നാൽ
അതും ഗണിച്ചിടുകയില്ലതുപോലെ ചെയ്യി-
ലീ രാജസന്നിധിയിൽ നല്ല ഫലം ലഭിക്കും. (൨൫)

ദുർവൃത്തി കൊണ്ടിവിടെ ലക്ഷ്മിയെയാർന്നുകൊള്ളും
ധൂർത്തന്നു തുല്യമിതി നീ കരുതുന്നതല്ലീ?
എന്നാലവൾക്കു സഖി കട്ടറിയായി ദേവ-
മിന്നൽക്കൃപാണിയെയുമോർത്തു സഖേ! ഗ്രഹിക്ക. (൨൬)

എന്തിന്നു നിന്നൊടു വൃഥാ ബത! നാം ലപി-
ക്കുന്നു? —ധർമ്മമേന നിജപോതകരങ്ങളാലെ
മാന്തിട്ടുമാമിഷമെടുപ്പതു കീശവൃത്തി-
യെന്നുള്ള നിന്നൃപതി തന്നെ വിഗർഹണീയൻ. (൨൭)

ഓരോ പദാൎത്ഥനിരയല്ല വരുത്തിടുന്ന-
തോരോന്നു പാഴ്ക്കലഹവിത്തുകളാണു നിങ്ങൾ;
നേരേ പ്രവൃത്തിയിൽ വിതച്ചവ കൗശലത്താൽ
പാരം തദീയകനകങ്ങളും കവൎന്നിടുന്നു. (൨൮)

കള്ളം മുഴുത്ത തവ ഭൃത്യർ, ജയേച്ഛ കൈക്കൊ-
ണ്ടുള്ളോർ, കടന്നിവിടെ വാണിജവേഷമോടേ,
ചൊല്ലാൎന്ന മാനസസരസ്സു ബകങ്ങൾ പോലെ
വല്ലാതെ ദക്ഷിണതടത്തെയടക്കിടുന്നു. (൨൯)

കണ്ടിങ്ങിരിക്കെ, യിവ സംശയമായണഞ്ഞു
വന്നും ഫലങ്ങൾ ബലമായി പറിച്ചു വേഗാൽ
കൊണ്ടങ്ങു പോമിവരെയാകെ വധിച്ചിടും നാം,
കണ്ടീടു നീ, കിളികളെക്കൃഷികർ കണക്കേ. (൩൦)

ധാന്യങ്ങൾ തിന്നുമൊരു മൂഷികർ പോലെ, ചൊൎന്നു-
മാനുള്ള നിങ്ങളി, ഹ മാനുഷർ കൈക്കുമ്പിളിൽ
മാന്യപ്രതാപമേറ്റു ദ്രവിണങ്ങൾ പാരം
ചിന്നുന്ന മാൎത്താണ്ഡദേശമുടൻ മുടിക്കും. (൩൧)

തെംസ്സാറ്റുമുള്ള നയവഞ്ചന കൊണ്ടു നിത്യം
കൈവന്ന ദ്രവിണസഞ്ചയമെത്ര ഗൃദ്ധം
മേവുന്നവനു നിഗമമായമ! നീതിലക്ഷ്യം
താവുന്ന നമ്മൊടിഹ നേരു കഥിക്ക വേഗാൽ. (൩൨)

നിങ്ങൾക്കഹോ നിങ്ങളുടെ ജീവിതമെത്ര ഹ്രസ്വം!
ഞങ്ങൾക്കതിങ്ങപഹരിക്കുകിലെന്തു ലാഭം?
ഭംഗിക്കു ചൊല്ലിടുകയല്ലതിനാലിതി നാം
ശങ്കിക്കയില്ല, മയമുള്ളിൽ വഹിച്ചിടേണ്ട." (൩൩)

ഇത്ഥം പറഞ്ഞു നിജസൈന്യഗണത്തിനെല്ലാം
വിശ്രാന്തി നൽകി നൃവരൻ നിലയം ഗമിച്ചു;
മിന്നുന്ന രശ്മികളടക്കിയുടൻ പടിഞ്ഞാ-
റസ്താചലോപരി ദിനാധിപനും കടന്നു. (൩൪)

ആംഗ്ലേയദുർദ്ദശയിതാങ്ഗലമേശമെത്തി-
ബ്ഭംഗം വരാതെയുദയെ ചെയ്തിനെന്നവണ്ണം
ദീപിച്ചിട്ടന്നൊരനവദ്യപപ്രഭയപ്പെ കാട്ടി
പ്രാപിച്ചു പശ്ചിമസമുദ്രമഹൻ വിവസ്വാൻ. (??)

തേജസ്സു ദീപതതിയിലുമുഗ്രമാകം
താപത്തെയാംഗലമനസ്സിലുമൊന്നപോലെ
സ്ഥാപിച്ചുകൊണ്ടരിയ വിഷ്ണുപദത്തിൽ മന്ദം
പ്രാപിച്ചു നില്പതിനന്തരമംശുമാലീ. (??)

തണ്ടാങ്ഗലേയരഭിരന്നുപോൽ സഹസ്ര-
പത്രങ്ങളാശു നിജലക്ഷ്മിയെ വിട്ടിതപ്പോൾ;
പൃത്ഥ്വീശഭൃത്യനിര പോൽ കുമുദോഘമെല്ലാ-
മത്യല്പസമ്മദകരം സുതരാം വിളങ്ങി. (??)

ദൈപാപ്പനന്നല്ലമിവരെന്നിഹ തോന്നുമാറാ-
യപ്പോൾ പരന്നിതൊരു കാളിമ ദിക്കിലെങ്ങും;
അപ്പേതരേഷ്ടനൃപസേനയിലാന്റവണ്ണ-
മുൾപുല്ലതാമുഖിയായിതു രാത്രിതന്വീ. (??)

ഔദാര്യമാർന്ന നൃപനന്നവിധം മഹീജ-
ന്നൂർദ്ധ്വാവിലുജ്ജ്വലവിലാസമണച്ചു പാരം
സംവർദ്ധിതാംഗലസമേതനടൻ തെളിഞ്ഞു
സംപ്രാപ്തനായിതുഷയെന്ന മൃഗാങ്കമൂർത്തി. (??)

ഏവം നിശാമുഖമതങ്ങു വിളങ്ങിടുമ്പോ-
ളാ വംഗസേനകൾ കുടിച്ചു മദിച്ചു പാരം
സൗവർണ്ണകാന്തി വിലസും ശയനങ്ങളേറി-
യൈരവന്ന വിശ്രമസുഖം സരസം ഭജിച്ചു. (??)

ആംഗ്ലേയരപ്പൊഴുതു യഥാക്രമപ്രകാര-
മായത്തരായ് വിജയിയാം ദിപൗഖ്യന്ന, പാരം
വീരാഭിമാനമിയലും നൃപഭൃത്യമാല-
ക്കാരാഗൃഹത്തെയുടനേ ബത! നീതരായി. (??)

ധാന്യാലയം ധനഗൃഹം ദിവ്യദേവഗേഹ-
മെന്നല്ല രാജനിലയം മുതലായതെല്ലാം
നന്നായ് നിറഞ്ഞെഴുമൊരിന്നഗരമൊത്തതി-
ലൊരന്നോ ഭവിച്ചു ബത! ബന്ധനഗേഹമൊന്നാം. (൬൨)

ഭാരതമൊഴിഞ്ഞു പതിനെട്ടടി മാത്രമാണ-
ക്കാരാഗൃഹത്തിനുയരമുള്ള ഭവാന്തതിങ്കൽ
സാരം കലർന്ന ഘനഭിത്തികളല്ലയത്ര്യം
ചേരുന്ന രണ്ടു കിളിവാതിൽ ഘടിപ്പിച്ചിരുന്നു. (൬൩)

രാകസ്ഥിരം മിഹിരദീധിതികൾക്കു ലോകാ-
ലോകാദ്രി പോൽ കടന്ന ദുർഗ്ഗമമായ് ഭവിച്ചു;
എന്നല്ല, ശീതപവനപ്രസരം ജ്വരത്തി-
നെന്നാകുമൊട്ടുമിതു ഹന്ത! പൊറുത്തതില്ല. (൬൪)

നല്ലൂരിരുമ്പഴികളാകിയ പക്ഷ്മജാല-
മാകും ഗവാക്ഷയുഗമുള്ളിതിലേറിടുമ്പോൾ
നേത്രം മിഴിച്ചുമരുമന്തകവാഹനമായ
പോത്താണിതെന്ന നിനവാർക്കു മുതിർക്കയുള്ളിൽ. (൬൫)

ഉഗ്രാഭമായ് ബത! ചിലിർന്നിയ വാഹനത്തിൻ-
വക്ത്രം കണക്കതിലധോമുഖഗഹ്വരത്തെ
ശുക്കാളരാത്രി മുതലാളുകൾ കാളിയലട്ടു-
സൽക്കാളഗതാമിതി നിശ്ചയമുച്ചിടുന്നു. (൬൬)

രാവൊന്നുമുള്ള നിലയത്തിൽ നരേശരോത്ര്യ-
രാവിശ്രമം തടവുകാരെയുമുഗ്രമാകും
ഭാവം കലർന്നു ഗണത്തെയുമാലയിൽ പോൽ
സാവജ്ഞമാസ്ത്ര വടി വീശിയടിച്ചാക്കി. (൬൭)

സാധുക്കളെസ്സുപടി വാർപ്പിച്ചു കൊണ്ടുമുഗ്രം
ബാധിച്ചിരുന്നവരെ വാർദ്ധതലം കൊണ്ടുമേറും
രോധിച്ചു തള്ളിയിഹ തെക്കി തെരുക്കിയുള്ളിൽ
ബോധിച്ചു ചോരപോലെ നൃപകിങ്കരരിട്ടു പൂട്ടി. (൬൮)

പാകം വരാത്ത ഫലമായിട്ടമർന്നിരുന്നോ-
രാകുന്ന സൈന്യമുഖത്തിൽ നിറന്ന നേരം
ആ മന്ദിരം വെളിയിലുള്ളവരുൾപ്പുകാതെ-
ന്നുള്ളിലും നിറഞ്ഞുമഹഹാ ! മുഴുവൻ ദഹിച്ചു. (൪൯)

നൽച്ചന്ദ്രകാന്തമണിയാലെ ജനാലകത്തെ
വെച്ചുള്ള ചോദ്യതലമന്നിലയം തകർന്നിം
സപ്തനിലയത്രസൗധതലാഗ്രഭാഗ-
സൽപ്പാദ ചേർന്ന ജലസങ്കുലമായ് ചമഞ്ഞു. (൫൦)

താതൻ സുതൻ വനിത പൂജ്യമഹേശനെന്നി-
ങ്ങെന്നുള്ളതെല്ലാമറിയാതവർ മുക്തി മാത്രം
സാധിപ്പതിന്നധികസാഹസകൃത്യമേറെ-
ന്നാഹന്ത ! ചെയ്തിഹ തപസ്വികളായ് മരിച്ചു. (൫൧)

യാചിച്ചു ഭൃത്യരെയഴിച്ചിലരെങ്ങു; വിത്തം
മേളിച്ചുകൊണ്ടു വിടുവാൻ ചിലരന്നിരന്നു;
'പാരിച്ച തോക്കിൽ വെടിവെച്ചു വധിക്കയുള്ളിൽ
പൂരിച്ചു ദുഃഖ'മിതി ഹാ ! ചിലർ ചെയ്ത പാപം. (൫൨)

ഓർക്കുന്ന നേരമുമഹോ ! ബഹുദുഃഖഭാരം
ചേർക്കുന്ന ഘോരതരമിന്നരകം നിതാന്തം
ചീർക്കുന്ന ഹാസ്യമൊടു കണ്ടു നരേന്ദ്രവൃന്ദ-
നാർക്കുന്ന മോദമുളവായി മനസ്സിലേറ്റം ! (൫൩)

" തമ്മിൽ കലർന്നഥ ചുഴന്നിഹ വൃത്താന്തം
സമ്മോദമോടിവർ പഠിച്ചു നടിച്ചിടുന്നു ;
പാർക്കിലവിടെ യവനികാന്തരിതപ്രയത്നം
നിഷ്ക്രാന്തിയെന്നിതുകളും കേവലമില്ല തെല്ലും. (൫൪)

ചമ്മിക്കുവാൻ നിപുണരെങ്കിലുമിന്നിവർക്കു-
ന്നെഞ്ചിൽ കലർന്ന വലുതായ ദുരാഗ്രഹത്താൽ
ബന്ധത്തിലായ ദൃശ്യഭൂതങ്ങൾ കള്ളമോടി-
ന്നന്ധാ വിടാൻ വിവിധമായ് വിളിച്ചിടുന്നു. (൫൫)

കണ്ടാലുമീ വദനഗഹ്വരപംക്തി തോൽ കൊ-
ണ്ടുണ്ടാക്കിയുള്ളൊരു തുരങ്കികളാണൊ, വററിൽ
ഉണ്ടായിടുന്ന കടുശബ്ദമുണർത്തിയപ്പോ-
ളുണ്ടാകിടും നൃപനാശമെന്നു ഭയപ്പെടുന്നോൻ. (൩൬)

മിണ്ടാതെയിന്നിവിടെ വണിക്കുകളേ ! ഭവാന്മാർ
കൊണ്ടാടിയെന്തിനസൂയവിവാദമിന്നും
ഉണ്ടാക്കിടുന്നു ? ബത ! വാണിജശാലയിങ്ക-
ലുണ്ടാമയോഗ്യപ്രിയമയം വിടുകില്ലയെന്നോ ? (൩൭)

വിസ്താരമില്ലിഹ മുറിക്കു,തു സത്യ;—മെന്നാൽ
നിസ്സാരരേ ! പറവിനാരു പിഴച്ചിതിങ്കൽ ?
മുന്നം വിശാലതയൊടെയിതു തീർത്തിരുന്നാ—
ലൊന്നാകിലിങ്ങനെ പരുങ്ങണമായിരുന്നോ ? (൩൮)

ഇത്രമാണൊരീമുറയെചെയ്തുവിനിന്നു പൃഥ്വീ
ഇത്ഥം വദസ്സ്വവരരേ ! പരിശാന്തരായോ ?
ചൊന്നാൻ ഗുരുതരമായതിനിഷേധണത്തി-
ന്നാണെന്നശേഷമിവിലങ്ങു ഞങ്ങൾക്കനിഞ്ഞു നൽകാം. (൩൯)

കാരുണ്യശാലി നൃപനാഗതനായി നാളെ-
ച്ചോദിച്ചിടും സകലുകം കശലം ; തദനീം
വൈരസ്യമൊന്നുമുരചെയ്യരുതിന്നു നിങ്ങൾ
ഞങ്ങൾക്കു പാർക്കിലതിഥിത്വമിയന്നവല്ലോ." (൪൦)

ഇംവണ്ണമുള്ള പൊളിയും പരിഹാസമോരോ-
ന്നാവുന്ന പോലതളിക്കണികൾ മോദപൂർവം
മേവീടവേ തടവുകാരവരൊട്ടുനേരം
ആവും മഹാവ്യഥയോടങ്ങു കഴിച്ചുകൂട്ടി. (൪൧)

മന്ദം നശീഥിനിയിലിങ്ങനെ മൂന്നു യാമം
ചെന്നോരു മാത്രയിലിരുട്ടറയിങ്കലാരവം
ചിന്നും മഹാകലഹരോദനമെന്നതങ്ങ-
ളുന്നുള്ളതൊക്കെയൊരുപോലെയുടങ്ങി ഞെട്ടി. (൪൨)

വൎഷം നിലയ്ക്കുമളവംബരമെന്നപോലെ
മോഹം കഴിഞ്ഞളവു മേദിനിയെന്നപോലെ
താൎക്ഷ്യൻ ഗമിക്കുമളവിൽ ഫണിഭൂമിപോലെ
നിശ്ശബ്ദമായഥ ഭവിച്ചിതു കാളഗൎത്തം. (൩൨)

ഐമ്പതിന്നുള്ള വലുതാകിയ സൎപ്പമേതി-
ലും വൻദ്രുമാളിലധികം ഘനമാന്ന പാരം
ഹാഹന്ത! ഭോഗിന വളൎന്നുദരീന്ദ്രനിഷ്ക-
സ്കാഹാരമായിഹ നിലത്തു പതിച്ചു വേഗാൽ. (൩൩)

ജീവൻ വെടിഞ്ഞു നിപതിച്ചൊരു മെയ്കളിൽ താൻ
ചാവുന്നതിന്നു തുടങ്ങുന്നവർ മേല്ക്കുമേലേ
ആവുന്ന വേദനയൊടത്ര പതിക്കവേ വ-
ന്നാവിൎഭവിച്ചിതു പുലൎച്ചയുമന്നു മന്ദം. (൩൪)

അന്നീഘഘോരതമസിന്നൊഴിവിങ്ങു കണ്ടു
പൎത്തിക്കലേറ്റു വിധമിപ്പൊഴുതെന്നു കാണ്മാൻ
ചിന്തിച്ചു മന്ദമുദയാദ്രിശിരസ്സിലൎക്കൻ
ചിന്നുന്ന കാന്തികളിലന്നു കരേറിയപ്പോൾ. (൩൫)

ഘോരം നിശീഥിനിയിലത്ര നടന്ന ദുശ്ച-
ചാരങ്ങളും കൌശികവചസ്സുകളാലറിഞ്ഞു
പാരം മയങ്ങിയൊരു പത്മിനി ഭാസ്കരൻ വ-
ന്നാശ്ലേഷിച്ചളവു വീണ്ടുമുടൻ വിളങ്ങി. (൩൬)

അന്നേരമങ്ങരിയ സൽപഥപക്ഷപാതം
ചിന്നുന്ന നൽദ്വിജഗണങ്ങളിണങ്ങിയെല്ലാം
വന്നാശു നാലു പുറവും പല ദിക്കിൽ നിന്നു-
മൊന്നിച്ചു കൂടിയൊരുപോലെ കരഞ്ഞു പാരം. (൩൭)

അൎക്കാഭമന്ദരമതേപോലെ പരന്ന നേരം
ദിക്കാകെയുള്ള തിമിരങ്ങളുടൻ മറഞ്ഞു;
അക്കാളഗൎത്തഗൃഹമദ്ധ്യമതിപ്രലിപ്തം
ദുഷ്ടാളിമാറ്റു പരമുൽക്കടമായ് വിളങ്ങി. (൩൮)

അന്നിക്കിറാപ്പതിതരാം ഭടകങ്ങളന്മാർ
ചിന്തിക്കിലീരെഴുപതും പുനരാറുമത്രേ ;
പൊന്തിക്കിടന്നിവരിൽ നിന്നിരുപത്തിമൂന്നോ
വൻതിക്കിൽ നിന്നകസി നിർഗ്ഗതരായുള്ളൂ. (൭൦)

ആ വന്ദിഗീതഗുണനർത്തിയ മേദിനീന്ദ്ര-
ന്നായ് വന്ദിവൃത്തമഖിലം ഭടർ ചൊന്ന നേരം
ജീവിച്ചിതോ കമതി ഹാലവല?—എന്നു മാത്രം
ആവും പരിഭ്രമവചനമുവായി ഏതിൽ. (൭൧)

(കാരണമെന്തു വളരെ പണം, മായമൊന്നും
നൽകുന്നതില്ല കോതി കൊണ്ടിവ'നെന്നു ദുഷ്ടൻ
തെററിദ്ധരിച്ചു ബത ! ഹാലവലനെപ്പിടിച്ചു
ബന്ധിച്ചു തന്നുടെ പുരത്തിലയച്ചു ഭൂപൻ. (൭൨)

പിന്നീടായവരിൽ മുഖ്യരാമിവലും നാലഞ്ചു ശേഷംമാരെയു-
ച്ചിന്നം ഗർവ്വിതന്ന ശൃംഖലകളാൽ ബന്ധിച്ചുടൻ നിർദ്ദയം,
ഖിന്നതപം മുറിവാർന്നകലകരിമവാശിഷ്ടന്മാരെയല്ലാതെയും
മന്നൻ തൻശിബിരോപരോധനമഹോ ! ശങ്കിച്ചുവിട്ടീടിനാൻ. (൭൩)

ബാഹാവീര്യമൊരാറഹരിച്ചു പരിയിൽ ഭൂപൻ നിജാമാത്യർതൻ-
സാഹായ്യം കലരുന്ന ഭക്ഷിനികരെ സ്ഥാപിച്ചു മോദിച്ചുടൻ
മാഹാത്മ്യത്തോടു നവ്യപാണ്ഡവിജയശ്രീലോലനെന്നുള്ള പ്രൗഢ-
ഢ്യഹാമമ്രുമപാമഹോലമഹിതം ഗേഹം ഗമിച്ചീടിനാൻ. (൭൪)

"കൽക്കത്താരാത്രിവൃത്തം"

എന്ന

അഞ്ചാം സർഗ്ഗം

സമാപ്തം.

ആറാം സർഗ്ഗം.

ഇത്ഥമേവം ബത! കല്ലറക്കാചരിതം നോക്കിഴ്ച്ചു കോപിച്ചുമാ-
ത്മ്യാസികൾ ചെസിച്ചിട്ടും ജനതയാലംഗതാഷ്ടനാം ലൈറ്റ്വുടൻ
പുത്തൻ സൈന്യഗണങ്ങളോടെ ഗതിച്ചുംതോധിയെയും കല-
ന്നുണ്ണുംഗതാപനയോടൊണാഥൃ തരസാ ബംഗാളമെത്തിയിനാൻ. (൧)

അന്നാളംഗതനായ നാവികപത്മനാഥൻ മഹാധീരനാ-
കന്നാ വാട്സനമെത്തിനാൻ ഝടിതിയലൈവിനു പിൻപ (അമന്ത്
ഒന്നായ് ചേന്നവർ പിന്നെ ഹൂഗ്ളിയതിൽ വെച്ചുള്ളുംഗമാമാ (ഹവാ-
ത്തിന്നായ് സൈന്യഗണങ്ങളെസ്സരഭസം തീരത്തിറക്കീടിനാർ. (൨)

വീരന്മാരെ വൃഥാ വധിച്ചു ദുരിതം കൈക്കൊണ്ടു മേവും നബാ-
വാരാണിന്നവനൊഴികിലാകിതിരിവന്ത്യുച്ചഘോഷങ്ങളാൽ
പാരം ഹന്ത! മുഴങ്ങിടുമന്നാത ഹോരമതിസംഗ്രഹത്തോടേ
ഘോരാകാരമിയന്ന സൈനികഗണം നേരേതന്നാർ തദാ. (൩)

വൻപോരിട്ടിന ചൊതാപം കലാമകലൈവായ സേനാധിപൻ
മുൻപേ കണ്ടോരു ബാൾജ്ബപുരിയെ സ്വാധീനമാക്കിട്ടവൻ
കമ്പം തെല്ലുമെന്നെന്തിരതാതംഗമിച്ചീടുന്ന സൈന്യങ്ങളോ-
ടിമ്പം പൂണ്ടുടൻ കാളിഘട്ടനഗരം നേരിട്ടണഞ്ഞീടിനാൻ. (൪)

"ആരെക്കോരോപായമായിടും നഗരമെന്നാശയാതെ പെട്ടെന്നണ-
ഞ്ഞാക്കോടാളും ഹരിച്ചു വൈരിപടലീകാകോടകൻ കണ്ണലൻ
ഒളിക്കാനിപ്പോഴമിഞ്ഞിതാ ബത! വന്ന"ന്നുള്ള വൃത്താന്തം (പാരം
കേട്ടംഭാരായതു മന്ത്രിയിങ്ങലഹിതന്മാരൊക്കെ മണ്ടീടിനാർ. (൫)

ള്ളൂതാപം പൊട്ടമാംഗലയരഹിതത്യക്തം സ്വകീയം പുരം
ള്ളാതേതല്ലാത ഒാത്രപോയ്തിരികെയവനോണം പ്രവേശി
(ച്ചതേ;

ചാതതാപം കലങ്ങം മാളനിരയാൽ വർഷാവസാനം വന്നം
നേരത്തിങ്കൽ സൂര്യൻ പോലെയവരാൽ ശോഭിച്ചിതങ്ങേറ്റവും.
(൬)

കൊണ്ടാടിജയലക്ഷ്മി വേട്ട പതിയായ്, കർണ്ണാടകന്മാർ ഉ
(ണ്ണം

കണ്ടാമോദമൊടേ പുകഴ്ത്തിയ മഹാനായീടുമക്കെല്ലൂവുടൻ
പണ്ടെയുള്ളൊരു ഉൗഗ്ലിയാം നഗരവും വീരൻ നമാവിങ്കല-
ങ്ങണ്ടായുള്ള നാടം യശസ്സുമൊത്തപോൽ വിശ്വംഭരം ചെയ്ത
(താൻ. (൭)

ധ്വരേന്തുന്ന സ്വരാജ്യരത്നസ്വരൂപം ഗേഹം പ്രവേശിച്ചുടൻ
കീൎത്തിപ്പെട്ടൊരു ചക്രവർത്തിയൊട്ട തൻപിതാമഹിയെല്ലാം ഭൂമ
ചീന്തീടുന്ന നവോഢയാകിയ ജയശ്രീയോടിണങ്ങിസ്സുഖം
പാരതാനന്ദ ഭൂതോഗവിരോധോടന്തഃപുരാന്തങ്ങളിൽ. (൮)

സപ്പ്രത്തിന്റെ ഫണത്തിൽ നിന്നു, വിലസും മാണിക്യരത്ന
(ത്തിനെ-

ക്കൊള്ളാനായിനൊന്നപഹരിച്ചാഹന്ത! മോഹാന്ധനായ്
ചോരെല്ലാരും നിജമന്ത്രിപൌരഷമഹാസാമർത്ഥ്യമൊത്തൊത്തു
(ശ്യം

മ്പ്പ്പം പൂർണ്ണമായ ദുർന്നേരെന്നറുന്നാം മോദിച്ചു മേവിടിനാൻ.
(൯)

സേവാർത്ഥം പ്രിയമൊത്തുവാൻ നിപുണരായത്യന്തമേഷത്തോടേ
മേവും മന്ത്രികൾ ചെയ്തിടുന്ന കപടസ്തോത്രങ്ങളാലെത്രയും
ആവിർഭൂതമഹാമഹാനന്ദപദം പ്രാപിച്ചു താനെന്നഹം-
ഷ്ഠാ വംശപ്രമ ശ്രുപക്ഷാർദ്ദസദൃശം ചാരം തെളിഞ്ഞീടിനാൻ.
(൧൦)

ഉററം ചേൎന്ന ബലപ്രതാപശൌൎയ്യം തന്നൊന്നുമില്ലാഞ്ഞതോ-
ന്നോറം വൃത്തമഹോ! മരിച്ചലസനായ് മേവും മഹീവല്ലഭൻ
തൻറെ വൈരിസഞ്ചയം പ്രതികരിച്ചീടുന്നതിന്നായ് മുതി-
ൎന്നീടാൻ വശമെന്ന മാനസമതിൽ തെല്ലും നിനച്ചില്ല താൻ.
(൬൬)

മുന്നം തെല്ലു പരാഭവം നിജനൃപൻ ചാൎള്സു ചെയ്യാത്ത നാൾ
ചിന്നം രോഷമിയന്നവൻ കലുഷമഹോ! ദണ്ഡം നടത്തിക്കയാൽ
മന്നിൽ കീൎത്തി കലൎന്ന മാനമിയലുന്നാങ്ഗ്ലേയർതൻവീൎയ്യമീ
മദാന്മാർമണി യെന്നവൻ മനമതിൽ ബോധിച്ചതില്ലേതുമേ.
(൬൭)

എന്നാലും, പരദേശവാണിജ്യവിശേഷത്തിൻ ഗുണശ്രേണിയാൽ
തൻനാട്ടിന്നുളവായിരുന്ന വലുതായീടുന്ന സമ്പാദ്യകം
അന്നാൾ തെറ്റു കുറഞ്ഞുപോയിവർതൻനിശ്വാസനാം മോഹമാ-
യെന്നാഹന്ത! നിനച്ച സാഹസി നൃപൻ പശ്ചാത്തപിച്ചീടി
നാൻ. (൬൮)

മാറാതന്നരരോ സ്വതന്ത്രതമമാം ദണ്ഡം സഹിച്ചീടുമ-
ത്താരാവിൻവയറൊട്ടനേകകനകം കിട്ടീടുവാനിച്ഛയാൽ
കീറാനോങ്ങിടുന്ന മൂഢനായ കൃപണൻ ചെയ്യുന്ന ദുശ്ചേഷ്ടയെ-
പ്പോറാതന്നെത്തൊരു ബന്ധമിന്നൃപതിയെ നോക്കീടിനാരേവരും.
(൬൯)

വീട്ടിൽ തന്നെ വളച്ചുയാ ബത! മുളച്ചുണ്ടായ് മഹാപുച്ഛിയെ-
ക്കാട്ടിക്കൊണ്ടു ഫലിക്കയാൽ മതിനുള്ളാത്ത കല്പദ്രുമം
കോട്ടം വിട്ടു വിലാസമേകുമതിനായ് ഭൂപൻ മുറിച്ചെന്ന മുൻ-
നോട്ടം പൂണ്ട ധനാധികാരിജനവും നിന്ദിച്ചു ചൊന്നാർ തദാ.
(൭൦)

ഏവം വ്യാകുലമായവന്റെ ഹൃദിനം പശ്ചാത്തപിക്കും മന-
സ്സുമായൊടൊത്തു വസിച്ചിടുന്ന നൃപനങ്ങുത്തുല്യനും പിന്നെയും
താവും വൈരമൊടേ നടത്തിയ നിജദ്രോഹങ്ങളാം കേട്ടെങ്കിലും
കൈകൊണ്ടില്ലൊരു ലേശവും പ്രതികരിപ്പാനുള്ള മനോരഥം.
(൭൧)

എന്നല്ലാ, 'വണിഗ്വീരർ വിലസുമിഹ വാണിജ്യം നടത്തിടുവാൻ
മന്നല്ലാ, വഴിപോലെ വൃദ്ധിയുള്ളവാം മേലാൽ നമുക്കെ'ന്നവൻ
അന്നുല്ലാസവുമാന്നു ; പാർക്കിലതിമനോജ്ഞമായാഗ്ലമാവാത-
ല്ലെന്നില്ലാതവരെന്നു തങ്ങളുടെ മന്ത്രത്തെ ശ്ലാഘിച്ചിടുവോർ. (൪൭)

മന്നായ് തന്നുടെ സൈന്യമൊക്കെയുമുടൻ ഭൂപാലകൻ ശേഖരി-
ച്ചു, നാഥം പ്രതികാരവാഞ്ഛ കലർന്നാങ്ഗ്ലേയർതൻമാന(സം
നന്നായ് സാമനയത്താൽ കൊണ്ടു സമാധാനപ്പെടുത്തുന്നതു-
ന്നാവശ്യകമെന്നു കണ്ടതിനു താൻ ചെമ്മേ ഇനിച്ചിതിനാ(ൻ. (൪൮)

ദ്രോഹം ചെയ്യുവതും മഹാനുചിതമായിട്ടും നമാവിധം
മോഹം സന്ധിനടത്തിടാനതിനു താൻ തന്നെ ധരിച്ചീടവെ
സാഹങ്കാരമനോരഥത്തിലതിരുൾപ്പെട്ടോരിയാങ്ഗല-
വ്യൂഹം പിന്നെയുമാഹവത്തിനിഹ സന്നാഹം വഹിച്ചാർ തദാ, (൪൯)

എന്തിക്കാലമതിങ്കൽ നാമിഹ നടത്തീടേണ്ടതെന്നാണവർ
ചിന്തിക്കുന്നളവിൽ പ്രധാനപുരുഷന്മാരൊത്തു ചേർന്നീടവെ
'സന്ധിക്കാൻ തുനിയുന്നതത്ര ബുദ്ധിയാ തന്നെന്നു തന്നെന്നു നിർ-
ബന്ധിക്കാ'മിതി വ്യാജവാദികളിലാരോ കിംവദന്തിയാൽ. (൫൦)

ഇന്നാം പോരുകൾ ദക്ഷിണാപഥമതിൽ തീർന്നില്ല, യെന്നല്ലിതാ
ധന്യൻ മദ്രാവാൻ സഹായവുമപേക്ഷിക്കുന്നതില്ലീ, വിധം
ചിന്താം വ്യഗ്രതയിങ്കൽ നാമിവിടെയും പോരിന്നൊരുങ്ങുന്നതെ
ന്നല്ലെന്നായ് ക്ഷമയുള്ളവരായ് സേനാപതിക്കും തദാ. (൫൧)

ഇപ്പിക്കൊത്തു നരാവു നിഷ്ഠുതികളെച്ചെന്നാനമെല്ലാം തദാ
നഷ്ടത്തിൻ പരിഹാരമേയവർ മുദാ കൈക്കൊണ്ടതേകിടിനാർ ;
സ്വേഷ്ടം താനുപരാധമെന്നിലുമതം ശോചിച്ചു, യോജിപ്പുതി-
ന്നിഷ്ടം പൂർണ്ണമാക്കുന്ന ശത്രുവിനോടും മാനിച്ചിടും മാനികൾ. (൫൨)

ഇത്യേവം ശ്രുതമംഗലാധിപനായ് സന്ധിച്ചവനാകിലും
നിത്യം ശുദ്ധയശോവദാതചരിയലും വങ്ഗാധിപൻ വല്ലഭൻ
ചെത്തും മത്സരമുള്ളിൽ വെച്ചിവളെ വൈദർഭിപ്രീതിനിർവ്യാജം
തന്മന്ത്രിക്കുള്ള പരാങ്മുഖതയെ വിട്ടുവാനായിത്തീർന്നിതിടിനാൻ. (൨൫)

വീരന്മാർമുടിരത്നമായി വിലസും മെല്ലവും താമരപ്പൂക്കളായ്
ചാരന്മാരിതെചൊല്ലു രൂപകപടം സർവം ഗ്രഹിച്ചങ്ങസാ
നേരന്നേ നിശ്ചയിക്കു ചൊന്ന മൊഴിയെന്നതായ വിശ്വാസവും
ധീരാത്മൻ വഴിപോൽ വെടിഞ്ഞിതു അഥാ കണ്ണാടയാനേല്പു
യും. (൨൬)

പാരം ഗൌരവമുള്ള കാര്യതതിയിൽ ചൊല്ലുന്ന കൃത്യങ്ങളെ
നേരായ് സർവമെന്നതുമേന്ത പടിമേൽ സംഘടിതനാം ചെ
ല്ലുടൻ,
വീരൻ പാർത്ഥസമസ്സരാജനിവഹാധീനത്തിലുൾപ്പെട്ടതാം
ഭൂമണ്ഡലം പൂരം ജയിച്ചിട്ടതിന്നായിത്തിരിച്ചീടിനാൻ. (൨൭)

ചുറ്റും സകലമാർഗ്ഗമായ് സന്തസം മെല്ലവും മഹാവിക്രമ-
ത്തോടേവം ജയമാർഗ്ഗമായ മഹാനായകനാമാ പാർത്ഥനാം
ചെന്നിരും ബലബാഹുവാഗ്മികളെ കണ്ടെത്തി സ്വരാജ്യങ്ങളെ-
ല്ലാടേ പോരിലുടൻ ജയിച്ചു സഹസാ ബന്ധിച്ചിതെല്ലാരെയും.
(൨൮)

ദൃഢം കൈക്കൊണ്ടിവരെ ജയിച്ചിട്ടവതിന്നിച്ഛിച്ചു ഗുണാനി, നിർ-
വ്യാജം ശത്രുവിനാശമായിച്ചു വിഭവം കൈക്കൊണ്ടു ചൊരൽ
കൊണ്ടിട്ടു
തേജസ്വോദിവരിവിധം നിരപരാധം ചെയ്തും കലർന്നൊരും
രാജ്യങ്ങളും കേടംകയാലതിനൊരാ സന്താപമേന്തീടിനാൻ.
(൨൯)

ശ്രീമാൻ വാണിരുന്നിതിയാലനന്തരം വർദ്ധിച്ച കണ്ണായതിൽ
ശ്രേയാനായ് സ്വയംപാദപങ്കജങ്ങളിവരെന്നുള്ള അഭിലാഷമായവൻ
ചെയ്യേണ്ടായനസദ്പ്രതാപപരിഭവം കണ്ടാൽ തേടും പരം
ഭീതിയാലാധിക്യ വിഹാരങ്ങളിവർ താനന്നും നിനച്ചീടിനാൻ.
(൩൦)

ഒട്ടേറെപ്പണമാസഹായമൊടെയെത്തുന്നാളുകളാലിംഗ്ലാധിപ-
ക്ഷോട്ടും തന്നെ മടിച്ചിടാതെ നൃവരൻ മാനിച്ചയച്ചാൻ സദാ[രം;
പൊട്ടന്നാകുലനായ് സ്വതന്ത്രതയഹോ! പിന്നെയിന്നും ശത്രു[യാൻ
വിട്ടാനത്താരാജ്യസീമനി വസിച്ചീടും ബുസിക്കായവൻ. (൧൯)

ഇംഗ്ലീഷ്കാരെയുടൻ തുരത്തിടണമെന്നാശിച്ചവൻ തൽക്ഷണം
സംഗ്രാമത്തിലെന്നാത്തവാൻ വിജയിനാരോടു ചൊന്നാൻ സദാ[രം;
ശങ്കാവേശവശാൽ ക്ഷണാന്തരമതിൽ ദ്രവ്യം പ്രതിജ്ഞാതമാ-
തങ്കാപേതമവർക്ക് നൽകിടുവതിന്നായും നിയോഗിച്ചിതു. (൨൦)

ഇത്ഥം പല നിശ്ചയങ്ങളനുരോധിച്ചും നിരോധിച്ചുമ-
ന്നത്യന്താകുലനായ തൽക്ഷണമഹം വൻക്ഷമാവല്ലഭൻ
ബദ്ധക്ഷണനാരമയച്ചുവേഗമധികം ദൂരം ചലിപ്പിച്ചതാ-
മുദ്ധത്സംശയമെല്ലയേറിയിളകിപ്പാരം തളർന്നീടിനാൻ. (൨൧)

ഇന്നേ തന്നെയനീതിവൃത്തി ചെയ്യുവാൻ കൂസാതെ ചെയ്യുമെല്ലാരി
മന്നൻ തന്നിൽ വെറുപ്പനല്പമുള്ളവർ വാഴും പ്രജാസഞ്ചയം
അന്നേവം നിജരാജ്യരക്ഷകരമാം വൃത്താന്തമോരോന്നു ചൊ-
ല്ലുന്നോരേഷ വിനിന്ദ്യമന്നനപരം വൈമുഖ്യമാർന്നീടിനാൻ. (൨൨)

രാജ്യഭ്രംശനമിസ്സുരാജനു വരുന്നതാണെന്നു തദീയസ്സ്വരം
പൂജ്യത്വം കലരുന്നൊരന്യപുരുഷന്മാർക്കിടുവാനും തരാ
ത്യാജ്യഗ്രാഹ്യവിവേകമുള്ള സചിവന്മാരൊന്നുടൻ ഗൂഢമായ്
പ്രാജ്യശ്രീപദമേറ്റു കിഞ്ചന സമാലോചിച്ചുറച്ചീടിനാർ. (൨൩)

അസ്സേനാപതി മീർജാഫറാഖ്യകൾ ഒരാലയമധിശനാ-
മുത്സാഹാംബുധി രായദുർല്ലഭനുമന്നിർവ്യാജമെന്നീമണ്ഡലേ
അത്യന്തം ധനശാലിയാകിയ ജഗത്ശ്രേഷ്ഠിയി വിഖ്യാതനാം
വ്യാപാരിവരനോമിചന്ദാദികൾ തമ്പം വഹിച്ചാർ മുദാ. (൨൪)

മൂന്നാം മുറ്റയനായ വേനനെയമർത്തീടാൻ മുനിശ്രേഷ്ഠ-
ന്മാരൊന്നായ് ചേർന്നു തുനിഞ്ഞതുപോലെയിവരും വങ്ഗാവനീ
(നാഥനാം
മന്നിതിലപ്രഭുവിന്റെ വമ്മമടക്കീടാൻ മഹാകൌശലം
ചിന്തിച്ചു മതിമയന്നിടുന്നവഴിയേ നന്നായ് ശ്രമിച്ചീടിനാർ.
(൧൫)
ഉപ്രൗഢാലോകമെഴുന്നോരങ്ഗലവരന്മാരും നിരന്നപ്പോഴി-
ന്ദ്രപ്രാസാദാഗ്രത്തിൽ കയറീടുമതിന്നാണായിവർക്കാഗ്രഹം;
ഗന്ധർവാദിവ്യൂഢ പ്രപഞ്ചകിയതിനാൽ, ദൈവിൻമതം കണ്ടവ
ൻ,
വ്യൂഢാനന്ദമിയന്നുമനമവരും യോജിച്ചിതപ്പ്രാപ്തിയിൽ.(൧൬)

ശ്രീക്കെഴും ബലനാം സ്വരാജനെ രൂപസ്ഥാനത്തിൽ നിന്നും ബ
(ലാൽ-
പൂർവ്വമന്നാമ ശ്രീമഹാപദമെന്നസ്ഥാനത്തിൽ മന്നിച്ചുടൻ
ഇക്കേണം, സ്വാതന്ത്ര്യനിഷ്ഠതിയെയമൈന്യാധിനാഥൻ
പര-
ന്മാർക്കേകീടണമെന്നിവർന്നവരാലോചിച്ചുറച്ചാർ മുദാ. (൧൭)

ഇതരം വിത്തു വിതച്ചു പൊട്ടി മുളയുണ്ടായ്വന്ന രണ്ടായുടൻ
പത്രതോരണ വിരിന്നു പല്ലവിതമായ് മെല്ലെന്നു പൂത്തങ്ങനെ
പൂത്തൻകതിരി കലർന്നു ശോഭനാഫലം നൽകീടുമാറായ് പരം
വിസ്താരത്തെ വഹിച്ചു മെച്ചമെഴുമീ മന്ത്രസ്വാതന്ത്ര്യപദ്മം. (൧൮)

നന്നായ് സൂക്ഷ്മതയോടു ഗൂഢതരമായ് രക്ഷിച്ചുവെന്നാകിലും
മന്നൻതൻശ്രുതിയിങ്കലെത്തിയുടനീ മന്ത്രം സ്വാതന്ത്ര്യം തദാ;
ഔന്നത്യം കലരും പടർന്നിപ്പവായുപ്രസൃമാലം നിഗ്ഗമി-
ക്കുന്നോരാമ്പരയെത്ര താനണ പടുത്താലും തടുക്കാവതോ?
(൧൯)
ചുറ്റും ചേർന്നൊരു ഭൃത്യജാലമഖിലം വാണീ പിതാനങ്ങളെ-
പ്പുറിച്ചാളും മറച്ചുവെച്ചു നയനം മൂടി സ്വാധാടിവശാൽ
മുറ്റും കൌശലശാലിയായിടുമമാചന്ദ്രൻ യഥാർത്ഥത്തിനെ-
ച്ചുറ്റും പ്രചരിച്ചിടാതെ സുതരാം സൂക്ഷിച്ചു രക്ഷിച്ചുതേ.
(൨൦)

"എന്തിന്നിങ്ങനെ ഞാനിവൾക്കു ചെയ്യുന്ന സാഹായ്യമി-
ന്നെന്തായാലുമെനിക്കു നല്പ്രതിഫലം പോരുന്നു കിട്ടീടുമോ
എന്തെല്ലാമിഹ ഞാൻ മഹാന്യമൊരു ഭാഷയിട്ടാൻ ശ്രമിച്ചു?" നടൻ
ചിന്താവേശമിയന്നു നൈപുണമെഴും ഖല്ലാഗ്ര്യനായോരവൻ. (൩൮)

"ചൊല്ലേറും പല വേല കൌശലമൊടും മോദിച്ചു സാധിച്ചതിൻ-
മൂല്യം മുപ്പതു ലക്ഷമിന്നു തരണം രൂപായെനിക്കായി, മം
നല്ലോണം വെളിവായതു സമ്പമിയതിൽ കൊള്ളിക്കയും ചെയ്യണം
കില്ലേതും കലരാതെ" യെന്നവനടൻ നിർബ്ബന്ധമന്നീടിനാൻ. (൩൯)

ഇത്ഥം നിഷ്ഠുരനിശ്ചയം ദൃഢതരം നിർബ്ബന്ധമായ് ചൊല്ലിടും
ധൂർത്താ തന്നെ മഹാശഠത്വമെഴുമാ ബങ്ഗാളിയാം വാണിജൻ
അത്യന്തം ബത! ലോലുകർക്കു നിയതം മന്ത്രിച്ചുറച്ചാശു തൻ-
കൃത്യം ചെയ്യതിന്നു ദുസ്സഹതരം പ്രത്യൂഹമായ്ത്തീർന്നിതേ. (൪൦)

പാരം ദുഷ്കൃത ചെയ്യുതിന്നു ഇനിയും മർത്ത്യർക്കു മറ്റുള്ളവർ
ഘോരം ഹന്ത! ദുരന്തമായ തിമിരം സർവ്വത്ര വർദ്ധിച്ചിടും;
ചോരം പാർക്കിലിതും; പ്രകാശമുള്ളനോരന്നോരാത്മാവിങ്കൽ
പ്രാരംഭത്തിൽ വിചാരഹീനമിവർ താൻ ഹിംസിച്ചിടുന്നില്ലയോ? (൪൧)

അന്ത്യാന്തരയാഗമൻ പുനരമാചന്ദ്രൻ വിതന്ദ്രാശയൻ
മന്ത്രം കലരും നൃശംസനെ നയത്താലെ വശത്താക്കിനാൻ;
എന്നാലക്കശ്മലുള്ളശേഷിയെഴും ക്ലൈവായ വീരൻ പരം
സിന്ദാനങ്ങനെ നിശ്ചിതാത്മനിയമം നീക്കാതെ നിശ്ചഞ്ചലം. (൪൨)

ഉൾക്കാമം വഞ്ചനായിടുന്ന ചതിയാണീ വാണിജൻതാനിഹ
നേർക്കേണം പുനരന്യമായ ചതിയെച്ചെയ്തിട്ടു താനെന്നവൻ
ധീമാനും കറ വെടിയാതെ ബലവാൻ ചിന്തിച്ചുറച്ചാനവൻ;
തീർക്കേണം വിഷമന്യമാകിയ വിഷത്താലെന്നു ചൊല്ലുന്നതേ. (൪൩)

ഞാനാ ഡംഭരി തീൎത്ത ചെപ്പുമതോ പറ്റുമോയതിങ്കലാ-
യോനാരക്തനിറം കലൎന്നപരം ധാവള്യസംയുക്തവും;
ഒന്നാമതതിലുണ്ടു തൽഫലമുമാ ചന്ദ്രന്റെ നൽകേണ്ടതാ-
യെന്നാലന്യമതിങ്കലായതതുമിച്ചുണ്ടില്ല തെല്ലെങ്കിലും. (൬൭)

നേരല്ലാതെയൊരു വൃത്തി വാക്‌സനാധികം നിൎമ്മിച്ചു കൊണ്ടിട്ടു, തൻ-
പാദേ കൌശലശാലിമാൎക്കുമതോം തെല്ലുവരു കാണിച്ചിട്ടും
പാരം വ്യാജമിയന്ന പാടലനിറം ചേൎന്നുള്ള പത്രത്തിലും-
ച്ചുണ്ടൊന്നാമപോലെമിതിയതിനാൽ കൈകൊള്ളു വെച്ചില്ലഹോ! (൬൮)

വാല്മീകം ഗുണമായൊരാൻ തന്നെ മനവും വാക്‌സരൻറമൈകൊള്ളും ദൃപ്തിനെ-
ല്ലീന്ദ്രം തെല്ലുവരുത്തുകയും മനമതിൽ തട്ടാതെയിട്ടാൻ സ്വയം;
ഭൂലോകമെല്ലാം നിജവിഗ്രഹം മുഴുവനും തോയത്തിലായിട്ടുകിൽ
പാൎക്കാനില്ലഹോ, ശങ്കയെന്നിമെയ്യുടൻ മുങ്ങുന്നതാണെന്നതും. (൬൯)

തൻകാൎയ്യം നിറവേറുവാൻ ഇനിയുപായാമെന്തെന്നോൎത്തിടുകിൽ
ശങ്കാഹീനമനാൎയ്യവൃത്തിയുമലം നിൎമ്മാൎയ്യമായ് വന്നിടാം;
ലങ്കാധീശവധത്തിനായതു ഭഗവാൻ ശ്രീരാമനാം വ്യാജമാ-
ൎഗ്ഗമാം പേതമൊളിച്ചു ബാലിനിധനത്തിങ്കൽ ഗ്രഹിച്ചീലയോ? (൭൦)

എന്നല്ലന്തിമദൎശനങ്ങളിവിടം ചെയ്യുന്ന ഭൂപാലനെ-
ക്കൊന്നീടുന്നതിനന്യരായവർ കണ്ണുതെല്ലാതായിടവെ
മുന്നോ തന്നെ വളൎന്ന വൈരമേകമുയൎത്തിട്ടിവൻ താനമീ-
യന്യന്മാരോടു ചേൎന്നുവെന്നതു ദൃഢം ദൎശിതിയായ് വന്നിടാ. (൭൧)

എന്നാൽ, സോപാനപൂരണം കരുതിട്ടും നിസ്സാരനാമേകനോ-
ടൊന്നാവാം ചതി ചെയ്യതിന്നിഹ ഇനിയൊന്നുമുള്ളതോൎത്തീടുകിൽ
ചിന്താം കാളികമോചകൻ വിലസും തെല്ലുവിന്റെ സൽകീൎത്തിയാം
മിന്നും പൂൎണ്ണസുധാകരന്നിഹ മാലിന്യമേതനിൎണ്ണയം. (൭൨)

പിന്നെപ്പുരലമാം നിറം കലർന്നകളുള്ള പ്രമാണത്തിനാ-
ലന്നുള്ളൊരു മനസ്സിൽ നിവൃത്തിയുമാചരിന്നു നൽകീടിനാൻ
മിന്നും വെണ്മതി വെണ്മയെന്ന കരവും ബാലനു തൽബിംബമു(ഠം-
ച്ചേർന്നീടും മുകരത്തിനാൽ ജനകനാനന്ദം വളർത്തുന്നപോൽ. (൩൧)

ഏവം വേണ്ടവിധം പ്രസാധനമുടൻ സജ്ജീകരിച്ചുജ്ജ്വലൽ-
ഭാവം പ്രസ്തുതനാടകം ബത! ഇളക്കീടാൻ ഇനിത്തോഴരാൽ
ളെള്ളുവായിടിന സൂത്രധാരനവനിത്തത്തിൻസദസ്സിങ്കല-
ത്താവിസ്സ്പഷ്ടനായി നാന്ദി നിജലേഖത്താലുണർത്തീടിനാൻ. (൩൨)

മുന്നേ താനറിയില്ല സങ്കടസമൂഹത്തിന്നാശാപാശവും
വന്നില്ലിന്നുവരെയ്ക്കുമെന്ന നൃപനോടേറ്റുന്നതിന്നെന്നപോൽ
ചിന്നും സൈന്യഗണം ഞെളിഞ്ഞുടനിതാ മൂന്നാംസ്വരേണ താൻ
ചെന്നാനന്ന മുതിർന്ന വംശപതി വാണീടും പുരത്തിന്നുടൻ. (൩൩)

പണ്ടേ താൻ ബകതാപസചര്യയും ഉള്ളുവിൽ പരം ശമ(മുംം-
കൊണ്ടിട്ടുന്ന നരാധിപനെയില്ല കേട്ടുന്നുണ്ടൊരുഘോഷമയം
ഉണ്ടായി സചിവരെല്ലാം സകലവും സന്നദ്ധമാക്കി ദ്രുതം
ഞെട്ടിപ്പോയ് നഗരത്തിൽ നിന്ന ഗതവാന്തർമുഖകോലാഹലം. (൩൪)

മന്നൻ ഷഷ്ടിസഹസ്രസൈനികരൊടും സൈന്യത്തിനൊത്തുള്ള(ക്ഷണാ
വന്നുപ്രാസിസമൃദ്ധമായ പുരിയിൽ ചെന്നങ്ങു വാണീടവേ
മന്ദം കലരാതണഞ്ഞു വിരവോടാഞ്ഞേയസംരംഭണം
സൈന്യത്തോടകാസിംഹപട്ടണപുരത്തിനിൽ പ്രവേശിച്ചുതേ. (൩൫)

കാണാവോരം മമ സൈന്യമെത്ര ശിഥിലം! ദുർവാഴിതം സൈന്(നിക-
ന്മാരെയുള്ളതി, ലെന്തു ചാനിവരഹോ! ചെയ്യുന്ന ശത്രുക്കളിൽ?
പോരിന്നേകവരാന്ന ജാഗ്രതയെച്ചിട്ടുള്ളോരെന്നൂറ്റിമി-
ന്നാരെല്ലാം വരാത്തതെന്നുവെന്നോർക്കണ്ടു പൂണ്ടാൻ തദാ. (൩൬)

മാനാന്ത്യസ്പൃഹയുണ്ടു വേണ്ടവിധമായെന്നാകിലും ഭീതിയും-
ച്ചേർന്നീടുന്നൊരു ഭീരുതാപഹരനും സംക്രാന്തനായിത്തദാ
മന്നൻതന്നുടെ പാളയത്തിനകമേ ഹാ! കേവലം വാളെ തൻ-
സൈന്യവ്രാതമയച്ചിടാതെ ചപലൻ വിട്ടീടിനാൻ ദൂതനെ. (൩൮)

അപ്പോൾ കാലമനന്തഘോരതമമേഴും വ്യാമോഹമുദ്രാവതാം-
മുൻപ്പുവിങ്ങുളവായിടുന്ന ശമമക്രൂരന്റെ ചിത്തത്തിലും
എപ്പോഴെങ്കിലുമെന്തിലെങ്കിലുമണിച്ചിട്ടില്ലിതെന്നാലുമ-
ങ്ങപ്പോഴും മാത്രമതികൾ മാത്രമതിയായീടും മഹാസങ്കടം. (൩൯)

കാര്യത്തിന്റെ ഗുരുത്വമോർത്ത പൊഴുതിൽ കർത്തവ്യമെന്തെന്നു (താ-
നോരാതങ്ങനെ ധീരതയ്ക്കിലവൻ സമ്മോഹവാനായ്ക്ഷണം
പോരാടുന്നതിനാത്മസൈന്യസഹിതം വന്നുള്ള സേനാധിപ-
ന്മാരാം വാക്സമക്ഷമുഖ്യരൊടുടൻ മന്ത്രാലയം പൂകിനാൻ. (൪൦)

"മാത്താൽ നമ്മുടെ ശത്രുവുന്നതബലൻ; ചാപല്യവാനും മ (ഹാ-
ധൃഷ്ടാത്മാവുമഹോ! സ്വതന്ത്ര;—വന്ന താൻ ചെയ്യുന്നതീ യ (ത്നവും;
ചീർത്താളും ഫലമായ്ത്തനിക്കു ജയം വന്നീടി;—ലല്ലെങ്കിൽ നാം
മാർത്താണ്ഡാത്മജഗേഹമെത്തു;—മിവിടെച്ചെയ്യുന്നതെന്താണു (വാൻ?" (൪൧)

ഏവം മൈക്രൂവു ചൊന്ന വചനം കേട്ടു ഗംഭീരമാം
ഭാവം പൂണ്ടൊരു കൂടനേകരൊഴികെഗ്ഗംഭീരമാജികന്മാർ തദാ
സർവ്വരാത 'മുൻ മഹാരണസമാരംഭം മുടക്കുന്നതാ-
ണീ വന്നുള്ള വിപത്തിലിന്നു വഴി'യെന്നോതീടിനാരൊന്നുപോൽ. (൪൨)

എന്നാലങ്ങനെ തന്നെയെന്നതുളിയസ്സംഘം പിരിച്ചാലമാ-
ലന്നാ വീരനതന്നു ശാന്തമതിയായ് സേനാനിവേശാംഗണേ,
പിന്നീടും പല ചിന്തകൾക്കു വശനായ് ലോതീടിനാനന്നതാ
മിന്നീടും വെളുവാരണിയെഴും കടലത്തിരസ്ഥലത്തെന്നപോൽ. (൪൩)

...ത്രം നിശ്ചിതമാക്കിയതൊരു മുഹൂൎത്തം കൊണ്ടു താനെത്രയും
...ശ്രം പൂണ്ടു വസുധിനിപരിവൃഢന്മാരോടു വീരോത്തമൻ
...ങ്ങളോടു പൊസ് സഥയാം നദി കടന്നിടേണമെന്നാൻ, പുരാ
...ന്നെ ന്നെത്ര ശുദ്ധികോണെന്നാലിയെത്തുസാതെയസ്സിസർ
(പോയി. (൩൨)

...നാമതിരാവിലെ നദി കടന്നനേരം കൊണ്ടു താൻ
...പാറന്നേരം നടന്നു ചെന്നു രജനീപ്രാരംഭയാമം പരം
...ഷിതിനാല നേരമാങ്ഗലമല്ലപ്പടങ്ങളും സാദരം
...ഡാവുമുസൽ കലഹിക്കാതെ ഗതരായ് പ്രാപിച്ചമേദാന
ന്നം. (൩൩)

...കിടന്നു വസിച്ചിട്ടാ വസുമതീപാലൻറ സൈന്യ
(മുടം

...ദാം വിസ്തൃതമായ പാളയമതിനാലുന്നമെത്തി ദ്രുതം
...ടിച്ചതിക്രമിച്ചധികമായ് ഷിണിച്ചു തൻസൈനിക...
...ൻപോട്ട വിശ്രമമതെ വിരുതൻ മെല്ലവേ കൊടുത്തി
ടിനാൻ. (൩൪)

...ൽ ചെന്നെ പുതവാളിയതിനാലന്യോന്യമൊപ്പുന്നമായ്
...നടെ സൈന്യവും മികവേറുന്നാംഗ്ലേയർ തൻ സൈ
(ന്യവും

...ളിയോടൊളുശേഷമകളെപ്പാണ്ടുകളുമരാവീഥിയിൽ
...മറ്റു താൻ വസിച്ചിരു ധരിച്ചുണ്ടീയശല്യങ്ങളും.
(൩൫)

...ളിൽ വാഴുന്നേകവിധമായ്‌വിടും വിചാരവൃന്ദ–
...രാത്രിയിൽ നിദ്രയതുമണയാതുൽകണ്ഠ കൈക്കൊ
(ണ്ടിടും.

...തിരിക്കു സേനകളുമന്നാകാളുഗത്തിലെ–
...ത്ത വിചാരിതുമതുലം ചിന്തയതിലൊത്തിടിനാർ.
(൩൬)

...ൽ വസിച്ചിടും നൃപനമന്നാരെ തദാ സംശയം
...ന്റെ ഉൽ മയമിന്നാഹന്ത! സംഭ്രാന്തനായ്
...കാളുഗത്തു ചിരാതെചൊല്ലണമേ കോപാല
ന–

...ടു തന്നെ പല്ലവുന്നതനന്തരം കഴിച്ചിടിനാൻ.
(൩൭)

പ്രത്യൂഷത്തിലിളക്കമാർന്ന മധുകോശത്തിങ്കൽ നിന്നീച്ചപോൽ
പൃതനാധീനായകസേനയപ്പടകുടീരത്തിങ്കൽ നിന്നങ്ങുപോ
ഉടനെ പൃതനാ നാലു പാട്ടിലിളകിപ്പോരിന്നു നേരിട്ടു ചെ-
ന്നന്നീ രോഷമൊടാങ്ഗലേയർ തെല്ലും ഗാഢാവലേപാദരം (൧൮)

“ പോയാലെന്തി വലുതായ വേനലിതലും കാലനാലിവസ്ത്ര മന-
പ്പോന്നാംഗ്ലേയരെന്നു ഫാലൃപാലൻ നിജഭടന്മാരോടു ചൊന്നുന്ത്യം
പോരാളുന്നൊരു കാളഗന്ധനിലയം പ്രാപിച്ചതെ ” എന്നോതിക്കൊ-
ണ്ടാരാൽ സൈന്യഗണത്തെയാങ്ഗലവരൻതാനും നയിച്ചാനരൻ. (൧൯)

പട്ടാളങ്ങളുടൻ മുതിർന്നിരിന്നാജിസ്ഥലത്തിങ്കൽ വെ-
പ്പെട്ടാർ തുംഗതരം പൊങ്ങപ്പോയരന്നത്യുച്ചനാദമോടെ
എട്ടാശാന്തവും മുഴക്കിയധികം കല്പാന്തകാലേ പുറ-
പ്പെട്ടാകാശതലത്തിലുഗ്രതയെഴും കാർമേഘജാലങ്ങൾ പോൽ. (൨൦)

വട്ടില്ലുള്ള നവോദ്ധസേനകൾ ഫലം നോക്കാതെ പോർക്കായണ-
ഞ്ഞത്യന്തം ചലവാക്കിനാർ വെടികളന്നാരാതെ ധാരാളമായ്
വിത്തായിടിയാക്കിലുത്തരാം പ്രളയമേഘങ്ങളും ഗോഹത്തിലെ-
പ്പുത്തായങ്ങളിൽ നിന്നു തെല്പുകൾ മഹാമൃത്യന്റെ ദൂതന്മാർ പോൽ. (൨൧)

എന്നാലാങ്ഗലസൈനികേശർ മിതമായ്മാത്രം പ്രയോഗിച്ചിത-
ന്നെന്നാലും ഫലമായതുപ്രതിമിതമായുണ്ടായിതാരോധനേ;
കണ്ണാളും ബത! സാധനങ്ങളതിയായ് കൂട്ടീട്ടിലെന്തേ ഫലം?
ഉന്നാകം വിനിയോഗമാണു നിയതം സമ്പത്തുസമ്പന്നരിൽ. (൨൨)

മാതംഗങ്ങളും വരങ്ങളുമുഷ്ട്രഗവ്യാതങ്ങളെന്നല്ല ന-
ല്ലാതുങ്ഗാശ്വമെഴുന്ന തോക്കുകളും മഹാഖഡ്ഗങ്ങളും ചാപങ്ങളും
കാംബോജങ്ങളുമുഷ്ട്രസംഹതി പതാകശ്രേണിയും ചേർന്നൊര
വൻപോന്ന നരാധമസേന മുഴുവൻ സ്വയം ഭ്രമണീ തദാ. (൩൬)

ചൊൽക്കൊള്ളും നിജപക്ഷലക്ഷ്മിയിലെഴും പുതൻവിലാസത്തിനാൽ
ചിരകാന്തഹിതരായ വങ്ഗപതിതൻസേനാധിപന്മാരുടൻ
മുഷ്ടാമെത്തി നവീനവൃഷ്ടിദിവസേ സായം സമുത്ഥതമായ്
ലിഖങ്ങളും ചുഴലുമന്നാരീല്ലൻനിര പോൽ പ്രാണങ്ങ വീണീടിനാർ. (൩൭)

പോരാട്ടന്നു കണ്ടുകൊണ്ടു ശിബിരത്തിന്നുള്ളിൽ മേവുന്നൊര-
പ്പേരാളുന്ന സ്വരാജരെല്ലാനൃപന്മാരാംഗ്ലേയസൈന്യവ്രജം
ധാരാളം ക്ഷയവും സ്വധീരതയുമാറ്റായോധനം ചെയ്യുത-
ങ്ങോരാൽ കണ്ടൊരൻപരന്ന ബഹുധാ ശോകത്തിനേകാകുലം. (൩൮)

ഏതീട്ടന്നതിഘോരമാം മഹിമയതാങ്കൽ പെട്ടും ശങ്കയോ-
ടൊത്തീടന്ന നരേന്ദ്രമൌലി നിനച്ചിട്ടും സ്വകീയം ബലം,
തത്രാജിരംഗണങ്കിലും ഉദ്ധമേതിർത്തന്നാമിത്രങ്കൽ നി-
ന്നാനിത്തുളി ക്ഷയമെന്ന സംശയമൊടെ സന്ത്രസ്തനായാൻ ഉ
ള്ളോം. (൩൯)

പണ്ടേ താനതിഭീരുവായ് ചപലനായീട്ടാ മഹീപാലനിൽ
കണ്ടേതാദൃശരീതി, ഘോരകവശം ചേർന്നോരു മന്ത്രിമാർ,
‘ഉണ്ടേവം ഭയഹേതുവെന്നു മഹത്താകും മരീചികാബലം
കൊണ്ടേ കാണേണ്ടതുള്ളു’ വെന്നതുളിയന്നേറ്റം വളർത്തീടിനാർ. (൪൦)

ഇക്കാലുഷ്യവിലാസമങ്ങു ധരണീന്ദ്രനിലെന്റയുള്ളത്തിൽ നി-
ന്നക്കാലം നവമായുദിച്ചുനാശം പാരം പരന്നാശ്രയാ
പ്പ്കാസന്നകളായ് ഭയാതിശയമോടെ പാരും സ്വഭാവം പെട്ടും
നിഷ്ഠലൈശ്വര്യമന്ന വാഹിനികളെക്കൂടെദ്ദിപ്പിച്ചതേ. (൪൧)

ഇത്ഥം നാശമടുത്ത വല്ലഭനിളതതിൻനിവേശത്തിൽ നി-
ന്നത്യന്തം തപംപൂണ്ടഹോ! തരമിതാണെന്നോർത്തുടൻ ജാഫരൻ
വർദ്ധിച്ചീടുമൊരാശയാലധിപതിസ്ഥാനത്തിൽ, പത്തനത്തിങ്കൽ നി-
ന്നെത്തുംഗശ്രുതിയാർന്ന കൈകരമിണ്ടിയിൽ ഉടനം കണ്ടെത്തിനാ
ൻ. (൨൨)

വൻപെരും പല വിത്തമാണ്ടധനിമാരും ശ്രേഷ്ഠന്മാരും നിസ്സ്വപം
പിൻപേ തള്ളിയുടൻ ഇംഗ്ലീഷ്സൈന്യനിവഹം പോർ വിട്ടുവേർപെട്ട
തേ;
തമ്പേറങ്ങു മുഴക്കിയങ്ങുഗല ചണ്ഡവൃന്ദങ്ങളും മിന്നൽ പോൽ
മുൻപേ കേറി മുതിർന്ന പാണ്ടിതമാം കൈക്കൊണ്ടു ചിരിക്കുന്ന
ഹോ! (൨൩)

അന്നേരത്തു ഇംഗ്ലീഷ്സേനകൾ, കൊട്ടകൊത്തളമാറം ചലി-
ക്കുന്നേരം വലുതായ തുലതതി പോൽ നാനാപ്രദേശങ്ങളിൽ
ചിന്നിച്ചുട്ടു പിരിഞ്ഞു പാരമിളകിപ്പെട്ടെന്നു നാശം വെടി-
ഞ്ഞൊന്നൊന്നായ് നിരക്ഷ തന്നെ കരുതിപ്പേടിച്ചു മണ്ടീടി
നാർ. (൨൪)

രാജശ്രീമാഴ്സുരാടൻപതിനു മേലേറും കലന്തുള്ളതാ-
യോരാ വത്സരമൂന്നായ നരമണന്തോറം വിളങ്ങീടവേ
സൈന്യം പിളാസിരണപ്രദേശമതിൽ വെച്ചാംഗ്ലേയരിൽ,
കൈനുള്ളകം
ചേരും മാമതലക്ഷ്മി ചെയ്തിതു ദൂരം കല്യാണമാല്യാർപ്പണം.
(൨൫)

“ മാഗ്യം കൊണ്ടധുനാ മവാനിഹ ബിഹാർ ബംഗാളമോറി
സ്സയ
രാജ്യങ്ങൾക്കു നൃപനായിനി മുദാ പോകാം നമുക്കെ”ന്നുടൻ
ക്ലൈവാൽ മൈത്രിയുരചെയ്തു ജാഫരനെയും കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടങ്ങു
പോയ്
പ്രാജ്യശ്രീ വിലസും നരേശപുരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചതേ.
(൨൬)

പ്രാപിച്ചങ്ങനെ മുർഷിദാബാദ്നഗരം, പൊൎത്താളിയോടൊന്നു സ-
മ്മേളിച്ചിട്ടഥ മീർജാഫരനെയക്കൂട്ടവും നവാബായ് തദാ
സ്ഥാപിച്ചാൻ, വനം തെളിഞ്ഞതിവനാഗ്നിസ്സംഘാതത്തിനാം വേണ പോൽ
ദീപിച്ചുള്ള സ്വവശ്യതാശ്രീ വിലമെസ്സുമ്മാനമായ് നൽകിനാൻ. (൪൩)

പിന്നീട്ട മന്ത്രിപരിപാലകരായവർക്കായ്
സമ്മാനമാം വഴിപോലെ പകുത്തിടുമ്പോൾ
സവ്യാജലേഖ്യകഥ കണ്ടറിഞ്ഞുടൻ താൻ
മൂർച്ഛിച്ചു വീണിതു വണിക്പതിയായ ചന്ദ്രൻ. (൪൪)

ത്രാസം കൊണ്ടു സ്വരാജ്യം രണമതിൽ രോഷിച്ച സൈന്യേന തൻ-
വാസം വീണ്ടുമണഞ്ഞ പോർത്തവിദ്യയും സംഘം വിശാലം ജവാൽ
ദേഹംപ്പൂണ്ടവനന്നു തൊട്ടുടനെ പൊളിച്ചുപ്പോയ് ഭ്രാമ്യവശ്യോദരിനാ-
ലോഷം പണ്ടനേകരെന്നതിയവനെ കൊന്നൊടുക്കിച്ചിടിനാൻ. (൪൫)

കഷ്ടം! സൈന്യമെഴും സ്വരാജ്യമതുടൻ തൻകൈയിലെത്തിക്കവേ
ശിഷ്ടൻ ജാഫരനാം കനിഷ്ഠനധിപൻ കൈവിട്ടയച്ചീടിനാൻ;
കൊട്ടാരത്തിനകത്തു താനവനെയങ്ങന്തരം രാജ്യേശ്വരൻ
ഗോഷ്ഠീനത്തിനകത്തു ഗോവധിനെയെന്നോണം ഹനിച്ചാൻ പുനഃ. (൪൬)

നാണംപായത്തെള്ളാലിങ്ങനെ മയക്കിലും തീർന്നുടൻ ക്ലൈവു ഗോമാൻ
മാനം ചെയ്തുള്ളതായീടിന നവനൃപതിസ്ഥാനമേന്നു നമ്മൻ
മാനം ചേരുന്നൊരാംഗ്ലേയരുടെ പുരസാമ്രാജ്യമാലംബമാക്കി-
ട്ടുനാരാം വാണു ഹർമ്യങ്ങളിലതിവിഭവശ്രീമാം ജാഫരാഖ്യൻ. (൪൭)

“വംഗവിജയം” എന്ന
ആറാം സർഗ്ഗം
സമാപ്തം.

ഏഴാം സർഗ്ഗം.

അനന്തരം ഭൈമ്യവിനൊഴിം ജയം കെ–
ട്ടനന്തസന്തോഷരസം കലൎന്നു
സംഘാധിപന്മാർ ഗുണവത്സലന്മാർ
ബംഗാളരത്നത്തിനു വന്ദനം നൾകി. (൧)

പൂവെണ്ണിലാവിന്നൊളി കപ്പുമേകം
ശ്രീ വിളങ്ങിടുന്നോരവനുള്ള കീൎത്തി
ഹിമാചലം തൊട്ടഥ സേതുവോളം
സമാഗമിച്ചിട്ടു പരന്നു പാരം. (൨)

തെക്കുള്ള ദിക്കൊട്ടു വെടിഞ്ഞു മന്ദ–
മൎക്കൻ കനക്കുന്നു വടക്കുദിക്കിൽ
പക്ഷത്തുള്ളോരൈക്യവദാശയന്ന
ചിക്കെന്നു വൎദ്ധിച്ചിതു നല്പ്രതാപം. (൩)

അവന്നൊഴിം പ്രാസംഗമതിലനാ–
ളാൾക്കൊക്കെയെല്ലാം പരിതോഷമായി
ഉള്ളൂന്നരങ്ങോടിയിളുള്ള വീൎയ്യം
വെറുമല്ലിടാം പ്രൗഢിയിലൊന്നവണ്ണം. (൪)

ഉദിച്ചിതൈക്യം ധരിത്രിയെത്താൻ,
ഉദിച്ചതെ ജാഗ്രൽവിഭൂതി മാത്രം;
മദിച്ചു പൂർവൻ വഴിപോൽ പ്രജാജാലം,
ഭരിച്ചു സൗവർണ്ണകിരീടമന്നൻ. (൫)

ബംഗാളരാജ്യത്തിലിവണ്ണമുള്ളാ–
രാംഗ്ലേയധാൎഷ്ട്യങ്ങളറിഞ്ഞ നേരം
ഇൻഡ്യാതലം വാണിജർ കൊള്ളയിട്ടു–
ന്നങ്ങളായ് നരേശൻ വിചാരമുള്ളിൽ. (൬)

തഴച്ചിതാ ജാഫരവംഗലക്ഷ്മി
സഹിച്ചതില്ലന്നു നരേശരന്മാർ
ജ്വലിച്ചു ചൈദ്യാദികൾ പണ്ടു കൃഷ്ണൻ
ഹരിച്ച വൈദർഭിയെയെന്നപോലെ. (൭)

ഡ്യൂപ്ലെവിൻസഹായത്താലവനോടെതിർപ്പാൻ
കൈവന്ന ദർപ്പാൽ നൃപരുദ്യമിച്ചു;
ഗ്രാലാക്ഷരേറ്റും ഫണിയിങ്കലേലും
ഫലിപ്പതോ പക്ഷിവരന്റെ വൈരം? (൮)

അയോദ്ധ്യതൻനായകനായ് തദാനീം
വസിക്കുമുർവീപതി ഷൂജദൌലൻ
സപുരയോദ്ധ്യവ്യൂഹത്തൊടു വംഗരോ-
ടെതിർപ്പതിന്നായ് സഹസാ തുനിഞ്ഞു. (൯)

എന്നാൽ നമുക്കും പട വേണമെന്നോ-
ർത്തന്നാഗമിക്കും പരന്ത്രപരോടും
ഒന്നിച്ചിവൻ ഷാലമു, രാജപുത്രൻ-
തന്നെ ഗ്രഹിച്ചാജിയിൽ മുൻപനാക്കി. (൧൦)

അവന്റെ ധ്വജക്കൊടി കണ്ട നേര-
ത്തസംഖ്യയോദ്ധാക്കളും വളർന്നു ചൂഴും
വിളക്കു കാണുമ്പൊളതിന്റെ ചുറ്റും
വിരഞ്ഞു കൂടും ശലഭങ്ങൾ പോലെ. (൧൧)

പഠാണിമാർ ജാതമദപ്രകാരം
മരാഷ്ട്രരെന്നുള്ള ജനങ്ങളാലേ
നിറഞ്ഞു സൈന്യം, സലിലപ്രവാഹ-
ഗണങ്ങളാലേ നദിയെന്നപോലെ. (൧൨)

ചൊല്ലാണ്ടമിസ്സൈന്യഗണങ്ങളോടെ-
ത്തല്ലേതരോത്സാഹമിയന്ന ഷാലം
കല്ല്യാന്റെ വംഗാധിപതിത്വമാകും
നല്ലാരലീപുത്രമതിക്രമിച്ചു. (൧൩)

ഈ രാജപുത്രന്റെ ബലപ്രതാപം
പാരാതറിഞ്ഞുള്ളൊരു മന്ത്രിയിങ്കൽ
ഭാരാതിരേകത്തെ വഹിച്ചു നവ്യൻ
നരാധിപൻ ജാനപദങ്ങളിലേറം. (൬൪)

കൈക്കൂലി നൽകീട്ടരിതന്നെ മാററാ-
നമരുള്ളതിലവൻ കൊതിച്ചു
നൽക്രവ്യമേകീട്ടു തിമിംഗിലത്തെ
മഹാർണ്ണവേ നാവികരെന്നപോലെ. (൬൫)

വീരാഗ്ര്യനാകും പുരരക്ഷിതാവാ-
നാരായണാഖ്യൻ പുനരന്നു ധീരം
സ്ഥിരാശയൻ ചെന്നു വങ്ഗംവരെയ്ക്കു-
മരാതിസംഘത്തെയെതിർത്തു നിന്നാൻ. (൬൬)

ഖരന്മാരെക്കൂട്ടിനെഴും ബലത്താൽ
പരന്നു പൊങ്ങും പൊടി കണ്ട നേരം
തിന്നെ സൈന്യങ്ങളമവമന്നാം-
ക്രൂരന്മാരഹോ! വെന്തു പറന്നു വേഗാൽ. (൬൭)

ഉദന്തമേവം ബഹുവിസ്മയത്തിൻ-
പദമാം കേട്ടു സമാഹിതാത്മാ
മനന്തമില്ലാത്തൊരു വസുന്ധരേശ-
നനന്തസമ്മാനമവന്നു നൽകി. (൬൮)

കൃതാർത്ഥനായോരു മഹീശ്വരൻതൻ-
കൃതജ്ഞതാഭാവം നിജബന്ധുവിങ്കൽ
തടിദ്വിലാസത്തിനു തുല്യമേക-
നിമേഷമേയിങ്ങനെ നിന്നതുള്ളു. (൬൯)

“സ്വാതന്ത്ര്യമെന്നുള്ളതു ലേശമില്ലാ-
താഹന്ത! ഞാനോ ഹതനായിതല്ലോ;
ഇംഗ്ലീഷുകാർതൻവശനായെനിക്കീ
മഹാധനത്താൽ ഫലമെന്തു പാർത്താൽ? (൭൦)

ഐശ്വര്യവായ വേതാളവരൻ പണത്താൽ
കനിഞ്ഞു മൽകിങ്കരനായിടുന്നു;
ഒരിക്കലുംക്കോപമിവന്നലിപ്പാൽ
മഹിക്കരെല്ലാമിവനില്ല വാദം. (൨൪)

എന്നും പ്രവൎത്തിക്കുവതിന്നു ധൈൎയ്യം
ചിന്നുന്നൊരിസ്റ്റീമെനയിന്നു വേഗാൽ
എന്തെങ്കിലും ചെയ്തു സമാനവിസ്തു-
ക്ഷേത്രം ജനത്താൽ നിരസിച്ചിടേണം. (൨൫)

വടക്കുദേശങ്ങളിൽ നിന്നു കഷ്ടം!
പരാക്രമത്തിന്നു പരാസ്തരായി;
അല്ലെങ്കിലന്നോടവർ ചേൎന്നിവന്തൻ-
പരാസനം ചെയ്തിടുമായിരുന്നു. (൨൬)

യൂറോപ്പിലെപ്പാതിലഹോ! ജയിപ്പാൻ
യൂറോപ്യർ താൻ, സംശയമില്ല, വേണം;
സ്വാതന്ത്ര്യവിസ്തൃതമതായടക്കുവാന-
സ്വാതന്ത്ര്യമെന്നാണു പറഞ്ഞുകേൾപ്പൂ." (൨൭)

ചിന്തിച്ചിവണ്ണം ബഹുകാതരന്മാ-
രന്ത്യന്തനാരാ ജഫേരനാം തദാനീം
ചിരേണ ഫിൻസ്വറയിലന്നു വാഴും
മല്ലാളിയെഗ്ഗ്രന്ഥിമുക്കി വിട്ടു. (൨൮)

സ്വശക്തിയോക്കാതവരും മരിച്ചി-
ട്ടാംഗ്ലേയരോടല്ലതിനിപ്പൊരോടേ
സന്നാഹമോരോന്നു തുടൎന്നിരുന്നാം;
സമ്പത്തിലാരത്ര കൊതിച്ചിടാത്തു? (൨൯)

പൊരുതു പ്രക്ഷോഭികളുഗ്രരായി-
ട്ടൊരുക്കമോരോന്നു നടത്തവേ താൻ
കണ്ടെത്തും ഐശ്വര്യവരൻ ക്ഷണത്തിൽ
ഇരുട്ടിമേഘങ്ങളെ മാരുതൻ പോൽ. (൩൦)

കെട്ടിടമായ കോട്ടയെ മേലിൽ നിജമാം
പട്ടാളവും കൂട്ടത്തെന്നിവണ്ണം
ചട്ടങ്ങളും ചെയ്തിട്ടവരെ സ്വരാജ്യ
വസിക്കുവാൻ ഒട്ടുവഥ സമ്മതിച്ചു. (൬൮)

ഏവം സ്വവർഗ്ഗത്തിനു വേണ്ടവണ്ണം
അറുനൂറൊരൈശ്വര്യമനശ്വരം താൻ
സ്ഥാപിച്ചുടൻ വിക്രമവാനരയോടെ–
ഒട്ടുവാരണദേശത്തിനു യാത്രയായി. (൬൯)

ആ വീരസിംഹേന്ദ്രനൊഴിഞ്ഞ നേര–
ത്തായിമ്മദം ഭൂപതികങ്ങളൊന്നാർ
ബെങ്ഗാളമാം, ശ്രീ വിജയാദ്രിമേൽത്–
പ്പുകവിലെപ്പുറ്റു കടന്നു വീണ്ടും. (൭൦)

അപ്പോഴും മഹാന്ത്രപതിയായിരിക്കും
കെല്ലാന്നു കാലം നിജബന്ധുവാകും
ചോളപ്രാന്തമഷ്ടകമൈരാലനോടെ–
ത്തപ്പാടലീപുത്രപുരം വരുന്നു. (൭൧)

ഹേലാരിവർഗ്ഗത്തെയതിദ്രുത രാമ–
നാരായണൻ താനഥ മുൻപിലെപ്പോൽ,
വിവേകസാരം, വിതെച്ച വീണ്ടു–
മേഴും വികാരങ്ങളെയന്നവണ്ണം. (൭൨)

വൈകൃത വന്നാംഗലർക്കു സാദ്ധ്യ–
മേകീട്ടമെന്നുള്ളൊരു മോഹമോടെ
കൌടില്യഹീനം നഗരത്തെ, നവ്യൻ
കൌടില്യനെന്നോണമവൻ ഭരിച്ചു. (൭൩)

കല്യതപമാന്നിട്ടടനാംഗലേന്ദ്രൻ
കല്യാണമെന്നുള്ളതറിഞ്ഞു പാരം
പേടിച്ചുഹോ! ഭൂമിബോലിലെക്കാവ്
തെപ്പട്ടെന്ന ശത്രുതാം ഗമിച്ചിതപ്പോൾ, (൭൪)

കല്യാണതല്പാന്തരമോടെ മടങ്ങി-
ട്ടുത്തുംഗമേളപ്പിൻതുടരാൻ തുടങ്ങി;
കൌടില്യമുള്ളോരവർ ശീഘ്രമപ്പോൾ
കടന്നു പുഷ്പാലയമെത്തി വീണ്ടും. (൩൭)

പതിക്കവോനിങ്ങനെയങ്ങു ഭീഷ്മം
ചരിക്കയാൽ ദുർഗ്രഹനായ് മഹിഷം
ബലാരിയെ ശ്യേനസമം പതിച്ചു
ബലേന നേരാവു പിടിച്ചു നാഗ്നൻ. (൩൮)

ശീഘ്രം ജഗൽപ്രാണഹരങ്ങളാകും
നാഗ്നന്റെയസ്ത്രനാളികങ്ങളപ്പോൾ
നേർക്കുന്ന തൽസൈന്യഗണങ്ങളെല്ലാം
ഭക്ഷിച്ചു ചക്ഷുശ്ശ്രവണങ്ങൾ പോലെ. (൩൯)

ഏവം തദാ ശത്രുവിനെ ജയിച്ചു-
ട്ടെക്കുവിന്നു നേരെ കിരയശ നാഗ്നൻ
തന്മിത്രമാമെന്നുനമവിനെയും
കെല്പോടു തോല്പിച്ചതികീർത്തിയാർന്നു. (൪൦)

ചെല്ലാങ്ങുമപ്പിള്ളാസിതനോദപാരത്തിൽ
ജെല്ലുമായ യജമാവു ചമച്ചതാകും
പ്രതാപമുഖപാഗ്നിയെയപ്രകാരം
പാലിച്ചു നാഗ്നാദികൾ വേണ്ടപോലെ. (൪൧)

എന്നാകിലും ഉത്തമവഴിമത്താ-
വായിട്ടു തീർന്നീടിന വാൻസിതാത്താൻ
നന്നായ് നിജസ്ഥാനമതം വഹിപ്പാ-
നന്നാളശക്തതപമിയന്നു പാരം. (൪൨)

ഉന്നീതിമാന്മാരുടെ വിദ്യയും സ്ത്രീ-
വൃന്ദാനുഗന്മാരുടെ സിദ്ധിയും പോൽ
അതുന്നതമാർന്നിട്ടുമപ്രദേശി-
യന്നാളു ദുർമ്മാർഗ്ഗഗയായ് ചമഞ്ഞു. (൪൩)

സ്വസ്വാമിമാർ ദൂരെ വസിച്ചിടുമ്പോൾ
സ്വതന്ത്രരായ് സ്വാർത്ഥസമീഹയോടെ
ധാർഷ്ട്യം വഹിക്കുന്നൊരു കിങ്കരന്മാർ
തോന്നുന്നതെല്ലാമവരന്നു ചെയ്താർ. (൫൬)

എല്ലാ വഴിക്കും ഗതിയായതല്ലോ
ബലം കലർന്നുള്ള തടിയത്രെന്നാ
വളർന്നു, വർഷത്തിലെഴും സരിത്തിൽ-
തരംഗചാപല്യമതും ധരിച്ചു. (൫൭)

ബംഗാളരാജ്യത്തിലെഴുന്ന നാനാ-
ദുർവ്വൃത്തചാരികളതാജ്ജാലം
ആകാളിഘട്ടത്തിലണഞ്ഞു സംഘ-
പ്രണാളരന്ധ്രംവഴി മന്ദമന്ദം. (൫൮)

ദൂത്യത്വമാർന്നീടിന ദേശ്യരോട-
ബ്ഭൃത്യത്വമുള്ളോരവരന്യദേശ്യർ
വാങ്ങീടിനാർ മൂല്യമതല്പമായി ;
വിറ്റീടിനാർ മൂല്യമനല്പമായും. (൫൯)

പൃഥഗീശർ വാണിജ്യവിധം തുടർന്നാ-
ലിത്ഥം ഭവിക്കുന്നതു യുക്തമത്രേ ;
ഇന്ദ്രാനുജൻ ഭിക്ഷയിരന്നു മുന്നം
ലോകത്രയം പാട്ടിലടക്കിയല്ലോ. (൬൰)

നബാവിനെയും തദധീശരാകും
സംഘത്തെയും സംഘനിയോജ്യരെയും
എന്നല്ല തൽസേവകരെയുമന്നു
ജനങ്ങൾ പേടിക്കണമെന്നു വന്നു. (൬൧)

നബാവുതന്നാജ്ഞ മറുത്തുവെന്നാ-
ലവന്റെ കീഴുള്ളവർ ശിക്ഷയേകും ;
ബംഗാളമന്ത്രാവിലമർന്നിടാഞ്ഞാൽ
ശിക്ഷിക്കുമപ്പോളിഹ രണ്ടുപേരും. (൬൨)

കറന്നിടുന്നായ ധനാലയങ്ങളും
നിറഞ്ഞിടാനായി നരാവധൂർത്തർ
ചുഴിഞ്ഞഹോ! ലോകരെയെത്ര ഞെക്കി-
പ്പിഴിഞ്ഞു ചാറൊക്കെയെടുത്തിതന്നാൾ. (൮൯)

ഓർത്താൽ നരാവാണിഹ രാജ്യപാലൻ,
മിത്രങ്ങളാം താൻ കേവലമിന്നു ഞങ്ങൾ
ഇത്ഥം പറഞ്ഞുപ്രവാസിഖേദം
കേട്ടില്ല തെല്ലും പുനരാംഗലന്മാർ. (൯൦)

നരാവൃക്ഷസ്സംഘവുമിപ്രകാരം
വെടിഞ്ഞൊരാപ്പൗരർ വലഞ്ഞു പാരം
ഭൂലോകവും പൈതൃകലോകവും വി-
ട്ടെഴും പിശാചങ്ങൾ കണക്കെ കഷ്ടം! (൯൧)

മദം കുറഞ്ഞന്നു തടസ്ഥമാവാം
വഹിച്ചിടും മറ്റു മഹീശപന്മാർ
ആംഗ്ലേയർ വാണീടിന വങ്ഗദേശം
സ്മരിച്ചുപോയില്ല മനസ്സുകൊണ്ടും. (൯൨)

സുരാജമൗലൻ ബത! ധർമ്മഹീനം
പുരാ ഭരിച്ചെന്നതു സത്യമത്രേ;
എന്നാലുമന്നാളിലനാഥമാവും
വന്നീല പോക്കീടിൽ മഹിക്കിവണ്ണം. (൯൩)

ഇല്ലാത്ത രാജാവിലുമൊട്ടു ഭേദം
വല്ലാത്ത രാജാവു ഭരിപ്പതത്രേ;
യാദസ്സുകൾക്കജ്ജലഭൂമിയെക്കാൾ
കുളം ലഭിച്ചാലതു തന്നെ മെച്ചം. (൯൪)

ഉൽപാതമാം വങ്ഗമഹീതലത്തിൽ
സംസ്ഥാപിതൻ ശാസകനത്ര തെല്ലും
ഫലം തരാ നൽകിയതില്ലകാലേ
പൂങ്കാവിൽ നട്ടോരു മരം കണക്കെ. (൯൫)

ആംഗ്ലേയമന്ത്രാലിഹ ജാഫരൻതൻ-
പദത്തി,ലൊററം പടവായ് വിളങ്ങും
തദീയപുത്രീപതിയെത്തമന്നീ-
മുദിതമോദം നിയമിച്ചു ധീരൻ. (൩൬)

നവാബിതൻ സമ്മതി മീരകാസിം-
നബാബവൻതാനഥമാംഗലർക്കായ്
സമ്മാനമെന്നങ്ങു പറഞ്ഞു വന്ന
സിംഹാസനത്തിൻവിലയാട്ടു നൽകി. (൩൭)

ശ്രീവൃദ്ധിയാലുന്നതകാന്തിയുള്ളോ-
രാ വർദ്ധമാനപ്രമുഖങ്ങളാകും
പുരങ്ങളും മൂന്നു നവാബവീരൻ
കൊടുത്തിതാംഗ്ലേയഗണത്തിനായി. (൩൮)

ഇംഗം ധനം നൽകിയെടുത്തതാകും
ബംഗാളദേശം സ്വയമേവ സർവ്വം
ഭരിപ്പതിന്നന്നു തുടങ്ങി പാരം
മഹത്തപമേറുന്ന നവാബു ധീമാൻ. (൩൯)

ഒട്ടേറെ നാളാശ്രയദോഷമൂലം
പുഷ്ടത്വം നിഷ്പ്രഭമായ് നിതാന്തം
ഇരുന്ന ബംഗാളനവാബതേജ-
സ്സുത്തുംഗമായപ്പൊഴുതുജ്ജ്വലിച്ചു. (൪൦)

അവൻ വെടിഞ്ഞിട്ടഥ കാളിഘട്ട-
നെരിച്ചമാം മുർഷിദപത്തനത്തെ,
കടന്നു മുംഗീരമഹാപുരത്തിൽ
സ്ഥാപിച്ചുതേ മൂലപുരം നവീനം. (൪൧)

ആംഗ്ലേയമിത്രാശ്രയനായ രാമ-
നാരായണൻ പാടലിപുത്രമുഖ്യൻ
ഉടൻ വളർന്നോരു നവാബകോപ-
സ്സഹംഗിനിയിങ്കൽ ശലഭത്വമാണ്ടു. (൪൨)

സംവത്സരം ഷൾപ്പിതരം മുതൽക്ക-
ങ്ങാ മീറകാസ്സിം പുനരഞ്ഞു വർഷം
ആംഗ്ലേയസംഘത്തെയെതിന്റു നിർവ്വഹം
പ്രതാപമോടെ മഹിയെബ്ഭരിച്ചു. (൩൩)

സംഘത്തിന്റെയുമ്മതെ ചരക്കിനൊന്നും
ചുങ്കങ്ങളും വേണ്ടെന്നു വിധിച്ച ചട്ടം
തൾളുന്നുൾ താൻ ദുർന്നിയോജനത്താൽ
കെട്ടതെതാതിട്ടു കയറ്റു കാസിം. (൩൪)

ഇമ്മെന്നയോ പിന്നിവരൊട്ടുമേ താ-
നിളച്ചുയില്ലെന്നു കണ്ടു ഭൂപൻ
വേണ്ടാത്തമെതെന്നിഹ ചുങ്കമൊന്നാ-
ഭിനത്തിനൊരുമെന്നു നിരുത്തൽ ചെയ്തു. (൩൫)

നൃപന്റെയിച്ചൊല്ലുന്ന വാൽസിതാതാൻ
ഗ്രഹിച്ചു പാരാതെയ സമ്മതിച്ചു;
നീതിക്കു ചേർന്നീടിന വൃത്തി കണ്ടാൽ
നിന്ദിക്കുവാൻ തോന്നുകയില്ലയല്ലോ. (൩൬)

എന്നാലവൻതൻസഹകാരിവർഗ്ഗ-
മവന്റെയിസ്സമ്മതിയിങ്കലേറം
മുഷിഞ്ഞുവെന്നല്ല നരേന്ദ്രനോടും
ദ്വേഷിച്ചു ചൊന്നാരതിമാത്സരേണ. (൩൭)

മഹത്തരമേറുന്ന പദത്തയീ നാം
കൊടുത്തു വാഴിച്ചൊരു നീചനാകും
ഇവൻ തിരിഞ്ഞിന്നിഹ നമ്മളെത്താൻ
ദ്രോഹിച്ചിടുന്നെന്നവരോർത്തു ഗർവ്വാൽ. (൩൮)

ഓരോ തരം ഭീഷണി ചൊന്നു നന്നായ്
പ്രേരിച്ചു പാരാതവരെങ്കിലും താൻ
ധീരൻ നൃപൻ നീതി വെടിഞ്ഞു മുള്ള-
വ്യവസ്ഥ വീണ്ടും നിയമിച്ചതില്ല. (൩൯)

ശാസിക്കിലും ധാർഷ്ട്യമിയന്ന ശിഷ്യൻ
ശാസിച്ച മാർഗ്ഗത്തിൽ നടന്നിടാഞ്ഞാൽ
കോപിച്ചുടൻ തൽഗുരു ചെയ്തിടുന്ന
പ്രവൃത്തിയെച്ചെയ്തിതു സംഘമപ്പോൾ. (൧൦)

പോരാളിയാണീ രിപുനിന്ദകന്മാർ-
തരാതി കോപാതിശയത്തൊടെന്നാം
പോരാടുവാനായിയക്കൂട്ടരും താൻ
ധാരാളമായ് സന്നാഹനം തുടർന്നു. (൧൧)

സല്ലീലയോടാംഗലനാഥനാമാ-
മെല്ലീസുടൻ പട്നപുരം ഹരിച്ചു;
മല്ലൻ തദാ കാസിമനോതി രോഷ-
പ്രോല്ലാസമോടായവനെപ്പിടിച്ചു. (൧൨)

ബങ്ഗാളഭർത്താവഥ ശീഘ്രമച്ച്യു-
പുരത്തെ നേരിട്ടു ഹരിച്ചു വേഗാൽ
നവാബപീഠത്തിലിരുത്തി വീണ്ടും
വയോധികൻ ജാഫരെന്നൊരാനെ. (൧൩)

പാണ്ടൻ മഹാവ്യാധിതയാർന്ന മർത്ത്യ-
ശ്രേഷ്ഠൻ ധരിത്രീപതി തന്നപീഠേ
കരേറി നല്ലുല്ലവലഗ്നമായി-
ട്ടിതന്നിടം വെള്ളില പോൽ വിളങ്ങി. (൧൪)

പ്രസിദ്ധമാകും ഗിരിയായിൽ വെച്ചും
പിന്നെപ്പുനല്ലാപ്പുരിയിങ്കൽ വെച്ചും
ക്രമേണ മുങ്ഗീർപുരത്തിൽ വെച്ചു-
മാംഗ്ലേയരാൽ നിർജ്ജിതനായി കാസിം. (൧൫)

കടന്നു മേലും ശഠർ നിങ്ങളെന്നെ-
ത്തുടർന്നു പീഡിക്കുകിൽ ഞാനശങ്കം
കൊന്നീടുമെൻ ബന്ദികളെബ്ബലത്താ-
ലെന്നാംഗ്ലലന്മാരോടവൻ പറഞ്ഞാൻ. (൧൬)

കൂട്ടാൽ ക്ഷയിപ്പിച്ചൊരിവൻ, വെടിഞ്ഞാൽ
വർദ്ധിച്ചുപോമെന്നു നിനച്ച സംഘം,
രുജാവികാരങ്ങളും ഭിഷഗ്വരൻ പോ-
ലവന്റെ കോപങ്ങളും ഗണിച്ചതില്ല. (൯൯)

ദുരാചാരസാരേണ കടന്നു കാസി-
മനന്തരം പാടലിപുത്രഗേഹേ
കാരാഗൃഹസ്ഥം ശിശുവൃദ്ധനാരീ-
വാരം ബലാൽ നിർദ്ദയമായ് വധിച്ചു. (൱)

സ്വരാജ്യമൗലാദ്യനരാധിപൻതൻ-
ന്നാമേശഭാവത്തെ വഹിച്ച കാസിം
ചെംഗണ്ണൂരുള്ളൂരപരാധവൃത്തി
നടത്തുവാൻ സ്ഥാനിയതായ് വെച്ചു. (൱൧)

അക്കാലഭംഗത്തിലുദിച്ചതൊക്കാം
ഭയങ്കരം പുഷ്പപുരീചരിത്രം
കേൾക്കായ നേരം പുനരാംഗലന്മാ-
ർക്കുത്തുന്ന കോപം പരമുജ്ജ്വലിച്ചു. (൱൨)

മിത്രങ്ങൾതൻ ചോര ചൊരിഞ്ഞതൂല-
മുത്തുംഗമാമാംഗലവീരകോപം
ഓജസ്സു ചേർന്നു പടർന്നു മേലാ-
ജ്യോതിസ്സുപോൽ കത്തിയെരിഞ്ഞു പാരം. (൱൩)

പാരെ തകർന്നിന്നൊരു ഗം-
ഞ്ഞാടേ വരും സംഘബലത്തിനപ്പോൾ
മുംഗേറുമെല്ലാപ്പുരം വിനോദ-
ക്രീഡോചിതം പുഷ്പപുരത്താമന്ത്. (൱൪)

ദലിച്ചസേനാഗതി കണ്ടു മണ്ടി-
ഗ്ഗമിച്ചുടൻ കോട്ടയിൽ നിന്നു കാസിം
ഒളിച്ചു ഖേദത്തൊടു ഷൂജദൗലൻ
വസിച്ചിടുന്നോരു പുരത്തിലെത്തി. (൱൫)

നൃപേന്ദ്രസാമന്തരിലഗ്ര്യനാമീ
നൃപൻ മഹാമനപുണ്യശാലിയന്നാൾ
പ്രവൃദ്ധവീൎയ്യത്തൊടയോദ്ധ്യയോരം
പ്രതാപപൂൎവ്വംകൊണ്ടു ഭരിച്ചിരുന്നു. (൫൧)

സ്വൎഗ്ഗം നശിച്ചുദുഗളീശനാകും
ജാലം തെളിത്തീ നൃവരൻസദസ്സിൽ
നിത്യാതിഥിത്വത്തെ വഹിച്ചനല്പം
ഭീത്യം തരാ മന്ന വസിച്ചിരുന്നു. (൫൨)

ജൂത്ഥാശയൻ കാസിമണ്ണൊരു പാരം
പ്രാൎത്ഥിക്കയാലീ നരപാലകന്മാർ
ജയിച്ചിട്ടും നൂതനവൈരമോടേ
ഗമിച്ചു താംല്ലേയകരേതെതിൎപ്പാൻ. (൫൩)

ജൂത്താന്തകന്മാവശനാകയാലേ
ല്പിതഗം നമാ മൊഹമ്മദ് ഷ്ഷമഭേലന്റ്
സ്വാത്ഥം നിനച്ചുതിഹ വീതിമാൎഗ്ഗം
പ്രാണഗ്ഗ പാൎത്താലിതു കൃത്യമെന്തോ? (൫൪)

പലപ്പൊഴും കൈയിലണഞ്ഞു വീണ്ടും
പൊയ്പ്പോയതായുള്ള വിശാലരാജ്യം
ചിരേപ്സിതം കൈവശമാക്കുവാനായ്
നിനച്ചു സംഘത്തൊടെതിൎത്തു ഭൂജൻ. (൫൫)

സ്വകീയസാമന്തവശംവദത്വം
നടിക്കുമഷ്ഷാലമചക്രവൎത്തി
തടസ്ഥനാനാവുമിഹ ഭ്രമം പോൽ
ഗമിച്ചു ദൈവാഹിനിയാൽ പ്രസന്നൻ. (൫൬)

നിനച്ചിരിക്കാത്ത സമാകുലത്വം
ഭവിച്ചു ശൈഥില്യമിയന്നു പാരം
വസിച്ചിട്ടുന്ന രിപുവെന്ന വൃത്തം
ഗ്രഹിച്ചിവൻ ഹന്ത! തരത്തിനൊത്ത. (൫൭)

ഉടൻ ഗമിപ്പിച്ചു സമാകലിതാ
സ്ത്രം നിരന്നുള്ള ബലങ്ങളോടേ
പട്ടാളമേറീടിന സംഘനേതാ-
വട്ടള്ളു മൺറോ ടിപ്പുവോടെതിൎത്തു. (൯൧)

ഉൾക്കാമ്പിലുൽക്കൃഷ്ടകൗശലത്താൽ
ദുഷ്ടന്റെ സൈന്യത്രയമന്നു തെറ്റിച്ച
വെല്ലൂർപുരത്തിൻനികടത്തിൽ വെച്ചി-
ട്ടൊക്കെട്ട നേരിട്ടു സമാഗമിച്ചു. (൯൨)

വൈരം കലൎന്നാശു ജയാഗ്രഹത്താൽ
മൈസൂരം കടന്നേറവർ ചെയ്തു പോരിൽ
പീരങ്കിതൻ ഘോരതരാരവത്താൽ
പാരം കിടുങ്ങീ ബത ! ദിങ്മുഖാന്തം. (൯൩)

കൊഴിഞ്ഞു രക്തപ്പുഴ,—യാമഗന്ധാ
പടനം, ധൂമങ്ങളും നിറഞ്ഞു ഗഗനം,
ഇതിന്ന് ശസ്ത്രങ്ങളുണൎന്നു മേഘം
തകൎന്ന പാരം ബഹുഘോരഘോരം. (൯൪)

അഹന്തയഹന്ത ! വളൎന്നതല്പം
നിരന്തരം താണന്നു യാമകാലം
പരന്ന രോഷാലവർ ധൈൎയ്യമോടേ
പരസ്പരം സംപ്രഹരിച്ചു പാരം. (൯൫)

ഇത്ഥം രണത്തിങ്കലധികരായ് താൻ
വൎത്തിക്കുമാംഗ്ലേയകരിൽ ജയശ്രീ
സാമ്രാജ്യലക്ഷ്മീനികടത്തിൽ നിന്നും
ചെമ്മേ വരം മൂൎത്തി കണക്കണഞ്ഞു. (൯൬)

സാമന്തനാം പൂജനെ വിട്ടു വേഗാൽ
സംഘം ശ്രയിച്ചാനഥ ചക്രവൎത്തി ;
പരം മരിച്ചീടിന ഭൃത്യനെക്കാ-
ളുമാതി താൻ നല്ലവനാശ്രയിപ്പാൻ. (൯൭)

നരാധിപൻ തള്ളിയ പുത്രനൈലൻ
പരാധി പൂണ്ടാത്ത മതിലോലൻ
അരാതിസംപീഡനമേററ പാരം
ആതുരാതിരേകത്തൊടു മണ്ടി ദൂരം. (൯൮)

നൃപാവരെല്ലാം ജിതരായിവന്നു-
മഹീബാധയാവും സ്വവശത്തിലായി;
വരിച്ചിതാംഗ്ലേയജനത്തിലാഢ്യാ-
ഢ്യത്വപ്രദേശാധിപതിത്വമപ്പോൾ. (൯൯)

പണ്ടേമറെ നാൾ തള്ളിയതിന്റെ ശേഷം
വീണ്ടും മുദാ ഭാഗ്യനിധാനനാക്കി
സ്ഥാപിച്ചുവാണോരഹിതനായ വൃദ്ധൻ
ക്ഷീണിച്ചുടൻ കാലവശം ഗമിച്ചു. (൧൦൦)

അക്കാളിഘട്ടത്തിലെഴും സഭക്കാ-
രപ്പോൾ സമാലോചനചെയ്തു വേഗാൽ
തദംശ്യനായുള്ളൊരു ബാലനെത്താൻ
പ്രഭാവമേറുന്ന നരേശനാക്കി. (൧൦൧)

മാനിച്ചു സർവ്വോത്തമമാം നരാധി-
സ്ഥാനത്തിലേററം നൃപരെ ക്രമേണ
കരേറിടുമ്പോളധികാരമോരോ-
ന്നഹോ! തരം കണ്ടവർ കൈക്കലാക്കി. (൧൦൨)

എന്നല്ല: തൽസ്ഥാനമതിങ്കലാക്കീ-
ട്ടന്നാത്ത ഭൂപാലരിൽ നിന്നു നിത്യം
നന്നായ് ഗ്രഹിച്ചാരവർ നാണമെന്യേ-
യന്നാശു കൈക്കൂലിയുമൊട്ടനേകം. (൧൦൩)

ഇത്ഥം നൃപത്വത്തെ വിലയ്ക്കു നൽകീ-
ട്ടുള്ളം ഗതൃഷ്ണാവശരായനല്പം
വിത്തം സമാർജ്ജിച്ചു പരം നിജാത്മ,
നിത്യം നിനച്ചാങ്ങലയുന്നതന്നാൾ: (൧൦൪)

സംഘത്തിനുള്ളോരു ധനത്തിൽ നിന്നും
പ്രത്യേകമായ് വാണിജ്യസ്വത്തും
തുടങ്ങി നേരിട്ടവർ; തന്നിമിത്തം
കുറഞ്ഞു മെല്ലെന്നഥ മൂലവിത്തം. (൧൦൫)

ഉത്കർഷം ദേശജയപ്രതാപം
വർദ്ധിച്ചിടുംതോറുമനന്തമേവം
മത്താകുലമായീടുന്ന ഭാഗികൾക്കു-
ലാഭേതരമാമാദായങ്ങൾ കുറഞ്ഞുവന്നു. (൧൦൬)

ഇംഗ്ലണ്ടിൽ വാഴുന്ന വിനേതൃവൃന്ദം
ഗ്രഹിച്ചുടൻ വാസ്തവമേവമെല്ലാം
സംഘത്തിനുണ്ടായൊരു സങ്കടത്തെ-
ത്തീർത്തിടുവാൻ വേണ്ടവയൊക്കെ ചെയ്തു. (൧൦൭)

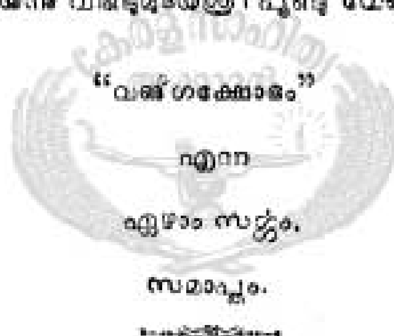
അന്നാളവർ സമാർജ്ജിതമാം പ്രതാപം
നന്നായ് ധരിച്ചങ്ങനെ പാർലമെന്റിൽ
സാമാജികത്വം സഹസാ വഹിച്ചു
കാമം പ്രഭുത്വത്തോടു വാണിരുന്നു. (൧൦൮)

എന്നാകിലും നാട്ടിലൊടീയപേക്ഷ-
യന്നാദരിച്ചിട്ടവർ മോദപൂർവ്വം
കൊടുത്തതായോരധികാരമൊക്കെ
വഹിച്ചുടൻ മെല്ലവെ തിരിച്ചു വീണ്ടും. (൧൦൯)

രണ്ടാമതിച്ചീട്ടിൽ വിഭാഗമുണ്ടാം
സന്ധ്യാദികൾക്കെന്നായതൊന്നു കാര്യം
സൈന്യാധിപത്യത്തോടു കൂടി വസ്തു-
ക്കൾക്കിപ്രാവും മെല്ലവിടെ തന്നെ നൽകി. (൧൧൦)

ഇത്ഥം ശൈത്യവശ ചെന്ന പോരിലധികം മട്ടിക്കയാലെത്രയും
ത്രസ്തൻ കേരളയിൽ വെച്ചു രോമഖിലരോടും സൈന്യങ്ങളോടും (ജവാൽ
കത്തിച്ചേറ്ററമതിന്നുവെങ്കിലുമഹോ! വീണ്ടും മടങ്ങീനതും-
ന്നത്തിജ്ജകരൈലനന്ദനതിപാദത്താർ തന്നെ കൈകൂപ്പി നാൻ, (൮൮)

ഇംഗാളം വിലസുമനന്തൻകലവിഹാരാദിപ്രദേശങ്ങളും
ഗംഗാവാരിതരംഗസുന്ദരതരങ്ങളംഗിയും കേറ്റിട്ടും
വംഗാനന്ത ചിരാൽ പ്രവാസമതിൽ നിന്നെത്തും വരൻ ശൈത്യവൃതൻ-
സംഗാനന്ദമിയന്ന വിഷ്ണുമയശ്രീ പൂണ്ടു മേണ്ടുംവിധം. (൮൯)

“വങ്ഗക്ഷോഭം”

എന്ന

ഏഴാം സർഗ്ഗം.

സമാപ്തം.

എട്ടാം സർഗ്ഗം.

മുന്നേയിൽദ്ധ്വരതണി പരിശ്രമയാങ്ഗലന്മാരെ മോദം
ചിന്തിപ്പാന്യങ്ങളെവി വരിച്ചീടിനാളുദ്വരാഗം;
എന്നാലും പിന്നവളെയൊരു നൽപ്പുകമൻ നൽകിയാൽ (ന-
ന്നെന്നാലോചിച്ചുവലമുദാസീനരായ് തടങ്ങ വാണു. (൧)

സ്വല്പം കാലം പരമവരനൂയോഹാരാജ്യർഷി മോദം-
ലപ്പിച്ചെന്നുള്ളതു, കതിരിയാലത്ര പാണിഗ്രഹത്തിൽ
ഗന്ധർവ്വേന്ദ്രിപ്രഭവവിബുധന്മാർ മംഗല്യഭാരം
സന്ധിപ്പിച്ചീടാൻനലമൊടു കൊടുക്കുന്നപോൽ തന്മനായായി. (൨)

വീരന്മാരായ് വരുത വഴിപോലമന്ത്രാമഗ്ലേയരന്നാമെ
'ചാതുശ്രീയാമിവരുത്തമനോദം യതോഷം ഗ്രഹിപ്പാൻ
ആരംഭിച്ചീടണം,—മിത്രം ശ്രേഷ്ഠം കാല' മെന്നുള്ളിലോർത്താർ;
പൌരമോഹിത്യം പരിചിതനാടതിൽ ദൈവ്യുമങ്ങാചരിച്ചു. (൩)

മന്ത്രന്തികൾ ബ്രൂഹസ്പതിനായ് ശ്രേഷ്ഠമായിട്ടമഞ്ജ-
ന്നേതും ദൈവ്യിൻവചനമനമോയിച്ചുടൻ മെച്ചമോടേ
രാജാധീശർ തമന വിധിപോൽ നൽകി ന്നോകശ്രീ-
രാജ്യാർകാര്യീകലിതയവളെ ദൈപ്പസംഘത്തിനായി. (൪)

സാമ്രാജ്യശ്രീ സകലുകമണന്ദൈവ്യന്നുരത്നംവെമപ്പോൾ
സമ്യക് ശോഭിച്ചിതു ഹരികലാവാപ്പ്നാം രാലവൻ പോൽ;
തന്മാഹാത്മ്യപ്രശമനവരാൽ ശ്രീപനാം ശാന്തനായി-
ട്ടുന്മേഷം പോയ് ശ്രീപതിസമമഹന്ത! മീനതൈമന്ത്. (൫)

ദൈവ്യവരാരോപുരവുമിഷ്ടംപാലല്യഹായോദ്ദേകി-
'ക്കാലംതോറും കരവുമിഹ ഞാൻ തന്നിടാ'മെന്നു ചൊല്ലി
മോദം ചേർന്നീടിന മൃഗഗന്ധമഹിവല്ലഭൻതന്നെയേളം
ലേഖം ശ്രീമാതഥ നിജപുരത്തിങ്കലേക്കായയച്ചു. (൬)

ദൈവീശ്രീ കണ്ടതിഭയമൊടേ കൊന്നലോപ്പീടുന്നാളന്
ഭവരം കൈവിട്ടതിവിനയമാനന്ദനായ്. ഷ്വമൈലൻ;
കാരുണ്യം പൂണ്ടവര മഹിതനാം ദൈവ്യ,-വൻ മുൻപിലപ്പോൾ
ഭൈസ്വരം ശ്രീമദേണോമിഹ ചെയ്യുട്ടേയെന്നാജ്ഞ ചെയ്തു. (൭)

ഏവം തോറലുള്ളിന്നുപതയേയും വിട്ടയച്ചിട്ടു പിന്നീ-
ടാ ബംഗശാസനതിൽ നളാവകയേഴും ബാലനോടും
ചേരമെ നീക്കിസ്സുദ്ധമൊട്ടുതുന്നാമേകിട്ടു രാജ്യം
സമ്രാട്ധർമ്മം സപദിമഥ ചേർപ്പിട്ടിനാൻ ദൈവ്യവീരൻ. (൮)

വാണിജ്യം താൻ കരുതിയൊരുകൊണ്ടിഹ നിജനാട്ടിൽനിന്ന്യാ-
ക്കൊണ്ടിങ്ങാഗം സമധിഗതമായുള്ളൊരീയല്പസംഘം
ചേണാർന്നിട്ടും വ്യവസിതികളാൽ പ്രാജ്യമാം രാജ്യമേകം
ക്ഷീണത്വം വിട്ടിഹ ബത! നിജാധീനമായ് തീർത്തുവല്ലോ. (൯)

പാരം ലോഭമെന്നേറ്റു മനവിട്ടും മന്ത്രിമാരെ പ്രജാ-
ളോരോരോ രാജാക്കളെയനുപദം നിർഭയം ചെയ്തുമേലും
ഈ രാജ്യത്തിൻനടവടി മുഴുക്കെയവനൊന്നായ് നടവാ-
ളോരോ സംഘാധിപന പൊതുകൃത്യഭാരം ചെയ്തുവന്നു. (൧൦)

സംഘം മുൻപു മുതലിഹ പരം സ്വല്പമാം വേതനം നി-
ശ്ശേഷം നൽകി നിജധുര വഹിക്കുന്നവർക്കെന്നമൂലം
തൻകാര്യം പാർത്തവരഥ പൃഥഗ്വാണിജം ചെയ്തു, വീതാ-
തങ്കം ശ്രീപതികളൊട്ടു കൈക്കൂലിയും വാങ്ങിവന്നു. (൧൧)

ഘോരം ദോഷം വരികിലുമിഹ സ്വാമികാര്യത്തി, ലസ്മത്-
കാര്യം സാധിക്കണമിതി ധരിക്കുന്നവരായതുമൂലം
മാറാതേവം പെരുകിയ ദുരാചാരമീയാംഗലേയ-
ന്മാർതൻകാര്യാലയതതികളിൽ ദോഷമൊട്ടു പെരുത്തു. (൧൨)

ആലോചിച്ചിങ്ങൊഴിവുചിതമാം ശമ്പളം നിശ്ചയിച്ചി-
ട്ടാ ലോകർക്കുള്ള ഗിമതി നിഷേധിച്ചിതക്ലൈവു വേഗാൽ;
മേലാലേവം ദുരിതമിഹ ചെയ്തീടുകില്ലെന്ന ശപഥം
ചാലേ നേരിട്ടവനെഴുതിവെപ്പിക്കയും ചെയ്തു വീരൻ. (൧൩)

മുട്ടാതേവം ചിരമതിതരാം രാജ്യദോഷങ്ങളാം ചെള്ളും
മുട്ടാളന്മാരുടെ മദഭരം സർവ്വവും തീർത്ത ശേഷം
പട്ടാളത്തിൻനടവടി വിശോധിപ്പതിന്നായി വട്ടം
കൂട്ടാതേറ്റം നിപുണമതിയാമായവൻ നിശ്ചയിച്ചു. (൧൪)

പോരിന്നൊപ്പിട്ടിടുമാത്ര ഭടശ്രേണികൾക്കൊക്കെ മുൻപേ
പാരം മോദാൽക്കമ്പനിയതുമതാം വേതനം നൽകിവന്നു;
പോരില്ലാതില്ലാക്കെപ്പൊഴുതുമെന്നുള്ള കാലത്തിലേവം
കാരുണ്യം ചെയ്യുന്നതിനു കഴിവില്ലെന്നവൻ നിശ്ചയിച്ചു. (൧൫)

ഇത്ഥം ധാർഷ്ട്യത്തോടു കഠിനമാമപ്രിയം ചെയ്തുകിലും
മറ്റും രോഷാകലിതരയോടെതിർക്കാരമുണ്ടാക്കുവാനായ്
ഉദ്യോഗിച്ചിട്ടുകിന്ന ജനതയെ ക്ലൈവു നേരി-
ട്ടുഗ്രം ശിക്ഷാവിധി സപദി ചെയ്തിട്ടവൻ ശാന്തരാക്കി. (൭൬)

ക്ലൈവീവണ്ണം പെരുതുവിയപരിശ്രാമസംഭാരണത്താൽ
കൈവന്നീടും ഭൂമഖിലവും തീർത്തു സാമർത്ഥ്യമോടേ
താവും നീത്യാ നലമൊടു നിയന്ത്രിച്ചു ഭൃത്യോചിതകൃത്യം
താവൽ കൌതുകഫലമൊടു ഭരിച്ചീടിനാൻ വംഗരാജ്യം. (൭൭)

സാധിച്ചേവം സപദി, പല നൂറാണ്ടിനാലും നടത്താൻ
സാധിക്കാത്തുള്ളതു നിജഗുണം സാദ്ധ്യമാം വത്സരത്താൽ,
സാദരം ലേശോത്തരവസതിയാലന്ന്, തൻമാതൃഭൂത്-
സാരൻ കൈവിട്ടഥ നിജഗൃഹത്തിങ്കലേയ്ക്കായ് തിരിച്ചു. (൭൮)

ദുർമ്മാനത്താൽ വട്ടവിവതിതിൽ തൃക്കരനായ്, ഇതൃതില്ലു-
ത്താരാത്മ്യം സംഘം പുനരഥ ഗൃഹസ്ഥാവസ്ഥനായ് ഭൂദേശ
ഉയർന്നീടുകിന്ന തരുണനാം ക്ലൈവു കാലക്രമത്താ-
ലിത്ര്യത്താലും വലിയ പദവിക്കസ്പദീഭൂതനായി! (൭൯)

യാതൊരാരെന്നറാം സ്ഫുടമിഹ ജനം ഹന്ത! നിസ്സാരമാണെ-
ന്നോതുന്നു,—ൻപോടതിനെയഖിലാൽ കൃഷ്ണമാക്കുന്ന ദൈവം
മാലിന്യം ചേർന്നിട്ടതൊരു കരിക്കട്ട താൻ പോകവേ-
ത്താലത്യുജ്ജ്വല വിലസിടും വൈരമാകുന്നതല്ലോ. (൮൦)

ആരോടതിൻവ്യതിയഥ സുരാജാധ്യനാം ഭൂമിപാൽത്തൻ-
നീക്കം, പോരാളിന്നാത മുഗളമഹീശന്റെയക്കീഴടക്കം,
മുഷ്ക്കരാരാകിയ സചിവർതൻ യന്ത്രണം, തന്ത്രപാളീ-
സംസ്കാരം താനിങ്ങുകളിവനല്ലാതെയാരത്രേ ചെയ്വു? (൮൧)

വംഗത്തിങ്കൽ ദ്രുതമപിടലീപകസംഘടനത്താൽ
ആംഗലം പൂർവ്വികരിമരികളെയൊന്നായ് ഭക്ഷണന്മാർ
ഗേഹം പ്രാപിച്ചതു ഇവനാനേകിനാൻ ഗ്രന്ഥമാതിരി-
വൃഹം, സിംഹത്തിന്റെ സടകളിൽ ചേർന്ന മംഗലം പോലെ
(൮൨

ഭൈവർ ദ്വിജാതി പാരമ്പര്യമനിച്ചുകിലും നവിഷ്ടനാം-
തതിൽ ഗൗരവം വിലസിന ചിത്രതാരങ്ങളാൽ ത്രാതനായി
ധീരൻ ധീസ്ഥാപിതധനചയം കൊണ്ടു കൈകൊണ്ടു സൗഭാഗ്യം
പാരം ശാസ്ത്രാഗ്രഹത്തിൽ നയിച്ചീടിനാനന്ത്യകാലം. (൨൩)

ഏവം ശൈലവിൻവിരഹമുള്ളവരെയങ്കിലും രാജ്യതന്ത്ര-
ശ്രീ വന്നതിൽ ക്ഷതിരഹിതയായ് നിന്നിതങ്ങൊട്ടു കാലം;
ദീപിച്ചീടും ദിനപതി മറഞ്ഞീടിലും തൽക്ഷണത്തിൽ
പ്രാപിക്കുന്നില്ലിഹ ഉഷഃപരിധാപ്യമാം ധ്വാന്തജാലം. (൨൪)

ആലോചിച്ചിട്ടുലഹചിതരായ് പൂജ്യനാം ശൈലവ്യ രാജ്യ-
ശ്രീ ലേശംപിക്കാസ്ഥതിന നിയമിച്ചുള്ള ചട്ടങ്ങളെല്ലാം
ആലോലതാം ധനമതിലെഴും മന്ത്രിമാർ നീചകൃത്യ-
ത്താലാരേനായ് പുനരിഹ സമുല്ലംഘനം ചെയ്തു കാമം. (൨൫)

ധർമ്മം പാലിക്കുക കരഗണാ വാങ്ങുകെന്നേവമോരോ
കർമ്മം ചെയ്യാനധികൃതി ലഭിച്ചുള്ള താൽപ്പര്യരായോർ
നർമ്മാർമ്മം പ്രജകളെ നിപീഡിച്ചു കൈക്കൂലിയായി-
ട്ടീഷൽ കൈക്കൂലിയെന്നാ കലയതിൽ വൈചക്ഷണ്യമാർന്നു

മേകി. (൨൬)

സംഘത്തിൻകീഴിവിടെ മതവിട്ടന്നാളൊംപ്പേരായവരോയോർ
സാമ്യം സമ്യം ചയമിതിപലം കേവലം മുഴുവെച്ചു;
ഇത്ഥം കാര്യങ്ങളുടെ ഭരണം തന്നെ രണ്ടായതുലം
ഉത്താക്കലേശം ബത! ഉതജനങ്ങൾക്കുണ്ടായി രോഷം. (൨൭)

രോഷാന്ധതയിൽ ഫലമപിലാവും ധൂർത്തർ തട്ടിപ്പറിച്ചി-
ട്ടാഹന്തോരെച്ചും പ്രജകൾ ഗതിയില്ലാതെ പാരം വലഞ്ഞു;
നാഥന്മാരെ പലിശ മുതലിനെന്നാതപോലെതട്ടിടാതെ-
ട്ടാതങ്കം പൂണ്ടിതു വിഷയകാര്യത്തിനാലും നിതാന്തം. (൨൮)

എന്നാലേവം പ്രജകളെ നിപീഡിച്ചു നിത്യം സ്വകാര്യ-
ത്തിന്നാർജ്ജിച്ചുള്ളവധി ധനശ്രേണി, ഔദ്ധത്യമേറാം
അന്നാളന്നാരിയധികൃതജനത്തിന്റെയാശാതിരേകം
നന്നായ് പൂരിച്ചിതു സഗരലോകത്തിനെന്നപോലെ. (൨൯)

നാനാസസ്യാവലി വിളവതാണെങ്കിലും വംഗദേശ
ത്താനം വർദ്ധിച്ചോരു വിധിവിരോധത്തിനാലെന്നവണ്ണം
ദീനത്വം ചേർന്നഖിലജനവും സന്തപിച്ചീടുമാറ-
ന്നൂനം ഘോരം പുനരരിയ ദുർഭിക്ഷമാവിർഭവിച്ചു. (൩൦)

ക്ഷാമം വന്നുള്ളോരവശതയിലും ഹന്ത! നിഷ്ഠുരന്മാർ
സംഘവ്യാപാരികളൊരു ലവം ഭൂതകാരുണ്യമെന്യേ,
വർദ്ധിച്ചീടും വിലയധികമായ് മേല്ക്കുമേലെന്നു കണ്ടു-
ധാന്യവ്രാതം സകലമധികം ഗൂഢമായ് സംഭരിച്ചു. (൩൧)

വൃത്തം ബോധിച്ചിതുമഥ വിനേതാക്കൾ ദുർവൃത്തരാകും
ഭൃത്യന്മാർതൻഗതിയിഹ നിയന്ത്രിപ്പതിന്നാസ്ഥയോടെ
അസ്സാശങ്കം നിശിതമതിയായ് വീരനായോരു വാറൻ-
ഹേസ്റ്റിങ്സ് സാകം നിപുണനുടനേ വംഗമന്ത്രിത്വമേകി. (൩൨)

യാവൻ പൂർവ്വം വിവിധമധികാരങ്ങളേറ്റിട്ടു സത്ഭൃ-
സേവിച്ചന്തിമമുതനായം പൂണ്ടു സർവ്വാധിപത്യം;
യാവൻതന്നെ ബ്രിട്ടനൊടു പുരാ ജന്മദേശം സ്വരാജൻ
സേവിപ്പിച്ചാൻ തദനു സഹസാ കാസിമാഖ്യാപണത്തിൽ. (൩൩)

യാവൻ, മുൻപേ സമയത്തിൽ, നന്ദകുമാരനെതിർക്കാനമേയ-
ന്നാവിഷ്കാരമിഹ മഹാൻ ക്ലൈവു ചിന്തിച്ചു കാലം
താവും ധൈര്യത്തൊടു സമരമൊന്നത്ര കർത്തവ്യമെന്നായ്
മേവും ക്രൗര്യത്തെയനുസരിച്ചതിന്നാൻ വീതശങ്കം. (൩൪)

പൂർവ്വം ശുദ്ധസ്ഥിതിയഖിലവും മീരകാസിം നിരത്താൻ
ഭാവിച്ചുള്ളോരവസരമതിൽ, കാളിഘട്ടാലയത്തിൽ
മേവീടുന്നോർ പലരുമതു നന്നല്ലയെന്നോതിടുമ്പോൾ
യാവൻ വിശ്വാസമൊരുചിതം തന്നെയാണെന്നു ചൊന്നാൻ. (൩൫)

ഇത്ഥം നാനാവിധപരിചയം ഭാരതത്തിങ്കലാർന്നോ-
രുത്തുംഗന്മാരവരഥ നിജസ്വാമിമാർക്കേകപൂർവ്വം
മത്താലേകിട്ടുള്ളധികൃതി ലഭിച്ചിട്ടു വംഗാധിപത്യം
ക്രിസ്തീയാബ്ദം പുനരെഴുപതും രണ്ടുമായപ്പോളന്നു. (൩൬)

പൂൎവ്വം ഐക്യവാം പട്ടവിധ വിശേഷേണ രാജ്യം നവീനം
സ്ഥാപിച്ചപ്പോഴും പ്രകൃതിഹിതരാമാക്കന്മാരായ് വന്നുള്ളൊരു
സൎവ്വം തന്ത്രം സപദി പരിവൎത്തിപ്പതിൽ ശങ്കപൂണ്ടെ-
ക്കാലത്തിങ്കലാരും നിയമമൊന്നുമേ ചെയ്തതില്ല. (൩൭)

ഒട്ടേറെരാജ്യത്തോളവു ശിഥിലശാസനങ്ങളായ് മന്ത്രിമാർതൻ-
ദൌരാത്മ്യത്താൽ ദിനമനു ദുഷിച്ചീടവേ, പാരവശ്യാൽ
ഘോരോ മൊണ്ടങ്ങളുമ്പത്തുകളിൽ ചേൎത്തു നീതിപ്രഭാവം
പൂരിപ്പിക്കുന്നതിനഥ തുനിഞ്ഞീടിനാൻ വാരണാഖ്യൻ. (൩൮)

ഭൎത്താവാമയോദ്ധ്യവനിഹ നരാവായ് വസിച്ചീടുമൊരു ശ്രീ-
മൽതാവിനാളധികൃതി നിഷേധിച്ചു നിശ്ശേഷമായ് താൻ
തൽസ്ഥാനത്തിൽ ചതുരതയോടെ വെച്ചു സംഘത്തെ, വാഗ്മി
സംസ്ഥാനം തൽപ്രതിപുരുഷനായ് സ്ഥാപിച്ചിനാം രചിച്ചു. (൩൯)

ചാലേ കച്ചേരികളുളിലവും മുഖ്യമെത്തിങ്കൽ നിന്നാ-
ക്കാലേ മാററിപ്പല നവപരിഷ്കാരസംരംഭങ്ങളാലേ
ചേലേറീടുംവിധമഥ മഹാവീരനായോരവൻ തൻ-
മൂലസ്ഥാനസ്ഥിതിയുമയോരക്കൊല്ലിയന്ത്രത്തിലാക്കി. (൪൦)

സാക്ഷാൽ ശ്രസപാഠികളിഹ ജമീന്ദാർകളും രാജ്യത്തിലെങ്ങും
ശിക്ഷാരക്ഷാവിധിയിലധികാരത്തെ മുന്നം വഹിച്ചോർ;
സ്വത്ത്വാത്മാവാമവനതിയ രസൈകശ്ശീലനത്തിനായി
പ്രത്യേകം താൻ സചിവരെയതിനാക്കിനാനാക്കമോടെ. (൪൧)

ഒട്ടേറെയെന്നാവും പ്രജകളുടെ സംരക്ഷണത്തിങ്കലേറം
കറ്റം തീൎക്കിസ്സകലവുമവൻ ചാതുസംസ്കാരമേകി
മാറ്റും കൃത്യപ്രകരമധികാരസ്ഥരെക്കൊണ്ടു ചെയ്തി-
ച്ചുററം കൈവിട്ടൊരു നൃപജാലം നീതിപൂൎവ്വം വളൎത്തി. (൪൨)

അന്യായാൽപ്പം കരണിക നിഷേധിച്ചു സൽക്കീൎത്തി ശുല്ക-
ത്തിന്നായ് നൽകിസ്സചിവരെ നിയന്ത്രിച്ചു വേണ്ടുന്നവണ്ണം
ഹിന്ദുക്കൾക്കും മതഹതി തുലൂഷ്ക്കൎക്കുമെന്നാതെ സംസ്കാ-
രൌന്നത്യം ചേൎന്നവികലതയും ധൎമ്മശാസ്ത്രത്തിനേകി. (൪൩)

നാനാഭവം നവനിയമസ്ഥാപനത്താലവൻതാ-
നന്നാലോചിച്ചൊരു ഫലഗണം പൂർണ്ണമായ് സംഭവിച്ചു;
എന്നാൽ വൈരംവിടമിവനൊടുള്ളോരമോചാപീതി-
കന്യാമൃത്യം ചിലരിഹ സമാരോപണംചെയ്തിതപ്പോൾ. (൩൮)

രാജ്യം വിസ്താരിതമിനിയും, തന്ത്രവും മാററിയെല്ലാം,
തെളിച്ചില്ലാ പ്രജകളിനിയും, ശക്തി പേർത്തിന്നിയില്ലാ;
ഇക്കാലത്തിൽ പ്രബലനൃപനാം ഷ്ലെണാർഡിച്ചു സാഹ്യം
ശീഘ്രം നൽകി, വിഷയങ്ങളെഭാഷണാരം നോക്കില പോരും. (൩൯)

രട്ടും ക്രൂസാതപ്രചപരനാം ഷാലമൻ രജൈപ്പുസംഘം
വിട്ടിട്ടേറം മലമൊടു മഹാരാജ്യേിൽ ചെന്നുകൂടി;
പെട്ടെന്നപ്പോൾ നിപുണമതിയാം വാരണൻ സന്ധിഭേദം
ഷണ്ണൻ കണ്ടിട്ടവനെ കരം വാരണംചെയ്തു ധീരം. (൪൦)

മാനം കൈകൊണ്ടവനിഹ, കൊട്ടുണ്ടുള്ള കൊരാപ്രയാസം-
ഹാനം ചോരം നഗരജനവും വീരിമാൻ വിണ്ടെടുത്തു
ന്യൂനം കോശം നിറവതിനടൻ, നൽഫലം നൽകിടാതെ-
നാനന്ദത്തോടരുളിയ സഭാ കോസലേശന നൽകി. (൪൧)

എന്നല്ലന്നാൾ നൃപന വിഷയാനന്തരതോപനിമിത്തം
ചിന്തം വൈരത്തിന വിഷയമാം ഭോഷിമനാരെയെല്ലാം
നന്നായ് ഹിംസിപ്പതിനവനയച്ചീടിനാനന്ദസാ തൻ-
സൈന്യവ്രാതങ്ങളെയുചിതമാം ഫേളവില്ലാതെ തന്നെ. (൪൨)

പുഷ്ടം വിസ്താതിശയമിയലും കൈപ്പുരോടുള്ള പോരിൽ
സ്പഷ്ടം തോററു വശതയെഴും ഭോഷിമർക്കുള്ള വിത്തം
കഷ്ടം! കേറിസ്സകലവുമടൻ വേണമപോൽ കൊള്ളയിട്ടാർ
ദുഷ്ടന്മാരായ് ജയവിനനമാവിൻെറയസൈന്യസൈനികന്മാർ. (൪൩)

ഏവം ദുശ്ചേഷ്ടിതമിവർ കടന്നിന്ദ്യയിൽ ചെയ്തതെല്ലാം
ഭേദിപ്പാനസ്ഥിതിയുടനിംഗ്ലണ്ടിലെപ്പാർലമെൻറിൽ
ന്യായസ്ഥന്മാർമണികരം വഴിപോൽ ചേർന്ന ശക്തിവ്യവസ്ഥ
ത്തായിട്ടുള്ളോരരിയ കരണം സദ്യമായ് നിശ്ചയിച്ചു. (൪൪)

ഏവം പുത്രൻകരണമതിനാൽ, വംശത്രാവിനതായ്
സർവ്വാധീശാവധിതി, യതിനെഴും ശക്തിയോ, ഭ്രൂപക്ഷം
സ്ഥാപിച്ചീടും വിധിയനുസരിക്കേണ്ടതാം കർമ്മസംസ-
ത്തികൾ പ്രാപിച്ചില്ല ; പുനരതിൻസാധനായോ, നവൻ താൻ.
(൩൧)

എന്നല്ലല്ലാവനമൊരേയവസ്ഥാനമാ, യത്ര, മന്ത്രാ-
വിന്നും നിസ്സംശയമനുസരിക്കേണ്ടതായ്, വേണ്ട മാക്ക്യം
ചിന്നും ന്യായാധിപമണികൾ നാലുള്ളതായ് മൂലദേശം-
തന്നിൽ സ്ഥാപിക്കണമൊരു സമിതികാർത്തമെന്നായ് വിധിച്ചു.
(൩൨)

ഇത്ഥം നവ്യം നിയമമനരോധിച്ചുതൻ വാരണാഖ്യൻ
ഹേസ്റ്റിംഗ്സ് താൻ പ്രഥമനധികർത്താവതായിച്ചമഞ്ഞു ;
പുത്തൻന്യായാധിപസഭയതിൽ പിന്നെ നീതിജ്ഞലോക-
ശ്രേഷ്ഠൻസ്തബ്ധം കലശലിലിജായിമ്പിയും മുൻപനായാൻ. (൩൩)

ബോധിച്ചീടും സമിതിയിലധികർത്താവുതൻകൃത്യമെല്ലാം
ശോധിച്ചീടാനധികൃതി ലഭിച്ചീലവെ കർമ്മസാലം
ഏധിച്ചീടും നിജബലവശാൽ വാരണൻതന്നെയേറാം
ബാധിച്ചന്നാളനിശമതിലായ് നിന്നു മാത്സര്യമോടെ. (൩൪)

ഫ്രാൻസീസായീടിന വിമതസഭ്യന്റെ പക്ഷത്തു ചെന്നി-
ട്ടിസ്സംസ്തപ്പോഴതിനെ സഹിച്ചില്ല ഭൂജന്റെ സഖ്യം;
എന്നല്ലേറാം ശാഠ്യമൊടവൻതന്റെ ഡർബാറിൽ നിന്നും
പോന്നീടാനായ് നിജപുത്രക്ഷേത്രാശങ്കയും ചെയ്തുവല്ലോ. (൩൫)

പിന്നെഷ്ഷ്യജൻ സപദി പരലോകം ഗമിച്ചോരു ശേഷം
ചിന്നും നാനായോനമവനെഴും മേത്ത്യമാരൊന്നുമൂലം
ഒന്നും കിട്ടാതവിടെയധമർക്കുതാഴുന്ന പുത്രൻ-
തന്നോടേറാതിവനെ പിതാവിൻകരം വീട്ടുവാനായ്. (൩൬)

സാമന്തോർവീപതികൾ പരിപാലിപ്പതായ്, കപ്പമപ്പോൾ
സാരം ലക്ഷദ്വയമിയലുമോന്നായിടും കാശിരാജ്യം
സംബന്ധിന്നായ് വിരവൊടു സമർപ്പിച്ചു നവ്യൻ നരാവും
താൻകൽ തങ്കീടിന കമ്പനി വീട്ടിനാൻ മിക്കവാറും. (൩൭)

ഏവം ശ്രീമദ്വിധിയെന്ത്യം സ്മരിക്കുന്ന മർത്ത്യ-
മാവിദ്ധ്രേയസ്സിനു ബത! വരാവുന്ന ദോഷം തടുപ്പാൻ
ആവിച്ചുന്നാളിൽ വിഹിതമാം വൃത്തി താൻ വർത്തമാന-
ശ്രേയസ്സിന്നും വിഹതി വരുവാൻ ഹേതുവായിട്ടു തീർന്നു. (൧൮)

ബന്ധത്തിൽ പെട്ടുലവരാരുമതിരിക്കെപ്പോൾ മഹാനിർ-
ബന്ധം ചെയ്തും സമയിതിലകപ്പെട്ടഹോ! പാരതന്ത്ര്യം
ഏറ്റം ഹസ്തിംഗസനുയുമന്നാണാ ചാപല്യമേറ്റം
പാപന്മാരാം ചിലരുമിഹ ബോധിച്ചു ബോധിച്ചുവല്ലോ. (൧൯)

സൌശീല്യത്തിന്നാ നിലയമെന്നാലുമന്നായവർകൾ
കൌശല്യത്താൽ മുഖരവർ വൃഥാ ദോഷമേറ്റുന്ന ചെയ്താർ;
മീണന്മാർതൻവിതഥവചനം വിശ്വസിച്ചാ വിപക്ഷ-
വ്രാതം സ്പഷ്ടം സഭയിലമിതം ശ്ലാഘിപ്പതിന്നും തുനിഞ്ഞു. (൨൦)

ദുഷ്ടന്മാരാമവരിലധികം നിഷ്ഠുരാകാരനേകൻ
ധൃഷ്ടൻ ശ്രീസഭേശയകനാം നന്ദകുമാരാഭിധാനൻ,
കഷ്ടം! വിത്തം പ്രതിഫലമിഹ സംപ്രത്തൻ ജഗന്നാ-
ന്നിഷ്ടപ്രാണപ്രണയിനിയിവരേകിനാളെന്നു ചൊല്ലി. (൨൧)

അക്കാലത്തിൽ ബത! ബലവാൻ കള്ളയോപ്പിട്ട കുറ്റം
സക്കാർ കണ്ടിട്ടഥ വിരവോടേ വിസ്തരിച്ചസ്സ്വശങ്കം
ദൃഷ്ടാന്തമുള്ളോരവനെയുടനേ ജഡ്ജിമാരേകകണ്ഠം
തൂക്കാനായ് ചെയ്യാത്ത വിധിയഥാനിയമം നിർവ്വഹിച്ചു. (൨൨)

അന്നാളാംഗ്ലേയകജനമനപ്പിച്ചതാണെങ്കിലും, ശ്രീ
ചിന്തും പണ്ടുള്ളോരു മുനിഗണം നിഷ്കൃഷിക്കാത്തതായി,
എന്നല്ലോർത്താൽ, ക്ഷിതിസുരനിലിങ്ങാച്ചുമായ് ചെയ്തതാമി-
ബ്ബന്ധം വൈദേശികരിലധികം രോഷമാരം വളർത്തി. (൨൩)

താൻ ചെയ്യുള്ളോരതിയ ദുരിതം ഗൂഢമാക്കീടുവാനായ്
വാണെഹിസ്റ്റോറം കഥയിതു പറഞ്ഞോട്ടുമെന്നോർക്കയാലേ
ചാപല്യത്താൽ ഹേസ്റ്റിങ്ങാധിപൻ തന്നെ ചെയ്യിച്ചതാണെ-
ന്നജ്ഞാതന്മാരും ജനങ്ങളിന്നെ ദൂഷണം വാക്കതെ. (൨൪)

ഓർത്താൽ വസ്തുസ്ഥിതി യിവിടെയെന്താകിലും ക്രൂരമായ് ട-
ട്ടേറ്റുള്ളോരീ വിധിയുടെ വലിപ്പത്തിനാലന്ന കാലം
തെറ്റിപ്പോയ്ത്തന്നുടെ ചിരിയമാം മുകന്നംതന്നെ ചൊല്ലി-
ട്ടാൽത്തിട്ടനപ്പരിഷകാം ഭയം പൂണ്ട മിണ്ടാതെയായി. (൰൮)

കാലം ചൊറിഞ്ഞമന കഴിയവേ കാമസംസേത്തിൽ വൈരം
കോലും സാമാജികരുടെപക്ഷം ഹന്ത! പാരം കുറഞ്ഞു;
ആലംബിപ്പാൻ ബലവിലസിതം ഭംഗമേറ്റാവു, മന്ദം
ജാലം ഗാഢം ഗ്രഹണപരിനിർമ്മുക്തനാം ഭാസ്കരൻ പോൽ.
(൰൯)

കഷ്ടാഭ്രത്തിൽ പുനരപി മനോം വാഴ്ചയാൽ ജാതമാകും
മന്ദാരത്തിൻകുറവത നികത്തിട്ടവാനേഷ വീരൻ
അന്നാഷ്ട്രജാതമഴനുപതിയാൽ മന്ത്രമാം കാശി പാലി-
ക്കന്നോതവീപതിമയൊട്ടു ധനം വാങ്ങുവാനാശ്രമിച്ചു. (൨൰)

താനിച്ഛിച്ചീടിന ധനമവൻ നൽകുവാനന്ന് മന്യം
കാണിച്ചെന്നാളുതിലിവനതി ക്രൂദ്ധനായി സൈന്യം
പ്രാപിച്ചുതന്നഗരം മെതിരിട്ടോരു പൊരലുജ്വലത്തെ-
ച്ചേർപ്പിച്ചെല്ലാമനവുമിഹ നിർവിഘ്നമായ് നിഘ്നമാക്കി. (൰൧)

ശ്ലാഘ്യന്മാർതൻ തനയനം, ഭീമൻ ചൊൽകയാമന്ത്രമതാത-
സ്ത്രീജാലം തട്ടിയതകളിൽ നിന്നാക്രമിച്ചിട്ട സർവം
പൂജാർഹതാം പരമിയലുമാംഗ്ലേയകൾക്കായി നൽകി
വ്യാജാപേതം നിജഗുണമഴിച്ചീടിനാനാടലെന്യേ. (൰൨)

സഭാജ്ഞന്മാർ സദസമനുമോദിക്കമാറിപ്പ്രകാരം
സാരാത്മാവാമവനുചിതമായ് ചെയ്ത ചേഷ്ടാവിശേഷം
പാരം സ്വഭാരസമൊട്ട തിലം താലമാക്കിച്ചമഷ്ട-
ണോരായുള്ളോർ ചിലരതുളിനാൽ ദോഷമന്വീക്ഷലെന്യേ.
(൰൩)

ഭാരം കൈവിട്ടിവനഥ ഗ്രഹം പ്രാപ്പനായോരുശേഷം
ധീരൻ ബലമാകിയ പുകഴം പെട്ടം വാമിയപ്പാർശ്വമെൻറിൽ
ചോരം ശ്രീമൽപ്രഭുസഭയിൽ വെച്ചുരുമുൻചൊന്ന കൃത്യം
പാരം നിവിച്ചിവനെയധികം മത്സരത്തോടെതിർത്തു. (൰൪)

ദൌസ്ഥ്യം ചേരാത്ത ധനികത്വത്തിങ്കൽ നിന്നും മറിച്ചും-
ച്ചിന്നും മേധാജ്വലിതകമലാൽകർഷമേറെ സ്വതത്താൽ
എന്നും മിന്നും പ്രഭുതാവിലാസത്തിനും നിസ്തുലഗൌല-
ത്തിന്നും മൂലം ഹന്ത ! മലിനമായേർപ്പെടാ മിക്കവാറും. (൨൮)

നിർമ്മാണോന്നതമെഴുതികൊണ്ട വസ്തു ശോഭിച്ചുവെന്നാൽ
തന്മൂലത്തിൻമലിനത ഗണിക്കുന്നതാരിന്നു പാരിൽ ?
വിൺമീക്കുന്നോരൃഷിയുടെ മലം കൊണ്ടു പട്ടാംബരത്തിൽ,
സമ്മോദത്താൽ നൃപന്മതികൾ പ്രസ്ഥാനം ചാർത്തിടുന്നു. (൨൯)

മെല്ലും ശത്രുപ്രകരമധിമം വീഴ്ത്തിയകെട്ടുവു കൈകൊ-
ണ്ടലത്തിക്കേടാരിപ്പെട്ടത മഹിതമാം ഭാരതോർവീതലത്തിൽ
ആസ്തിക്യവും പടയെടുത്തീടും നവ്യമാം രാജ്യബീജം
ഹേസ്റ്റിംഗ്സ് താനിഹ ഹന്ത ! വിതച്ചീടിനാൻ വേണ്ടവണ്ണം.
(൩൦)

ഇത്ഥം ദൂരസ്ഥലത്തിൽ വസിക്കുന്ന സംഘത്തിനെപ്പോഴും
വഴിവിട്ടിടുന്നൊരു ബലമതും കണ്ടതിൻ രക്ഷ ചെയ്വാൻ
ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടൊരു നിയമനം പുത്തനായ് പാർളമെൻറിൽ
പിറ്റാപ്രധാനൻ പടുമതി സമാസ്ഥാപകൻ ഭാരതമാക്കി. (൩൧)

സിദ്ധിച്ചോരക്കരണമതിനാൽ, മൂന്നു സാമാജികന്മാ-
രൊന്നുമ്മെല്ലാം വിനയനസമ്പ്രസ്ത, ത്രയപ്പോംഗലത്തിൽ,
ഷാഡ്ഗുണ്യത്തിൻവിമലവിനിയോഗത്തിനായുന്നതശ്രീ
വാഴ്ച്ചും സംയന്ത്രണസമേതം പുത്തനായേർപ്പെടുത്തി. (൩൨)

ഞ്ഞാളുണ്ടായതിനവയവീകൃതരാ;—യാവുപോൽ
നേരിട്ടാംഗ്ലേയകമ്പനിയാൽ തന്നെ നിർദ്ദേശ്യരത്രേ;
ഏവം സർവോന്നതകലതാ പാർളമെൻറിനു കീഴ്പ്പെ-
ട്ടിസ്സംഘത്തിന്നധിപതി പരാധീനനായ്ത്തീർന്നിതപ്പോൾ.
(൩൩)

സൈന്യാധീശാധിപതിയെയും, ധർമ്മകാര്യാധികാരം
ചേരും രണ്ടാളുകളെയുമുടൻ സഭ്യരായ് നിശ്ചയിച്ചു,
ഐക്യാധിക്യം ഹന്ത ! വിമതരിൽ സംഭവിക്കായ്കതിന്നായ്
ഹംഗേർഗർ തൻസമിതിയതിനും ചാരുസംസ്കാരമേകി. (൩൪)

മുമ്പാമന്ത്രങ്ങളിലവനു കീഴുള്ള മന്ത്രാകരം തന്നാൽ—
കൎമ്മം ചെയ്യുന്നതിലധ സഹായം ലഭിച്ചീടുവാനും.
ധൎമ്മം കൈവിട്ടതിക്രമം ചെയ്യാതെ മേവുന്നതിന്നും
ചെമ്മെ സംസത്തിന്നവിടെയും ചെറ്റു സംപൂൎത്തിയോടെ. (൨൬)

സ്വഛേശന്മാൎക്കളിലൊരുവനും ദ്രവ്യസംബന്ധമേതും
ചെയ്തീലല്ലാ നരപതിവ്യവഹാരങ്ങളൊന്നുമല്ലാ
അന്യന്മാരോടുചിതതരമാം ഹേതുവില്ലാതെതിൎപ്പം—
നാരംഭിച്ചീടുകയുമവനെന്നും നിശ്ചിതമായി. (൨൭)

സൌഖ്യം കൈവിട്ടതിമഹിതമാമാൎയ്യസിംഹാസനം താൻ
ശങ്കാപേതം ദൃഢമണവതിന്നായ് ത്തരം നോക്കി മേവും
ഇന്ദ്ര്യാലക്ഷ്മികളെപ്പൊഴുതിലീവണ്ണമുൾക്കമ്പമെവം
പീഡൻ ചെയ്തീടിന നിയമനം പീഠമായ് തന്നെ തീൎന്നു. (൨൮)

ഇത്ഥം കൈവന്ന രാജ്യം പ്രബലതരമതാട്ടാ—
പ്പിക്കവാൻ വേണ്ടി നിത്യം
പുത്രാൎത്ഥസംസ്കാരമേറ്റെന്നാളതിൽ നട—
ന്നീടവേ, കൈവശത്തിൽ
എന്തൊന്നുമുള്ളതെ ശിഷ്ടം ജനപദവുമട—
ക്കീടുവാനുള്ള നാനാ—
യുദ്ധശ്രീയാന്ന യത്നം സകലസതമമാ—
യന്യനാളേ നടന്നു. (൨൯)

“ രാജ്യതന്ത്രപ്രതിഷ്ഠാരം ”
എന്ന
എട്ടാം സൎഗ്ഗം
സമാപ്തം.

ഒൻപതാം സർഗ്ഗം

ശതകം പതിനേഴിലിങ്ങൊരുത്തൻ
പ്രഥിതക്ഷത്രകുലത്തിലുത്ഭവിച്ചു
ഗിരിജാവരജാതവീര്യസാരൻ
വിദിതൻ പണ്ടു ശിവാജിയെന്ന പേരായ്. (൧)

സമരപ്രിയനാമവൻ മഹാത്മാ
സഹജം സാഹസികത്വമാർന്നൊരാളാം
കരവീര്യഭരാസ്പദൻ കടന്നാ-
ഗ്ഗിരിദുർഗ്ഗങ്ങളെ ഹരിച്ചു ലീലയായ്ത്താൻ. (൨)

ഗിരിജാകരുണാകടാക്ഷമേറ്റി-
ട്ടുരുവീര്യം കലരുന്ന നീതിശാലി
തനയന്നു കവർന്നിതായവൻ ശ്രീ
തിരളും ബീജപുരാധിനാഥരാജ്യം. (൩)

അതിമാനുഷവിക്രമം കലർന്നാ-
മധികേശഷാഹി ശിവാജിയാം മഹാനാ
കുതുകാൽ സ്വജനങ്ങളെ കൊണ്ടുതന്നോർവ്വീ-
പതിയായിട്ടഭിഷിക്തനാകിയന്നാൾ. (൪)

ക്രമമന്നു വളർന്ന ശ്രീ ശ്രീ-
ക്രമശീലൻ വിജിഗീഷുവാമവങ്കൽ
പ്രമദാകുലയായ് വസിച്ചു നിത്യം
പ്രമദാ നവ്യവരാങ്കയെന്നവണ്ണം. (൫)

വലുതായ ഭുജാബലപ്രഭാവാൽ
മുഗളാധീശനെയും ഗണിച്ചിടാതെ
നിജവീര്യവശാൽ വശത്തിലാക്കി-
സ്സു മഹാരാഷ്ട്രമഹീതലം ഭരിച്ചു. (൬)

മികവോടു കുലാപുരപൂർണ്ണാദ്യം
സ്വകൃതം കൊണ്ടു വശീകരിച്ചു വാനിൽ
വിഹരിപ്പതിനെന്നപോലവൻ പോ-
യളവേ തന്മഹി ശത്രുഭോജ്യയായി. (൭)

പുരവാസികൾ ഭൂപനായ് വരിച്ചു-
ള്ളൊരു ശംഭാജി തദീയപുത്രനാം
മുഗളേശ്വരരാക്രമത്തിൽ നിന്നും
മഹി രക്ഷിച്ചിടുവാനശക്തനായി. (൮)

അഥ ഭൂപനൗരംഗസീബു തോല്പി-
ച്ചവനെ ച്ചിത്രവധത്തിനാൽ വധിച്ചു,
ശിശുവായ തദീയപുത്രനെത്തൻ-
നിലയത്തിങ്കലുടൻ ഗൃഹീകരിച്ചു. (൯)

അവനന്നു നരാധിപൻ മരിച്ചോ-
ളവിൽത്താൻ അടവിങ്കൽ നിന്നു ചാടി
പിതൃസോദരപത്നി വാണിടുന്നോ-
രസിംഹാസനമേറിനാൻ ക്രമാൽപ്പം. (൧൦)

നരപാലപുരത്തിലാത്തമോദം
വിഭവാഡംബരനായ് വളർന്നുപോലും
ഗതപൌരുഷനാകയവൻ ശിവാജി-
പ്രജകൾക്കേകിയതില്ല തൃപ്തിയേതും. (൧൧)

മുഗളേന്ദ്രർ കൊടുത്ത സാഹുവെന്നു-
ള്ളൊരു ചോരാർത്ഥകനാമധേയമോടെ
അവനാത്മപിതാമഹാർജ്ജിതശ്രീ-
നിവഹം ഭോഗപരായണൻ ഉജ്ഝിച്ചു. (൧൨)

അവനന്നിഹ പേഷ്വയെന്ന നാമം
കലരും മന്ത്രിപദത്തിൽ വെച്ചു വീരൻ
വിലസുന്നതി വിശ്വനാഥനാമാ-
വനവേലം പ്രഭുതാതിരേകമെത്തി. (൧൩)

നൃപനീതിവിദഗ്ദ്ധനേഷ ധീമാൻ
പതിനെട്ടാം ശതകത്തിലത്ര, കൊല്ലം
പതിമൂന്നതമൊരൊന്നമായിട്ടന്നാ-
മധികവ്യാകുലമേററ ഭൂമിഭാരം. (൯൪)

പ്രബലം കുലശീലശാലിയായോ-
രവനാൽ സ്ഥാപിതമായ പേഷ്വാവംശം
പല ഭൂസുരരാലലംകൃതം താൻ
നിലനിന്നൂ ശരദാം ശതത്തിനാം മേൽ. (൯൫)

ജനശിക്ഷണരക്ഷണങ്ങൾ ചെയ്‌വാൻ
ക്ഷമനായ് നൈപുണിയാർന്ന മന്ത്രിയാകും
അവനിൽ പ്രഭുശക്തി ചേർന്നു, നിസ്സ്വൻ
നൃപനിൽ ചാമരമുഖ്യചിഹ്നമാത്രം. (൯൬)

വികൃതപ്രകൃതിത്വവും പ്രധാനാ-
നംഗമാമൈക്യമവും ഗുണാകലത്വം
പരപൂരുഷസാക്ഷിത്വവും ചേ-
ർന്നഥ ലോകം ബത! സാംഖ്യതത്ത്വമോതി. (൯൭)

അഥ തൽസുതനായ ബാജിരായൻ
നിതരാം വിശ്രുതനായ നീതിശാലി
പുകളേറിയ പേഷ്വാസ്ഥാനമോടേ
പിതൃസിംഹാസനമേറി സിംഹവീര്യൻ. (൯൮)

മുഗളാധിപമണ്ഡലം ക്ഷയിപ്പി-
ച്ചു,- വസായ്പ്പോർത്തുഗലീയശക്തിയേയും
മികവോടു കുറച്ചു, വിംശമബ്ദം
മുതലായ് വിംശതിവത്സരങ്ങൾ വാണു. (൯൯)

ഉദയാന്തസമന്ത്രകാഖ്യനായീ-
ടിന സൈന്യാധിനായകനവൻ മഹാത്മാ
ഇഹ ദക്ഷിണഭൂതലത്തിലെത്തി-
സ്സുഖസം സംപ്രഹരിച്ചു നിഗ്രഹിച്ചു. (൧൦൦)

ഇഹ മാളവഗുജ്ജരാദിരാജ്യം
നവമായവ പിടിച്ചു ചേർത്തുമൂലം
സ്വകമിക്ഷിതിതന്റെ നാമധേയം
ബത! മാറാഷ്ട്രസമ്പ്രദായമായി. (൨൧)

വിജയോജ്ജ്വലനായ ബാജിരാവാ
വിട്ടൊൻ ഭൂമിതലം വെടിഞ്ഞതാശേഷം
ജനനീയസ്വതന്ത്ര്യനന്ത ശ്രീ–
പതിയായ്ത്തീർന്നിതു ബാലബാജിനാമാ. (൨൨)

നയശൌര്യവിലാസശാലിയായോ–
രവനത്തെ പ്രജകൾക്കെഴും മഹത്താം
അനുവേലമുയർത്തി മേല്ക്കുമേലേ
പരമൈശ്വര്യപദത്തിലാക്കി വേഗാൽ. (൨൩)

അഥ ദില്ലിമഹീശനാം ഭയപ്പെ–
ട്ടിഹ മരാഷ്ട്രമൊടൊത്തുചേർന്നമൂലം
പ്രണമിച്ചു ജിഗീഷുവാമിവന്നായ്
പ്രഥിതം നൽകി ചതുർത്ഥമെന്ന കപ്പം. (൨൪)

ക്രമമന്ന്യമനന്തമെങ്കിലും താ–
നതിമാത്രോന്നതി നാശഹേതുവത്രേ;
ചപലാകിയ ലക്ഷ്മി ശീഘ്രമാരോ–
ടിയെന്നതിൻകഥ പിന്നെയെന്തു ചൊൽവൂ.! (൨൫)

കമലാപ്രിയമായുദിച്ചുമന്നം
കരജാലൊച്ചയമാർന്നിടും തദീയം
ഉദയമണ്ഡലമിന്ദുമണ്ഡലം പോൽ
ക്ഷണമാത്രം പരിപൂർണ്ണമായ് വിളങ്ങി. (൨൬)

അഥ മണ്ഡലപാലർ മന്ദമന്ദം
ബത! താന്തോന്നികളായ് ഭവിക്കയാലേ
ശിഥിലീകൃതഗാഢബന്ധമായി–
ന്നവസാമ്രാജ്യമുടൻ തകർന്നു താനേ, (൨൭)

സ്വയമേവ രചിച്ച പ്രപാതം
നവമിന്ദ്രപുരത്തിലന്ന ഹോൾക്കർ,
അഥ. ശേകർ നൃപൻ സമരോദ്യമിത്ത്യ-
ന്നു പോൽ ഗ്വാളിയർതന്നിലത്ര സിന്ധ്യൻ: (൨൮)

ഇഹ ഭോസലനാമധാരിയന്യൻ
ബലമോടന്നു വിദർഭപതിത്വം
ഉടനപ്പുലഭൂമിയെക്കവർന്നാൻ
വിഷയാന്തരമാം നമ്മവിൽ നിന്നും. (൨൯)

അഥ സാഗ്ഗുരാധിനായകനാം തൽ-
സചിവൻ ബാജിയുമപ്പൊഴായി നാകം;
ഉടനേയവർതൻപദം ഗ്രഹിപ്പാ-
നുളവായ് ഘോരതരം ചിരം പിണക്കം. (൩൦)

ഇതി ബന്ധമഴിഞ്ഞു ദുർബലത്വം
കലരും രാജ്യമതിന്നു ബാഹ്യമായും
അവിചിന്ത്യതമായുമുഗ്രമാമാ-
രഭിഘാതം പുനരന്നു വന്നുചേർന്നു. (൩൧)

പടുവേഗമിയന്നിടുന്നതാമീ-
യടിയാലൊത്തരമേഷിവും തകർന്നു
ഇടിമിന്നലടിക്കു പാത്രമാകും
നിലയെത്തുകയുള്ളതാം മരമെന്നപോലെ. (൩൨)

ഇഹ ലക്ഷ്മിണരിക്കിലാഞ്ഞിടുന്നാ-
ഉദിനായകൻ സലബോതനൊടു സ്വയം,
രണമാടി നടന്ന രാഘവൻ തൻ-
സഹജൻ പഞ്ചനദങ്ങളിൽ സഗർവ്വം. (൩൩)

ഉടനാസ്ഥിഘനനാമഫലമാർഷാ
പടുവന്യാലിയിവരെന്ന, ഘോരഗർവ്വം
സഹിയാതെ, പരാക്രിഘാതമേറെറാ-
ഷധി പോൽ വന്നിവരോടെതിർത്തു നേരെ. (൩൪)

അണിയായി നിരന്ന സൈന്യമോടൊ-
ത്തണയും സിന്ധുപതേർവ്യൂഹത്തെത്താൻ
ജവമോടു ജയിച്ചു ശക്തിയന്നാ-
ളവനം പാണ്ഡവപക്ഷത്തിൽ വൈജയന്തി. (൩൫)

അവനോടണവാൻ സ്വപുത്രനായീ-
ടിന വിശ്വാസനെയന്ന ബാലബാഹു
ഉരുസൈന്യഗണങ്ങളോടു കൂടി-
ത്തരസാ ദക്ഷിണദിക്കിൽ നിന്നയച്ചാൻ. (൩൬)

ബലമേറിയ രാജപുത്രകന്മാർ
ബഹുപിണ്ഡാരികളന്യപണ്ഡിതന്മാർ
പൃതനാടങ്ങനങ്ങളും കലർന്നി-
ട്ടഥ മാരാഷ്ട്രബലം പരം വിളങ്ങി. (൩൭)

പ്രതിപക്ഷജനങ്ങളോടു ചേർന്നു-
ന്നിഹ സൈന്യങ്ങളൊടൊത്തു വ്യൂഹകൗശലൻ;
അഥ രോഹിളമുഖ്യരായ മറവ-
ളവരും ചേർന്നു ഇസ്ലാംസമയത്തിൽ. (൩൮)

ഇതു മേലിൽ ഇസ്ലാംഹീനയാമോ
ധരണീ മേലിനി ഹിന്ദുഹീനയാമോ
ഇതി നിശ്ചയമോടണഞ്ഞു പോരി-
ന്നിരുസംഘങ്ങളുമിങ്ങു തുംഗരോഷം. (൩൯)

പടനായകരൊത്തു രണ്ടു ലക്ഷം,
നളികം താനിരുനൂറുമപ്രകാരം,
ഇരുപതിനായിരം തുരംഗിമാരും
പടിവിൽ ചേർന്നു വിളങ്ങി ഹിന്ദുസൈന്യം. (൪൦)

പരമെൺപതിനായിരം തുരംഗ-
സ്ഥിതർ, പാദാതികളേകലക്ഷമേവം
നളികം ബത! നൂറിരുപ്പത്തും ചേ-
ർന്നിഹ മറ്റേതിൽ നിരന്നുമായി. (൪൧)

കൃതപാണ്ഡവസേനയിൽ കലർന്ന-
ള്ളൊരു രുദ്രീശ്വരർ പോലെ പെരുത്താകം
ഇടമെന്ന കരുതലേന പാർത്താ-
ങ്ങനെപ്പിന്നിപതമെന്തു മൈഫണ്ഡവന്മാർ. (൧൨)

മുഗൾമന്ത്രകനായ മൊഷയർ മുന്നം
മികവോടമെപ്പിച്ചനായ മൊഴിതന്നാ
ഇഹ സംഗരചാതുരീ ഭവിച്ചു-
നാഥ തൈമൂഴ്ച്ചർ നിനച്ചിരിപ്പയോടെ. (൧൩)

പ്രളയാംബുധരങ്ങൾപോലെ മൂടി-
ച്ചിളകും സേനകൾ വന്നു ദിക്കിലെല്ലാം,
അതികഷ്ടം, മണ്ടത്തിട്ടു നന്മതെന്തേ-
ന്നതിമാത്രം ഭയമാർന്നു പൗരവൃന്ദം. (൧൪)

അഥ സൈന്യജലാശയങ്ങൾ രണ്ടും
നടുവിൽപെട്ട വനിവലാക്രമിപ്പാൻ
പലവട്ടവുമൊങ്ങി വാങ്ങി വീണ്ടും
വഴിപോൽ സന്നാഹനം തുടർന്നു നിന്നു. (൧൫)

ഇഹ ശേഷമെഴുന്ന ശത്രുവിങ്ങാ-
ഗതനാമെന്നോട്ടു മുൻപിലോടിടട്ടെ
ഇതി നിഷ്ക്രിയനായ് രണാംഗണത്തിൽ
പടവള്ളാലി വസിച്ചുവെന്നു തോന്നി. (൧൬)

അതികൗശലശാലിയെഷ ഗ്രഡം
പിറകേ വിട്ടാത സൈന്യജാലമപ്പോൾ
ഹാ! പേഷ്വാസുതന്റെ സേനയെച്ചു-
ണ്ണാതിരിട്ടുള്ള വലുതായുപദ്രവിച്ചു. (൧൭)

ഗജവാജിവൃഷോഷ്ട്രവൃന്ദമേറ്റം
ഗണനാതീതജനങ്ങളും ചിലങ്ങം
പൃത മൈഫണ്ടവസൈന്യമീ നിരോധം
ചിരകാലം പരിചിൽ സഹിച്ചതില്ല. (൧൮)

ത്രിപുരവാടവി വിദ്ധ്യശാലിയേററം
കപിതൻ പ്രേഷകജനാഗ്രമേറെറതിൎന്നു
വഴി വന്നു തടുത്തു വാഹനത്തിൻ-
മുഖവാതാധിഗതൻ കൃശായ്പൻപോൽ. (൩൯)

പ്രസഭം തരസാ ബലങ്ങളും രണ്ടും
പ്രബലാടോപമൊടൊക്കെയിടഞ്ഞു തമ്മിൽ
പ്രളയോഗ്രഗചണ്ഡവേഗമേററി-
ഞ്ഞിളകീടുന്ന മഹാൎണ്ണവങ്ങൾ പോലെ. (൪൦)

പൊടി കൊണ്ടുടനന്ധതമങ്ങു തിങ്ങി
വെടി കൊണ്ടാശകളും പരം മുഴങ്ങി
ഇടർ പൂണ്ടവ തുജിച്ചു വീരരോ-
ടടൽ കൊണ്ടയി നിരന്തരമഹോ! വിളങ്ങി. (൪൧)

വികടോജ്ജ്വലവല്ഗുഷ്ടിയുദ്ധമിക്കം
പ്രകടക്രോധമരാഗ്നി പൂണ്ടനല്പം
ഇഹ പുണ്യപുരേന്ദ്രപൂരുഷന്മാർ
സഹനീയേതരവിക്രമങ്ങൾ കാട്ടി. (൪൨)

അതിഭീഷണമായ ഖഡ്ഗമാൎന്നി
യുധി വിശ്വസേനനൊടൊത്തു സഞ്ചരിക്കെ
ശിവരാമമഹീശ്വരൻ മഹാത്മാ
സകൃപം ദ്രോണസമാനമുജ്ജ്വലിച്ചു. (൪൩)

ദ്യുതിയാൎന്നിതു കഷ്ടമാഹവേ ദുർ-
വിധിയാലെയിവരന്നു രണ്ടു പേരും
അതിയായുടനെച്ചലിച്ചു മൂല-
ക്ഷതിയാളും ദ്രുമമെന്നപോലെ സൈന്യം. (൪൪)

ഇഹ മിത്രതയോടു വന്നു ചേൎന്ന-
ള്ളൊരു ജാതിമാത്രമല്ല ചിത്രം!
നിജപക്ഷ്യതയാൎന്ന ഹൊല്ലന്ദാദ്യ-
ന്ദ്രിമരും പോരു വെടിഞ്ഞു പിൻതിരിഞ്ഞു. (൪൫)

ഒരുവന്നു ദുഃഖം വരുന്ന കാലം
പെരുകും ബാന്ധവരൊത്തിടാതെവന്നും;
ദുരിതാവസരേ തുണച്ചിടുന്നോർ
വിരളന്മാർ സ്വജനത്തിലും നിതാന്തം. (൩൬)

മരുഭൂമിയിലും ജലം ലഭിക്കും
മഴ പെയ്യുംപൊഴുതിങ്ങു വേണ്ടുവോളം;
നിലയാഴ്വിലും ചുരുക്കമത്രേ
ജലമുണ്ടാവതു വേനൽ വന്നിടുമ്പോൾ. (൩൭)

അയശസ്സു കലർന്ന ഖേദമെന്നി-
ട്ടുതിയായിട്ടു തളർന്ന ഹിന്ദുസൈന്യം;
സ്വയശസ്സു വളർന്ന പോർക്കളത്തിൽ
സ്വതമാമെന്നറിവുറ്റവും വിളങ്ങി. (൩൮)

ബലശാലികളായെഴുന്നു പാരം
വിലസീടുന്ന തുലുഷ്കസേനയപ്പോൾ
ഹതനായകമായ ശത്രുസൈന്യം
ഗതകാരുണ്യമുപദ്രവിച്ചു ഗാഢം. (൩൯)

അടർ വിട്ടടരോടുവോരെയും ഹാ!
പിടിപെട്ടഥ നിരത്തി നിർത്തി വേഗാൽ
തലവെട്ടി മറിച്ചുവീഴ്ത്തി വാളാൽ
കൃപ വിട്ടുള്ള മഹമ്മദീയസൈന്യം. (൪൦)

കമലാകരമുന്മഥിച്ചു പൊട്ടി-
ച്ചുഴലും കുലമുണ്ണാളുമാന പോലെ
പ്രഥിതനാമരിതന്റെ ലക്ഷ്മി കൈക്കൊ-
ണ്ടവനാം വന്നതുപോലെ തന്നെ പോയാൻ. (൪൧)

അഥ പാനിപതാജിവാർത്തയാമീ-
ടിന മിന്നൽക്കൊടി തട്ടിയാതെ പേഷ്വാ
സുതനോടതിനുള്ള ഹേതു പോലെ-
ദ്യുതിയോടൊന്നുടനേ ഗമിച്ചു വിണ്ണിൽ. (൪൨)

അതികൃശതയെവമാന്ന നേരം
ഹതശിഷ്ടപ്രകൃതീശനെന്നുകൂടി
അവനുള്ളൊരു മാധവാഖ്യനാന്യൻ
സുതനെയാപ്പേക്ഷപദത്തിൽ നിയമിച്ചു. (൩൩)

ഉരിജ്ഞാനം നിറഞ്ഞതാരെയൊരാണ്ട–
ന്നൃപതെതാന്നിലിവൻ വഹിച്ചു ഭാരം,
പരമന്നൊരു പത്തു വത്സരത്താൽ
പരമശ്രീ പരിചിൽ പരത്തി വീണ്ടും. (൩൪)

പുകളേറിയ രാമശാസ്ത്രിയാകും
ഗുരുവോടങ്ങു പഠിച്ചു ശാസ്ത്രജാലം
ഹിമനാശനത്തിൽ ദിവാകരൻ പോ–
ലചലേന്ദ്രശിരസ്സിൽ വെച്ചു പാദം. (൩൫)

നയപൌരുഷവിക്രമങ്ങളാലേ–
യവനക്ഷ്മാപചക്രവർത്തിയേയും
ഉദയാംഗലമൈത്രിയിങ്കൽ നിന്നും
നിജപക്ഷത്തിൽ നയിച്ചു കൌശലത്താൽ. (൩൬)

അഥ മല്ഹാരരായഹോല്ക്കരൻതൻ–
സുതയാമഹല്യയെന്ന സാധ്വീ
അവരുള്ള നിയോഗമാന്നു വാണാൾ
ചിരമിന്ദൂരപുരാധിപത്യമോടേ. (൩൭)

വധുവെങ്കിലുമുഗ്രപൌരുഷം പൂ–
ണ്ടതിവൈരാഗ്യമിയന്ന ഭക്തയാകും
അവരുടെ സദ്ഗുണങ്ങളാൽ കവിതതി–
ല്ലുണ്ടാവും നവമല്ലിസംബന്ധം പോലും. (൩൮)

അവരുടെ ജഗദംബയെന്ന കല്പി–
ച്ചധുനാ കീർത്തി പുകഴ്ത്തി മാളവത്തിൽ
ജനസംഹതി ദേവതാസമാനം
പരിപൂജിച്ചു വരുന്നു ഭക്തിയോടെ. (൪൦)

ഇതി പാനിപതാഖ്യരംഗമായി-
ട്ടുന്നതജീവിതയാം മയാഠരേയും
ഹന്ത! മാധവനാം കുമാരനേയും
ത്വര കൈക്കൊണ്ടു ഹരിച്ചു മൃത്യു വന്നാൾ. (൯൦)

അഥ പേഷ്വതയന്റെ നായവർത്ത-
നാതെ നാരായണരായരാം സഹോദരൻ;
അവരന്നയുടൻ നിസ്സ്വധമാക്കിതൽ-
ഭവനേ ഹന്ത! ഹനിച്ചു ദുഷ്ടനാകൻ. (൯൧)

ഇതി സന്തതി തന്നുകൃന്തനം കൊ-
ണ്ടിവർതൻതാതസഹോദരൻ തമോനീ
പ്രഥിതൻ രഘുനാഥരായരന്നാൾ
പ്രബലം പേഷ്വപദം പ്രതാപമോടെ. (൯൨)

അതിസാഹസിയാമിവൻ പുരാ താൻ
കൊതിയോടിപ്പദമാളുവാൻ ശ്രമിച്ചു;
അതിനാലിവനെന്ന ലോകരേറ്റാ-
ഥ നാരായണരായഘാതകന്നു. (൯൩)

അഥ രാജകലം സമസ്തമാത്മ-
സ്ഥിതിലോപത്തെ നിനച്ചു മാഴ്കിടുമ്പോൾ
ഹതനാം പതിയിങ്കൽ നിന്നു ജാതൻ
സുതനൊപ്പുറവിട്ടു സ്വാധ്വിയായ രാജ്ഞി. (൯൪)

പ്രഥമം പ്രകൃതീശർ കണ്ണുനീർ കൊ-
ണ്ടഭിഷേചിച്ചു നിജാങ്കസീമ്നി പാരം,
അഥ തീർത്ഥജലങ്ങൾ കൊണ്ടു തോരി-
ച്ചുവനെ ശ്രീനൃപാസനത്തിൽ വെച്ചും. (൯൫)

ജനകന്റെ സമാഖ്യ തന്നെ നൽകി-
ട്ടുമീറ്റിലുമതികൾ വെച്ചിരുന്നും
അഭിഷിക്തനതായ ബാലനെത്തൽ-
സചിവാധീശർ വളർത്തി വേണ്ടവണ്ണം. (൯൬)

പുകളേറിനോര നാണപസ്ത്രവീശൻ
സചിവൻ നീതിവിശാരദൻ തദാനീം
പ്രതിഭാനിപുണൻ നരാധിപൻതൻ-
പ്രതിഭൂവായി വഹിച്ചു രാജ്യഭാരം. (൧൭)

അഥ ഭഗമനോരഥൻ ബലാത്മാ
രഘുനാഥൻ, ശിശുവത്സജാതനെന്നായ്
ഉരചെയ്തു തപോവനത്തിലേറാൻ
കൊതി പൂണ്ടാംഗജനോടിരന്നു സഖ്യം. (൧൮)

ഇവനോടു മഹാംബുജനാധീശൻ
നവമാം സഖ്യവുമന്നു നിർവ്വഹിച്ചു;
അധികത്ത്രിശേഷഹീനമായോ-
രുള്ള ബന്ധുത്വമിയന്നിതല്പകാലം. (൧൯)

അഥ നാണപരാങ്കികൾക്ക താഴിൽ
പ്രബലിക്കും വ്യവഹാരരൂപസഖ്യം
ഉചിതത്തിനു ഹേതുവാകുമെന്നോ-
ർത്തധികത്താവുമതിന്നു സമ്മതിച്ചു. (൨൦)

അതിനാലെഴുപകരത്താരേഴാളും
സമയിങ്കൽ സമരിച്ചതായ ഘോരം
കലഹം പുനരഞ്ചു വർഷകാലം
ബലമോടിരു ഇന്നേകൊണ്ടിരുന്നു. (൨൧)

മൂർഖാത്മത്താവുമപ്പോളിഹ നിജസഖനോപ്പ്രഷ്ടപീഠത്തിൽ വെ-
ച്ചാ-
ന്നൻപോരിപ്പിച്ചു കൃത്യം സഭയിലഥ സമാലോചനം ചെയ്തു-
റച്ചു
വൻപേറും സൈന്യമേകം ദശസഹസ്രമോടു മഹാരാഷ്ട്രപാല-
യനെ-
സ്സംബോധിപ്പിച്ചയച്ചാനതിനധിപതിയായിട്ടൊരുക്കൂട്ടരേയും
(൨൨)

ട്ടരം മാർഗ്ഗമതിക്രമിച്ചു തങ്ങളും നേതാക്കളേയുമെന്ത്രയും
ധീകം സൈന്യമേതാരത്തു പുണ്യപുരിതന്നിൽ ചെന്നെത്തീടവേ
ഷേഖും സ്വയംകളെന്നു പോരിനു മുതിന്നൊരന്യനേതാക്കളും
വീരന്മാരൊടു ചേർന്ന സിന്ധ്യയന്മാർ നേരിട്ടെതിർത്തീടിനാൻ.
(൫൧)

പിൻമാറിയാംഗലവരൻ നടകൊണ്ടിതപ്പോൾ
പിന്നാലെയെത്തിയവരൊറമുപദ്രവിച്ചു;
നേക്കാനശക്തനായതാം ഗതി വിട്ടു മാർഗ്ഗേ
വാഗ്ദാനദേശമതിൽ വെച്ചു കഴിച്ചു സഖ്യം. (൫൨)

അക്കാലം ദിപ്പു ചൊന്നപോൽ സകലവും കോംതെണ്ടിവന്നുള്ളൊരി-
സ്സഖ്യം കേട്ടുമഴിക്കാനെറിനാപുരുഷൻ ചെമ്മേസ്സാരിഞ്ഞു നിശ്ചലം"
ഭീതം ചൊന്നധികാരമേകിയധികം തരവായുടൻ പ്രേഷിതൻ
പുത്തൻസൈന്യവാൻ ഗമിച്ചു സമരം വീണ്ടും തുടങ്ങീടിനാൻ.
(൫൩)

ഗോദർദ്ദഹായനേഷ ഇങ്കമെനന്തെയാക്കിതൃമോടേ ഹരി-
ച്ചുത്രാഹമ്മപോതനാമെത്തുംയഥാ പോയിട്ടും വഴിക്കണ്ടുസാ
ഏറ്റം ഹോൾക്കർസിന്ധ്യാരാഷ്ട്രീയർ സംഖ്യരായിട്ടെതി-
ർത്തതിനാൽപ്പെട്ടിതവർക്കും ചതി കലർന്നീടുന്ന യുദ്ധങ്ങളാൽ.
(൫൪)

എന്നാലും തളരാതെ നന്നു വിജയം പ്രാപിക്കവേ, ഹൈദരൻ
കൊന്നാ മന്ത്രമതിന്നു വെന്നറികയാൽ സന്ധിക്കു ചിന്തിച്ചതാൻ
വ്യാക്ഷേപാ സഹിയാത്ത കോർക്കണ്ടുടൻ ചെന്നാക്രമിച്ചുന്നവൻ
മഹാരാഷ്ട്രീയനായകരെ വിധം മുംബൈപുരത്തെത്തിനാൻ.
(൫൫)

കേട്ടീയുദന്തമഥ വാരണനാനനയച്ച
ഭോഗപാമരനാം യമുനയെത്തരസാ കടിച്ചു
ദുർവ്വാരവീര്യയുതനുത്തരദിക്കിലെത്തി
ലാഹൂരമെന്ന നഗരത്തെയുമവൻ പിടിച്ചു. (൫൮)

അണഞ്ഞഥ പിന്നീടരിദുർഗ്ഗമെന്ന
പുകഴ്ന്നിടും ഗ്വാളിയരെന്ന ദുർഗ്ഗം,
ഉയർന്ന സാലങ്ങൾ കടന്നു സത്വരം
തളർന്നിടാതങ്ങു കയറി വീരൻ. (൫൯)

കൃഷ്ണസമാനൻ കൃഷ്ണകനപ്പോൾ
മാളവദേശം പ്രാപ്തനകാണ്ഡ
സിന്ധ്യവീരൻതന്നുടെ സൈന്യം
ഹന്ത! രണത്തിൽ ശൂന്യമതാക്കി. (൬൦)

മുൻപിൽ ചെയ്തുള്ള സാമം വിമതരസന്ധിക്കാസ്ഥയാലിപ്രകാരം
വൻപോരൊന്നിച്ചു നാനാദിശി പലസമരം ചെയ്തു ഖണ്ഡിച്ചു പിന്നെ
മുൻപന്മാരെ ധനത്തിൻവിതരണവിധിയാൽ കൈവശത്തിങ്കലാക്കി-
ട്ടൻപിൽ സഖ്യം ചേർത്താനവരിലനുപമം ധീരനാം വാരണാസ്യൻ. (൬൧)

മാഹാരാഷ്ട്രേശർ കൈക്കൊള്ളുന്നിഹ പരമയശസ്സോടപാരം:-ച്ചുതരിതോവീ-
ഭാരഗൗരവം ഹൈദരാംഗ്ളർക്കഥ തിരിയെ മുഖം നൽകണ്ടാക്കിടേണം;
സ്വാതന്ത്ര്യം ജീവനാംശത്തൊടു രഘുവരനാകണം: ഒപ്പെപ്പർ പേഷ്വ-
സ്ഥാനേ വാഴിക്ക നാരായണനായിതി ഇത്ഥം സന്ധി ബന്ധിച്ചിതപ്പോൾ. (൬൨)

ധൌഹാവീര്യമെഴുന്ന ധാരണിനിതി സ്സ്വഹാരിതന്ത്രങ്ങളാൽ
മാഹാരാഷ്ട്രമഹാർണ്ണവം സ്വത ! സമാധാനത്തിലാക്കീടവേ
ശ്രീ ഹാ ! ചഞ്ചലയായി നിന്നു വിലസും യുദ്ധാംബരം ഭൂതലം.
സഹ്യാഹാര്യമോഹിതമൈഹരാലിരചിതം ഭൂഷിച്ചു ഗംഭീരമായ്.
(൫൰)

"മഹാരാഷ്ട്രചരിതം"

എന്ന

ഒൻപതാം സർഗ്ഗം

സമാപ്തം.

പത്താം സർഗ്ഗം.

മുൻപേ ബലേന ബലിയാകിയ ഹൈദരാലി
വൻപോടണഞ്ഞു മഹിഷൂരമടക്കിയപ്പോൾ
മൈസൂരനാലിയിഹ പേഷ്വജനങ്ങളോടു
സഖ്യം നടത്തിയില്ല തദ്വിനിപാതനാർത്ഥം. (൧)

ക്രിസ്ത്വബ്ദമൊന്നേഴുനൂററുപത്തിനൊന്നാമതാം-
മതത്തിട്ടമറെിലവർത്തന ചെയ്യുവാരെ
സംയോഗസന്ധിയിഹ യുക്തമിതെന്നുറച്ചി-
ട്ടാംഗ്ലേയരൊന്നിച്ചുകമന്നവരോടിണങ്ങി. (൨)

അഗ്നിത്രയം മഹിതയജ്ഞവരവേദിയെപ്പോൽ
ഉഗ്രാഘമുജ്ജ്വലസമിൽപ്രഭയോടു കാമം
മിത്രത്രയം മിളിതമായ് മഹിഷൂരുരുക്ഷീ-
മത്താവൃതൻമഹി തെളിഞ്ഞു വളർന്നതപ്പോൾ. (൩)

പ്രാബല്യമേറിക്കും വന്നണയുന്നതോർത്തു
ചാപല്യഹീനമതിയാകിയ ഹൈദരാലി
ആപല്ലയത്തിനിഹ ധീബലമാണു വേണ്ട-
താവില്ല സൈന്യതതിയാലിതി നിശ്ചയിച്ചു. (൪)

തെക്കുള്ളവിഭയരെ നയമോടു കൊടുത്തു പോഷ-
വർഗ്ഗത്തെയപ്പടയിൽ നിന്നു തിരിച്ചു ധീമാൻ
ശ്രീ നാമന്ത സാമന്തരഴിയാൻ സ്വവശത്തിലാക്കി
മെന്നാദരാൽ പ്രസഭമംഗലശോഭ തീർത്തു. (൫)

കല്ലാടിടുന്നതിരതല്ലതമുത്തകറ്റി-
ട്ടില്ലാതിരന്നാവഹിതവിയോഗമാറ്റു
വല്ലാതെയായ് സ്വപതിയാം സ്ഥിരനായ വീരൻ-
ചൊല്ലാളുമൻ പടയിൽ നിന്നിഹ പിൻതിരിഞ്ഞു. (൬)

ഇത്ഥം ഗമിക്കുമളവാദവർ, സാംഗമാര്യ-
യുദ്ധാങ്കണേ ശത്രുഗണം വിപുലസൈന്യജാലം
എത്തുള്ളതുള്ള തവിർത്തമരേ ഉടനെ-
ടുത്തുമിതാൻ സമരേണ ഉന്മാലിതന്നിൽ. (൭)

പിന്നാലെയോടിയഥ മൈഥിലമണ്ഡലത്തിൽ
ചെന്നാശു താൻ സ്ഥിരമനയരു തടുത്തു ധീമാൻ,
എന്നല്ല മന്ത്രനഗരാളുമഥാത്തിനാഥ-
സേനാന്യനാ വിട്ടു സ്വതന്ത്രനാകിയ വിശ്വനാഥൻ. (൮)

ദ്രോണാപരസ്ഥലനരേന്ദ്രൻ തടവറ്റു, ഭൂമ-
ണ്ഡലത്തിനാലിടയിൽ വെച്ചു നിരങ്കുശനായി
ഞങ്ങളുടെ വാഹിനിയുടൻ സ്വയമേവ പാരം
ഭംഗം കലർന്നിഹ നശിച്ചിടലായിരുന്നു. (൯)

ക്രോധിച്ചു കൈയടയുടനേ ക്ഷണമുത്തമാരാധ-
കത്തിന്നായതിനിന്നഗ്രതരേയാളുകളേയും
പൊട്ടെന്നതിൽ ചുവരിലായതു പോരി! ഭേദ്യാ
കിട്ടിയതില്ലതു വഴിക്കവനാക വിമന്ത്രം. (൰)

ഘോരാങ്കണത്തിൽ വിജയോത്സവമെന്നു കാണുവാൻ
ചോരാദിലോചനമശേഷമതായി മേവും
ശ്രീയാതനാദികളെ മുൻപിലണഞ്ഞു തേറി-
ട്ടായോധനെ മടന്ന ഖേതകളുണ്ടായി. (൰൧)

പാരിച്ച മന്ത്രികൾ വിരണ്ടു കടന്നു വേഗാൽ
വീഴ്കവെ മുകളിൽ വന്നു വധ്യജനത്തെ,
പ്രാണാർത്ഥിയായ മഹിളുന്നതദേശസൈന്യം
കഴിഞ്ഞുതുടങ്ങിയുടനെ ബൊഡ്രുവിൽ നിന്നും. (൫൨)

ആംഗ്ലേയർ തൻബലമിതൊന്നതിഭീതിയുള്ളിൽ
വർദ്ധിച്ചു സഖ്യമവരോടു നടത്തി വേഗാൽ
മന്നസാമന്തനായ നരപാലകനാം സസൈന്യം
മന്ദാലയത്തിന്നതിലഘുവായോടെ ഗമിച്ചു. (൫൩)

ഇംഗ്ലീഷുകാർ പടയിലന്നു പിടിച്ചതായും
തിബോ മുതാ മുഗളധീശപദത്തമായും
ബ്രഹ്മീയരാജ്യഗതമായുമെഴും വടക്കേ-
മുദേശഭാഗമായ വനാഖ്യ കൊടുത്തതന്നാം. (൫൪)

ഒന്നേസാമന്തനാഴിയവേയസഹായനായി-
ട്ടെപ്പൊഴ്തുമുന്നവശനായിതു മൈഹരോലി;
എന്നാലുമായവനൊരേടത്തിനായ് സ്ഥിരാഗ്ര്യൻ
സന്നാഹമുള്ള്യു ജനിമിതമമരൊഴുന്നായി. (൫൫)

ഒന്നാകമം വിധിഗതിക്കനുരൂപമായി
വ്യാപിക്കയങ്ങനെ വലമിയന്നിടുംപോൽ
തൽസംഗരം വിധിഗതിക്കനുരൂപമായി
പ്രാപിച്ചതേ പല ജയാപജയങ്ങൾ വീണ്ടും. (൫൬)

വർഷത്രയം മുഴുവനിങ്ങനെ നിന്നതാമീ
വീരാഹവം, പടകളോടഥ മൈഹരോലി
ബ്രാസിലെത്തുന്നയവേയതിങ്ങനാം തൻ-
ന്താവൂ ചെയ്യാതെ സമാധി ലഭിച്ചടങ്ങി. (൫൭)

അന്യോന്യമാഹവവിധിക്കിണങ്ങിടേണ-
മെന്നങ്ങവരൊടിനി നടത്തി, നിശ്ചലാത്മം
ബ്രാമസ്സാഴിത്ത് മെകൊട്ടതഥ മൈഹരോലി
മന്നിച്ചു തൻപുരിയിലേക്കുടനേ മടങ്ങി. (൫൮)

പാരം തളൎന്ന നിജസൈന്യമൊടേയവൻ തൻ-
ശ്രീരംഗപട്ടണമണഞ്ഞിടവേ ജവേന
മാരാഷ്ട്രസൈന്യമൊടു മാധവരായപേഷ്വാ
നേരിട്ടണഞ്ഞു തിരുമേ രോഷമിയന്നതിന്നു. (൧൯)

മുറവും വളഞ്ഞു നിഭൃതം സഹസാ പരന്നോ-
രൂറ്റം കലൎന്ന ഹയസേനകൾ കൊണ്ടു വീരൻ
ത്തുളികഴിഞ്ഞു പുരവരങ്ങൾ പിടിച്ചു, മാഗൻ
ജാലങ്ങൾ കൊണ്ടു പൃഥുമേഘഗണങ്ങളെപ്പോൽ. (൨൦)

സന്ധിപ്രകാരമുടനാംഗലവീരരോടു
സാഹ്യത്തെയാലി വഴിപോലെയപേക്ഷചെയ്തു;
എന്നാലുമീ വലിയ ദുഃഖമതിൽ സഹായ-
ത്തിന്നായവൎക്കു മതിസമ്മതി വന്നതില്ല. (൨൧)

രാജ്യാംശമേകി റിപുവോടിഹ സന്ധിചെയ്താ-
നുത്സാഹലേശമിയലുന്നൊരു ഹൈദരാലി;
പിന്നീടവൻ പഴുതു നോക്കി നശിച്ച ഭൂമി-
യെന്നല്ല മററവനിഭാഗവും പിടിച്ചു. (൨൨)

പെട്ടെന്നചിന്തിതമുദിച്ചൊരു പേഷ്വഹത്യാ-
കഷ്ടം നിമിത്തമധികാകുലമായ രാജ്യാ-
ന്തരാക്കവർ ഇനിയവേയരിയെത്തടുപ്പാൻ
മാരാഷ്ട്രലോകരതുകാലമശക്തരായി. (൨൩)

പിന്നീടരിച്ചു നവപേഷ്വകചണ്ഡരാമാ
ദയാമനായഹരിയാതിശയം നിമിത്തം ;
നീചഗ്രഹതപ്തിയലുന്നൊരു ഹൈദരപ്പോ-
ളാതങ്കമണ്ഡലവിലാസമലം കലൎന്നു. (൨൪)

പേഷ്വാവതിൽത്തളൎന്നുടനുടി പോരിലെ സാഹ്യം
പ്രാൎത്ഥിച്ചതാംഗലർ വെടിഞ്ഞതിനാൽ നികാമം
ദേഷ്യത്താലവരിൽ വെച്ചു നിജാന്തരംഗേ
ദ്രോഹം വഹിച്ചു സുതരാമഥ ഹൈദരാലി. (൨൫)

സ്വസ്തിപ്രതാപമധികം ഗ്രഹണാവസാനേ
വർദ്ധിക്കുമോ ദിനകരാബ്ജമെന്നവണ്ണം
വിസ്തീർണ്ണം നിജം വളർവോരവനങ്ങളിലുള്ള
വൈരാഗ്നിയും തെളിവിയന്നു പടർന്നു കേറി. (൬൬)

മൂലസ്ഥലീകൃതി, ബലാവലിശിക്ഷ, കോശ-
ജാലാഭിവൃദ്ധി, ജനരാഗമിവയെന്നിവയാം
സാലം കിടങ്ങു മുതലായവ പുതുതാക്കി-
ക്കാലം യഥാസ്ഥിതമവൻ ബത! കാത്തിരുന്നു. (൬൭)

ആനാളിലങ്ങു രഘുനായകരായ പക്ഷം
ചെന്നാംഗലേയരിഹ മുൻപുരചെയ്തവണ്ണം
രാജ്യാഗമാഗ്രഹമിയന്നു മതിൽ തകർത്താ-
രാജ്യാവനീശരൊടെതിർത്തു മിഴിന്ന രോഷാൽ. (൬൮)

അപ്രതിഹതമിതം കലിചണ്ഡവൃത്ത-
രാംഗ്ലേയരും ബത! പരദേശികളും സമാനം
മോരോ വശത്തിഹ സ്വഹാസ്ഥിതയന്നു മൂലം
ഘോരപ്രബന്ധമതിനേറ്റമിളക്കിവയ്പ്പോർ. (൬൯)

ശ്രീരംഗപീഠശിഖരസ്ഥിതനായൊരാലി-
യാകുന്ന വൻകഴുകനപ്പൊഴുതേറെ നാളായ്
കാങ്ക്ഷിച്ചൊരാമിഷമെടുപ്പതിനുള്ള കാലം
കൈവന്നിതെന്നു കരുതിക്കുതുകം കലർന്നു. (൭൦)

ഏവം പരാജികളിലന്നവർതൻ നവീന-
ശ്രേണീപുരത്തെ വിരവോടുടനേ പിടിച്ചു.
ശ്രേയാധിപൻ തദനു മന്ത്രിയതാം തദീയ-
മേകാവശിഷ്ടമിഹ ദുർഗ്ഗമുമാക്രമിച്ചു. (൭൧)

കൈയാർന്നക്കാരു മന്ത്രിതതാം മഹിയന്നു പോരിൽ
സാശ്ചര്യമാടു മഹേശനായ വീരൻ
ഒരു കൊകൊണ്ട പരിശ സമുദ്രതടസ്ഥമായ
ദ്വീപിന്റെ മദ്ധ്യഗതമാം പുരമായിരുന്നു. (൭൨)

സ്വായത്തഭൂമിയുടെ മദ്ധ്യഗമാം പുരത്തിൽ
സ്വാമന്താധിപന്മാരവൻ ഗതനായതോർത്താൽ
ആരക്ഷാചമാണിഹ താനിക്കു ദൃഢമെന്ന
വീക്ഷിച്ചുടൻ കുപിതനായിതു കേരളാളി. (൩൩)

യുദ്ധാശയം തിടമവന്റെയുഗ്രകോപ
മദ്ദ്രേശസാമവിധിയാലതിയായ് വളൎന്നു;
ദീപം കെടുപ്പതിനു ശക്തി കലൎന്ന വാതം
ദാവാനലന്നതിബലത്തെ വരുത്തുമല്ലോ. (൩൪)

മന്നൻ സമേത്രപതിയൊട്ടും ശിഷ്ടപാശ്ചാത്യ-
ന്മാരോടൊട്ടഥ സന്ധിയുടൻ നടത്തി
ഇൻഡ്യാതലം ബത! വിലംഗമഹാവനായ്
വഞ്ചിച്ചു വൻപടയൊടായവനും തിരിച്ചു. (൩൫)

ഓരായിരത്തിലെഴുനൂറുമൊരെൺപതും ചേ-
ൎന്നോരാണ്ടിലുഗ്രതരമായ നിദാഘകാലേ
ഘോരാരിയുദ്ധമയലായതരപ്പകയോടാ-
ന്നായന്നു സൈന്യമതു സംഗമമൊരുക്കിച്ചു. (൩൬)

ഗർവ്വം വളൎന്നഥ മഹാബലമാക്രമിച്ചു
സർവ്വസ്വവും ബത! മൃതിന്ന കവൎന്നു നേരം
കൎണ്ണാടകാവനിയുഴന്നു ഹൈദരാലി-
ത്രാണാവസാനമതിചഞ്ചലമായ് ഭവിച്ചു. (൩൭)

ആംഗ്ലേയവീരർ നിജശസ്ത്രശതങ്ങളാലെ കൊണ്ടു
ഭംഗം വരാതെ പണിചെയ്തു ചെറ്റു കാലം
നാഗാവധീരമതിൽ വെച്ചുരു പാവയാമിദ്വി-
ഭുജനി ശൃംപതിയൊടേറിയിച്ചിരുന്നെല്ലാം. (൩൮)

വൃത്താന്തം ശ്രവിച്ചുളവായ വിഷാദമേഷ ഭൂപൻ
ശ്രദ്ധിച്ചതില്ലിഹ പോഷിതമെന്നതല്ലോ;
മൂർദ്ധാവിൽ നല്ല വടി കൊണ്ടടി കൊണ്ടിടുമ്പോഴും
മാത്രം ഗ്രഹിക്കുമതിമൂഢജനം യഥാർത്ഥം. (൩൯)

'കള്ളം പുലമ്പിടുകയാണിവ, നെൻറ സത്യം
കൊള്ളുന്നതായിവരു'മെന്നൊരു ബോധമോടും
ഉള്ളത്തിലന്നിവനായിഹ മദ്രനാഥൻ
തള്ളിട്ടിനങ്ങളഥ മൌനമൊടേ വസിച്ചു. (൮൯)

അന്നാളിലന്നിരൃതികോണിലുയർന്നു ധൂളി-
വൃന്ദാതിധൂമ്രത കലർന്നൊരു ധൂമജാലം
ചിന്നുന്ന സന്ധ്യയിലെഴും നവനീലമേഘ-
ത്തിന്നുള്ള കാന്തിയൊടു ശത്രുവിലാസമോതി. (൯൦)

ക്രോധിച്ചു ഹൈദർമകനന്നു മഹമ്മദാലി-
ഗേഹങ്ങളും തോരമിഹ ഭൂരിധനം ഹരിച്ചു
ശേഷിച്ചതൊക്കെ വിരവോടഥ സ്വന്തമാക്കി-
ത്തോഷിച്ചു കാഞ്ചിപുരസീമവരെ ജ്ജയിച്ചു. (൯൧)

ഒട്ടേറെ നാളലസനായമരുന്ന മദ്രനാഥൻ
മട്ടുവമേറ്റു മതി കെട്ടിഹ മാന്ദ്യമെല്ലാം
വിട്ടന്നു വൈരിനികരത്തെയെതിർപ്പതിന്നായ്
പെട്ടെന്നു വേണ്ട വിധമുദ്യതനായ് ചമച്ചു. (൯൨)

ബുദ്ധ്യായുധജ്ഞതയഭിശ്രുതനായ് വിളങ്ങും
മദ്രാസിലുള്ള ബലനായകനായ മൺറോ
അയ്യായിരം ഭടരൊടൊത്തഥ സമ്പ്രഹാരം
ചെയ്യാനരാതിനികടത്തിലുടൻ തിരിച്ചു (൯൩)

രണ്ടായിരം ഭടരതീവ വിശാരദന്മാ-
രുണ്ടായിരുന്ന ബലമേറിയൊരന്യസൈന്യം
കണ്ടെത്തരം സപദി ബെയിലിയുമായ് ഗമിച്ചു
ഗുണ്ടൂർപുരത്തിനുപകണ്ഠമണഞ്ഞു വാണു. (൯൪)

മൺറോവിനോടഥ സമാഗമനത്തിനായ് തൻ-
സൈന്യങ്ങളൊത്തു സപദി ബെയിലി തിരിച്ചു വിട്ടു;
മൺറോവുമപ്പൊഴിവനോടു സമാഗമിപ്പാൻ
വാഞ്ഛിച്ചു കാഞ്ചിനഗരത്തിനു നേർക്കണഞ്ഞു. (൯൫)

അന്യോന്യസംഗമമണവാൻ തുനിയുന്ന രണ്ടു
സൈന്യങ്ങളെയുമഥ ഹൈദരതീവധീരൻ
വേറാക്കിനാൻ ദ്രുതമുഗ്രചക്രവാതം
ഛേദിച്ച രണ്ടസിതവാരിധരങ്ങളെപ്പോൽ. (൨൭)

പോരുന്ന പദ്ധതിയിൽ വെച്ചുഗ്രഹിതാക്രമത്തിൽ
പെട്ടന്നു ബെലി പരമാകുലനായ് ചമഞ്ഞു;
തിട്ടം നിജാഗ്രകരമെത്തുകിലെന്നു ലിഷ്പ്യാ
കിട്ടുന്ന കേസരിയെയും കരി വെല്ലുമല്ലോ. (൨൮)

സൈന്യങ്ങളാം മാണധമിവയോടുടനേ പിടിച്ചി-
ട്ടന്നു ഖിന്നമതി ബെലിയെ ഹസ്തപാശം
ചിന്നുന്ന ഗർവമൊടു കെട്ടി മുദാ സ്വഗേഹ-
ത്തിന്നന്തരത്ത്വരയോടയച്ചിതു ഹൈദരാലി. (൨൯)

അപ്പാളിലുല്പ്പെരുതാകിയ ഭംഗമേവ-
മുൽപന്നവേഗമഥ കേട്ടു തളൎന്ന മൺറോ
അപ്പോൾ സമീപഗതനെങ്കിലുമാലിതന്നോ-
ടേൽപ്പാനധൈര്യമൊടു ഹന്ത! മടങ്ങി വേഗാൽ. (൩൦)

ശ്രീരംഗനാഥനമരുന്ന നിജനവ്യജൈത്ര-
ശ്രീരംഗമായ് വിലസുമന്നഗരത്തിൽ നിന്നും
പാരം കൃതാർത്ഥമിയന്നണിയിപ്പു ദന്തി-
വീരൻ കരേറി വിരവോടഥ യാത്ര ചെയ്തു. (൩൧)

ഇൻഡ്യാതലത്തിലധികാരമരം ലഭിപ്പ
വൈദേശികാംഗലവണിക്പ്രകരത്തിനോതിനാൽ
ഉണ്ടായതില്ലിതിനു മുൻപൊരുനാളുമേറ-
മിങ്ങൽപ്പെടുന്നതിനു തക്ക വിപത്തിവണ്ണം. (൩൨)

ഒന്നായനേകമതിഘോരമനർത്ഥജാലം
വന്നായവർക്കധികദുസ്സഹതാപമേകി;
എന്നാലുമായളവിൽ വാരണനീതമായി-
ട്ടോരോന്നിനെയുമവർ തന്മതിയാൽ തടുത്തു. (൩൩)

വീരൻ വിൽസ്സൻപനന്തരമാതരത്തിൽ
പോരിന്നു മുസലകുലാംബുധിമന്ഥനനാം
നേരിട്ടു വാഗമഹി കൈവശമാക്കുവാനായ്
പോരിട്ടിടുന്നതിനു സന്നാഹനം തുടർന്നു. (൩൭)

പേഷാവരിൽ മൈത്രിയൊടെത്തിയ സിന്ധ്യയാളു-
ന്മാരൊട്ടു മാനമഹിത മധ്യമാഗേ
മുൻപേ തുടങ്ങിയ രണം ജയസംശയത്തോ-
ടന്നും കരാമതരമായി നടന്നിരുന്നു. (൩൮)

തെക്കുള്ളൊരിന്ത്യയതിലും ബലിയായ മേലി
ബന്ധത്തിലായ്, ഉഴറിയന്നു മങ്ങി മന്യുഃ;
ഇത്ഥം വിപത്തനേകമാലഥ മിക്കവാറും
കർണ്ണാടകം പ്രബലവൈരികരസ്ഥമായി. (൩൯)

ആപാദചൂഡശിഥിലീകൃതമെങ്കിലും തൻ-
ഭൂഭാഗമൊക്കെയിഹ മിന്നലിയന്നപോലെ
ധീമാനയൻ മണിയാകിയ വാരണേന്ദ്രൻ
വീരൻ ഭരിച്ചു നിജഹസ്തബലത്തിനാലെ. (൪൦)

ആംഗ്ലേയസൈന്യമൊടു കപ്പൽവഴിക്കു ധീരൻ
ക്രൂഡാഷ്യനെന്നവനുടനേ, കരമാർഗമായി
തെല്ലു ത്വരായ മഹാവീരസൈന്യനോടും
കർണ്ണാടദേശമതിനായവനന്നണച്ചു. (൪൧)

ജേമാനത്രു പടുവാകിയ വീരസാഖ്യൻ
മെവെൽകൃതത്തിലെത്തുവതിന്നു മുൻപേ
അള്ളനടമെന മഹാമതി ലാറൻസാഖ്യൻ
സ്വാധീനമെന്ന നിലയിങ്കൽ നയിച്ചിരുന്നു. (൪൨)

ഹസ്തിംഗഹസ്തമതിൽ നിന്നു വെഴിഞ്ഞതാരോ-
ത്തുംഗഹേമമഴയാൽ നിജവൈഭവാകം
കണ്ണും ചെവിയും വിരമിച്ചു വിലക്കിട്ടു-
ന്നെത്തുന്ന വീരസമരായമനന്തിരോമോദാൽ. (൪൩)

ണ്ടെത്തു വംഗരൊടു, ഭംഗിയിലന്നാതകീ-
ട്ടണ്ടായിരുന്ന ഹയസേനയിൽ നിന്നുമന്തം
തണ്ടായിരം മടരിയന്നൊരു സൈന്യഭാഗം
കൊണ്ടാടി നൽകിനവൻ നവബന്ധുവിന്നായ്. (൨൮)

ധാരാവിലാസമിയലുന്നൊരു സൈന്ധവൌഘം
ധാരാളമക്ഷിതിഭൃദീശനിൽ നിന്നുമന്തർ
പോരാഞ്ഞ വാഹിനി തെളിഞ്ഞു മലിച്ചു പൂർവ്വ-
വാരാശിവേലയതിലെത്തുടനേ ഗമിച്ചു. (൨൯)

ശൂരൻ കടൽക്കരയെടുത്തിഹ തീരവാസ-
ങ്ങൊരൊടൊത്തു പായുമൊരു കപ്പലിലൂടെ വേഗാൽ
മദ്രാസിലെത്തി വിജയോദ്യതനായ് വസിക്കും
പ്രേഷിതന്റെ നിലയത്തിനവൻ തിരിച്ചു. (൩൰)

മുന്നം നൃസിംഹജയത്തെ വരുത്തി വൈരി-
വൃന്ദം ഹരിച്ച പുരമാകിയ വന്ദിവാസം
സന്നാഹനായി വരണാടു രണം വിനാ തൻ-
സാന്നിധ്യമാത്രമതു കൊണ്ടിഹ വീണ്ടെടുത്തു. (൩൧)

മററുള്ള ശത്രുഹൃതമായ പുരൌഘവും താൻ
തെറെറന്നു ശോഭനയശസ്സൊടു വീണ്ടെടുത്തു
പൊട്ടെന്നതിർത്തിടുവതിന്നിഹ തന്നെ മുന്നിൽ
കിട്ടുന്ന ഭടരൊടുടൻ കഡലൂരിലെത്തി. (൩൨)

തീരാധമാകിഹ പുരേ ജലമാർഗമായി-
ട്ടേരാരു പരാത്മനിര കിട്ടുവതിന്നെളുപ്പം
ഉണ്ടെന്നു കണ്ടതിനെ വിഘ്നമണയ്ക്കുവാനായ്
മാർഗം തടുത്തഥ വസിച്ചിതു ഹൈദരാലി. (൩൩)

തെക്കോട്ടു ദിക്കിലമർ ചെയ്തതിനുള്ള ശക്തി-
യെല്ലാം വഹിച്ചരി വസിക്കിലുമിന്നു കാമം
തല്ലും ഭുവാനൊരവസരം മമ ലബ്ധമായെ'—
ന്നുല്ലാസമോടുടനെതിർപ്പതിനെത്തി ശൂരൻ. (൩൪)

ഏറ്റം ജയം രിപുവിനേകരുതെന്നു ചിന്തി-
ച്ചുറ്റുംഗരോഷമവർ ചെയ്യുന്ന സംപ്രഹാരം
ളീ തിങ്ങിടും വിധമഹോ! ബഹുസാഹസിക്യ-
ശ്രീ തങ്ങിയങ്ങു നിലനിന്നിതു രണ്ടു യാമം. (൮)

അജ്ഞാതനങ്ങു രിപുവിന്റെ, ശിലാളുഘടപം
തയ്യുമന്നാക്കടകുമൽ രെനായ ക്രൂടൻ
ക്രൗഞ്ചാദ്രിതന്റെ, ഗുഹതന്നതുപോൽ, പിളർന്നാൻ
ചണ്ഡോന്മഹാസ്ത്രഹതിയാലതിവീര്യമോടേ. (൯)

മാറീടുകില്ല രണഭൂമിയിൽ നിന്നു ഞാനെ-
ന്നോതുന്ന വാശിയൊടു മേവിന ഹൈദരാലി
പേടിച്ചുഴന്നു ചിതറും നിജസൈന്യമോടു
കൂടിച്ചുളിച്ചു പിറകിൽ ബഹുദൂരമോടി. (൧൦)

അന്നോളമുള്ള നടകാണ്ടതില്ലമാർഗം
പിന്നിട്ടു സൈന്യമൊടു ചീരസേനായ വീരൻ
മിന്നും ജയശ്രീ കലർന്നമരുന്ന കൂടൻ-
തന്നന്തികത്തിലിഹ വന്നതിമോദമാർന്നു. (൧൧)

പേടിച്ചു മണ്ടിയൊരു ഹൈദർ വഴിക്കുവെച്ചു
സാഹ്യം ലഭിച്ചഥ പരങ്കിഗണത്തിൽ നിന്നും
ചിക്കെന്നു സന്നിഹിതമാകിയ പാളിലൂരി-
ലക്ഷൗഹിണിപ്പട കഠോരമൊരുക്കി വീണ്ടും. (൧൨)

പ്രായാണമിൽ മാസമതിലിട്ടിവസത്തിലുണ്ടായ്
മായം വിനാ വിജയമീ രണഭൂമിയിങ്കൽ,
അക്കാലദേശപതിമെല്ലതമിന്നമേകം
നിസ്സംശയം വിജയമെന്നവനോർത്തു മൂഢൻ. (൧൩)

പിന്നങ്ങു ക്രൂടനഥ സേനയൊടൊത്തു, മുന്നാം
ഷോളിങ്ങ്പുരികാപജയമാകുന്നതു ബലിതന്റെ
സൈന്യാധിക്രൂടമെഴുമീ രണഭൂമി കണ്ടി-
ട്ടന്നങ്ങുകാപുരമിസാകലനായ് ഭവിച്ചു. (൧൪)

ഉണ്ടായി വാശി സമരത്തിലതീവ ഘോരം
രണ്ടാളുകൾക്കു ;— മിഹ കാരണമൊന്നു കണ്ടാൽ
ഏല്ക്കുന്ന ഭംഗമവമാനനിവൃത്തി വാഞ്ഛ;—
അന്യന്നഹോ! വിജയയോഗവിചാരമെല്ലാം. (൪൫)

തങ്ങൾക്കു താൻ വിജയലക്ഷ്മിയധീനയാണെ-
ന്നങ്ങോളമുള്ളതിലിരുപ്രഭുമാർക്കുമായ്
അത്യന്തവീര്യവശയാമവളത്ര കാമം
മദ്ധ്യസ്ഥയെന്ന നില തന്നെ വഹിച്ചിതന്നാൾ. (൪൬)

കാളുന്ന വൈരമൊടു വീണ്ടുമണഞ്ഞു ക്രൂരൻ
ഷോളിംഗർതന്നിലഥ യുദ്ധമഹോ! നടത്തി;
കോളിങ്ങു തൊറി നിജസേനയിൽ മികവാറു-
മാളും നശിച്ചു ജിതനായിതു ഹൈദരാലി. (൪൭)

തമ്മിൽ കലർന്ന വഴിപോലെ തിമിർത്തിടാതെ
പാഴിൽ പ്രചണ്ഡനവവർഷങ്ങൾ ബലങ്ങൾ തന്നും
ലോകം തപിപ്പതിനലന്തിതു വർഷിയാതെ
കാർകൊണ്ടൽ പോലെ ദിവി വേനൽ മുതിർന്നിടുന്നാൾ. (൪൮)

ദുഷ്കരമായവർ കടന്നു നടന്നു നീളെ
ദുർഗ്ഗം തകർക്ക, കലഹിക്ക, കവരിക്ക വിത്തം,
ചിതറുന്ന നാട്ടുകൾ പിടിക്കയിവണ്ണമോരോ
ദുഷ്കർമ്മജാലമിഹ തോന്നിയപോൽ നടത്തി. (൪൯)

കർണ്ണാടകോർവിയിലിവണ്ണമരിച്ച ശത്രു
വന്നാക്രമിച്ചു മലയാളവുമുഗ്രമായി;
അന്നാഴികക്കുതുകമിയന്നൊരു ടിപ്പുവീര-
നാംഗ്ലേയരോടിവിടെവെച്ചു നടത്തി യുദ്ധം. (൫൦)

ഉണ്ടായതില്ലൊരുവനും വിജയം വിശേഷി-
ച്ചുണ്ടായതില്ലിഹ പരാജയവും തദാനീം ;
ഉണ്ടായൊരാൾക്കധികസേനകളെന്നുവന്നാ-
ലുണ്ടായിതന്യനതിയാകിയ വീര്യഭാരം. (൫൧

ജ്യേഷ്ഠനെ പ്രതനാംഗലചക്രപതി ഡച്ചുകാർതൻ-
നാഗാഖ്യപട്ടണമടക്കി മടങ്ങിടുമ്പോൾ
കാവേരിതൻകരയിൽവെച്ചുവനത്തടത്തു
തോല്പിച്ചിതുഗ്രബലനാകിയ ടിപ്പുവീരൻ. (വൃ൨)

ചെന്നാൻ ടിപ്പുബലമന്നു കടന്നു ശീഘ്ര-
ശ്രേണീപുരം വളയവേയതിനക്ഷണത്തിൽ
ബോംബായിൽ നിന്നണയുമാംഗല വീരസൈന്യ-
നോടിച്ചു ശണ്ഡവിവശങ്ങളെയും ഹരിച്ചു. (വൃ൩)

പേരാളുമിസ്സമരമിങ്ങനെ നിന്നിടുമ്പോൾ
മാരാഷ്ട്രരോടിഹ നടന്ന യഥോക്തസഖ്യം ;
ചൊൽക്കൊണ്ട നൈസമൊടെയതിന്നു പേഷ്വാ-
പക്ഷ്യർക്കു സമ്മതിയുറച്ചതതിങ്കലത്രേ. (വൃ൪)

ബോധിച്ചു മോഷകരമീ വിവരം തദാനീം
പേടിച്ചടങ്ങിടുകയാണിനി നല്ലതെന്നായ്
ഉറച്ചു വ്യസനവാനത്ര പരാജിവാക്കാൽ
മോഹിച്ചു വീണ്ടുമഥ യുദ്ധമഹോ! നടത്തി. (വൃ൫)

മിണ്ടാതടങ്ങി മരുവേണ്ട വയസ്സിലേവം
വേണ്ടാത്ത ദിക്കിൽ നവമായ് വിജയാശയാലേ
ഉണ്ടായി നീണ്ട നിലനിന്നൊരിവന്റെ യത്നം
കൊണ്ടാടിയില്ല ലവലേശവുമന്നു ദൈവം. (വൃ൬)

എണ്ണൂറ്റിരണ്ടിഹ വയസ്സു നടന്നിടുന്നി-
തെന്നാലുമന്ത്യകലയിൽ ബഹുസക്തനാകും
ശ്രീരംഗിതൻ നരവരൻ ശിബിരസ്ഥനായ്ത്തൻ
പേരാന്ന ഭൂതലനിവാസമഹോ! വെടിഞ്ഞു. (വൃ൭)

ഉന്നമ്രവീര്യമെഴുമെത്ര വിദേശജന്മാർ
വന്നിങ്ങു കാട്ടിയതിയാകിയ സാഹസിക്യം!
എന്നാലുമുഗ്രതരമൈസുരവീര്യമേറ-
മന്യാദൃശം നിയതമെന്നതു സിദ്ധമല്ലോ. (വൃ൮)

ഉണ്ടായതങ്ങനെ ദരിദ്രകുലത്തിലത്രേ;
തീണ്ടില വിദ്യ; ഗുരുവൃത്തിയുമില്ല തെല്ലും;
കണ്ടേതരം മഹിതചാതുരിയൊന്നു മാത്രം
കൊണ്ടാണവൻ നരവരാസനമാർന്നതോർത്താൽ. (൫൯)

ദാരിദ്ര്യമോടിഹ ജനിച്ചു; മരിച്ചു താതൻ
ബാല്യത്തിൽ; മാതുലനൊടൊത്തു ഗൃഹേ വസിച്ചു;
പിന്നെ ക്രമേണ ഭടനായ് ഭടനായകനായി-
ട്ടീ ഭൂപാലനായൊടുവിലാർന്നിതു നാകലോകം. (൬൦)

സ്വാമാത്യം ജനകൻ ഗമിച്ച വിവരം കേട്ടന്നു ടിപ്പ്വാഖ്യനാം
വീരൻ കേരളയുദ്ധരംഗമതിൽ നിന്നത്യുഗ്രവേഗത്തൊടേ
ശ്രീരംഗത്തിലണഞ്ഞു, മന്ത്രികളെ തെളിയിച്ചിട്ടു രാജ്യവും
ധീരാഗ്ര്യൻ സമരാധികാരപദവും ചെമ്മേ ഗ്രഹിച്ചീടിനാൻ. (൬൧)

വൈപ്പുരാമരൊട്ടുസംഗരവേദികയാലാത്മീയസംഘത്തിൽ നി-
ന്നപ്പോളപ്രിയരായ് പരന്തികളെ പരദേശത്തിൽ പാർത്തിടവേ
ഉൾപ്പൂവിൽ പരിതാപമെന്നു പൊഴുതും കെല്പിൽ ചിരാരഞ്ഞതാ-
മപ്പോരികൾ മട്ടൂ ടിപ്പുവിനരിച്ചില്ലത്ര തെല്ലെങ്കിലും. (൬൨)

മദ്രാധിപൻ തന്നെ ദൃഢതയാലകാലേ-
നിദ്രാണസാഹസികനിന്നു ഹന്ത! സഖ്യം;
ഉദ്രാജിതോന്നതമകേഷ നിജാന്തകന്യാ-
മുദ്രാളിമാനമൊടതിന്നവരാമരേകി. (൬൩)

പോരിട്ടെട്ടൊരു മഹീയണിതക്കൂട്ടരും താൻ
നേരിട്ടടൻ തിരിയെ നൽകണമെന്നു തമ്മിൽ
സഖ്യം കഴിച്ചഥ നിജം നിലയം ജയശ്രീ
കൈക്കൊണ്ട ടിപ്പുവണഞ്ഞു സുഖം വസിച്ചു. (൬൪)

"മഹീശചരിതം" എന്ന
പത്താം സർഗ്ഗം
സമാപ്തം.

പതിനൊന്നാം സൎഗ്ഗം.

അഥ പുനരധികൎത്താ വാരണൻ ശ്രീകാന്ത-
പ്രഥിതഗുണതയേവം സ്വാധികാരം വെടിഞ്ഞു
ചിരവിരഹിതശോകം ബാന്ധവന്മാരെഴും തൻ-
പുരവരമതിലേയ്ക്കായ് വിശ്രമാൎത്ഥം ഗമിച്ചു. (൧)

അവിടെയുമതിവേലം ശ്രീകൃതഘ്നശ്രമം താ-
നവനഥ വിധിയേപോൽ വീണ്ടുമുണ്ടായി കഷ്ടം !;
അവരവരുടെ കൎമ്മത്തിൻവിപാകങ്ങളെല്ലാ-
മവരവരെയണഞ്ഞീടാതെ പോകുന്നതുണ്ടോ? (൨)

അവനിവിടെ നടത്തീട്ടുള്ള നന്ദാത്മജൻതൻ-
പ്രമഥന, മതിഘോരം ഷൂജഗ്രഹദാനതരേയം,
അവികലമഥ കാശീശക്ഷോണിഭൃൽകഷ്ടനം താ-
നിതി ബത ! പല കാൎയ്യം വിസ്തരിക്കേണ്ടിവന്നു. (൩)

പല വിധമപരാധം ചെയ്തുവെന്നാലുമെല്ലാം
നലമൊടു നയമെന്നായ് തീൎച്ചയുണ്ടായൊടുക്കം;
അവനഥ ബഹുമാനസ്ഥാനമായ്ത്താൻ നയിച്ചാ-
നതിസുഖമിഹ ശിഷ്ടം ജീവകാലാവശേഷം. (൪)

നരവരസചിവന്മാർ തത്ര പീഠപ്രണീതം
കരണമിതുകണക്കേ യന്ത്രണാസ്ഥാനിയിങ്കൽ
കളികളൊടഥ ചേൎന്നക്കോൎന്നവാലിസ്സുതന്നെ-
പ്രഥയെഴുമധികൎത്താവായുടൻ നിശ്ചയിച്ചു. (൫)

പ്രഭുവിവനതിദക്ഷൻ നീതിശാസ്ത്രപ്രവീണൻ
പ്രഥിതചരിതമുൻ ശ്രേഷ്ഠവംശപ്രസൂതൻ
പ്രബലതയൊടു തൻകൽ ചേൎത്തോരിൻഡ്യാധികാരം
പ്രമുദിതമതിയൊന്നാന്മുമെൺപത്താറിൽ. (൬)

പടുതരമതി പീഡൻ നിർണ്ണയിച്ചുള്ള ചട്ടം
വടിവൊടിവിടെ നടത്തിച്ചീടുവാനായ്ത്തുടങ്ങും
ഇവരെനയധികകാലം തോക്കെടുക്കാതെ വാണി-
ട്ടവതിനരുവലിച്ചില്ലുഗ്രനാം ടിപ്പുവീരൻ. (൭)

അയനി വരെയൊട്ടു, മുൻപേ ചൊന്നപോൽ, മംഗലാഢ്യം
പുരവരമതിൽവെച്ചു സ്സന്ധി ചെയ്തിട്ടു വേഗാൽ
നിജനിലയനമെത്തി ദ്വിഗ്ജയം ചെയ്യുതിന്നായ്
ബലവനൊരുങ്ങാൻ വേണ്ട സന്നാഹമാർന്നു. (൮)

നിജവശഗതമായിട്ടുന്ന രാജ്യത്തിലെല്ലാം
നിജമതമുടനിസ്ലാമാഖ്യമം താൻ ബലത്താൽ
പരിചിനൊടു പരത്തീട്ടാറിനിൽ പാരത്തു-
ള്ളൊരു പരഗതി നേടാനായവൻ നിശ്ചയിച്ചു. (൯)

ഇഹ നിജമതതത്ത്വത്തിങ്കലത്യന്തമേവം
ബഹുമതിയെഴുമാധിക്യം ഹേതുവായിത്തുലുക്കർ
അഹഹ! വിമതരെത്തൻ യുക്തിവാദങ്ങൾ കൊണ്ട-
ല്ലഹിംസമകരവാളം കൊണ്ടു ഖണ്ഡിച്ചിടുന്നു. (൧൦)

ഭുവനമിതിനു മൂലമേകനാമീശനൊന്നോ
പറകയവനെയല്ലാതെന്നു താൻ ക്രിസ്തുവെന്നോ;
വിവിധമവനെയാരാധിക്കയും ചെയ്യു;- യെന്നാ-
ലിവയവനൊരു ഭേദം ചെറുതേ ചെയ്യുന്നുണ്ടോ ? (൧൧)

ഒരുവനു പല നാമം ചൊൽകവേയൊന്നിലേക-
ന്നഭിരുചിയുള്ളവയാലതിനെന്തു മെച്ചം ?
നിയതമൊരു പദാർത്ഥത്തിന്റെ നാമങ്ങളാകും
ഘടകടകലശങ്ങൾക്കില്ല ഭേദം ജഗത്തിൽ. (൧൨)

ഇതു ഹൃദി കരുതീടാതെത്ര സത്തുക്കൾ പോലും
മതഭേദമിമാനം കൊണ്ടു മോഹിച്ചിടുന്നു !
സ്ഫുടതരമതിനാലേ, താനൊരാളും മഹത്താം
പെരുകിയ മതിയോടെ കെട്ടുപോയ് ടിപ്പുവീരൻ. (൧൩)

ശഠമതിയവനാദ്യം പശ്ചിമാബ്ധിക്കെഴും നൽ-
ത്തടമതിലതികീർത്ത്യാ കൊങ്കണത്തിന്നമേറ്റം
വിരുതൊടു മലയാളത്തിന്നന്തരാളേ
വിലസിന മഹിയാകം കാനറായാക്രമിച്ചു. (൯൪)

അവിടെയതിനു മുൻപിൽ പോർട്ടുഗലീയർമ്മത-
പ്രവരസമുപദേശം കൊണ്ടു ക്രിസ്തീയമാർഗ്ഗം
പരിചിലനുസരിച്ചുള്ളായിരം മുപ്പതാളെ
സ്വമതമനുസരിപ്പിച്ചാനിവൻ സാഹസത്താൽ. (൯൫)

അവനഥ നിജരാജ്യത്തിന്നു തെക്കെന്നതാകും
ഘനവനശൈലശ്രേണിസംപ്രേക്ഷണീയം
വിലസിന കേരളാഖ്യം രാജ്യമത്യുജ്ജ്വലശ്രീ-
നിലയനമപരാധീ സലോഭമോടെ ഗമിച്ചു. (൯൬)

ബലമതി മതവിദ്വേഷാന്തകൻ ടിപ്പുവേവം
ബലമൊരർണ്ണവമേറ്റം ഘോരമായ് കണ്ട നേരം
ജനതതി വനശൈലാഗാരഗുഹാന്തരാള-
ങ്ങളിലതിഭയമോടേ പാഞ്ഞു പാർത്തൊളിച്ചു. (൯൭)

അവിടവിടെയുടൻ തൻസേനയെ താനയച്ചി-
ട്ടവരെയനുഗമിച്ചക്കാനനാന്തങ്ങളെല്ലാം
അവനഹഹ! നിരോധിച്ചീടിനാൻ, ശോകമുള്ളോടൊ-
ത്തൊരു മൃഗവധലുബ്ധൻ ലുബ്ധകേശൻ കണക്കെ. (൯൮)

അനഘലകം പുരുഷന്മാരെന്നു മേലം നിനച്ചാ-
തരിശമൊടു കമന്നിട്ടുഗ്രനാബാലവൃദ്ധം
എഴുപതു ഗുണമുള്ളോരായിരം പേരെ വധി-
ച്ചുഴമതിമദമോടേ ഹന്ത! ബന്ധിച്ചിതന്നാൾ. (൯൯)

പടുമതി, പല വർണ്ണം ചേർന്നോരീ രാശിതന്നെ
സ്ഫുടമിഹ, ഉരുഘാതം കൊണ്ടു പക്ഷം മുറുക്കി,
ക്രിയകളെ നിജശാസ്ത്രം പോലെ ചെയ്തിട്ടു, നൽകി-
സ്ലാമിയമിവനച്യുതമാഥ, സാമ്യം നയിച്ചു. (൧൦൦)

അഥ ബാല്യജനാമഹോ! ബലയാം ഭുജബലയാം താ-
നിതി പല മന്ത്രമെവശ്യകൃത്യങ്ങളാലേ
അരമമനമവിപ്പിച്ചുള്ള കാറിന്റെമേയം
വ്യഥയൊടുമമരലോകം തന്നെ ശീഘ്രം ഗമിച്ചു. (൨൧)

അവനതിസ്പൃഹത്തിന്നഹോ! പാത്രമായാ-
നവരുടെ മതമിസ്ഥലം ചൊന്ന മാർഗ്ഗം നിനച്ചാൽ;
സുകൃതമതുളിടുന്നോരർത്ഥവാദം ജനത്തിൽ-
നിഹതിയുമതികഷ്ടം! പുണ്യമെന്നോതിടുന്നു. (൨൨)

അധികശരനപൂർവ്വക്ഷോണിപാലാംഗജന്മാ-
മവനു സഹജമാകും ഗർവ്വമില്ലിങ്ങ് ജയത്താൽ
അനുപമമതിവേലം ഹന്ത! വർദ്ധിച്ചു വർദ്ധി-
ച്ചനുപമിതമനർത്ഥത്തിന്നു താൻ ഹേതുവായി. (൨൩)

സ്ഫുടമവനഥ സുൽത്താനെന്നു വിഖ്യാതമാകും
കൊടിയ വിരുതു സിദ്ധിച്ചെങ്കിലും തൃപ്തിയെന്ന്യേ
അതുവരെ മൃഗരാജമെന്നോർത്തുതൻ മാത്രം വഹിച്ചു-
ള്ളൊരു വിരുതുമെടുത്താൻ ബോധസാഹാരമിയാനം. (൨൪)

നരവധമനുവേലം നിർഭയം നീലമുള്ളൻ-
പരിസരമതിൽ നിന്നും ചാടിവീണാചരിക്കും
അരചനവനു 'മൈസൂർ വ്യാഘ്ര'മെന്നുള്ളതല്ലാ-
തൊരു വിരുതു പൊറുത്തില്ലത്ര മാലോകർ പിന്നെ. (൨൫)

ഇവനെ യുധി ജയിച്ചീടുന്നതിന്നന്നു നൈസാ-
മവനിപനൊടു സഖ്യം വേണ്ടവണ്ണം നടത്തി
ബലമുടയ മഹാരാഷ്ട്രേശരാപ്പേഷ്വവീരൻ-
തുണയൊടു ഗമനമെന്നാകിലും ഹന്ത! തോററാർ. (൨൬)

സ്ഫുടമിഹ രണഖേദം പൂണ്ടഹോ! ഇംഗളേന്ദ്രാ-
തടിനിയുടയ മഹാകമ്പനിക്കുള്ളാധിപത്യം
അവരതിപരിതോഷാത്മാവായ സുൽത്താൻ വഹിക്ക-
ന്നതിനനുവദിച്ചുവന്നു കൈക്കൊണ്ടു മൈത്ര്യം. (൨൭)

അഭിനവവിജയശ്രീതന്റെയാലിംഗനത്താ-
ലനവധിമതിഗർവ്വം പൂണ്ട നിസ്സാമപ്പൊലി
അവനഥ നിജമാകും ശ്രീമാഹാത്മ്യമോർത്തി-
ട്ടവരപുതന്മാർ തമ്മെന്നു നിശ്ശങ്കമോതി. (൨൰൮)

ശമനസഹജനായ്‌ തന്നെപ്പൂരീവർത്തമെന്നി-
ട്ടമതമധികപാപൻ ടിപ്പുവിൻഘോരമൂർത്തി
അനവലമിഹ മന്നൻതന്റെയന്യോന്യമന്നാ-
ളനപകൃതചി തേടും കേരളത്തിൽ പതിച്ചു. (൨൰൯)

അഥ പുനരവനങ്ങളെല്ലസൈന്യമോടാഗമിക്ക-
ന്നളവിലശുചികൈകേസ്സർവ്വമൊക്കത്തടായോർത്തു
അവനിയിതു ഗമിച്ചാൽ പാരസ്യവെന്നുള്ള കള്ള-
ത്തൊട്ടു സുരനദിയിൽ പോയ് മുങ്ങിവന്നേ നൂനം. (൩൰)

അബലകൾ പുരുഷന്മാരെന്നു തന്നല്ല പാരം
പ്രബലമഴകൊടേറും ദേവതാവൃന്ദവും ഹാ!
നിജവിഭവമശേഷം സത്വരം സന്ത്യജിച്ചി-
ട്ടവരവരുടെ ഗേഹം വിട്ടു മണ്ടിത്തുടങ്ങി. (൩൰൧)

പ്രജകൾ, പരിവൃഢന്മാർ, കോലപസ്വാമിവംശ-
പ്രഭവനരവരന്മാർ, ഭൂസുരന്മാരിവണ്ണം
പലതുമതിഭയത്താലന്ന സർവ്വസ്വവും വി-
ട്ടിഹ ശരണമണഞ്ഞോർ വഞ്ചിരാജ്യോപകണ്ഠം. (൩൰൨)

“ഇഹ ബത! ഭഗവാൻ ശ്രീപത്മനാഭൻ തുണയ്ക്കും
നഹി ഭയ”മിതി വഞ്ചിക്ഷ്മാവരൻ ധീരശാന്തൻ
അങ്ങിയവരെയെല്ലാം നവ്യഗേഹങ്ങളിൽത്താ-
നതതരമുപചാരം ചെയ്തു പാർപ്പിച്ചു മോദാൽ. (൩൰൩)

പടുതരമതി സുൽത്താൻ പാരമീർഷ്യാകുലത്താൽ
പടയൊടതികഠോരം പാഞ്ഞടുക്കുന്നനേരം
കടകളിഹ മുടങ്ങീ നായകന്മാർ നടുങ്ങീ
സ്ഫുടമയമിതിതീ ലോകരോതിത്തുടങ്ങി. (൩൰൪)

വിഷമതരമൊടാങ്കത്തിൽ കൃഷ്ണസർപ്പം കണക്കേ
വിലസുമസിയിളക്കീടുന്നുമാകം കരത്താൽ
തരമൊടു പശുമാംസം നൽകിയക്കെസ്സൈന്യജാലം
പെരുകിന മദമോടേ വീടുതോറും നടന്നു. (൯൫)

" ഇതരമതമണഞ്ഞിട്ടത്ര പാതിത്യമേൽക്ക-
ന്നതിലുമിഹ വരം താൻ കാലധർമ്മം നിതാന്തം "
ഇതി മതിയൊടനിത്യം ജീവിതം, നിത്യകീർത്തി-
സ്ഥിതി കരുതി വെടിഞ്ഞാരൊട്ടു പൌരസ്സഹസ്രം. (൯൬)

" അഖിലമിഹ കളത്രം പുത്രമായുള്ളതാതമാം "-
വിതി മയമൊടു ചിന്തിച്ചാത്മബോധപ്രമാദാൽ
ചിലർ സപദി മതത്തെത്തങ്ങളെയന്യേ വെടിഞ്ഞി-
ട്ടുവനയെ മതത്തിൽ ചേർന്നു രക്ഷിച്ചു ദേഹം. (൯൭)

ചിലരിഹ ചതിയന്മാർ ദേഹവും സ്വീയമാകും
മതവുമഖിലമപ്പിട്ടുന്ന വാളെപ്പൂണ്ടു മാംസം
ചലമൊടഥ വെടിഞ്ഞാർ ; തന്നിമിത്തം ത്രിശങ്കു-
സ്ഥിതിയതിചപലന്മാർ ഹന്ത ! കൈക്കൊണ്ടുവല്ലോ. (൯൮)

അഥ ബത ! മലബാറിൽപാലകർ ശൈലസിന്ധു-
ക്ഷിതിപതി വലുതാമിസ്സങ്കടേ തൻകുടുംബം
പരമകൃപയൊഴും ശ്രീവഞ്ചിഭൂവാസവർകൽ
പരിചിനൊടു സമർപ്പിച്ചങ്ങുസാ കാടുകേറി. (൯൯)

പ്രതിഹതമതി സ്വന്തത്താൻ വഞ്ചിഭൂപന്റെ ധർമ്മ-
പ്രകടനമിതിലേറ്റം ദോഷരോഷാന്ധനായാൻ ;
സ്ഫുടമൊരു കടുവാ താനാഗ്രഹിച്ചോരു മാംസം
ഹരിണമപഹരിച്ചാൽ സന്തൃപ്തിക്കെന്നതുണ്ടോ ? (൱൦)

അവനഥ വിവശന്മാർക്കാശ്രയീഭൂതനാമീ
യവനനൃപനെയിളക്കീടുന്നതിനുദ്യമിച്ചു ;
ജലമതിൽ നിപതിക്കുന്നോർക്കു കൈ നൽകുവോനും
ചില പൊഴുതു പതിക്കാനൊന്നവനൊന്നായ് മരിക്കാം. (൱൧)

അവനുടെ സഖിയാകും മാടഭൂപാലകൻ താ-
നവനിയണവതിന്നല്ലാത്ത മാർഗ്ഗം തടുക്കെ
ഝടിതി നവമൊരു മാർഗ്ഗം വഞ്ചിഭൂപൻ ചമച്ചാൻ
സചിവമഹിയുടെ വടക്കേസ്സീമതന്നിൽ തദാനീം. (൩൨)

നരവരനിഹ മാടക്ഷോണിയിൽ ചേർന്നതാകും
വരണയുഗവുമന്നാൾ ഡച്ചുകാരോടു വാങ്ങി;
അവ രണ്ടും യുദ്ധോപയുക്തമാക്കി-
ട്ടുടനെ സപദി തിരിച്ചാൻ വഞ്ചിഭൂവിങ്കലേയ്ക്കായ്. (൩൩)

നരപതിയിഹ തന്നാൽ സേവ്യമാനൻ മുകുന്ദൻ-
തിരുവടി കലഹമെയ്ത്തിന്റെയും ബന്ധുവാകും
പ്രബലതയെഴുമാംഗ്ലേയന്റെയും ശത്രുവിദ്ധ്വ-
പ്രമഥനപടു ചക്രം താൻ സഹായം തിരന്നു. (൩൪)

അഥ നിജമഹിയെ ശ്രീപത്മനാഭന്നു കല്പി-
ച്ചവനിപതിയവൻതൻദാസഭാവം വഹിച്ചു;
മഹിതമതി സുഹൃത്താം മദ്രദേശാധിപനോടി-
യഹിതകഥ നിവേദിപ്പിക്കയും ചെയ്തു ധീമാൻ. (൩൫)

അവികലതരമേവം ദൈവികം മാനവീയം
ദ്വിവിധമപി ച യത്നം ഭൂപനന്നു നടത്തി
പ്രബലതയൊടണഞ്ഞീടുന്ന ടിപ്പുസ്സുതേവം
പ്രതിഭടനെ മടക്കിപ്പാൻ പ്രേഷണം ചെയ്തു സൈന്യം. (൩൬)

അരിപടകളുമപ്പോളാക്രമത്തോടെ നടന്നി-
ട്ടതികുതുകമൊടേതദ്രാജ്യസീമാവിലെത്തി
സ്ഥലമിഹ കൊടി തൂക്കിസ്സാലമൂലത്തിലന്തർ-
ഗ്ഗളമെനസമടിച്ചാർ പാളയം നീളവേ താൻ. (൩൭)

പരിഖയഥ കടന്നിട്ടെത്രയും ക്രുദ്ധരായോ-
രരികളധികവേഗാൽ സാലശൃംഗങ്ങളേറി;
പരിചിതനരരോരോ പാർശ്വത്തിങ്കൽ നിന്നത്ര വഞ്ചീ-
ശഭടരവർ വെടിവെച്ചാർ മൂന്നു നാലഞ്ചമപ്പോൾ. (൩൮)

ബലവിരഹിതമാണെന്നാകിലും പോരാത്തു ചെല്ലും
നളികഗുളികയാലേ ജിതമായ് വൈരിസൈന്യം;
ദ്വിപതതി വിപിനാന്തേ വ്യാധബാലപ്രയുക്താ
ചപലചപലബാണാം കണ്ടു പേടിക്കയല്ലോ. (൨൯)

എവിടെയതിരിട്ടും ചേന്ന തെറപ്പുകോത്താ-
ലെവിടെ നൃപതിഭൃത്യന്മാരഹോ! ദുർബലന്മാർ?;
ഇവരുടെ ഗുളികാസ്ത്രങ്ങൾക്കു നൂനം ശക്രൻ
കൃപയൊടു നിജചക്രത്തിന്റെ സാന്നിധ്യമേകി. (൩൦)

നരവംകലദൈവത്തിന്റെ സംപ്രീതിയാലോ
പെരിയൊരു മലയാളത്തിന്റെ ഭാഗ്യത്തിനാലോ
പരമിഹ ശൗര്യത്തിന്റെ വിസ്തൃതിനാലോ
ഭടരൊടു മണ്ടീ ടിപ്പുസൈന്യങ്ങളെല്ലാം. (൩൧)

പരിഭവമതു കണ്ടീടുമ്പോഴും കേട്ടു കൈവി-
ട്ടതിഭയമൊടിറങ്ങീടുന്നപോഴും ഹാ!
തെരുതെരെ വെടിയേറ്റീ ടിപ്പുസൈന്യങ്ങളപ്പോൾ
കരിയിലകൾ കണക്കേ വീഥിതോറും പതിച്ചു. (൩൨)

ഗിരിസമ ചെറിയ വട്ടത്തൊപ്പിയും, നാഭിദേശം
വരെയവിരളമുണ്ടും കീശയും, കാൽവരെയും
ഉരസിടമൊത്തിടുമ്പോ ചേന്ന ദേഹങ്ങളാൽ ഭൂ-
പരിസരമവിടത്തിൽ സാന്ദ്രമായ് പൂർണമായി. (൩൩)

തുരുതുരെ നിജസൈന്യം തോറ്റുപേടിച്ചു മണ്ടി-
സ്സമരസമമതിൽത്തിങ്ങി വിങ്ങിപ്പുതഞ്ഞും
പരിചയരുടെ നടുത്തിൽ പരിഭ്രമമുള്ള സുൽത്താൻ
പരിഭവമൊടു പല്ലക്കിൽ വീണും പതിച്ചു. (൩൪)

ചതിവിലിഹ ചേർന്നൊട്ടിക്കലെല്ലാമതങ്ങി-
ട്ടവരുടെയുടലെല്ലാം ഹന്ത! പാരം തകർന്നു;
ഉരുക്കളൊടു പാരം വിഗ്രഹധ്വംസനം ചെ-
യ്യാത്ത ചരണാവൃതമന്നേരമായിട്ടടിഞ്ഞു. (൩൫)

അവരുടെ മണിഭൂഷാസഞ്ചയം വർണ്ണമുഖ്യം
വിവിധവിഭവജാതം വീവധാദ്യം പദാർത്ഥം
അഥ നരവരചിഹ്നം നാമമുദ്രാങ്കഖഡ്ഗാ-
ദികവുമവിടെ നിന്നും വഞ്ചിയോധാക്കളാർന്നു. (൫൬)

ഗളിതനിതി മഹാത്മാ വഞ്ചിഭൂജാനി സൈന്യ-
മഴമൊരു കടുവാതൻവക്ത്രഗർത്തിൽ നിന്നും
തെളിവൊടു വിജയശ്രീയോടു സഖ്യം വഹിക്കം
സുമഗന്ധയശശ്ശ്രീ പൂണ്ടു പാരം വിളങ്ങി. (൫൭)

അതിജവമൊടു സുൽത്താൻ ഭൃത്യഹസ്താവലംബീ
പതിതഭടർ കിടന്നീടുന്ന മാർഗ്ഗത്തിലൂടെ
രുധിരമുടലിലെല്ലാം പൂണ്ടു പാരം മുടന്തീ-
ട്ടഥ നികടഗമാകും പാളയത്തിൽ ഗമിച്ചു. (൫൮)

പടനിലയനമേവം പ്രാപ്തവാനായി വഞ്ചി-
ക്ഷിതിപതിയുടെ ദുർഗ്ഗംതന്നിൽ നിന്നാശു സുൽത്താൻ,
ഭയമൊടു ഹൃതശൃംഗൻ കാളയക്കർഷകൻതൻ-
വിളനിലമതിൽ നിന്നും ഗോഷ്ഠദേശം കണക്കേ. (൫൯)

ഭടജനഹതിയാലോ സ്വാംഗഭംഗത്തിനാലോ
സ്വധനഹൃതിയാലോ സന്തപിച്ചില്ല സുൽത്താൻ;
ഗുണസമിതി ചിരിത്തേച്ചാരമിത്രൻകൽ നിന്നു-
ള്ളപജയമിതപൂർവ്വം പാർത്തു അന്താന്തനായാൻ. (൬൦)

അവനുടയ ശരീരത്തിങ്കലുണ്ടായ നാനാ-
വ്രണമഖിലമുണങ്ങിപ്പോയിതെന്നാലുമുള്ളിൽ
സ്ഥിതമരുളുവതായോരപ്രിയാകാരമാകും
വ്രണമനവധിനാളേറാം വീണ്ടു താനേറ്റി നൽകി. (൬൧)

ഖലനഥ നിജമാകും വാഹനാശ്വത്തെ വഞ്ചീ-
ശ്വരകലിതരൈവാംഗരാജന്യാലയത്തിൽ
വിലസിത കനകശ്രീകൊട്ടിലിൽ കെട്ടിടുന്നു-
ണ്ടിതി ഖത! ശപഥം ചെയ്തീടിനാൻ ഗർവ്വമോടെ. (൬൨

അഥ കപിനൃപനവൻ തൻസേനയോടൊത്തണഞ്ഞു-
ദധി വിലസിന ദുൎഗ്ഗം ദുൎഗ്ഗമം ഭഗ്നമാക്കി
പ്രളയപവനവേഗം പൂണ്ട കല്ലോലജാല-
ങ്ങളൊടു കരൾ തടത്തിൽ ചേൎന്ന ശൈലത്തിനെപ്പോൽ (൩൦)

അധികമുയരമുള്ള കോട്ടയെല്ലാമിടിച്ചി-
ട്ടഥ ബഹുതരമാഴം കൊണ്ടു ദുഷ്പ്രാപമാകും
ശരചയരുടെ കിടങ്ങിൽ ചേൎത്തു ധീരൻ നിരത്തി-
പ്പരിശമൊടു സമത്വം ഭൂതലത്തിന്നു നൽകി. (൩൧)

അഥ ശിഖിശിഖി പാരം പൊങ്ങിയോരുഗ്രഗന്ധാ-
ന്വിതമിഹ പടസിന്ധ്വാഗ്രത്തൊഞ്ചലൽസൈന്ധവൌഘം
പൊടി ബത! രിപുബാഹാകണ്ഠമെത്തീട്ടു, നേരി-
ട്ടവരതിനെയുമൊപ്പാമൂലശക്തിമാഹാത്മ്യയുക്തൻ. (൩൨)

അതിബലനിഹ സൎവ്വത്തരാൻ കണ്ട വസ്തുക്കളേയും
നരതതികളേയും ഹാ! നിൎദ്ദയം സംഹരിച്ചു
പ്രളയമതിലെഴുന്നോരുഗ്രനാരുദ്രനെപ്പോൽ
പ്രതിഭയബലശാലീ വഹ്നിതന്നാസ്യവായിൽ. (൩൩)

അവനിയതിലെഴും തൻശത്രുജാലം തകൎത്തി-
ട്ടണയുമവനെയപ്പോളന്തരീക്ഷത്തിൽ നിന്നും
അതിതമസമുദിച്ചീടുന്ന വൎഷത്തുവാരോ-
പൊരനാദിതമീതൻ വന്നു പെട്ടെന്നണഞ്ഞിതു. (൩൪)

ഗഗനതലമതിങ്കൽ സ്ഥിതമാം വാതചക്രം
മികവിനൊടണിയായിച്ചൂഴവും ചേൎത്തതാകും
ജലധരനളികേശത്തിങ്കൽ നിന്നാളു വൎഷോ-
പലഗുളികകളേററം ഘോരമായിച്ചൊരിഞ്ഞു. (൩൫)

ഉള്ളമിഹ പരിഗണിക്കാതെയും ചഞ്ചലത്വം
കലശമരിയ തേജസ്സുപേക്ഷിക്കാതെയും താൻ
അവനുടെ ഭടകൃത്യം നിന്നുചെയ്യുന്നപോലെ-
ന്നവനിയെയുടനെത്തിൽ സ്നാനമാടിച്ചു ജോഷം (൩൬)

ജനമതിനതിതാപം സന്തതം ഹന്ത! നൽകും
ദിനമണിയുടെയെന്നല്ലായവന്റെസ്വഖണ്ഡം
അഴകൊഴികിടുദൃഢബന്ധമാം മണ്ഡലാഗ്രം
മഴയുടെ ഘനകോശത്തിന്നകത്താക്കിവെച്ചു. (൯൦)

ഉഡുപമണിയൊന്നും ഭൂവിഭാഗത്തിലെന്യേ
ദിവി പുനരൊരിടത്തും കണ്ടിടാതുള്ള മട്ടിൽ
കൊടിയ മഴയപൂർവ്വം കണ്ടുടൻ ടിപ്പുസൈന്യം
ഭയതരളതയോടേ വിസ്മയിച്ചുൾപ്പതന്നു, (൯൧)

ജലമതിൽ മുഴുകീടും പാളയത്തിന്നു ചുറ്റും
ബലമൊടവിടെ നാട്ടീട്ടുള്ളൊരക്കുറ്റിപോലും
അവരുടെ ഹയബന്ധം സമ്മതിച്ചില്ല; ശൌരി-
ക്കുടയ കൊടിമരത്തിൻവാർത്ത പിന്നെന്തു ചൊൽവൂ? (൯൨)

വിധുരഹൃദയനാകും വഞ്ചിഭൂവാസവൻതാൻ-
വിഫലിതമിഹ വന്നിട്ടാരാംഗലേശൻ തമൊത്താ
നിജസചിവനൊടെതിർത്തം ടിപ്പുവാം പൂർവ്വശത്രു-
പ്രവരനൊടു ജയിപ്പാൻ വേണ്ട സന്നാഹമാർന്നു. (൯൩)

ജ്ഞാതൻ ഹൈദരപുത്രനംപതിചിനോടാഞ്ഞേയർ ചെയ്യുന്നൊരീ-
യാനംഭമതയറിഞ്ഞു കോപവുമലം മന്ദാക്ഷമുൽകണ്ഠയും
പൂണ്ടന്നാഭമതാപവും വ്യസനവും കൈക്കൊണ്ടു തൻഗേഹമാം
ശ്രീരംഗത്തിനു തന്നെ വിഹ്വലതയാ വേഗാൽ മടങ്ങീടിനാൻ.

"ടിപ്പുപരിഭവം"

എന്ന

പതിനൊന്നാം സർഗ്ഗം

സമാപ്തം.

പന്ത്രണ്ടാം സർഗ്ഗം.

കുലശേഖരദീപലേഖയാം ക-
ണ്ണുളവമ്മ ക്രമമന്ത്യരാത്രശേഷം
നയമോടുടനേ മുതിർന്നിരിപ്പീ-
ബലസംഹാരവിധിക്കു കൊപ്പുകൂട്ടി. (൧)

ഇഹ പുണ്യകരമഹേന്ദ്രഭൂമിപാലൻ
മഹിതശ്രീയുതനെയിപ്പൊ, ബാലതാരാൽ
ഉഷയന്നൊരു ടിപ്പുവിതൽ നിന്നും
മിയമോടനുവശരാഘന്നിതന്ന. (൨)

അവനോടു തന്നനിന്നാംഗലേശൻ
തുനിയുന്നെന്നവർ കേട്ടു, വീട്ടിൽ വാഴും
അഹിവീരനെയാള്ളു പാവമൻകോ-
ണ്ടഥ കൊല്ലിക്കണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു. (൩)

ഇഹ നന്ത്യാതമെയ്യുഗം മജ്ജസ്സ-
ടണയുംപോലിവരൂപമം തദാനീം
സ്ഫുടവിഗ്രഹകർമ്മസിദ്ധി കാമി-
ച്ചുടനെയാംഗലനായരോടു ചേർന്നു. (൪)

അഥ സന്നഹനം നടന്നിടുമ്പോൾ
മതിമാൻ കാരണവാലിസായ്യത്തെ
പ്രകൃതം സമരം നടത്തുവാനായ്
പ്രബലൻ മദ്രപുരത്തിൽ വന്നു ചേർന്നു. (൫)

അഥ വത്സരമൊന്നു ചേർന്നു തെന്നു-
റതിലക്കം ബലമാം ഹിമദ്യുതികൾ
പടസാലിപരോതിരപ്യതിരുളിഷ്-
പടവേലാരം പടവെട്ടുവാൻ തിരിച്ചു. (൬)

അതിപേശലയാനകൌശലത്താ-
ലതിലംഘിച്ചു ജവേന ദീൎഘമാൎഗ്ഗം
ധൃതിയെന്നൊ ബലത്തൊടാംഗലേശൻ
പ്രതിരോധിച്ചിതു ബംഗളൂർ തദാനീം. (൭)

അരിയെന്നുമറിഞ്ഞിടാതെയെതൽ-
പുരിയിൽവന്നുമണഞ്ഞു കൈക്കലാക്കി
അതിവേഗമവൻ ധനോജ്ജ്വലം,— ശ്രീ-
യുതരംഗോത്തരഗോപുരത്തിലെത്തി. (൮)

അതു കേട്ടിഹ ടിപ്പുവും സപത്നാ-
ഗതി രോധിപ്പതിനായ് ചെയ്തു യത്നം
അത നിഷ്ഫലമെന്നു കണ്ടു പോരി-
ന്നപകാരേരി ധരാധരാഗ്രമാൎന്നു. (൯)

ഉടനാംഗലനാഥനടവീമധ്യേ-
യിടചേൎന്നെള്ളുന്ന മിത്രസൈന്യമോടേ
അരിപത്തനസന്നികൃഷ്ടമായീ-
ട്ടിന കാവേരിയതിൻസമീപമെത്തി. (൧൦)

അനന്തരമാംഗലേയർ പാരം
സമരം ചെയ്തു തുലച്ചുകൊണ്ടു ഘോരം
പ്ലവഗാധിപർ പണ്ടു രാക്ഷസന്മാ-
രൊടു ലങ്കാനഗരത്തിലെന്നപോലെ. (൧൧)

ഇരുകക്ഷികളും മുതിൎന്നു ഗാഢം
പൊരുതാർ മത്സരമോടു ദീൎഘകാലം;
ധൃതിയാലവിചാല്യമൊന്നു, മറ്റേ-
തവിടെ സ്ഥാനബലത്തിനാലലംഘ്യം. (൧൨)

തണലൊന്നപ്പൊഴുതുള്ളൊരാംഗലന്മാ-
രണു പോലും പിറകോട്ടു മാറിയില്ല;
അരി ഭീതിയൊടെ തുലഞ്ഞു മന്ദം
ധൃതി കൈവിട്ടു തുടങ്ങി സംഗരത്തിൽ. (൧൩)

ഉഡുപതികളൊന്നായൊരംശുമാലിയെന്യേ
വരികിലുമൊക്കിൽ വിപത്തിചാപലതാം;
ഇഹ സാമികളൊരുവരും തദനീം
സഹസാട്ടസ്വാമികളായതത്ഭുതം താൻ ! (൯൩)

ബലമോടു കടന്നുടൻ പരൻതൻ-
ബലവിന്യാസമിളകിയാംഗലേയം,
തടസംസ്ഥിതമായ പർവ്വതത്തിൻ-
തളമാഗം ജലവേഗമെന്നപോലെ. (൯൪)

ഹതശേഷസമാകുലസപത്നാ-
യുതനായോടിയുടൻ ഇപ്പ്ലൂനാഥൻ
നികടസ്ഥിതമുലരാജധാനി-
ക്കകമെയുള്ളൊരു കോട്ടയിൽ ഗമിച്ചു. (൯൫)

പിറകേയണവാൻ കൊതിക്കിലും ദുർ-
ഘടമപ്പുറം നിജവീവധൗഘകാര്യം
നിരൂപിച്ചു മടങ്ങിയാംഗലേന്ദ്രൻ
വിജയശ്രീയൊടു ബംഗളൂരിലെത്തി. (൯൬)

അവനപ്പൊഴകാലലാഭശോച്യം
വിവധസ്ത്രാദികമാന്ന സൈന്യമോടേ
അണയുന്ന മഹോപസൃഷ്ടമാമു-
ന്നായസേനാനിയെ മാൿസ്വീല്ലി കണ്ടു. (൯൭)

അതിദുർഗ്ഗമനേകമെത്രതാഹോ
പൊടിയാക്കാനിവനാന്നതേ വിളംബം ;
സമയത്തിവനെത്തിയെങ്കിലന്നീ
വിമതൻതൻകഥ തീർന്നതായിരുന്നു. (൯൮)

തൃണലോഷ്ടചയം മുതൽക്കനാല്പം
മണിജാലം വരെയും കവർന്നു കാമം
അണയുന്ന സുഹൃത്തിൽ നിന്നു ഭൂരി-
പ്രണയം കൈപ്പെട്ടവൻ സുഭിക്ഷമാർന്നു. (൱)

അഥ പോഷ്ടാകളത്യർ ചൊന്ന ബംഗാ-
ളഭൂമിയും ധാന്യവണിഗ്ഗണത്തിൽ നിന്നും
പല വസ്തുമയം വിലയ്ക്കു വാങ്ങി.
സ്വബലജാലത്തിനെഴുന്നൊരാരൽ തീർത്തു. (൨൬)

ബലമിങ്ങനെ പുഷ്ടമായ പോഴും
മികവേറും മതിശാലിയാംഗലേശൻ
മഴവെള്ളയതൃക്കയാൽ ഇനിയത്തി.
ക്ലൈവിതാൻമൂലപുരേ പാരമയോധനാർത്ഥം. (൨൭)

പഴതായി നയിച്ചുമില്ല ചെറ്റും
ധൃതിമാൻ ദുർമ്മതിയവർക്കായ കാലം ;
അരി വൈരമൊടേ വസിച്ചിട്ടവോ-
ബലസത്വം നിപുണരറിഞ്ഞിരിപ്പതുണ്ടോ ? (൨൮)

അരിസേനകളുത്തരത്തി വേഗാൽ
മലയാളം കരകേറിവന്നതിൽ നിന്നും
ബലമോടണയുന്നതോർക്കവേ വ്യാ-
ഥായനാം ജ്യേഷ്ഠമതു വരുന്നോർ. (൨൯)

ഇതി സംഗതരായ് മിചിച്ചു മിത്ര-
ബലഭൃത്യാദി തദൈന്യനികരോദാ
മഹിള്ളഭഗാർഗ്ഗജാലരോധം
സഹസാ ചെയ്തിരാജഞ നൽകി വീരൻ. (൩൦)

പുനരാംഗലസേന ചെന്നു, ശ്രീകെ-
ട്ടുയരം പാരമെഴും മതിൽ പുറത്തിൽ
ശിലയാൽ കൃതസാലമായ നാഡി-
പ്രഭവം ദുർഗ്ഗപുരം പിടിച്ചടക്കി. (൩൧)

ഉരുശസ്ത്രികളാൽ ഉറപ്പെഴുന്ന-
നതിവിഖ്യാതി കലർന്ന ദുർഗ്ഗജാലം
പരിചോടു പിടിക്കയാലവർക്കു-
ജ്ജ്വലകീർത്തിയൊടൊത്ത മാറു ഭൂതിയുണ്ടാം. (൩൨)

ജന്മനായഥ ടിപ്പുവാതമൂർജ്ജ-
ങ്ങളിലാംഗ്ലേയർ മരിച്ചു വെച്ച പാദം,
വിലസുന്ന കിരീടമന്റിടും തൻ-
തലയിൽ തന്നെ പതിച്ചതായ് നിനച്ചു. (൨൯)

പുരമിന്നിയിലാംഗ്ലേയകം പോ-
ന്നൊരു ചിത്രതുഴിക്കവാർ പുരാതാർ
അതെളീടിന ടിപ്പുവിൻ മയത്തി-
നരുമയായിട്ടുമുവായി മൂർച്ഛയിപ്പുറം. (൩൰)

ഇവനുള്ളിലനല്പഭീതി നൽകും
പ്രബലൻ മൈപ്പൈബർലന്ദനം രണാത്മ
ഞ്ഞളമാം സമയേ ഗമിച്ചു ധീമാൻ
നൃപധാനിക സമീപമെത്തി വേഗാൽ. (൩൧)

അഥ ഇംഗ്ലീഷരെഴും പുരത്തിനഗ്ര
നിജസൈന്യത്തെ നയിച്ചു ടിപ്പുവീരൻ
ചെറുകുന്നുകളാൽ മറഞ്ഞൊരഗ്രം
കലശം ഭൂമിതലേ നിരത്തി നിന്നി. (൩൨)

ഉരമിങ്ങനെ നിന്ന ഘോരസേനാ-
പടലത്തെ സ്വയമേവാക്രമിപ്പതിന്നായ്
ഇഹ കാരണവാലിസാഖ്യനല്ലാ-
തെതു വീരന്നുമുദിക്കയില്ല ധൈര്യം. (൩൩)

പടുധീരമവൻ ഹരേണ മൈസൂർ-
ക്കുടയോനെൻകുടിയിൽ കഠോരവീര്യൻ
ക്രോധി പൂണ്ടു കടന്നു തന്നെ ഗർവ്വ-
ത്തൊടു നായാട്ടുവതിന്നുടൻ തുടങ്ങി. (൩൪)

അധിരാത്രിയതിലാംഗ്ലസേനാ
കരുകാൽ മൂന്നു വഴിക്കു ചെന്നണഞ്ഞു
രണഭൂമിതലം, മഹീശചോരാ-
പതിനീതം സുഖനിദ്രവാഴിയെപ്പോൾ. (൩൫)

ശശിരശ്മിസഹായമൊന്നുമെന്യം
നിശി നിഷ്ഠുരമാം നടന്നു സൈന്യം
നരി നേർവഴിയേ കടന്നു ചെന്നു-
ത്തുരയത്തിനഥ പുക്ക സാലമൂലം. (൯൰൫)

അരി മൂലപുരത്തെയാക്രമിച്ചു;
പുരവാസിവ്രജമൻപൊടന്നു മണ്ടീ;
മമ സൈന്യമനാഥ;—മിപ്പൊഴേന്നാം
സകലോന്മൂലനമെന്നു ടിപ്പുവോത്തു. (൯൰൬)

അഥ പൂർണ്ണയമുഖ്യമന്ത്രിമാരോ-
ടവനാലോചന ചെയ്തു, രക്ഷ തേടാൻ
കെതി പൂണ്ടരിവീരരോടു സന്ധി-
ക്കതിമാത്രം വിനയം കലർന്നിരന്നു. (൯൰൭)

ഇഹ ബന്ധനമോചിതാംഗ്ലബന്ദി-
യുഗളത്തോടഥ ലോഷമാലിയാകം
നിജഭൃത്യനെ വിട്ടു സന്ധികാര്യം
പറവാനായവനാത്തദൈന്യമോടേ. (൯൰൮)

ബഹുവാദിവധാപരാധവാനെ-
ങ്കിലുമീ വൈരിയിരന്നു ചൊന്ന സഖ്യം
അഥ കാരണവാലിസൻ ഗ്രഹിച്ചാൻ;
മഹിതന്മാരവശർക്കു വശ്യരല്ലോ. (൯൰൯)

നിജരാജ്യമതിന്റെ പാതി, കോടി-
ത്രയവും മൂന്നു ലക്ഷവും തഥൈവ
രജതങ്ങളുമത്ര മിത്രവാന്മാം
വിജയികൾക്കായ് വിജിതൻ കൊടുത്തിടേണം; (൱)

ഇതശേഷവുമേകമാളവും തൽ-
സുതയുഗ്മം ജയിയോടു മേവിടേണം:
ഇതി രഞ്ജനമായ സന്ധിയെല്ലാം
ക്ഷിതയെന്നോ സമയികൾ നിശ്ചയിച്ചു. (യുഗ്മകം) (൱൧)

ഗതി കെട്ടവശത്വമാർന്നുവെന്നാൽ
പുലി താൻ പുല്ലശനിക്കലൊന്നു ചാടിക്കും
ഇതി ലോകവചസ്സു സത്യമാമോ-
റ്റു കൈക്കൊണ്ടിതു ചൈലരത്തമന്മാ. (൬൨)

പ്രണയാംകുലനായ് വലഞ്ഞു സുൽത്താൻ
പണയം നൽകിയ തൽകുമാരകന്മാർ
ഇണ വിട്ടു കരിഞ്ഞ വക്ത്രമോടേ
പുനരാംഗ്ലേയനിവേശമാഗമിച്ചു. (൬൩)

കരുണാകുലനാംഗലേശനപ്പോ-
ളുവരെച്ചെന്നതിരേററു വേണ്ടവണ്ണം,
നരപാലസുതോചിതങ്ങളായോ-
രുപചാരങ്ങളുമൻപിനോടു ചെയ്തു. (൬൪)

വലുതായ സഹായമൊന്നുമന്നാം
സഖിമാരാലുളവായതില്ല പോരിൽ;
അവരെങ്കിലുമായവർക്കു തുല്യം
ജയലബ്ധം വിഭവം പകുത്തു നൽകി. (൬൫)

അഥ പേഷ്വാനൃപനു തുംഗഭദ്രാ-
നദിയോളം ധരണീതലം ലഭിച്ചു;
ഇഹ ദക്ഷിണദിക്കിലുള്ള പിന്നാർ
വരെ നൈസാമനൃപന്നുമപ്രകാരം. (൬൬)

പരമുത്തരകേരളപ്രദേശം
പരിചിൽ ദുർഗ്ഗഫലത്തെയും തരാനീം
പൃഥുകീർത്തിയൊടാംഗലേയനാഥൻ
പ്രഥിതം ഡിണ്ഡിഗലും ലഭിച്ചുവല്ലോ. (൬൭)

ഇതി, സന്ധിയതിൻ കരാറു, തൊണ്ണൂ-
റൊടു രണ്ടേറിടുമാണ്ടിൽ മാർച്ചുമാസേ
പതിനെട്ടു തികഞ്ഞിടുന്ന നാൾ, തീ-
ർത്ഥ വംശത്തിനു മാലിസൻ ഗമിച്ചു. (൬൮)

അഥ രാജ്യമൊരോരോന്നു മാത്രമായീ-
യധികർത്താവു ഭരിച്ചുവല്ല ;—യെന്നാൽ
അതിനുള്ളിലിവർ മുതിർന്നു നാനാ-
വിധതന്ത്രങ്ങളാൽ പരിഷ്കരിച്ചു. (൨൯)

നരപാലകർ പണ്ടു ഭൂമിയെല്ലാം
നിജമാകും ധനമെന്നു താൻ ഗണിച്ചു
അധികാരികൾക്കു നൽകിടുന്നോരവി-
കരജാലമൊത്ത മുദാ ഗ്രഹിച്ചുവന്നു. (൩൦)

അധികാരമതും പരംപരയ്ക്കും
പല മാർഗങ്ങളിലും ക്രമാൽ പടർന്നു
വിനിയന്ത്രണഹീനമായ മൂലം
ബഹുദോഷങ്ങളതിങ്കലുത്ഭവിച്ചു. (൩൧)

അധികാരധൃതപൂർണ്ണശക്തരായോ-
രധികാരമതെത്തിവണ്ണമെന്നായവൻ താൻ
പൃഥിവീപതിയെന്നു ലോകരെല്ലാ-
മഥ ചിന്തിച്ചു തുടങ്ങി ഭീതിപൂർവം. (൩൨)

മകുടം കുട ചാമരങ്ങളെന്നീ
വക കൈക്കൊണ്ടു തെളിഞ്ഞു ഗർവമോടേ
ഇവരിൽ ചിലർ ചക്രവർത്തിതൻ കീ-
ഴിലും ഭൂപതിമാരുമായ്ച്ചമഞ്ഞോർ. (൩൩)

ചില നായകർ ഭൂപതിക്കു ഭൂമീ-
ഫലജാലങ്ങളിലാറിലൊന്നു നൽകി
അവശിഷ്ടമെടുത്തു പുഷ്ടിയാർന്നി-
ട്ടഥ കൈക്കൊണ്ടു ജമീന്ദാരാഭിധാനം. (൩൪)

അനവേലമിഹാധിരാജസാമ-
ന്തകഭൂപാലകർ മാറിടുന്നപോഴും
അവനിസ്ഥിരമസ്ഥരായിരുന്നോ-
രവരെല്ലാം ക്ഷിതിയെന്നിയേ വസിച്ചാർ. (൩൫)

പുനരാംഗലമറിയാന്ന കാലം
സുനയൻ വാരണനാ-ജമിന്ദാരാർ
കൃഷിയേററി നമ്മവന്നാ നാട-
ങ്ങിഹ ലേലം വിളികൊള്ളുവോർക്കു നൽകി. (൬൩)

ഹിതമെന്നിലുറിന്നയം തരാന്നി
ന്നുതമാറം ഭൃതമർക്കമായ് ഭവിച്ചു;
സ്ഥിരവേലകരം വിട്ടുള്ളവിന്നാൾ
പല കൈ മാറുകയാൽ ഫലം കുറഞ്ഞു. (൬൪)

ഇതി വാരണനീതിയാലുദിതം
ക്ഷതിയേക്കാരണവാലിസൻ നിനച്ചു
മതിമാൻ കൃഷിയോഗ്യമായ സർവ-
ക്ഷിതിയും നൽകി ജമിന്ദാരർക്കു വിലയ്ക്കു. (൬൫)

അവരാലഥ ഭേദമാം കരത്തി-
ന്നവനപ്പോളുവക്കരപ്പിയും വരുത്തി;
അതിനാൽ കഴിയുന്നപോലെ ധാന്യം
വിളയിപ്പാനവർ ഇറിങ്ങി പാരം. (൬൬)

ജനരക്ഷണശിക്ഷണാധികാരം,
കരജാലഗ്രഹണം നടത്തി മേലും
അധികാരിജനത്തിൽ നിന്നെടുത്തി-
ട്ടിതരന്മാർക്കു കൊടുത്തു വാലിസാര്യൻ. (൬൭)

മതിമാനിഹ ധർമ്മപാലരേയും
പ്രതിദേശം ബത! നീതിപാലരേയും
നിയമിച്ചു പരിഷ്കരിച്ചു കാര്യം
പ്രയതം ജനപാലനാധികാരം. (൬൮)

അഥ മണ്ഡനങ്ങളും പ്രശോധി-
ച്ചധികം സാധു പരിഷ്കൃതങ്ങളാക്കി;
ഇഹ കിം ബഹുനാ? സമസ്തതന്ത്ര-
ങ്ങളുമന്നേഷ നവീകരിച്ചു ദക്ഷൻ. (൬൯)

അധികാരിജനത്തിനായ് പ്രഭുത്വം
മിതമല്ലാത്ത വിധം കൊടുത്തതൂലം
അവനന്നു പരിഷ്കരിച്ചു പോലീസ്-
നിയമം മാത്രമഹോ! സദോഷമായി. (൬൨)

ഉണരാത്തുകളെങ്കിലും സ്വാതന്ത്ര്യം-
ക്കിവരൊക്കിലധികാരമൊന്നുമന്നാൾ
ജനസമ്മതമായിരിക്കിലും മേ-
ലണയും വഞ്ചനമെന്ന ശങ്കയാലേ. (൬൩)

അധുനാ കില ദേശ്യലഭ്യമല്ലാ-
തധികാരം ഗുണമൊന്നുമില്ല പാർത്താൽ;
അതിനാലിവരന്നതല്ല തജ്ജ-
ജ്ഞ;—മലർമൊട്ടിൻ ഗുണമങ്കുരത്തിനുണ്ടോ? (൬൪)

ധീമാൻ ബ്രിട്ടീഷുവാര സീമയെഴും വഴിപോൽ ചൊറ്റുള്ള സാമ്രാ(ജ്യമാ-
മോദൽ ചിത്രപടത്തിനാകൃതി മുദാ നൽകീടിനാൻ വാരണൻ;
കാമം കാരണവാലിസൻ കരവിലാസം കൊണ്ടു കാന്തിപ്പുക-
സാമഞ്ജസ്യമെഴും വിധത്തിൽ നിറമിട്ടേവം മിനുക്കീടിനാൻ. (൬൫)

ടെംഗ്രാം ടിപ്പുവായ നിഷ്ഠുരയോഗം ഭഞ്ജിച്ചാലുടനേ-
ശ്രീ വില്ലെസ്ലിയൊരു രാജ്യമാരമയിക്കുന്തായായിട്ടം വാലിസൻ
ധീരൻ തൻസഹകാരിയായി മനുവും ജാൺഷോറിതി ഖ്യാത(നാം
വീരൻതന്റെ ശിരസ്സിൽ വെച്ചഥ നിജം ഗേഹം ഗമിച്ചാൻ ശുഭം (൬൬)

“ടിപ്പുദമനം”

എന്ന

പന്ത്രണ്ടാം സർഗ്ഗം.

സമാപ്തം.

പതിമ്മൂന്നാം സർഗ്ഗം.

കഷ്ടേതരം വിഭവമാർന്നധിമത്തഭാവം
പൂണ്ടേവമന്തമതിമാനിഹ ഘോരനാമാ
ഇന്ദ്യുമ്നമഷിമരണമുണ്ടായുന്തു വർഷ-
മാണ്ടിലിനാൻ നിയതമായ സമാധിയോടേ. (൧)

യാതൊന്നു വാലിസഹോദരതി ടിപ്പുമൂലം
സ്വാതന്ത്ര്യമോടിഹ കടന്നു നിരാകരിച്ചു,
പിടമൻറമന്നിയതമയ്യമവൃത്തി തന്നെ-
യിടഞ്ഞിവൻ ധരണിപാലകരാചരിച്ചു. (൨)

കമ്മണ്യശേഷകലയാണെന്നറിവൻ തദീയ-
മാദേശമാവഹിക്കുന്നവനെങ്കിലും താൻ
നൽസ്ഥാനിയൽ സ്ഥിതി വെടിഞ്ഞു വസിച്ചു പൂർവ്വ-
ത്രാസിലമാരെയാധികാരമതിങ്കൽ മാത്രം. (൩)

കാര്യങ്ങളായ വിഷയങ്ങളുമുണ്ടു പുറമേ
ചെന്തുള്ളവററിലിഹ യോഗിവരൻ കണക്കേ
സൌമ്യൻ സമാധിവിധിമംഗളമെന്നിതാം
കാമം വെടിഞ്ഞു ശമമേററമവൻ ഗ്രഹിച്ചു. (൪)

അന്നങ്ങു ദക്ഷിണപഥത്തെ ഹിമർത്തുപോലെ-
യാരേറ്റവമത്തിമതിനാലന്തവേലമേററം
മന്ദീഭവിച്ചു ദിനനായകനെന്നപോലും
ദിന്നന്നു സംഘമതിനുള്ള മഹാപ്രതാപം. (൫)

മെനസമപേക്ഷപ്രാപരാങ്ങ്ഗലരോട്ടു ചേന്നാ
കന്നിച്ചു ഭൂവരചയോഗമതിൽ ചിരായ
ചോരാടി മൈത്രിയോടു തന്നെ നടന്നവർന്നാ-
ലൊന്നാകിലും കലഹമന്നില്ല തങ്ങളിൽ താൻ. (൬)

അത്യന്തശക്തി കലരും രിപുവിൽ ഭയം പൂ-
ണ്ടർത്ഥിച്ചു സാഹ്യമന്നാംഗലരോടു നൈസാം;
സഖ്യപ്രകാരമുതകുന്നവരെങ്കിലും തൻ-
സാഹായകത്തിനവരന്നു തുനിഞ്ഞതില്ല. (൭)

ധാർഷ്ട്യാതിരേകമൊടു സംഗരമേറ്റ മാഹാ-
രാഷ്ട്രാവനീശരെ കർണ്ണാടപോർക്കളത്തിൽ
വാട്ടം വരുത്തിയവരുള്ള മഹീതലേശം
വെട്ടെന്നെടുത്തു കരദപ്രവരന്നു നൽകി. (൮)

ചോരാത്ത ശൗര്യഗുണശേഷമഹോ! നശിച്ചു-
ന്നാലും കരാമതനാകിയ ടിപ്പുവീരൻ
മൂലത്തിലെല്ലാതെ ബലേന വിഷണ്ണമപ്പോൾ
കാലേ ഫലാവലി കലർന്നു തഴച്ചു വീണും. (൯)

അന്നാളുമവ്വഴിയിലാ നായകന്യാംഗലേയ-
സമ്മതരായ നരപാലകലഗ്നഗണ്യൻ
ഷൂജാവനീശനുടെ പുത്രനസാഫുദൌലാ-
ഖ്യാനിജ്ജഗന്നിവാസമഹോ! വെടിഞ്ഞു. (൧൦)

ദുർന്നീതിയാൽ ശിഥിലബന്ധനമായ് ഭവിച്ചി-
ട്ടന്നാത്ത കോസലനരേശമഹാസനത്തിൽ
അന്നാളിലാംഗലവരൻ പിതൃബന്ധമാളും
ഒന്നാമൻ വിസീയരലിയെ നിശ്ചയിച്ചു. (൧൧)

അപ്പോളവർ കലഹതൽപരകനെന്നറി-
ഞ്ഞപ്പുത്രനെത്തുടർന്നു ബലേനയകറ്റി ധീമാൻ
കെല്പോടു ചെന്നിഹ വിചാരണ ചെയ്തപോൽ മെ-
ല്ലുൾഭ്രമത്തൊടുമെതിർത്തു വധിച്ചു വേഗാൽ. (൧൨)

പിന്നീടു താനവരുടെ ചേതനമേകി മാറി
ന്നാരിലപത്യമതൻ നഷ്ടിയെന്നു കണ്ടു
ന്നായ് നിന്നുപോലെ മഹാമതി, സാദത്തലി-
യെന്നുള്ള ഭൂപസഹജന്നധികാരമേകി. (൧൩)

ഇത്യാദി സർവ്വജനസമ്മതിയോടു നാനാ-
കൃത്യങ്ങളാൽ പ്രജകളിൽ പ്രമദം വളർത്തി
ഇത്യാദിമോക്ഷവഹിതം സുഖമേഷ ശാന്തി-
രീത്യാ മനോഹരതരം ഭരണം നടത്തി. (൫൪)

ഷോരൻ വെടിഞ്ഞൊരളവീയധിരാജ്യപീഠം
ആൽഡ്രിങ്ടനാം പ്രഭുവനന്തരമാർന്നു വീരൻ,
പൂർവ്വികർ പോയതിന്നു ശേഷമമന്ദതേജ-
സ്സുള്ളാ കലോപരിതനോർ ഗഗനം കണക്കേ. (൫൫)

പിന്നീടു കിട്ടിയൊരു വെല്ലസലിപ്രഭുതാൻ
തന്നാമധേയമൊടു വിശ്രുതനാം ധീമാൻ
തൊണ്ണൂറുമായതിലൊരെട്ടുമിയന്നൊരാണ്ടിൽ
മണ്ഡലേന്ദ്ര നായകപദം വഴിപോൽ ഗ്രഹിച്ചു. (൫൬)

വീരൻ സ്വകീയപദമെത്തിയ മാത്രയിൽതാൻ
പാരം മതിന്നരിയ വിഗ്രഹമാഗ്രഹിച്ചു;
ഭീതിശ്ശങ്ക ജനതയ്ക്കുളവാക്കിടുന്ന
ഘോരന്റെ തന്ത്രമിവനപ്രിയമായ് ഭവിച്ചു. (൫൭)

പൃഥ്വീവരർക്കിടയിൽ ശക്തി സമീകരിച്ചും
തത്തുല്യമായ നില തങ്ങളുമാവഹിച്ചും
മേവീടുകെന്നതിഹ പാരമസാദ്ധ്യമെന്നോ-
ർത്തു വിജ്ഞൻ വെല്ലസലിതാനഥ നിശ്ചയിച്ചു. (൫൮)

“ ഇംഗ്ലേയലോകമിഹ ഭാരതഭൂമിയിങ്കൽ
ഭൂപാലരായമരുവാൻ കരുതുന്നുവെങ്കിൽ
മറ്റാരുമായതിലുന്നതരായ് വരേണം
മദ്ധ്യസ്ഥതികളാൽ ഫലമില്ല തെല്ലും. (൫൯)

ഇങ്ങോട്ടുമുദ്യമിയലുന്ന നരാധിപന്മാർ,
നവ്യാസ്പദത്തിനിയലുന്ന വിശേഷമെല്ലാം
തങ്ങൾക്കു തുല്യനിലയിങ്കലിവന്നവരോടാ-
ലൊട്ടും സഹിച്ചിടുകയില്ലിതു നിശ്ചയം താൻ. (൬൦)

ക്ലേശിച്ചു തത്ര നയവും ബലവും പ്രയോഗി-
ച്ചാശിച്ചപോലവരിലാറു വിധേയമാവാം
സ്ഥാപിക്കിലായവരിണങ്ങിയ മന്ത്രിവീര-
രെന്താണിതിന്നു വശരായ് ഫലമേകമല്ലോ. (൨൫)

ഇന്നാംകമ്പനിവിടെയേതുവിധത്തിലും നാം
സാമ്രാജ്യമേല്പതിന്നു തന്നെ ശ്രമിച്ചിടേണം;
അല്ലാഞ്ഞലിപ്പൊഴുതിലുള്ളധികാരവും ന-
ഷ്ടപ്പാതയായ് തല കുനിച്ചു ഗമിച്ചിടേണം.” (൨൬)

ഈവണ്ണമുള്ളിൽ വഴിപോലെയുറച്ചു പാരം
താഴുന്ന ധൈര്യമിയലും നയവേദി ധീമാൻ
ആവാപനീതിയെ നിജാഭിമതം കണക്കെ-
യം വെല്ലസ്ലിയിങ്കൽ വിരവോടു പരിഗ്രഹിച്ചു. (൨൭)

മെയ്ക്കൊണ്ടലം കുറിയവൻ, വലിയോൻ മഹസ്സാൽ
സംപ്രാപ്തവാൻ മഹിതമാനനെന്നൊരു നാമം
നാനാഭിഗന്തരമളിയവൻ ക്രമത്താൽ
നൈജവിക്രമം വിതത്തു താനണവാൻ തുടങ്ങി. (൨൮)

ഭൂപാലവീരരുടെ ഷാഡ്ഗുണ്യസംപ്രയോഗം
സ്വായത്തമാക്കുവതിനായ് മഹാനരവൻ
നിർമ്മിച്ചിരുന്ന പരിപോഷിത സാഹ്യസന്ധി-
യെന്നാഖ്യയുള്ളതു നവീനതരം സഖ്യം. (൨൯)

ഭൂപാലരന്യരൊടു സന്ധിരണങ്ങളൊന്നും ചെയ്യാ-
നാംഗ്ലേയസമ്മതിയെ മുൻപു വരിച്ചിടേണം;
ഭൃത്യന്മാരോടു ചേരുന്ന പരാങ്കിമാരെ-
ക്കൃത്യം വിടർത്തിയുടനെയവർ തള്ളിടേണം. (൩൦)

ആംഗ്ലേയനായകരയച്ചൊരനീകമേകം
സാഹായകത്തിനവർ വെച്ചണമാത്മദേശേ;
എന്നല്ലതിന്റെ ചെലവിന്നുതകും ഫലത്തെ
നൽകുന്നതായ വസുധാംശവുമേകിടേണം. (൩൧)

ശത്രുക്കളും വന്നു സമരം തുടൎന്നകാലം
മിത്രങ്ങളാമവരിൽ വേണ്ട സഹായമെല്ലാം
അത്യന്തമാംഗലജനങ്ങളും നല്കിടേണ-
മിത്യേവമന്നു നവസന്ധിയിൽ നിശ്ചയിച്ചു. (൨൮)

ശ്രീരംഗപട്ടണപുരത്തുള്ളവരിൽ നിന്നു നിത്യം
ചെയ്യുന്ന ദുസ്സഹമുപദ്രവമേൽക്കമൂലം
നന്നായ് വലഞ്ഞവശനായ് നിവസിച്ച നൈസാ-
മൊന്നാമതായനുസരിച്ചു നവീനസഖ്യം. (൨൯)

ഹൈദ്രാപുരത്തിനുടെ സേനയിൽ നിന്നുടൻ താൻ
വിദ്രാവമാൎന്നിതു പരാസികളും ഭടന്മാർ;
ന്യാസീകൃതം പ്രബലമാംഗലഖഡ്ഗമപ്പോൾ
ശ്രീ സാതവന്റെ ശിബിരത്തിലണഞ്ഞു വേഗാൽ. (൩൦)

കെല്പുള്ള ടിപ്പുവിലുമിച്ചുതു പേടിയാലേ-
യപ്പേഷ്വാഭൂമിരമണൻ നവസന്ധിയിങ്കൽ
ഉൾപ്പെട്ടതില്ല പുനരെങ്കിലുമാംഗലേയ-
സൽബന്ധുവെന്ന നില കൈവെടിയാതെ വാണു. (൩൧)

യുദ്ധം പരാസികളിൽ നിന്നു പഠിച്ചു നന്നാ-
യോദ്ധാക്കളാലുമതിയാകിയ ശക്തിയാലും
മസ്സൂര വിട്ടു മദമോടു പുറത്തവര-
നിസ്സാമതാത്തിനുമ ടിപ്പുവുമുദ്ഗമിച്ചു. (൩൨)

മുൻപേ വളൎന്നുവരുവാൻ തുടരുന്നകാലം
വൻപാൎന്ന ബാലിസകരാഷ്ട്രി കൊണ്ടജെയി
പൊട്ടുന്ന വീണ്ടുമവനേററമുയൎന്നു ശീഘ്രം
വെട്ടുന്ന വൃക്ഷമതുപോലെ ഫലം വഹിച്ചു. (൩൩)

ജാത്യാഭിമാനി മതിമാൻ, ബുധമാമനോജ്ഞർ
ചൊന്നും കൊടുത്തൊരുപദേശമിയന്ന ധീമാൻ
ആൎദ്രാപരായത കലൎന്നിതമാംഗലക്ക്
ചോൎന്നാനുപദ്രവമതിന്നുടി തന്നെ വീണ്ടും. (൩൪)

പഴയ പരന്ത്രീസുകളിലുറിയ പക്ഷപാതം
കലർന്നോരം ഹൃദി പലർന്നിതന്നതോരോരോ
പോരാഞ്ഞിട്ടന്നവർതൻ ജനതാധിപത്യ
പൌരത്വവും സ്വയമിവൻ പരിചിൽ ധരിച്ചു. (൩൰൫)

എന്നല്ല; മാഹിഷസമേന്ന ഇടത്തിൽ വാണി-
ട്ടുന്നോർകളാം ചില പരന്ത്രിജനങ്ങളൂര്യാ
അന്നാളുളിംഗിരിയെയച്ചു വശീകരിച്ചു
തന്നോടു സന്ധിയുളവാക്കിയവൻ വീരൻ. (൩൰൬)

ചൊൽക്കൊണ്ടുന്ന വിജിഗീഷുവവൻ പരന്ത്രീ-
പൌരാധിപത്യമതിലുള്ളൊരു ദേശപാലൻ
നെപ്പോളിയൻ നിഖിലദിഗ്ജയയാത്രയിങ്ക-
ലീജിപ്തിലപ്പൊഴുതു വന്നു വസിച്ചിരുന്നു. (൩൰൭)

വീരാഗ്ര്യനായിട്ടവൻ സഖിയായ ടിപ്പു-
വിനു വേണ്ടിയിഹ ഭാരതമാക്രമിക്കാൻ
പോരുന്നതാകരൊരു സേനയെ വിട്ടയാന്നി-
ട്ടാരികലെന്നൊരു ജനശ്രുതിയും പരന്നു. (൩൰൮)

അവരാളുമീ രിപുനികരമപാകരിപ്പാൻ
വെല്ലസ്ലിയാധിപൻ സമരമേ ഗതിയെന്നുറച്ചു;
പ്രത്യർത്ഥി ചെയ്യുമപകാരമസീമമായാൽ
വിക്രാന്തിശാലി വിഷഹിക്കുവതെത്രകാലം? (൩൰൯)

പോരിന്നു വേണ്ടതഖിലം നിറവേറിയേറ്റം
പോരുന്ന കൌശലമിവൻ ബഹുമതിപൂർവം
ശ്രീരംഗനായകനു തന്നവനുള്ള കററ-
മോരോന്നുമന്നു വിവരിച്ചെഴുതിയയച്ചു. (൪൰)

“ശ്രീമൻ മഹാനൃപ! പരന്ത്രികളിൽ ഭവാനു-
ള്ളപ്രേമം കലർന്നിഹ നടത്തിവരുന്ന സഖ്യം
കാമം നിഗൂഢതരമെങ്കിലു, മുള്ളവണ്ണം
നാമിങ്ങശേഷമതുവെളിവായറിഞ്ഞിടുന്നു. (൪൰൧)

നമ്മാംകൾ തമ്മിലുളവാകയാൽ സന്ധിയെത്താം-
ലിമ്മട്ടിലുള്ള തവ കൃത്യമയുക്തമെന്നും
നന്മസ്സിൽ ഹാനികരമെന്നുമതിസ്ഫുടം ഞാ-
നെന്മിത്രമേ! വ്യസനമോടറിയിച്ചിടുന്നു. (൮൨)

ഇന്നാ, കയാലിവിടെ ഞങ്ങളുടനെ ചൊവ്വ-
ന്നിന്നായപോൽ സപദി ചെയ്യുവതന്ന്യയത്രേ;
എന്നാലുമിപ്പൊഴുത കേട്ടവതിന്നു സാമ-
മൊന്നാണു നന്നധികമെന്നിഹ തോന്നിടുന്നു. (൮൩)

സാമപ്രയോഗപഥമേ പ്രഭുകൾക്കമേന്താൽ
ക്ഷേമപ്രയോജകമതാം സുമതേ! ഭവാനും
ഒരും വന്നിടുന്ന മമ ദൌത്യനാമധേയൻ
ളുതൻ നയാനുഗുണമായതു ചൊല്ലുമല്ലോ. (൮൪)

മുന്നം ഭവാന്റെ സുതരെ തിരികെത്തരന്നായ്
വന്നാങ്ങിവൻ പ്രതിനിധിപ്പെരുമാളെന്നൂലം
ഇന്നും ഭവാനധികവിശ്വസനീയനാകാ-
മെന്നോൎത്തവിവനെ ഞാനിഹ വിട്ടിടുന്നു." (൮൫)

എവം പരം വിനയമുന്നതിയും കലൎന്ന
ലേഖം ലഭിച്ചളവിലും ബത! ശത്രുവാകു-
ഭൂപന്നു "തെറ്റി! വരുന്നു" എന്നു ലേഖം
വീണ്ടും കൊടുത്തതിരമോടവനും തിരിച്ചു. (൮൬)

തെല്ലിന്നു വൈരമതിലും വഴിപോലെ ചിന്തി-
ച്ചുല്ലാസമോടു ബലശാലി യശീഹസുതൻ
ചൊല്ലാൎന്ന വെല്ലുന്ന സൈന്യമൊടൊത്തു വേഗാൽ
കല്യൻ സമുദ്രവഴി ഭദ്രാപുരത്തിലെത്തി. (൮൭)

ചീൎക്കുന്ന വീൎപ്പൊടു ഭക്ഷിണമാകെത്തി-
ലുള്ളോരു മുലപ്പുരിയതിൻ വാനെ വീരൻ
ഉരുക്കളെ ദിപ്പവിന്ന ശക്തിവിഘാതമേറും
ചീൎക്കുന്ന വാചികശരങ്ങളെ വിട്ടു വീണ്ടും. (൮൮)

പോരായ്മയാണിവിടെ മൌനമിതെന്നുറച്ചു
പോരാടുവാൻ തന്നെ ടിപ്പു തുനിഞ്ഞിടുമ്പോൾ,
ആ രാജധാനി വളയുന്നതിന്നഥ വീരൻ
ഹാരീസതെന്ന ബലനാഥനെയങ്ങയച്ചു. (൩൯)

രണ്ടരാൻപതായിരമെഴും ഭടവീരരോടു-
മീരൻപതെണ്ണമിയലും നളികങ്ങളോടും
പാരം കരുത്തഖിലമിങ്ങനെ മറ്റുമാകം
പൂരികൾ നിന്നു സമരത്തിനവൻ തിരിച്ചു. (൪൦)

പ്രായേണ തൽസദൃശമായൊരു സൈന്യമന്നാൾ
നൈസാമനേകിയതിനോടൊരന്യനാകും
സേനാനി, വെല്ലസലി ചൊല്ലിയപോൽ ഗമിച്ചു-
ന്നൂനാരവം വഴിയിൽ വെച്ചവനോടു ചേർന്നു. (൪൧)

മൂന്നാമതായധികവിസ്തൃതമെഴും സ്റ്റുവാർ-
ട്ടെന്നാഖ്യയാർന്ന ബലനായകനും സസൈന്യം
സന്നാഹശാലി ജവമോടഥ കേരളത്തിൽ
നിന്നാഗമിച്ചതിനിതാ രംഗപുരത്തിലെത്തി. (൪൨)

കെല്പുള്ള ടിപ്പു വിരചിച്ചൊരു മന്ത്രമേവ-
മുൽഭേദമേറ്റതുവശാലിഹ വാട്ടമാർന്നു
കാറ്റേന്നതിന്നു തുടരെന്നൊരു പുഷ്പകോശം
കാലം വരാതെ വികസിക്കിലെന്നപോലെ. (൪൩)

താനേ വരുത്തിയൊരനർത്ഥമിതൊക്കെയോർത്തി-
സ്ഥാനേ ഭവിച്ചത നിനച്ചനുതാപമോടേ
മാനം കലർന്ന മതിമാനിഹ ടിപ്പുവീരൻ
താനങ്കരിച്ചു ജയമാലതി ഭീതനായി. (൪൪)

ശ്രീരാമസേനനിതബാധമതാം നിജാധി-
ഹാരാധരാവനിയിൽ നിന്നു ദശാസ്യജൻ പോൽ
നൈരാശ്യധീതരമാകെ നിലയത്തിൽ നിന്നു
പോരാടുവാനഥ മതിന്നു നടന്നു ഭൂപൻ. (൪൫)

സ്വാച്ഛന്ദ്യമാർന്ന രിപുവിൻകഥ ഞാൻ ചൊന്ന-
താശ്ചര്യമോടവനറിഞ്ഞതിശീഘ്രമെത്തി,
പാശ്ചാത്യവേലയതിൽ നിന്നു വരുന്ന വീരൻ
പാശ്ചാത്യസൈന്യപതിയോടെതിരിട്ടണഞ്ഞു. (൩൬)

ഓരാതെ മാർഗ്ഗമതിൽ വന്നെതിരിട്ട ശത്രു-
വീരൻകൽ നിന്നപജയം ചെറുതെന്നപോലും
മാറാതെ നിന്നഥ ജയിച്ചിതു ധീരശാന്തൻ
പ്രാരംഭശൂരതയെഴും നൃപനെ സ്വദാന്തൻ. (൩൭)

തേരേറ്റാടിയെയുമവനാശു കിഴക്കു ചെന്ന-
ങ്ങേറ്റൊരു മഗധപതിയോടതിയായ ഭംഗം
പറ്റീടിനാൻ, വറവുപാത്രമതിങ്കൽ നിന്നു
തെറ്റിറന്ന തീയുടെ നടുക്കു പതിച്ചവണ്ണം. (൩൮)

ഓട്ടം തുടർന്നഥ മഹാഭയമോടഹോ ! തൻ-
കോട്ടയ്ക്കകത്തു നരപാലകനെത്തി വാണു;
വാട്ടം വരാതെയുടനാങ്ഗലനേത്രയുഗ്മം
കോട്ടയ്ക്കു ചുറ്റുമണിയിട്ടു വളഞ്ഞിതപ്പോൾ. (൩൯)

ത്രാസം ജനത്തിനരുളീടിന ഘോരനായ
മൈസൂർനരേശ്വരനെയിങ്ങനെ കൌശലത്താൽ
നായാട്ടിൽ നൈപുണികലർന്നിടുമാംഗലന്മാ-
രായാസഹീനമിഹ കൂട്ടിലടച്ചു വേഗാൽ. (൪൦)

ഏവം തദാ വലിയ ദുഃഖമിയന്നു പാരം
ഭാവം പകർന്നു പല ചിന്തകളുറ്റു ഘോരം
താവുന്ന ടിപ്പുഹൃദയത്തിലഹോ ! കഠോരം
ആവിർഭവിച്ചിതൊരു മോഹമഹാന്ധകാരം. (൪൧)

സ്വത്വം നശിച്ചഖിലമെങ്കിലുമത്ര മൂല-
ബന്ധത്തിനുള്ള ബലമൊന്നു നിമിത്തമായി
വർദ്ധിച്ച ചേഷ്ടയൊടവൻ ചിലനാ, ളുടനേ
കത്തുന്ന മിന്നലടിപെട്ട മരം കണക്കെ. (൪൨)

ചാവുന്നവനു മതി മാറത്തിട്ടമാത്രമേ താൻ
പോവുന്നു മന്ദമഥ ജീവനുമെന്നു കേൾപ്പൂ;
ഏവം നൃപൻ നിജനിസർഗ്ഗവിശുദ്ധമാവും
നാവുന്ന ചേഷ്ടകളുടൻ പലതും തുടങ്ങി. (൯൨)

ജന്മം തുടങ്ങിയിഹ താൻ ബഹു പീഡ ചെയ്ത
വന്മാലകാരണമറിയറിയ സാധുവാകും
സന്മേദിനീസുരകുലത്തെ വിളിച്ചു നാനാ-
സമ്മാനമേകിയവനാനതിഭക്തിയോടേ. (൯൩)

“ഏറ്റോരണിഹ പ്രകൃതികൾക്കുമെനിക്കുമേതാൻ-
സന്താപശാന്തി വരുവാൻ തുടരേണ്ട കർമ്മം ?
ചിന്തിച്ചു ചൊല്ലിടുവി—”നെന്നതിഭക്തിയുള്ളിൽ
ചിന്തിക്കവിന്നതു തൊഴുതന്നവരോടു തന്നു. (൯൪)

എന്നല്ല: ജാതകഫലങ്ങളുരയ്ക്കുവാനാ-
മന്നല്ലലാൽ ഗണകരോടു പറഞ്ഞു ഭൂപൻ;
ആശാപിശാചിയുടെ വാശികളാരിലാർക്കാ-
ലേശം മശാന്തവശരാലിഹ ശാന്തിയുണ്ടോ ? (൯൫)

ശ്രീരംഗസാലമതിനുള്ളിലെഴും സ്വകീയ-
ദേവാലയങ്ങളിലുമുന്നതഭക്തിയോടെ
വീരൻ കഴിച്ചു പല നേർച്ചകളാശു ഹിന്ദു-
ദേവാലയങ്ങളിലുമന്നവനെന്നപോലെ. (൯൬)

ഉള്ളത്തിലുററ ഭയമോടവനന്നിവണ്ണ-
മുള്ളോരു വൃത്തിയവിടത്തിൽ നടത്തിടുമ്പോൾ
ഉള്ളിൽ കലർപ്പതിര വേണ്ടവിധം പ്രയത്നം
ഇല്ലെന്ന വൈരമൊടു സംഘമുമാചരിച്ചു. (൯൭)

തള്ളിപ്പരന്ന ഭവവാഹിനിയെ നാളികേര-
ത്തൊള്ളത്തിനാൽ പരിഹരിപ്പതിനോർത്തിടുംപോൽ
ഉള്ളം നിറഞ്ഞു കവിയും സമരാഭിലാഷം
കൊള്ളുന്ന വൈരിയൊടു സന്ധി യിരന്നു നൃപൻ. (൯൮)

'ഏകച്ഛത്രമാക്ക രാജ്യമഖിലം വഴിപോലെ തന്നു
സത്യത്തെ'യെന്നരുളിയാംഗലനായകനെപ്പോലും;
ഉടനെക്കാണ്ട രോഷമൊടു ജീവിതപാശമതേന്തി
മൊഴിക്കൊണ്ട ടിപ്പുവുടൻ സമരത്തിനാഞ്ഞു; (൩൦)

'ഭൂപാല! നിന്നൊടിഹ തെല്ലുമന്യധാത്രീ-
സോപാനമേറിയണയാമമരാലയത്തിൽ'
ഇവ്വാം പ്രതിജ്ഞയൊടു താനവരോടു കൂടി
താവുന്ന മന്ത്രിജനവും പിറകേ തിരിച്ചാർ. (൩൧)

പാരം ഭയില്ല പുരവാസികളൊക്കെ; നാരീ-
ഘോരം കരഞ്ഞു; പതി ജീവിതവാഞ്ഛ വിട്ടു;
ഘോരം രിപുക്കളുമണഞ്ഞു; പുരം വരിച്ചു
ശ്രീരംഗധാമമഥ ശോഭിത മാത്രമായി. (൩൨)

സേനാനിയാൽ പ്രഹിതമാകിയ ശസ്ത്രജാലം
നിശ്ശേഷമാമവനിലുതിരുന്നു വക്ഷേ
ഉണ്ടാക്കി ശ്വഭ്രവിലുംചിതമായ സത്വ-
ചക്രാംഗനല്ലയതിന്നു കല്പ്പതി നാഥം. (൩൩)

തുല്യം സമാധിയഴിയുംപൊഴുതിന്ദ്രിയാർത്ഥ-
ജാലം തപസ്വിഹൃദയാന്തരമെന്നപോലാ
ചീളുന്ന ശസ്ത്രപടലം ബലമപ്പുതതിൽ-
സാലം ബലാൽ ഭേദകസ്ഥലമോടണഞ്ഞു. (൩൪)

ദുർഗ്ഗത്തിൽ നിന്നു വെടി കൊണ്ടു കടന്നു മാത്രയിങ്കൽ
ദുർഗ്ഗമരികെത്തെ ടിപ്പുവുമുൽപതിച്ചു
തേജസ്സു കാട്ടിയതിനാ,ലണയാൻ തുടങ്ങും
ദീപം കണക്കെ മതി! ദുഷ്പ്രസഹപ്രതാപം. (൩൫)

തിക്കിത്തിരക്കി,യടരുന്ന കബന്ധമോട-
ടുത്താൻ കൊണ്ടൊരാംഗജമുഖ്യവലങ്ങളാം താഴിൽ
ഘോരസ്ഥലത്തിലണ പൊട്ടിയ ഒന്നു വാരി-
പൂരംപോലതിലൊഴുകിത്തുടങ്ങു ഭേലാരം. (൩൬)

അന്യോന്യനിർദ്ദയവിമർദ്ദനജാതമായോ-
ധന്യനാരാഷമയമായിട്ടഗ്നിയാല
ചിന്നുന്ന ധൂമമെഴുമായവർ തോരണത്തിൽ
നിന്നന്നു ഘോരതരമായ് പൊരുതാട്ടുനേരം. (൬൭)

ഈടാർന്നിടും വെടികളോടിടചേർന്ന വഹ്നി-
ച്ചീട്ടും മയൂഖി പടർന്ന ഗൃഹാന്തരത്തെ
കൂടുന്ന മാറെറാലികളാലിഹ ദീനയായി-
പ്പൊട്ടിച്ചു ഹന്ത! പുരി കേഴ്കയെന്നുതോന്നും. (൬൮)

ചോണാർന്ന കുംകുമജലങ്ങളിൽ നനച്ച നാനാ-
സൂനങ്ങൾ ചേർന്നിഹ വിളങ്ങിയ വീഥിയെല്ലാം
അത്യന്തമാക്കു നവരക്തമൊലിച്ചിടുന്ന
മർത്ത്യാസ്ഥികൃതതിയെക്കൊണ്ടു മറഞ്ഞിതപ്പോൾ. (൬൯)

സന്നദ്ധരായണിനിരന്നു സപത്നവൃന്ദാ-
രാന്തമുഖപ്രസമമംഗലനായകന്മാർ
ഇന്ദ്രന്റെ മാളിക വണങ്ങിന ഗോപുരാഗ്ര്യം-
തന്നിൽ കടന്നു വിജയക്കൊടിയാശു നാട്ടി. (൭൦)

മൈസൂർവ്യാഘ്രം പതുങ്ങും ഗുഹയെവിടെ ?
മഹാവീരനായ് ടിപ്പു വാഴും
പ്രാസാദസ്ഥാനമേതാണെ ?—വിജയിഹവാസി-
കളെന്നോ! ബോധഹീനൻ ?
ശ്രീരംഗോർവീശപീഠം നിജമുപഹരിച്ചാത്ത
വൻകള്ളനെങ്ങോ ?—
ന്നോരോ വീരാത്മയോരാരവങ്ങൾക്കിളുമ നൃപ-
ഗേഹത്തിലേററം മുഴങ്ങി. (൭൧)

‘ടിപ്പുനിഗ്രഹം’ എന്ന
പതിൻമൂന്നാംസർഗ്ഗം
സമാപ്തം.

പതിനാലാം സർഗം.

ജീവനെ വെടിഞ്ഞുമതിയായുടൽ മുറിഞ്ഞും
ചാവതിനൊരുങ്ങിയുമഹോ! ഭടർ കിടക്കും
ഗോപുരമതിൽ തിരയുമാംഗലജനപ്പോൾ
ഭൂപനുടെ നിഷ്പ്രഭശരീരമിഹ കണ്ടാർ. (൧)

ദേഹിവിരഹാൽ മലിനമെങ്കിലുമവൻ തൻ—
ദേഹമുടനാകൃതിവിശാലത നിമിത്തം
രാഹുവിൽ മറഞ്ഞ മതിബിംബമതുപോലെ
ബാഹുബലശാലികൾ തിരിച്ചുമവരറിഞ്ഞാർ. (൨)

ചേതന വെടിഞ്ഞു മരവിച്ചു പതഗത്താം
ഹാ! കടുവതാർന്നവശലതികയൊരാൾ
"അന്യനു വഴങ്ങിടുകയില്ല ചെറുതും ഞാ"—
ന്നെന്ന നിജശീലമനശാത്രുചിമ കാട്ടി. (൩)

ഭൂരമണചിഹ്നമതു വേഷമതിൽ മാത്രം
ചേരുകിലുമുഗ്രത വിടാതരിയ ഗാത്രം
ഭൂരി മദമേകിയുരഗകോടരനിലീനം
ഘോരമഹിതന്നുടയ കഞ്ചുകപുടം പോൽ. (൪)

ചർമ്മമയസാരസനമൂലമതിൽ നിന്നും
നിർമ്മലകൃപാണലതയിങ്ങുലവസക്തം
ആംഗലിയലുകനരുവന്ന ശരശസ്ത്രാ—
സംഗമനിശാന്തമജഹത്തുമൃത വഹിച്ചു. (൫)

അത്ഭുതകൃതക്കെങ്കിലുമവസ്ഥയതു കണ്ടി—
ട്ടാത്തിരിമതമാംഗലജനാധിപനരേതാം
ആത്മവനി വഹിച്ചു ജയശാലി ; വിഷമം താ—
നോർക്കിലിഹ വീരരുടെ ധർമ്മഗതിയേറ്റം. (൬)

ഗാത്രമുടൻ ശിബികയേററി നഗരത്തിൽ
ചേർത്തഥ തീയജനകായതനമേററ
ഹീനൃപരക്തികളാകെയവ നടത്താ-
നുക്തമൊട്ടു വെല്ലസലിയാണ്ടോകം കൊടുത്താൻ. (൭)

ഭാരതമിതിങ്ങനെയുഴമായുന്നികവീര-
ന്മാരിൽ വരനായമിതമാം മഹിമയാലേ
തൽപ്രഥ വളർത്തിയവനെങ്കിലുമിറങ്ങി-
ട്ടിപ്പുറം പാവനപദത്തു വശനായാൻ. (൮)

പ്രാജ്യമഹിമാവു നാഥിയെങ്കിലുമറിഞ്ഞോൻ
രാജ്യമതു മൈതലിഹ ചേർത്തു നവമേററം;
പൂജ്യബലമേറെ കലൊല്ലുതയശസ്സാ
പൂജ്യമുടനാക്കി പുനരങ്ങതനിമിത്തം. (൯)

ക്രൂരമതിയെന്തയ്യ, മുതൃഷതിരുദ്ധമാവാം,
ഭൂരിബലമാംഗ്ലരുമൊരുമെയ്യുകവിരോധം,
സാഹസരസം പ്രബലമേകിയവിവൻ തൻ-
ബാഹുബലമൊവവശമം വിഫലമാക്കി. (൧൦)

ഉന്നയമിയന്ന ബഹുബലോദ്ഭവർ, നന്നായ്
തന്നുടെ രാജ്യമതു വീഥിയിൽ നടത്തി,
അന്യമതമൊവരി ദൂരമെങ്കിലുമവൻ തൻ-
മന്നിലിഹ വസ്തുനിലയെന്ന നിലനിർത്തി. (൧൧)

നിർഭയതമം മഹി സമൃദ്ധിയിൽ വിളങ്ങി;
നിർമ്മസുഖം പ്രജകൾ ഭൂപതേ വഴങ്ങി;
ഒപ്പമിവ കണ്ടു ബഹുമാനമതിമാത്രം
വൈപരീത്യനികരത്തിനിഹ ദിപ്പുവിപുളിച്ചു. (൧൨)

പൂർണ്ണതയുകം സചിവനാകിയ മഹാത്മാ
പൂർണ്ണയശനൊച്ചുവിധമാംഗ്ലകലമേന്തി
തൂർണ്ണമിഹ പൂർവ്വവദനാദയമതിൽ താൻ
ശീർണ്ണമതി ചേർത്തു ബലമുള്ളമഥ രാജ്യം. (൧൩)

രാജ്യനീതി മുതലായതിൽ ബുധമതിയാകും
ക്ഷുണ്ണനാം [illegible] ലഭ്യം
വൈരമേതി വക്രമതി വഞ്ചനകളാൽ തൻ-
കൈവശമമർത്തി ഹരി! കൈതവസമർത്ഥൻ. (൧൪)

ഇക്കഥകൾ പൂർണ്ണയമുഖേന നിശമിച്ചി-
ട്ടംഗലജനാധിപ [illegible] ശീലൻ
[illegible] യുദ്ധമതിൽ വെന്നമനൊട്ടാ-
[illegible] പൃഥിവി മുഴുവനാ [illegible] ച്ചു. (൧൫)

കൈവൃപതി നൽകിയൊരു രാജ്യമതു പിന്നാ-
[illegible] ധരണിപതി [illegible]
പുഷ്ടകവി [illegible] രാഘവന്റെ നിന്നും
കെല്ലാടു ലഭിച്ചാരളകാപതി പുരാനാൾ. (൧൬)

പൂർണ്ണകളകം [illegible]
പൂർണ്ണത [illegible]
പൂർണ്ണഹൃദയ പ്രണയ [illegible]
പൂർണ്ണയനാ [illegible] വിമവം ഹാ! [illegible] (൧൭)

[illegible]
[illegible] ;
[illegible]
[illegible] വിഷയത്തിലനൊന്നു ? (൧൮)

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (൧൯)

[illegible] പരിസരമുള്ള [illegible]
[illegible] കൊട്ടത്തിൽ [illegible]
കോയമകിഴി [illegible] പുരകാന്താകൾ [illegible] -
മടന്ന വിഷയങ്ങൾ പരിചോടവരെടുത്താർ. (൨൦)

* കേരളപാണിനീയം ൭൪-ാം സൂത്രത്തിന്റെ വൃത്തിയെ സ്മരിച്ചു [illegible]

സാമ്യകൃതിസന്ധി നിറവേററിടുവതിന്നായ്
തന്നുടയ ഭാഗ്യമതു വീണ്ടുമഥ മൈസൂർ
ആംഗലജനത്തിന കൊടുത്തതിതുമൂലം
മേദമതു 'ഉത്തമഹി' എന്ന പറയുന്നു. (൨൧)

ആംഗലവരൻ വ്യസനമേറിയൊരു സുൽത്താൻ-
തന്നുടയ നന്മന്ത്രിഗണത്തെ നയശാലി
അന്നുചിതമായ ഉതി നൽകിയഥ വെല്ലൂ-
രെന്ന പുരമൊന്നിൽ മരുവുന്നതിനയച്ചു. (൨൨)

ടിപ്പുനൃപമൂലമുളവായ പിണക്കമേവം
സാമർത്ഥ്യതയാൽ സപദി തീർത്തു നിശിതനാം
വൈരിവൃജനമതു ശമിക്കുവതിനാത്തം
ദീപ്രരുചിയാമൊരു ഭരണത്തിനെ ലഭിച്ചു. (൨൩)

ശ്രീതരളുന്നയവശംവേദനമൂലം
ഘോരപരിതാപമതിലേവാത്മജരും
പാരിലുളവാക്കിയ കഠോരമതി തമ്പാ-
ല്ലിനധിപൻ തന്നെ കാലവശനായി. (൨൪)

നിത്യമുളവായ പല ശണ്ഠകൾ നിമിത്തം
ശത്രുജനമേറിവശമായൊരവിടത്തിൽ
ആന്തരമതാം കലഹവും ബത! വളർന്നി-
ട്ടുള്ള കലഹാംശമണവാൻ വഴി തെളിഞ്ഞു. (൨൫)

വാച്ച കലഹങ്ങളുടെ തീർത്തിടുവതിന്നായ്
വേഗമിൽ വരിച്ച ബലി വെല്ലസ്ലി നാഥൻ
പൂച്ചകൾ നിജാനനളെ പിടിടുവതിന്നായ്
വെച്ച കപിവീരനുടെ നീതിയെ വഹിച്ചു. (൨൬)

വീരനവകാശികളിൽ മത്സികനതാകും
വേതനധനം സപദി വേണ്ടുവിധമേകി
ശ്രീ കമ്പനി പ്രജകളിൽ കലുഷമാറായ്
മേദിനിയെടുത്തവിയ സംഘമൊടു ചേർത്തു. (൨൭)

മൂർപ്പഗതിയായ നൃപനൂതനെവ വിളിച്ചി-
ട്ടൻപിലുപചാരമൊടകാരണമിവൻ താൻ
തങ്കൽ ചിതംകലരുമാറു മേദിനിയെയോമൽ-
പ്പൂൺകൊടിയെയെന്നവിധമേകി നയശാലി. (൪൮)

ഇപ്പൊഴുളവാർന്ന നൃപഗുണങ്ങളുടെ ഘ്രാ-
ണപഥമാർന്ന വികാരവശമായി
മേവുമൊരു മേദിനിയശസ്സ്പരിപൂതാ
മാംസമതുപോലപഹരിച്ചിതധിമന്ത്രാ. (൪൯)

ഭൂമിപതിമന്ത്രിയ വിധിയതിനേവം
ധാമഗതി തന്നുചിതമില്ലാത വിവാദം ;
ഭൂമിയതിൽ വെച്ചു കരമുച്ചനായ്ത്താൻ
കാമമതു നിശ്ചയിച്ചു പ്രഥിതമല്ലോ. (൫൦)

കുതിരുപ്പം നിറഞ്ഞ മണി, സംഘമതിനുള്ള-
ച്ചൂതകൊടിയാകുമവനന്ദനമണ ചൂടി
ധാത്രിയിൽ വിളങ്ങിയൊരു നോക്കിതനാകം
ചന്ദ്രനൊടു ചേർന്ന സിതപക്ഷതിശ പോലെ. (൫൧)

ഉർന്നുപതമെല്ലവെ ചികഞ്ഞഥ കളഞ്ഞി-
ട്ടന്നു നിജതൂലികയയാംഗലകമന്ത്രാ
ഉർവിധികളാൽ കലുഷയാകിയൊരു കണ്ണു-
നീരൊഴിയതിലൊത്തു വഴിപോയുടനിളകി. (൫൨)

തത്ര ക്ഷയനാം നൃപതി, വംശമതു തെറ്റു-
മാറതിയപുണ്യമതിൽ മാതാമകനായി
ഉന്നതപ്രഭാവകുലപുത്രനായനായ്
തന്മലിനമേദിനിയെ നൽകി മൃതനായാൻ. (൫൩)

ഉത്തമമൊവിധമന്ത്രർ വിമലാമ-
സ്സ്യന്ദമനോയഥ മറന്നു നിജമൂലം
ടിപ്പുവിനൊടേറിയതൊരാംഗലജനങ്ങൾ-
മന്ത്രിയുമനല്ലതമെല്ലുമതി ചെയ്തു. (൫൪)

ടിപ്പുവൊടു ദൃഢതരസഖ്യമിവനാണെ-
ന്നാപ്പുതകുന്ന ചില ലേഖകളുമന്നാം
തൽപുരവിഭാഗപരിശോധനയിലേററം
കെല്പിയലുമാംഗലകലാധിപതി കണ്ടു. (൩൫)

ഇതരമുപകാരവിധിയേററൊരു സുഹൃത്ത-
ദ്ദുഷ്ടനരപാലനെയടക്കുവതിനായി
ചേതസി നിനച്ചു മളവികലസുഹൃത്താം
ശ്രീതപതി തന്നെയവനെ ദ്രുതമടക്കി. (൩൬)

മന്നവനവൻ വിധിവശാൽ വരിഷമെണ്ണൂ-
റൊറാന്നിലിഹ കാലപുരമെത്തിയ ശേഷം
ഉന്നതകളിഫലമൊടാംഗലരവൻ തൻ-
മന്നിടമുടൻ സ്വയമണഞ്ഞു വശമാക്കി, (൩൭)

നീതിനില വിട്ടു നിവസിച്ചിട്ടൊരാർക്കാം-
ട്ടധിപനാമവകളിമാന ചെലവെല്ലാം
നീതിയോടെടുത്തഥ നരാധിപതയേ മാത്രം
പ്രീതിയെഴുമാംഗ്ലവരനായവർക്കു വെച്ചു. (൩൮)

ഭൂമിയിലെഴുന്ന മുതലിൽ ചെലവു നീക്കി-
ട്ടുള്ളതിനുടയ പാതിലിവരാഗം
സ്വാമിയിഹ വാങ്ങുവതിനാദ്യ മലിഖാനെ-
ന്നാമതിനമന്യപതി നൽകിയധികാരം. (൩൯)

ആശു ചിലെടങ്ങളിൽ വിളങ്ങിയൊരു തേജോ-
ലേശനിഭമാംഗ്ലപതി മാച്ചു ദ്രുതമേവം
ദക്ഷിണതലം വിമലമാക്കിയിതു,—മസ്സ്'ൽ
ശിക്ഷയൊടമലം കമലബന്ധു ഗഗനം പോൽ. (൪൦)

സീമയറ്റ സമ്പ്രതി വടക്കുദിശി ഗൂർഖാ-
നാമ നരിയും തമ്മിൽ മൂന്നു വംശവും താൻ
അർണ്ണവാപ്യമാംഗലജനങ്ങളുടെ മദ്രാസ്-
മണ്ഡലമിതന്നു പരിപൂർണ്ണതചീയാതെ. (൪൧)

വെല്ലുസലിലവും ഉവനവെസ്വബലിജ്ഞിതാ-
യുല്ലസിതമായൊരു മഹത്സ്വാട്ട സമേതം
ഉത്തരദിശാതലമുടൻ കഠിനമാകും
വിക്രമമതിൻവിഷയമാക്കി നയശാലി. (൩൨)

കോസലസമൃദ്ധമഹി—തൻ നൃപതി സാമ-
ന്താലിയിഹ ഷോഡശവിതീർണ്ണമധികാരം
ഉന്നയവശാൽ പല വിധം ബെതിർത്തിപ്പി-
ച്ചുന്നവശരാവതൊട്ട വാണു ചപലാത്മാ. (൩൩)

രാജഗൃഹസേവകരുമുള്ളിലതിമാത്രം
വ്യാജമിയലുന്നൊരധികാരികളുമന്നാൾ
ആകവെ കവർന്ന ധനമായതു നിമിത്തം
ലോകമിഹ ശോകമയവാരിധിയിൽ മുങ്ങി. (൩൪)

ഭ്രമിതറിഞ്ഞു പുനരപ്പൊഴുതു ധരിത്രീ-
പാലകനഹമ്മദഷദുവിഹ സമർത്ഥാ-
ഹന്ത! വലുതായിട്ടമഹാനഗരമായോദ്ധ്യാ-
നന്ദ വശമാക്കുവതിനായഥ തുനിഞ്ഞു. (൩൫)

സാമ്യവിധിസന്ധി വഴിപോലനുസരിച്ചും
നിർജ്ജിതമതിൻപടിയയോദ്ധ്യയുടെ നാഥൻ
ബാഹ്യറിപുവീരരണയാഞ്ഞതിനെ കൈക്കൊ-
ണ്ടില്ല പുനരാംഗലജനങ്ങളുടെ സൈന്യം. (൩൬)

സങ്കടിതിബലവിശങ്കമധിവർത്താ
തന്ത്രനയരീതികളുവന്ന വശമാക്കി
വൈരിജനനിഗ്രഹമതിങ്കൽ വിരുതേറും
ന്യാസബലവും തരമവേണ്ടവിധമേകി. (൩൭)

അനുകലതയാൾ മഹി വൈരികളിൽ നിന്നും
ശോകമണയാതെയഥ കാപ്പതിനു പോരും
സൈന്യമിഹ നിർണ്ണയതിനുള്ള ചെലവേകി-
ട്ടിങ്ങൊരു ധരാംശവുമെടുത്തു നയശാലി. (൩൮)

മാലകല്യൂറാന്തി മുമ്പ് നൃപതി സാദ-
ത്താലിവിഹ സംഘമതിനേകിയരായ ദേശം
കൊഴാല്ലൂമയോദ്ധ്യയിൽ വടക്കൊട്ടു പടിഞ്ഞാ-
റുള്ള സാരമാം ജനപദമൊഴിയാതിതിൽ ചേർത്തു. (൩൯)

അന്നതിന സംഘമിവനാൽപ്പൊട്ടു സഹായി-
ക്കുന്നതിനൊരുങ്ങിയതറിഞ്ഞുടൻ സമർത്ഥാ
കോസലമഹീതലസമാക്രമണമോഹം
സാഹസികമെന്നു ഫലി കളഞ്ഞു നടന്നു. (൪൦)

ആധിയെ നശിപ്പിതൻ! ഗൂഢതരമായ് ചെ-
ന്നെത്തു ബലശാലികൾ വളർത്ത ഹിതം മുന്നം,
ഭീതിയുതമാന്തരരിപുക്കളും ഉവിക്കാത്ത-
ക്രൂരാധമഖരാമവനുമന്നു വിരമിച്ചു. (൪൧)

ഇത്ഥമിദമന്ത്യവലുതർപ്പുമിതമാകും
ഭൂവാജനങ്ങളുടെ ദുർന്നയമശേഷം
കേവലമൊരേ പദമതിൽ പരിഹരിച്ചി-
ട്ടാ വിജയി വെല്ലസലിയുല്ലസിതനായി. (൪൨)

പാടലവിലാസനിധി നായകനവൻ ചൊ-
ല്ലീടിന നിയോഗമിഹ ഭൂപതികളെല്ലാം
കൂടി നിജമൗലികളിലൂഢരുചിനശ്രീ-
യോടു മടി വിട്ടരിയ മാല്യമതുപോലെ. (൪൩)

കാഞ്ചനമനോഹരകിരീടധരനായി-
ക്കാമമധിരാജപദമന്യനിയലട്ടെ;
വസ്തുതയിനാട്ടിലവനല്ലൊരധികാരം
കൊട്ടുഭൂപതി താനഥ നടത്തുമിവിടത്തിൽ. (൪൪)

ഉന്നതിയെഴും വിജയലക്ഷ്മി,—യതുപോലെ
ചിന്നി വളരും വലിയ ശോർബലവിലാസം
എന്നി വയിലിക്കിലുമവൻ കല്പനയായി-
ട്ടുന്നു മമെല്ലവുമതോൾ ലതിചിത്രം! (൪൫)

വരണോത്സവഗ്രഹബലസമേനിയാ ചീടൻ
കാരണന്മാരെക്കിൽ മഹിമാവിലസമന്മാർ ;
കല്യരവർ ചോകില്ലരില്പുരുഷരത്നം
വെല്ലുവലിയോടു കിടയാഴ്വലികമില്ല. (൬൫)

ശത്രുഘ്നനു തന്നെ പുരുഷാന്തരങ്ങളിൽ
ശാപപരിവൃതന്മാരുമുണ്ടാംലോകമണിയാവാം
എന്നതിവനോടുള്ളാട്ടി ചീർത്ത ഇങ്ങനെ-
സ്ഥിനാക്കളിൽ മിഥ്യതിമയിഹ നയനാൽ. (൬൬)

ഇപ്രാപ്തരു രാജ്യമിതിലുള്ളോരു ധൂർണ-
വാതുടയ സേവനത്തിന്റെ മറയാത്മ
ശാസനവിധിക്രമപരിഷ്കൃതിയിതിന്നാ-
യല്ലിഖിതമായതു സമർത്ഥനിവനാൽ താൻ. (൬൭)

ഈ വിധമന്തരാത്മാവനുമോദ കല്പ-
ത്താവലൊരു പാദപത്തെ വിരചിച്ചു ;
മേദിനിയെ നവധികൃതർ ഉദ്ദേശത്താൽ
മാനകം ചരിത്രമിവരൊക്കെ വശമാക്കി. (൬൮

ശക്തിയുതനാം പ്രഭവൻ പ്രതിപദം ന-
ല്ലുത്തമംഗന നിവസിച്ചു മടിയെന്യേ
ഉത്തമമതാം പദവിയരുന്നതവുമത്രേ
മങ്കലുമതൊന്നുമഹോ ! സഫലമായി. (൬൯)

സന്തതമെൻപിലുടനന്തിയിൽ വെച്ചു-
ന്നാന്തരെ വൻപിലിഹ സന്തതിയിലും താൻ ;
മാനവജനങ്ങളുടെ ശക്തികളെയെല്ലാ-
മാനവനെഴുതിഹ മറിച്ചു തകർത്തായ്. (൭൦

നാനാവകമാനവന്മാരിൽ ഗുണമെയാരെ
സാമ്രാജ്യമേറിയെത്തി-
ക്കാണായിട്ടുവനാളുമാജിനിരയാ-
ലൊറാം കലകീർത്തിനാൻ.

വെള്ളം കയറി വരണ്ട നീണ്ട ചിതറിപ്പായും
പുഴച്ചോലയെ
പ്രാവൃഡ്ഢോല ശൈലീലാസമന്വാൻ
വർണ്ണങ്ങളാലെന്നപോൽ. (൫൨)

സ്വാരം സാമ്രാജ്യമായെതാമൃതകണോദതി-
നായ്, മഹാരത്നാകരം
പാരം ചെന്നിട്ടമിന്ദ്ര്യാജലധി മുഴുവലാ-
ഡംബരാൽ നിർമ്മിക്കും
ധീശ്രീവെല്ലസല്യാംഹോപായത ഫലമുതി-
കണ്ണതിൽ ശത്രുപക്ഷ-
ക്കാരെന്നാലും ജനാപ്പാരിഹ ചെലികാം മഹാ-
രാഷ്ട്ര ഭൂപാലകന്മാർ. (൫൩)

“ വൈപ്ലസലിലവിലാസം ”

എന്ന

പതിനാലാം സർഗ്ഗം

സമാപ്തം

പതിനഞ്ചാം സർഗ്ഗം.

വാരണൻ പണ്ടു സമൃദ്ധതാലാ രണം തീർത്ത വേളയിൽ
ബാലഗോപാലകരാജ്യത്തെപ്പാലിച്ചാൻ നാണറിപ്പൂപോൽ. (൧)

ലൈഭാജ്യവർജ്ജനത്തിന്നായ് മൈസൂരം സാമന്തഭൂപരെ
മീഡ്ലർഡിയവൻ മെല്ലെ സൽക്കരിച്ചങ്ങിണക്കിനാൻ. (൨)

അവൻ ശിഥിലമാം മൂലബലം സാമന്തരൂപമാക്ക
നിഷ്ഠാനിച്ചിച്ചു ശുദ്ധിക്കു ചരയാൽ വഷമെന്നപോൽ. (൩)

ശ്രാവ്യമേതൽ സമാരംഭം സംഹരിച്ചില്ലന്നു സിന്ധുയൻ,
ഭോഗാഭിലാഷമാം തനിക്കെയോഗ്യതാനന്തമെന്നപോൽ. (൪)

മഹാരഥനാമരസ്സായ മഹാരാജ്ഞി മഹാനവൻ
മേചനാര നാഞാനീതിക്ക ഉദനും പ്രതിബന്ധമായ്. (൫)

വേലം കണ്ടിച്ചു തെരുവുകളും തമ്മിൽ സ്വർഗികൾ കാരണം;
ഉപക്രമിച്ച ഭരത ഭാഗം വച്ചതാം ജയമെന്തുവാൻ? (൬)

രാജപുത്രരെ മൗനിട്ടു ചാലലച്ചൊരുകണ്ടതാൻ
മഹാരാജ്ഞി പുരാ തന്നെ മാതേതലം പൂർണ്ണിതന്നു പോൽ. (൭)

വീരന്മാർ കുട്ടിപ്പുറവ ഹാലമൻ ചക്രവർത്തിയെ
വശത്താക്കിയവർ സമ്രാട് പ്രാതിനിധ്യം വഹിച്ചുതേ. (൮)

അന്നവൻതരെ ദർശിച്ചും പോൽ മന്നൻ കല്ലന നൽകിനാൻ
കാമനെന്റെ കുട്ടിന്റെ പുത്രനു പാത തെളിഞ്ഞൊന്നു പോലവേ (൯)

സമ്രാട്ടിൻ പ്രതിനിധിയായിട്ടിവ്യഹകം മഥിച്ചിവൻ
പോഷപുരുഷർ മാറാക്കിമലപ്പ്യാ മൈത്രപ്പൃമന്താരം. (൰)

സമ്പാത്തിൻമെയായ നാനാപഥത്യ—രാമിവർ കടക്കവോൻ?
അഭിരാമവനമായി ഞാള്ളകമുണ്ടു തോ. (൰൧)

സപരിവാരമില്ലിരുപോഷണത്തിനു വിർമയം
വിധിതം ജനസന്ദോഹം പ്രകാശിച്ച് ഉകീടിനാർ. (൰൨)

തമ്മെത്തുകർ ഭോഗമിത്രാനീകനായകൻ സൈന്യസംയുതൻ
ഉദ്യാനങ്ങൾ കടന്നങ്ങു ശോധിച്ചാൻ ദിവ്യമാം പുരം. (൰൩)

ഗോപന്മാരെച്ചില്ല ത്തെങ്ങും ദ്രുപതനും നിനച്ചവൻ
കോപിച്ചു അതേനാത്രച്ചൊച്ചതാനഞ്ഞാനഭിസമ്മരം. (൰൪)

ഓരോ സാഹസമീവണ്ണമിവർ ചെയ്യുക കാരണത്താൽ
വെളുത്ത തലവന്മാർ പോയ് ക്രോധിച്ചാരെതിരാളിയെ. (൪൫)

തരമോടവരോടൊത്തു മഹാരാജിയണഞ്ഞുടൻ
പീരങ്കിത്തടവിലും, ശിക്ഷ ലഭനമവനേകിനാൻ. (൪൬)

ഇത്ഥമേവം സംപ്രാപ്തസന്ധിതത്വങ്ങളാലവൻ
ശോഭിച്ചു രാഹുവക്ത്രത്തിൽ നിന്നു വേർപെട്ട ഭാനുപോൽ. (൪൭)

എന്നാലുമചിരാൽ ശ്രീകാര്യതന്ത്രങ്ങൾ ചെയ്യവേ
വന്നൊരാഗ്രജപത്നാലെ അകാലമൃതി യാന്മതേ. (൪൮)

അപ്പുത്രനാമവൻതന്റെ ഭ്രാതാവിൻതനയൻ തദാ
നൃപൻ മൌലതരായാഖ്യൻ പ്രാപിച്ചാൻ സിന്ധ്യയാസ്പദം. (൪൯)

എതിരാളി നശിച്ചപ്പോൾ നാനാൻ പൂർണ്ണമനോരഥൻ
സ്വാതന്ത്ര്യം നടിപ്പിച്ചു സാമന്തരെയടക്കിനാൻ. (൫൦)

ഉപജീവിസമൂഹത്താൽ വളർന്നു പേഷ്വാശക്തിയും
നാനാവാരിപ്രവാഹൈകസംഗമത്താൽ നദിയെന്നപോൽ. (൫൧)

ശ്രീരംഗപുരരോധത്തിൽ വീരൻ കാൺവാലിസൻ
മഹാരാഷ്ട്രമഹീശന്റെ സാഹായ്യത്തെ വരിച്ചതേ. (൫൨)

എന്നല്ല, ഖർദലായുദ്ധത്തിൽ പേഷ്വാനാലഭിയുക്തനാം
നൈസാമഭ്യർത്ഥിച്ച സാഹ്യത്തെ സ്വീകരിച്ചില്ല ഷോരകൻ. (൫൩)

ഏവം വീരവരാനേകതതിൻ സ്വസാമ്രാജ്യലക്ഷ്മിയാം
പെരുതാഡംബരസമ്മോഹാൽ കാറനാൾ നിന്നു പേഷ്വാവിൽ.
(൫൪)

കിളരങ്ങളെന്നാലുമന്തശ്ഛിദ്രങ്ങളുളവാകയാൽ
വളർന്നോരു മഹാരാഷ്ട്രശക്തി വേരറ്റഴിഞ്ഞുതേ. (൫൫)

അന്നാളെണ്ണമറ്റോര ബാലപേഷ്വാന്മാരായി സോദരം
ജ്യേഷ്ഠനാമഗ്രജനാം ബാജിരായനിൽ കാരണം വിനാ. (൫൬)

ഉഗ്രനാം സപാദിതൻ ബാലചാപല്യമിതു തെല്ലുമേ
സമ്മതിച്ചില്ല നീതിജ്ഞൻ സചിവൻ ദോഷശങ്കയാൽ. (൨൭)

യുവരാജത്വമഗ്രീട്ടം ചോദിക്കയാല്യനെന്നതാര
നന്ദൻ വേഷപ്പണ്ണത്തിന്നായ് കാരാഗേഹത്തിലാക്കിനാൻ. (൨൮)

ബന്ധുദുഃഖത്തിനാൽ ഷേത്രൻ ചാടി ഗേഹത്തിൽ നിന്നുടൻ
സുജീവിതം നശിപ്പിച്ചാൻ സചിവാരികളോടു താൻ. (൨൯)

അഥ ബന്ധുവിനിർമ്മുക്തൻ ദുരാത്മാവശംവദൻ
ബാജിതാൻ, വിധിയാൽ, ഗ്രൂപ്യം രാജ്യം കൈവശമാക്കിനാൻ. (൩൦)

തനിപ്പുകരം ഫലിക്കാതെ ഖിന്നനാം നാണാഭീനം
പിന്നെയങ്ങാരുവർഷം താൻ മന്ദിരത്തിലിരുന്നതേ. (൩൧)

പരലോകം ഗമിച്ചുള്ള നന്ദനെപ്പിൻതുടർന്നപോൽ
പിറകേ മീനയായ് പോയാൾ മഹാരാജ്ഞി പ്രതിജ്ഞയും. (൩൨)

ഉടൻ സഹോദരി രാജ്യം ബലവാനായ മന്ത്രികാം
വശിപ്പിച്ചു ഭർത്തൃകളുള്ള പുരത്തോടു കപിവീരർ പോൽ. (൩൩)

ഘോരൻ ജനസാന്ദ്രാഭയോല്ല്യനാം ഫോല്ക്കരനാം മദാ
സിദ്ധ്യൻ മൌലതമാങ്ങളുമായ് പണ്ടേ പരസ്പരം. (൩൪)

മരിച്ചവൻ മഠാംവഴിയിൽ ചെന്നിട്ടാശ്രമങ്ങളെ ഹിംസിപ്പുരം;
അന്യൻ താർക്കുലപുരമാമിദ്ദുരം പൂക മത്സരാൽ. (൩൫)

ഫോല്ക്കരൻ ജിതനായ് അത്ര വീണ്ടും സൈന്യങ്ങളും ചേർത്തുടൻ
സഹസാ പൂനയിൽ ചെന്നു മഹായുദ്ധം തുടങ്ങിനാൻ. (൩൬)

ജയശ്രീയോ സുരസ്ത്രീയോ മാനംതാനോ വിമാനമോ
ഗതിയെന്നോർക്കുന്ന രണ്ടാളും പൊരുതാർ ഘോരമായ് ചിരം. (൩൭)

ജസ്വന്തൻ തന്നെത്തോട്ടുവിൽ സിന്ധ്യപേഷ്വാരെ വെന്നുടൻ
വികാരമൊന്നിരാതുള്ള തൻപേരനാഥമാക്കിനാൻ. (൩൮)

സ്ഥാനഭ്രഷ്ടനൻ ബോജി ഒന്നാം റിച്ച നിരാശനായ്
ഓടിപ്പോയ് ശരണം പ്രാപിച്ചിതന്നാംഗലേശരെ. (൨൯)

മന്ത്രിമാരിലൊരുത്തനും ക്യാനിങ്ങ് വക്ഷത്തിൽ വേണ്ടപോൽ
ബോസ്നിയാരാജ്യപുര സഖ്യം ചെയ്യുന്നാംഗലദേവൻ. (൩൦)

“ സാഹ്യസന്ധിക്കൊരുത്ത പോഷകൻ ഐശ്വര്യത്തിൽമനസ്സു (മാനിനെ
സ്വാതന്ത്ര്യത്തിൽ നിറുത്തണം;—മതിമാർഗ്ഗ ഞാനോ ജനനായ,
(൩൧)
ഇതപാതാറായ ലക്ഷം ദ്രുപാ കൃതലെടുക്കുവാൻ
തക്കദേശങ്ങൾ നൽകേണം;—ആംഗലേയ വിപക്ഷരാം, (൩൨)

യൂറോപ്യരാജാക്കന്മാരും ചെയ്യരുതാ; തൻ്റെ നിയമം ഭൂപാല
മെനഞ്ഞമഹാകപ്പലാധിപന്മാരെപ്പോലെ വൃത്തിയിൽ, (൩൩)

സംഘാലോജ്യത്തെ കൈക്കലാക്കേണ്ടോ;—ഭാവമാ നിശ്ചയമായം
വീണ്ടും പ്രതിവക്കെ ഭക്ഷിപ്പൂ”—ഇതനാമത്രെ സന്ധിവാക്യം.
(കുളകം) (൩൪)

ബന്ധിച്ച സന്ധിയിലൊന്നാം ബന്ധുമാരായ ഭൂപതി
ന്നാലധ്യാത്മാ പോപ്പാനംഗ്ലേയവിദ്വേഷതാം വഹിച്ചതേ.
(൩൫)

മന്ത്രിമാരിൽ മതത്തെയും സ്വാതന്ത്ര്യം നാളെ യാൽ ത്രുതം
സന്ധി സിദ്ധയിലൂര്യന്മാർ വക വെച്ചില്ല തെല്ലുമേ. (൩൬)

അങ്ങനെ ർ റൂപാർതന്നിൽ നിന്ന വിജയൻ പോഷാൻ പൂരമഹി
ഇൻ്ററപോൽ നാം മറ ച്ചിന്ന ചെയ്യുന്നവയറച്ചതേ. (൩൭)

ഇരുസ്ഥ വിഷ്ണുമായ് സംഘാടത്തിലെല്ലുതിൽ മെല്ലവെ
ഫലിക്കമായിവന്നോവമവർതൻത്വരാംഗനാഥം. (൩൮)

അതിനാൽ സംഘ സാഹ്യതന്നുംഫിച്ച് ല്ലവമെല്ലമെ;
അകാലത്തിലുദിച്ചീടിൽ ഉല്ലാഭം ഗം പൊറപ്പതോ? (൩൯)

തമാ ചെവ്വിയായിട്ടും മൈമർമാരോട ചേർന്നവർ
സംഘത്തോടുള്ള മനസ്സും പ്രകടിപ്പിച്ചു സിദ്ധയൻ. (൪൦)

ഏറ്റമാദരമിയന്നുള്ളവം വന്നരനാഥ തേരേറ്റപ്പോൾ
നോക്കി വാണു ജയശ്രീ പാർത്ഥനെ സംപ്രാപ്തനായ പോൾ. (൪൧)

ഇത്യാദീയനാൾത്തിലധനം മനസാ വിനാ
സഹായിക്കുന്നിലാംഗ്ലേയർ വെല്ലുകില്ലായ്കതോ താൻ. (൪൨)

ജയദ്രഥൻ വെല്ലാ ദൈവമിതൊന്നാദരാത്തന്നാരൊന്നപോൽ
അർജ്ജുനാദ്യർ എന്നാലും ജയമാംഗലർ നേടിനാർ ! (൪൩)

ഭീമാഹിർസോദരൻ സേനാമദ്ധ്യാവർത്തി തഴനാമ
ഏറ്റിപ്പൊന്നു പുരത്തിങ്കൽ സമ്പ്രധാനത്താക്കി പോരിയെ. (൪൪)

അയ്യ മദ്ധ്യദിനാപ്പിൽ ഭാരതിയജനങ്ങളാൽ
അദ്ഭുതപൂർവമാകെകം നിന്നിച്ചാൻ യുദ്ധകൌശലം. (൪൫)

ഡ്ഡീവർ ഗോമതിയിലും, നേതാവയോദ്ധ്യാപുരത്തിലും,
സൂര്യാത്മജൻ നിന്നതു കുന്നൂരംഗമദ്ധ്യതലത്തിലും. (൪൬)

നിന്നാൻ ഗ്വാളിയറിൽനേർക്കു ലക്ഷ കാൺപൂരിനാദികൾ;
അന്യൻ ബെന്ദലഖണ്ഡത്തൊക്കെല്ലാം ഝാൻസിയിലും. (൪൭)

ഇത്യാദികളുമാം മററു ഘട്ടങ്ങളിലുമീവിധം
പലനേതാക്കളുമെത്ര സ്വാതന്ത്ര്യം മത്സരം നിർത്തിനാർ. (൪൮)

ഫ്യൂറമേവം മഹാഭയം പാറിച്ചുകൊള്ളുന്ന വേളയിൽ
വെട്ടുപോൾ സ്വകം യുദ്ധമാർത്തർ വീരൻ തുടങ്ങിനാൻ. (൪൯)

അഹമ്മദപുരം ഞെരിച്ചന്തിയി ഗ്രാമമെന്നവൻ
സന്നാഹം ചെയ്ത തല്പത്തിസിന്ധ്യയമാരെയാരുമേ. (൫൦)

കുലമെന്നാലുമത്ഭുതസംഭ്രമം ദൈപ്യവാഹിനി
പോരുക്കു മെരിച്ചു കല്യാണ മഹാരാഷ്ട്ര ബാലാജ്ഞനാം. (൫൧)

കാർമേഘങ്ങൾ പോലെ ഗർജ്ജിക്കുമാംഗ്ലേയന്മാരികളുടെ
കണ്ടു താന്തിയാതോപ്പി നാടി താഴു ഹാ സഹോ ! ഒന്നു. (൫൨)

ചിരം നിന്നില്ല ഐശ്വര്യമെഴും സിന്ധ്യവീരനാം ;
വീരന്മാർക്കർത്തനോടു പോരിനൊക്കുന്നതാകുവാൻ ? (൫൩)

നല്ലികായുധരാകും തൽഭടർ വിദ്രാവകരെങ്കിലും
കബന്ധനിരപോലൊട്ടു നേരമോജസ്സു കാട്ടിനാർ (൫൪)

അരിസംഹാരനിപുണമാംഗലേയബലം തതോ
ഗ്വാളിയോനാമിതന്നാളും വിളങ്ങി വിജയത്തിനാൽ. (൫൫)

ഹേതിക്ഷേപങ്ങളുഗ്രങ്ങളന്യോന്യം ചെയ്തു ഹാരകം
ആഹവം ശ്രുതിപ്പിച്ചു തൽപ്രത്യാഹാരിയെത്തുമിലാം.
(൫൬)

വിമർദ്ദശതമീമട്ടും ഭദ്രമാപ്പിന്നിങ്ങുവോൻ
യുദ്ധം ചെയ്തിച്ചു തോല്പിച്ചു ശമിപ്പിച്ചിതു സന്ധിയെ. (൫൭)

സേനാധ്യക്ഷൻ തൻനിയോഗ്യത്വം വിട്ടുപ്പോകാനിക്കിലെവണ്ണണം;
അനിശമവനം നിർത്തീടേണ്ടിയോഗങ്ങളെ നശിക്കണം; (൫൮)

സേനാധ്യക്ഷരായിട്ടും തങ്ങടെ കൃത്യനൈത്യ ചെയ്യണം;
സചിവമേൽഷിക്കുമായിട്ടും യുദ്ധാവശ്യമൊഴിക്കണം." (൫൯)

ഇത്ഥമാർത്തർ നിയോഗിച്ച സർവ്വം മനസ്സിനാകുലൻ
ബലഹീനൻ ലോർഡെല്ലൻബറോ തിരിച്ചുന്നസരിച്ചുതേ,
(വിശേഷകം) (൬൦)

മറവുള്ള സംഘസേനാനിവീരത്വം ചെന്നവൻ തഥാ
മഹാശോഭമൊടേ മാന്യൻ ഹാർഡിഞ്ജിയിലാക്കിനാർ. (൬൧)

ഭണ്ഡപാലൻ താൻ ലോകർ കവർന്നാലിനാഥം പുരം
ദില്ലി പുരമണഞ്ചു ചെയ്യാൻ സിന്ധ്യാനാഗരേട്ടൻ. (൬൨)

തോക്കിൽ ചെറ്റുള്ള ഖഡ്ഗത്താൽ കത്തിക്കാനതിവീരരെ
മഹാരാഷ്ട്രാധിപന്റെ ഗഢാരസൈന്യമയാശ്ശ്വിയിൽ, (൬൩)

തെററയാൽ നിററിമനഃഖിന്നത്തെററമനത്തിയ പനിപോൽ
ഉലച്ചിതവർ ധീരൻ തനാൾ യത്താം പുരി. (യുഗ്മകം) (൬൪)

ശ്രീലക്ഷ്മീപതിൻ മൂർദ്ധ്നി പകർന്നു പൂർണ്ണമാം
ഉപരന്നമതു ഗ്രഹിച്ചാൻ മറുവരന്മാരോടവർ. (൪൫)

ഉഗ്രവീര്യൻ കണ്ടാഗ്രാപുരം പിരിഞ്ഞു മരിച്ചവൻ
പടാതിപ്രബലം ശത്രുബലവും സംഹരിച്ചുതേ. (൪൬)

ഏവം ദൌർബ്ബല്യമായവൻ തന്നാടേറെ ദേശപുരങ്ങളും
ക്രമത്താലാക്രമിച്ചു ധനധാന്യാദികാലയമടക്കിനാൻ. (൪൭)

പലസേനകളും രാജ്യങ്ങളും നശിപ്പിക്കയാൽ
ക്രുദ്ധനായ് ദേവദൈത്യാദ്ദസ്വസ്ഥം സിന്ധുപാലവാൻ. (൪൮)

അന്യത്ര തേജസ്വിയാണെന്നാലും ചാലയാത്യുഗ്രതി
അങ്ങനെത്തർക്കസമം താങ്ങാനവർ നിർവ്വസ്ഥമണയ്ക്കൽ. (൪൯)

നളനായവനാം മുന്നം ഭോസലൻ സമ്മതിച്ചപ്പോൾ
ഉടമ്പടികൾ കൈക്കൊണ്ടു സന്ധി ചെയ്തു നടത്തിനാൻ. (൫൦)

മായാവിതത്തിലം ജ്ജ്വലനിസ്ത്രിതന്ത്ര വലിയവൻ
അവൾ വരനായ് തീർന്ന ചൌഡാധിപതി മുന്നമേ. (൫൧)

നാലുമാസത്തിനകത്തേവം ഒരല്പസലിലമുള്ള
മഹാരാഷ്ട്രരാജ്യത്തെ സാമന്തരാക്കിനാൻ (൫൨)

രാജപുത്രമഹാരാജ്യങ്ങളുമെല്ലാമരശേഷവും
ആജ്ഞലെന്നോണ മൂർദ്ധ്നി വിലയ കൈക്കൊണ്ടു സാദരം. (൫൩)

പലരും മുഗളസാമ്രാജ്യശ്രീവിലാസമുണ്ടായിട്ടും
പുരികളെല്ലാം കീഴടക്കിച്ചാർ മറ്റു സൈനികർ. (൫൪)

സർവ്വരക്ഷകനാം ദില്ലീവെതാളുഗത്തിൽ നിന്നു കേ
മോചനം ലഭിച്ചവെന്നാശി കൈക്കൊണ്ടു ചാലവമിൽ സ്വയം. (൫൫)

ഉദ്വൃത്തനായ് ക്ഷീണനായ മുഗളേന്ദ്രവിൽ നിന്നവൻ
മിത്രസംഗമമെഴും സംബന്ധത്തിനാം പുകൾ ലക്ഷ്മിയാമം. (൫൬)

ദുഷ്പ്രഭുത്വാധീനമാം രാജ്യം മനോജ്ഞമാക്കിയവൻ താൻ.
ഷെവിസ്സിനെയർത്ഥ്യയാക്കിനി പാലനം നൽകിനാൻ (൬൨)

എങ്കിലും തോൽവി പറയാതെ ജനപന്മാർ നിവസിക്കയാൽ
മന്ത്രവുള്ളിൽ കൃതാർത്ഥതാം വഹിച്ചില്ലതു പൂർണ്ണമായ്. (൬൩)

ആസ്ഥലേയജനത്തിൻപിടിവേദനമിവം പരം
വിഗ്രഹമരണസമർ ഭൈവം കാണിച്ചില്ല മെയില്ലവൻ. (൬൪)

ഭ്രമപ്രഹാരിയെന്നായുമവൻ നില വിടാതെ താൻ
വാണനാൾ വരെയും കിരാതിതനാരാംഗദലയമം (൬൫)

അഹോ, സിന്ധയസഖ്യത്താൽ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ വഹിച്ചിട്ടും
രാജപുത്രർക്കും രാജ്യം കരമാർന്നു ബലാലവൻ. (൬൬)

അതതെന്നപദമേറിച്ചാൻ പ്രീതം വെച്ചവലില്ലല്ലേ;
മരണനാന്തരം ഭൂഷണാന്തരത്താം വിപരീതമായ്. (൬൭)

ധിക്കാരിയിയാം കരങ്ങളിൽക്കുണ്ടിയ മാനിയാം പുള്ള
ഉദ്ദോളം കോപമന്യൂതി തീർക്കാൻ തന്നെ തുടങ്ങിതേ. (൬൮)

ശത്രുശേഷം നശിപ്പിക്കാനവിടെൻ വിധിയാൽ താനം
അത്ര വന്നെന്ന സ്വന്തോഷത്തോടെന്നു സംഗമം പൂ (൬൯)

ഭർത്തൃശാസനയാമേലാമോ ലിക്കിൽ മേവും മദപ്രമം
പുറപ്പെട്ടു മുകിൽക്കൂട്ടം കാററിനാലെന്നപോലുടൻ. (൭൰)

ലോകൈകകവിയായോരു ലേകൻ ഹൊല്ലൂപ്പീഡിതം
രാജപുത്രമഹീമംഗം ഗമിച്ചാനുഗ്രചേതസാ. (൭൧)

തൻസഹോദര്യനിമയന്ന തൊഴിൽ നിന്ന തിരിച്ചിട്ടും
വീരന്മാരാർത്ത് മാർഗ്ഗത്തിൽ ഉദ്ദീക്ഷിതയായ് വലഞ്ഞുതേ. (൭൨)

ലോകപാലന്മാരെയെന്നും കേരളമാം മാർഗ്ഗത്തിൽ
അരു രാജപുത്രക്കാവമാം വെട്ടിത്തെളിക്കളോടിനാർ. (൭൩)

ഉടൻ ഹോല്ലണ്ടരാജ്യത്തിൽ കടന്നാംഗലനായകൻ
ഉഗ്രൻ രാജപുരം ദുർഗ്ഗം ദുർഗ്രാഹം കൈക്കലാക്കിനാൻ. (൯൯)

പൂർവം ക്രമേണ വഴിപോലാരംഭിച്ചു മഹാരണം
മുടങ്ങിയിതു കാലത്തിൽ വന്ന വർഷർത്തുവാൽ തദാ. (൧൦൦)

വെള്ളിൽക്കിളികൾ കൂട്ടുന്ന കൊണ്ടൽമാലകൾ കണ്ടുടൻ
ഉത്തരാശയ്ക്കു താൻ വേഗാൽ വീരഹംസൻ മടങ്ങിനാൻ. (൧൦൧)

സൈന്യങ്ങളെച്ചുറ്റിവന്നാൽ സ്ഥാപിതൻ തത്ര മാൾബറൻ
ശീതാവധികളിൽ ശയ്യം ചെയ്തുകൊണ്ടു വസിച്ചിതേ. (൧൦൨)

തുണയ്ക്കുമെന്ന സന്ധ്യാപതി വിശ്വസിച്ചുടൻ മാൾബറൻ
മുഖ്യരാജ്യപ്രേരണെ കടന്നിതമ്മിശ്രഭൂമിയിൽ. (൧൦൩)

ദേശകാലങ്ങൾ നോക്കാതെയുമാ ചെയ്ത സാഹസം
വ്യർത്ഥമായെന്നു തന്നല്ല പാത്രമായി വിപത്തിനും. (൧൦൪)

സൈന്യം ക്ഷയിച്ചു, ഭൈത്യങ്ങൾ ചെലവായി, വലഞ്ഞിതും
ഉടനേ ഷാണ്ടിയൻ ബന്ധം, ഇളകിയവനാകുലൻ. (൧൦൫)

ശത്രുസൈന്യങ്ങൾ പിറകെയെത്തി മർദ്ദിക്കയാൽ തദാ
അത്യന്തഖിന്നരായെത്തലാർന്നിതവൻ ഇതലാം. (൧൦൬)

സിന്ധ്യൻ നൽകിയ സൈന്യങ്ങൾ ബന്ധുതാം കൈവെടി (ഞ്ഞഹോ!
വിശ്വശേഷമഹാ വൈരിപക്ഷത്തിൽ ചേർന്നു തൽക്ഷണം. (൧൦൭)

ഘോരമാം വഴിയിൽ താണു വാജികളൊട്ടുപാതിൽ
താമസിച്ചും, പടക്കൂട്ടം നദീപൂരത്തിൽ മുങ്ങിയും, (൧൦൮)

പുതഞ്ഞിയഗ്രിമോദ്യാനത്തിൽ നൈരന്തര്യബാധയാൽ
പണിപ്പെട്ടുഗ്രയായിട്ടും നഗരം പൂക്ക മാൾബറൻ. (യുഗ്മകം) (൧൦൯)

ജയം ലഭിച്ചു ജനപാലൻ സമ്പത്സ്ഥലമായിട്ടും
മഹാദ്യപുരാധീശാദ്യരെ മിത്രങ്ങളാക്കിനാൻ. (൧൧൦)

മധുരാഹരണം ചെയ്തു ദില്ലിക്കെത്തിയ ഹോൾക്കരെ
തടുക്കവേ പുരീപാലർ ലേകർ പിൻചെന്നു വെന്നതേ. (൫൧)

അവന്റെ നവ്യമാം മിത്രം ഭീഗാഖ്യനൊരുഭൂമിയിൽ
ആംഗ്ലസേനകളാൽ ക്ഷീണബലനായ് തോറ്റു വിപാറിനാൻ. (൫൨)

ദുഷ്പ്രാപമിതി വിഖ്യാതം സപ്രാകാരപുരം ഗലർ
അടക്കമെന്നു കണ്ടാശു ദ്രുവർ കീഴടക്കിനാൻ. (൫൩)

ഇതന്തരായതാം ഗ്രാമഗംഗലക്ഷ കൊടുത്തവൻ
ഹോൾക്കർ വിട്ടു പോവതിന്നാജ്ഞ നേടിട്ടു ലഭിച്ചതേ. (൫൪)

ക്ഷണേനപോത്തം ശത്രുപക്ഷം സബലജം കൈകവെടിഞ്ഞുമൻ
യോജിച്ചു സരളമാരാക്കാംഗ്ലേയരോടു സിന്ധ്യനം. (൫൫)

പേടിച്ചോടിയ കൊടിലൃതമഴ്ം ഹോൾക്കരെയെന്നതാ
പിൻതുടർന്നിനാൻ ലേകനാഥിയെത്താൻ ക്ഷുണ്ണനെന്നപോൽ. (൫൬)

ഏവം ശത്രുപരമ്പരകൾ ക്ഷണലവം നല്ലതാം ഭംഗവർ-
മാവും മൈത്ര്യഗണാധികാരികൾ ജയം കൈക്കൊണ്ടു നിൽക്കേ (ഭാവ
താവും ഭീതിയോടാംഗലത്തിലധിപാന്മാരിൽ ധൃതനിൽ സമാ-
ധാനം താൻ കരണീയമെന്നിതേതോ ചിന്തിച്ചുറച്ചീടിനാർ. (൫൭)

സ്ഥാനഭ്രംശിതനായി വെല്ലസലിയും പോയാൻ ഗൃഹത്തിന്നു, (തൽ_
സ്ഥാനപ്രാപ്തിയട കാരണൻ ശമിതൻ വീണ്ടും ഗ്രഹിച്ചുണ്ടുസാ
ഷേധം രോഗനിപീഡയാൽ സുരപുരം പ്രാപിക്കവേ, ബാ (ല്ല്യവരം
വീരൻ ജ്യേഷ്ഠസമന്യനാസ്സരമിമം കൈക്കൊണ്ടു താൻ കാലി
ക്കം. (൫൮)

"മഹാരാഷ്ട്രവിജയം"
എന്ന പതിനഞ്ചാം സർഗ്ഗം
സമാപ്തം.

പതിനാറാം സർഗം.

കൊടിയൊരു ദീപ്തിയേകി
സ്സുഖവിശ്രമമത്ര രാജഹംസമേകി
അഥ ഉദ്വൃത്തിയെയേറ്റിതു
സംഘം, മിഹിരൻ തപാവസാനത്തിൽ പോൽ. (൧)

പടു വെല്ലുസലി കണക്കേ
പതികല്പന നോക്കിടാതെ ഹിതമതിൽ മാത്രം
പെരുമാറുകയാലുളവാ-
മുരുകീർത്തി കൊതിച്ചതില്ല ബാല്ല്യാ തെല്ലും. (൨)

ഉയരൊട്ടു മൂരെ വന്ദിക്കം
പതികം നിയോഗിച്ചപോലെ താനധികാരം
പ്രശമപ്രധാനമാകം
നീതിയൊക്കെല്ലാം നടത്തിയെയ്ത നിയോജ്യൻ. (൩)

വെല്ലുസലിപ്രഭവാല-
ത്തുല്യസിതാ സംഘശക്തി;—യില്ല വിവാദം;
എന്നാൽ ദുർമ്മരമാകം
ഭാവ്യമവനേററിനാനിതിൻമുമൽതന്നിൽ. (൪)

വിജയവിലാസംകുലം
വിവിധമവൻ ഭാഗ്യമാർന്നിതേ;—ന്നാലതുപോൽ
പല പല ചെലവുകളാലെ
ഭണ്ഡാരത്തിന്നു നൽകി കാര്യവുമധികം. (൫)

സാമ്രാജ്യം പ്രാപിപ്പാ-
നധിരോഹണി നാട്ടിയെന്നവൻ മോലിച്ചു;
അധികൃതരന്നാൽ താഴെ-
പ്പതനം വരുമെന്ന ഭീതിയധിപതമാർന്നു. (൬)

അതിനാൽ സ്ഥിതപാലനമതി-
ലതികാതരരായ കൃപണരായവരോടനേ
വെല്ലസ്ലിയുടയ ഗ്രന്ഥാൽ-
പത്ഥ്യഗതിയന്നീതിയഥ നിരസിച്ചു. (൭)

വിഗ്രഹമധികമുയർത്തിയ
സംഘമകാലത്തിലേവമത്ര നിതരാം,
വിന്ധ്യനഗസ്പൃഷ്ടചാപസ്സാ-
ലെണ്ണളപോൽ സ്ഥാമമന്നിതിഗ്ഗ്ം തോറം. (൮)

പോരിലപടത്തെത്താത്ത ശേഷമ-
ശേഷമുടൻ തീർപ്പു നൽകിടാമെന്നുള്ളി
ഹോൾക്കറൊടു നടത്തിയ
വിഗ്രഹമുപസംഹരിച്ചു ബാർക്ലോ വീരൻ. (൯)

ക്ഷുദ്രനൃപാലകർ പലരൊ-
ടിഹ ചെയ്തോരു സാഹ്യസന്ധികളിലാവൃതമാം
ദുർഭരഭാരമൊരോഹനം
ദുസ്സഹമെന്നോർത്തു തള്ളിയവനഥ സഹസാ. (൧൦)

ഇത്ഥം സ്വച്ഛത മികവൊ-
ടാംഗലസിംഹാസനം സുഖമൊടുമതുംകാലം
മാഹരമേറ്റുവ്യരേന്ദ്ര-
ഭ്രമത്തിനിടയായ് നൃപാലപുത്രതി മന്ദം. (൧൧)

അതിസാഹസമാർന്നാപദ-
മതിലൊൽക്കടം കലർന്നവന്ന മുഹമ്മതാം
മതയാളുന്നു ക-
ണ്ണന്ന ഗ്രഹേ, ജോലി വിട്ടു, ലേകൻ പോയാൻ. (൧൨)

വെല്ലൂർപ്പട്ടണമതിലഥ
ചൊറ്റേല്ലം ലഹളയെന്ന മാതിനാമായി
ഉളവായിതു സംഭ്രമത്തിൻ-
സൈന്യത്തിലമന്ന ദേശ്യയോധന്മാരിൽ. (൧൩)

അനാൎയ്യം വന്നൊരാമംഗല-
സൈന്യാധീശൻ സ്വസൈന്യവേഷത്തിലൽ
പല മാതിരി മെമ്മെത്ത
ബീഭത്സമോടു നടപ്പിലാക്കി ധൃഷ്ടതയോടെ. (൰൪)

ഹിന്ദുക്കളൊക്കെല്ലാം
കണ്ഠമാലവും പുണ്ഡ്രവും ത്യജിച്ചുടൻപോലെ
ആംഗലസമമായ് ശ്മശ്രു-
ഉഷ്ണീഷവുമാറ്റിച്ചേണമെന്നായനങ്ങളി. (൰൫)

ദോഷമിവൎക്കിരുന്നതാം
വേഷവികാരത്തിലന്ന് താനേ യുക്തമായ്;
ദുൎഗ്ഗന്ധിയലെതിനാധികം
ദോഷവുമേകി തുല്യജനസംഘപരാക്രമം. (൰൬)

ടിപ്പുസുൽത്താൻപ്രണിധികളി
നല്ലതാണെപ്പോൾ “ജിപ്പുതിയതാം വേഷം
ഒപ്പം ഭൂസ്ഥലങ്ങളിൽ
ചേപ്പിടിനാമോപ്പി” എന്നു കെല്ലോടു ചൊന്നാർ. (൰൭)

“താടിയിൽ മീശകളില്ല;- വ
മോടിയിലക്കവിളിലുണ്ടു; കാതിൽ സുഷിരം
മാത്രമു; ലലാടം ശൂന്യം;
ഹിന്ദുത തീൎന്നു;”-ന്ന ഹാസ്യമിവർ തുടങ്ങി. (൰൮)

അവരുടെ പുഞ്ചിരിയിളകി-
യിവരുടൻ ജാതിധൎമ്മലോപഭയത്താൽ
കുപിതന്മാരതിഗൂഢം
ശപഥമഹോ! ചെയ്തു ഘോരമെതിരിടുവാനായ്. (൰൯)

പിന്നെയിവർ ചേൎന്നു-
രോരുത്തനുമോരോരുത്തന്നധികം ഉൾഭയ
മോരം തെരുതെരെയണിവെടി
പൊരിച്ചിട്ടു ഘോരമാം ഗൂഢയോധനമായിൽ. (൨൰)

സകുടുംബം നിവസിക്കും
ഭൃത്യരെയിവരൊത്തു പരിചാരവരുമന്മാർ
ആകുലമാം കാകകുലം
ഘൂകങ്ങളെയെന്നപോലെയിഹ ബാധിച്ചു. (൨൧)

സംഘടേന്മാർ വിഗതാ-
ശങ്കമുറങ്ങുന്ന ശിബിരദേശത്തിങ്കൽ
നാളികങ്ങളിൽ നിന്നടിതൻ
ശമനൻ താൻ കാലനിദ്രയനോപഷിച്ചു. (൨൨)

ഉദ്യമങ്ങിട്ടവരുടെ
നിദ്രയെയഥ ദീർഘയാക്കിക്കലഹത്താൽ
ക്ഷുദ്രാ പൌരന്മാർതൻ-
നിദ്രാ വിദ്രാവമാർന്നിതസ്സമയത്തിൽ. (൨൩)

മാളികമുകളുകളെല്ലാ-
മിളവെയിലൊളിയാൽ തിളങ്ങിടും മുൻപേ താൻ
ഇളകിന ചോരപ്പുഴയാൽ
തളമഖിലം തെളതെളെച്ചുമന്നു ചമഞ്ഞു. (൨൪)

ഇത്തരമകാലത്തിലെഴും
മൃത്യുവിനിഹ യോധജാലമിരയായിടവേ
ശത്രുഗണത്തോടു ശക്തി-
ക്കൊത്തവിധം ചെറുത്തുനിന്നു ചിലർ മികവോടെ. (൨൫)

കോട്ടയുടെ കോണിലുള്ളൊ-
രട്ടാലകപൃഷ്ഠമേറിയരിയെയമന്യേ
ഒരുദിവസം മുഴുവനവർ
പരവശരാഹാരഹീനരായ് നിവസിച്ചു. (൨൬)

പിറ്റേദ്ദിനമുദയത്തിൽ
തെറ്റെന്നീ വർത്തമാനമാശയറിഞ്ഞു് .
അക്കോടത്തിൽ വസിച്ചോ-
രാംഗ്ലേയരിഹാഗമിച്ചു സന്നാഹമോടെ. (൨൭)

അരയിലെ വാളുകളും ബന്ധി-
ച്ചോരു വാദ്യന്മാരാക്കിയാത്ര കോട്ടയിൽ നിന്നും
അവർ കീഴിച്ചിട്ടു പിടി-
ച്ചിവരുടെ പതി തന്റെ ചെന്നു കീർത്തിയകററി. (൮൮)

അവനുടെ ഭടവീരന്മാ-
രഥ ഭീതി പിളർന്നു മാറ്റുടനന്യരാക്കി
തന്നെത്തരെയകമേ പ്രാന്തി-
ദ്രിശാലങ്ങളെയെതിർത്തു ഭസ്മമതാക്കി. (൮൯)

ഹതശേഷം തൻ സൈന്യം
മണ്ഡിതരന്ധമാക്കി വിനശിച്ചുടനേ
ഗംഭീരവേദിയാകും
കംഭീരയെയെന്നാണ്ഡംഗലേയരെടുത്താർ. (൯൦)

കലഹത്തിന്റെ നിദാനം
നലകോമള വിഗ്രഹിച്ചു സംഘാധീശൻ
വേഷപരിഷ്കാരത്തിൽ-
നൂതനനിയമങ്ങളെല്ലാമവേ നിരസിച്ചു. (൯൧)

ഇവ നിർമ്മിച്ചു നടത്തിയ
ബലപതി, മദ്രാധിനാഥനെന്നിവരെയും
അപരാധസ്പൃഷ്ടരായ-
ധികാരത്തിങ്കൽ നിന്നു താഴ്ത്തിയിരുടനേ. (൯൨)

കലഹിനൊരുത്തേഷണി കൂട്ടിയ
ടിപ്പുസുതന്മാരെയും നഗരിയതിൽ നിന്നും
അപ്പോഴുംതന്നെ വിടുത്തിയ-
ന്നല്പം ദൂരത്തിലാക്കി കല്ക്കത്തായിൽ. (൯൩)

മതപരിവർത്തനമയമിതി-
യൊന്നുമേവനും മേലുരിക്കയതതെന്നോർത്തു
പാതിരിമാരുപദേശം
ചെയ്യുന്നടപ്പതു നിറുത്തി മതിമാൻ ബാർല്ലോ. (൯൪)

ആപത്തിലപ്രതിവിധം
ഉപായപരിപൂർണ്ണമായ നീതി നടത്തി
ശ്രൂസ്ബറിശ്ലാഘിയവൻ
പതിക്കുന്ന വെണ്ണപോലെ താൻ വിറവോടി. (൩൫)

വെല്ലുവലിയാണ്ട ശേഷം
കല്യശ്രീബോർല്ലെയാൻ പരിശോഭിച്ചു
മഴയൊടു ചേർന്ന കൊടുങ്കാ-
റൊഴിയുമ്പോൾ വന്ന മലയപവനൻ പോലെ. (൩൬)

ഇംഗ്ലണ്ടിലെ യന്ത്രണസഭ-
ൻപതിയാം മിസ്റ്റർനാകൻ പ്രളവന്നാൾ
അചിരത്താലായ് വന്നാൻ;
ബോർല്ലോയുടെ മുദ്രത്വപാദമുഴിയന്നു. (൩൭)

പൂർവൻ ചെയ്തുള്ളതെന്നാ
പുതിയവൻ ദ്രവിതീക്കുന്നതും കണ്ട്
അവരുടെ നയഗതി തള്ളി.
ഭുവനിഹ മധ്യസ്ഥമായ വൃത്തി വഹിച്ചു. (൩൮)

പെരുകും വിജയസ്പൃഹയാൽ
പരരുടെ പഴുതേയ നോക്കിയില്ലെന്നാലും
പരിവിരചിതമായിടിന
പരിഭവമെല്ലാം സഹിച്ചതില്ലമിമാനി. (൩൯)

തമ്മിൽ കലഹിച്ചന്നാൾ
വിട്ടുപോരാതെ ചമാന്ന് ഉഷ്പ്രമനിരക്കാൽ
ഗ്രെന്വിൽ പെൻസിലവേനിയ
വിക്രമണം കഴ്ച്ചമെന്നവൻ നിരൂപിച്ചു. (൪൦)

അധികസമൃദ്ധി വിളങ്ങും
ധരയത്രെ, മുന്നം നടന്നെ സഖ്യത്തിങ്കൽ
പോരാഞ്ഞാൽ നൃശംസബലത്തിൻ-
പോഷണമതിനാംഗലർ നൽകിയതത്രെ. (൪൧)

പടകിൽ ഭീതൻ ചോർപ്പോ
ലരിയാൽ കൈവിട്ടനാഥമാകിയതാകും
ആനകൾ നിജസേനകളാൽ
സന്മതി ചിന്തിച്ചു ജ്വാലകളെക്കാമാക്കി. (൬൨)

അരുമിച്ചനൃപാണികളോടൊ-
ന്നതിസാഹസിയാമമീരലോചനനൊരുവൻ
മേലപ്പൂരസൈന്യം കൈകാര്യ-
ങ്ങാക്കരെയോടെന്നപ്പുറപാരിലേത്തി മരുത്തി. (൬൩)

ഒരു വ്യവഹാരമോ
കലഹത്താൽ കോസലാധിപതിയോടെതിർപ്പാൻ
ആരംഭിച്ചിവനാംഗലർ
നേരിട്ടവരു കണ്ടു ഭീതി പൂണ്ടഥ മണ്ടി. (൬൪)

പല സാമന്തനൃപന്മാർ
കലഹം നവമായിരാജ്യമാന്തിയോരല
ക്ഷ്യമുപദ്രവമന്നാളിൽ
സംഘത്തിന്നു തത്ര തത്ര പലതുണ്ടായി. (൬൫)

ഒരെപ്പാച്ചീശൻ്റായി-
ട്ടപ്പം നൽകേണ്ട വഞ്ചിധരണീപാലൻ
അപ്പോൾ വർദ്ധിച്ചുള്ളോ-
രുല്ലങ്ങനം കൊണ്ടു പരമാകുലനായാൻ. (൬൬)

പല പല ചെലവുകളാൽ ധന-
നിലയം കൃശമായ് ചമച്ചു ഭൂമിക്ഷ്മാപൻ
കമനിപ്പ തീർപ്പതിനായ് മറ-
കടമൊളുണ്ടാകണം കമ്പനിയോടതിലായി. (൬൭)

ചെലവുകളധികരിയരുണ്ടാം
ഫലമതിലല്പമായുള്ളതു ദ്രവ്യമതാകും
ബലമിഹ ലോപംചെയ്താൽ
നലമുണ്ടാമെന്നു ചൊല്ലി നിയോഗങ്ങളപ്പോൾ. (൬൮)

പ്രതിക്രിയയ്ക്കായ് ബാലരാജനെയാ–
ചാഞ്ചല്യലോലനായ സചിവവരനന്നെല്ലാൻ
പ്രൗഢനവൻ വഞ്ചീശ്വര–
നോടു തദാ വേണ്ടവണ്ണമുപദേശിച്ചു. (൩൯)

അന്നു കണ്ടതിയായ് മൌനം
ഏതു കൊണ്ടോ മന്ത്രി കാലമവധികം ചൊല്ലി
ചതി കൊണ്ടു കഴിപ്പനാവം
റസിഡണ്ടിനെ ഹന്ത! കൊല്ലുവാൻ വാഞ്ഛിച്ചു. (൪൦)

കൊച്ചിയിൽ നഗരിക്കു ബഹിർ–
ഭാഗത്തു വസിച്ചീടുന്ന റസിഡണ്ടിന്റെ
വീടു വളഞ്ഞാൻ നിശയിൽ
ഗൂഢതരം ബലവാനായ വേലുത്തമ്പി. (൪൧)

റസിഡണ്ടിതറിഞ്ഞു ജവാൽ
നടകൊണ്ടിതൊളിച്ചു തന്നെ ബോട്ടതിൽ ;
അപരാധം ചെയ്യാത്തൊരാ–
ംഗലരെക്കൊന്നു വിഫലസാഹസനിവഹം. (൪൨)

പുനരാംഗലവരർതൻ
സേനകളോടൊത്തു വന്നു ധൈര്യസമേതം
അപരാധികളെല്ലാമടി–
ച്ചുപഗതമാം ക്ഷോഭമാശു തീർത്തു സമസ്തം. (൪൩)

സചിവൻ വേഷം മാറി–
സ്സപദി വനത്തിൽ കടന്നു നടകൊണ്ടൊടുവിൽ
നൃപമിത്രരെന്നും മുൻപേ–
യപഗതജീവനാത്മഹത്യ ഹന്ത! നടത്തി. (൪൪)

ഇവ്വാ ചതി ചെയ്യുന്നാമ
വഞ്ചിനൃപൻ സ്വാപരാധമന്തരേ ശോചിച്ച്
അധിരാജപുരുഷവാക്ക–
മനുരോധിച്ചുത്തമരാജ്യനീതി നടത്തി. (൪൫)

അന്നാ പരാക്രമനിധിയിൽ
ചിരമുപദ്രവനിവഹമേററതികോപാൽ
കനായിളകിയ ജനതതി
ഒഴിയെ നശിപ്പിച്ചു മൌലരാജകുടുംബം. (൩൬)

സഹസാ നിയമിച്ചുള്ളൊരു
നവമായ ജനാധിപത്യമതിന്റെ നേതാ
ഉരുതരനിഃസ്പൃഹമഹാ-
കവിക്രമഗ്രന്ഥിവാരണന്തരാത്മാ, (൩൭)

നിർജ്ജിതയൂരോപചണ്ഡൻ
നെപ്പോളിയനായ വീരനിർദ്ധൃതിലേസ്റ്റായ്
സഫലമാക്കിന വന്നൊ-
ന്നരിയ ജനശ്രുതി പരന്നു ദേശംതോറും. (വിശേഷകം) (൩൮)

വലുതായുള്ളൊരനർത്ഥം
വന്നേക്കുമെന്നു കണ്ടു തിണ്ണമഹാത്മാ
വടിവൊടു സഖ്യം ചെയ്തു-
നടനബ്ബലനപാരസീകപതികളോടപ്പോൾ, (൩൯)

ലാല്ലൂർഹാസലിയെന്നതി-
ബാഹുബലംകൊണ്ടു പാരിൽ വിശ്രുതനാകും
രണജിത്സിംഹാഖ്യനോടും
ക്ഷണമാംഗലനാഥനത്ര സന്ധി നടത്തി. (൪൦)

പടുമതിയവനിഹ ശിങ്കി-
ളുടെ നായകത്വം വഹിച്ചിരുന്നു തദാനീം;
പഞ്ചനദസ്ഥന്മാരാ-
മവരുടെ വൃത്താന്തവും കഥിക്കവേണമിവിടെ. (൪൧)

പതിനഞ്ചാം ശതകത്തി-
ന്നൊടുവിൽ പഞ്ചനദമിച്ചു ജാത്യം തന്നെ
ഭോഗങ്ങളിൽ വിമുഖാത്മാ
നാനക്ഷായെന്നു നാമമുടയൊരു യോഗി. (൪൨)

ഹൈന്ദവമാഹാത്മ്യമുദ്ര-
തിഷ്ഠങ്ങളിലായ് കഴിച്ചിവൻ പിൻകാലം
തദ്യുഗസിദ്ധാന്തങ്ങളെ
മതിമാൻ പ്രചരിപ്പിച്ചാൻ നവീനമതമുണ്ടാക്കി. (൬൨)

ഹിന്ദുക്കളുടെ നാനാ-
ദേവാലയ, ജാതിഭേദമിതുകളുടച്ചപ്പോൾ
അന്യന്മാരുടെ ഗോവധ-
മന്യമതദ്വേഷമിവയുമെന്ന ദുഷിപ്പാൻ. (൬൩)

അന്നിപ്പുതിയ മതത്തിൽ
സ്ഥാപകനിവനാദ്യഗുരുവതായ് നിന്നു;
അനുഗതമവരങ്ങനെയാ-
യവരുടെ ശിഷ്യന്മാരെ ശിക്കുകളെന്നു പോൽ. (൬൪)

ശിക്കുമതം പഞ്ചാബില-
പങ്കിലമുൽകർഷത്തോടു ചേർന്നു പരന്നു;
അവർ പരമ്പരയാ ഗുരു-
ക്കളിലുമിയന്നാർ മതാധിപത്യസ്ഥാനം. (൬൫)

ഗുരുക്കളിലൊരുവനൗരം-
ഗജേബനായിട്ടു ഹിംസ ചെയ്തതിനാൽ
അവർ നിജമതജീവിതമാ-
മരിയെയൊ ഗ്രന്ഥകന്യ പിന്നെ വെടിഞ്ഞു. (൬൬)

ഒടുവിൽ ഗോവിന്ദനുമ-
പ്രവരൻ വഴിപോലെ ശസ്ത്രകലകളിലെല്ലാം
ശീലിപ്പിച്ചിട്ടതിനാൽ
ഖാൽസാപ്പേരൊക്കെയവർ കൈക്കൊണ്ടാർ. (൬൭)

നീലാംബരവും നീട്ടിയ
തലമുടിയും നിശിതോഗ്രമാം കൃപാണം
ഗുരുവിജയഘോഷവുമാ-
ണവർ വീരത്വമതങ്ങളെ വഹിച്ചു. (൬൮)

യമുനാഗംഗാനദികൾ-
ക്കിടയിൽ സർഹിന്ദെന്നു പേരാം ദേശം
അവരൻ സുലേപ്പുരിൽ നി-
ന്നാവാസമിതിൽ വാണിരുന്നു ധീരവരന്മാർ. (൩൦)

അവരുടെ നായകൻ രഞ്ജി-
ത്താംഗലരോടു സഖ്യമാർന്നു ബന്ധുത പൂണ്ടു;
അന്യതരിഹ കലഹം വി-
ട്ടന്നിവരുടെ സാഹ്യസന്ധിയന്നരോധിച്ചു. (൩൧)

ശങ്കിച്ചില്ലെന്നാലപ-
ചലശാസ്ത്രനിമിത്തം,കാണു ഫലിയാണെന്നാലും
പടിസമ്പ്രദായരുടെ സഖ്യം
നിജബലമാർദ്ദവത്തിന്നു കാരണമായി. (൩൨)

തൽതനയാം ദിലീപതന്നുടെ-
തിക്കാൻ മിന്റോവില്വണ്ണമിഹ ശുനിയമ്പോൾ
മന്ത്രാസ് കൽ പോർക്കല്ലോ
ഭൃത്യരെയും ഭൂഗാധാനം! വൈരികളാക്കി. (൩൩)

പടകളെല്ലാതക്കാൻ വേണ്ടി-
പ്പട്ടി നായകർ വാങ്ങി വന്നതന്നാരം മൊല്ലോ
ചെലവു പുതുകാനായി-
ച്ചൂഷണത്തിന്നു നിന്ദ്യലാക്കിയൊന്നാരെ താൻ. (൩൪)

അപ്രിയമിതിനാൽ സേനയി-
ലതില്ലതരമാഴിമുഖരുന്നെണ്ണായി;
അപ്പോൾ ചൊന്നിഹ മിത്രവൃ-
ന്ദപരാധീനത്തിന്നാകി ശിക്ഷകൾ വഴിപോൽ. (൩൫)

ഇന്നപൊളു ഖാൻസമസാധിമ്മ-
രാലിയിലന്നാലിസമ്പത്തു സംഘത്തിന്നായ്
നൽകിയ ശാസനപത്രമ-
തവരുന്തിരമായ് മാഞ്ഞു പല കഠിനവിന്ദ്ര. (൩൬)

ക്കം വിധമാവർത്തനമോ-
നാദ്യവായനാത്രയമാദിഗാന്ധർവ്വത്തിങ്കൽ;
പ്രാതിലോമ്യപക്ഷഭേദം
ച്ചെയ്യാനധികാരമെന്നിതതിനാൽ വീണ്ടും. (൪൭)

ആയാഷിൽ താൻ ഗേഹേ
പോയാൾ തൽസ്ഥാപി വിട്ടിരുന്നു മഹാത്മാ;
ലോകിതനാമ പ്രഭുവ-
നായധികാരത്തെയിട്ടു പിന്നെ വഹിച്ചു. (൪൮)

വനടന്നോ മതിലാക്ഷ്യം
ചിന്തയവൻ വൊല്ലസഖിസമാനം വീരൻ
ഉന്നതിയന്നം താനിഹ
നന്നായല്ലൂ വീരരായവർക്കെന്നേത്താൻ. (൪൯)

താനിഹ നേപാളേശൻ
തന്നുടെ ധരണിസ്സ്ദ്ദേ ക്ഷോണീവയാകം
അംഗലമുതലൈ ഭൂരി-
ഭാഗങ്ങളുടക്കിവന്ന ഭാഗ്യനാളുമായി. (൫൦)

പോരിന കൌശലമേറും
ഘൂർകരെന്നുള്ള ധീരരാലാവിഷ്ടം
അവ്വേശം ഗിരിശിരയാം
ഉള്ളും മൂലം ഗ്രാമപങ്ങന്നു വിദിതം. (൫൧)

അതിർ വിട്ടവരൊക്കെത്താ-
യവിടവിടെധരണിസീമ കുട്ടിക്കൂട്ടി
ക്രൂരതയാലിതരെഴ-
ക്കൊസലവസ്സധാംശവും കവർന്നാരന്നാം. (൫൨)

ബലമായ് കവർന്ന ഭാഗ-
ങ്ങളെ വിട്ടൊഴിയുന്നതിന്ന സന്ദേശനായോളെ
ഒരു കാലാവധി കല്പി-
ച്ചുവരോടിഹ മിന്നു തന്നെ ചൊല്ലിയിതന്നാ. (൫൩)

കാലാവധി തീൎന്നിട്ടും
വിട്ടില്ലവരെന്റെ ഭൂമിയായതിനാലേ
കോപാൽ സംഘാധിപനാം
നേപാളത്തിനു വിട്ടു സേനയെയുടനേ. (൮൪)

പടയങ്ങു നാലണിയായി-
ട്ടോരോ നേതാക്കളോടുമൊരു സമയം താൻ
മലയും ഗുഹയും കാടും
കലരും നേപാളഭുവിലെങ്ങും കരേറി. (൮൫)

ഉഴകിട്ടുറഞ്ഞ മഞ്ഞും
മുകിലണി മുകളിൽ കലൎന്ന കൊടുമുടിനിരയും
കൊടിയ മഹാശ്വാപദാ-
ടനവുമുള്ള സ്ഥലം ഭയാവഹമത്രേ. (൮൬)

സ്ഫുടമനവധി ഹിമപുഞ്ജം
സ്ഫുടിതസ്ഫടികശിലാഖണ്ഡസമമംബരത്തിൽ
ഇഹ പൊന്തിക്കളിയാടി
ഗ്രാവപ്രവണതതിക്കു വിവൃതി തരുന്നു. (൮൭)

കളഹംസകനിസ്വനവും
കമലകസംഗവും മരുദ്ധൂഹിതതയും
കലരുമതിൻപോലം വട്ട-
ലിയുടെ പോൽ ഗംഗാവാരി വഹിക്കുന്നു. (൮൮)

അവിടെയധോഭാഗത്തേ-
ക്കനവധി വാഹിനികൾ ചിലവെച്ചൊഴുകീടുമ്പോൾ
തരംഗങ്ങളെയൊരു വാഹിനി
സാഹസമോടെ കരേറി മേല്പോട്ടേക്കായ്. (൮൯)

തെറ്റെന്നിഹ ശൃംഗത്തിലെഴും
ഗോറാലിപ്പടികൾ കൊണ്ടു വെടിയും പൊടിയും
ധൂളരസത്താൽ നിണവും
പാരമിളക്കിച്ചു രണം ഭീമമായ്. (൯൦)

സ്മരണാതീതമാ മഹീവാൻ താ-
നഹിതാസ്സഹേ തുണ്ണ്യ നേരാളുമേതോ;
അത്ര വലിപ്പമേഴും ദ്രു-
മങ്ങളെങ്ങനെ തള്ളിടുന്നു പാദശ്രിതമേ? (൯൫)

കല്ലോലത്തേത്തിക്കരവും
കടപ്പൂവർ പടീതാഗ്രങ്ങളതിൽ നിന്നും
പൊഴിയുന്ന ഗന്ധതൈല-
ങ്ങളിലടിപ്പെട്ടോമന്ന പരവശനായി. (൯൬)

മുകളിൽ കയറിയ നാൽവരി-
ലൊരു നേതാവാകതർലോണിയെന്നഭിധാനം
ചൊല്ലും വീരവരൻ താൻ
വിജയശംസകമ വിടുതി വെണ്മയിലതിൽ. (൯൭)

ഇതര നിവ്വം മലയുടെ
മുകളിൽ വിളങ്ങുന്ന ഭദ്ദമിവനതിധീരൻ,
പട്ടുവന്നി ഫണോകം
തൽകാലകനോലയിച്ചു ശീഘ്രതകി. (൯൮)

ഉടനെക്കോട്ടയിൽ നിന്നു-
ണോടിയ തന്ത്രത്തന്ധപാലനവൻ താൻ
പടയിതിൽ മുന്നേ വിരുതൻ
സ്പഷ്ടമായറിയിച്ചു സന്ധിസംബാധാവം. (൯൯)

തങ്ങളിൽ വിവരിക്കയാം
ചെയ്തു നടന്നില്ല സംവാദമൊന്നാരും
അഫിഥോൽ. പീഡിതനാകിയ
നേപ്പാളുമന്ന പറന്നയച്ചു സമ്മതനായ്. (൱)

കാളിനദിക്കപ്പുറമാം
ദേശത്തൊരുങ്ങാം ഷോകഷോണസമേതം
തങ്ങൾക്കുടുന്ത കൊണ്ട-
ന്നാംഗലരവിടത്തിൽ വെച്ചു സന്ധിയായിതൊന്നായും (൱൧)

പ്യൂഷം തന്റെ കണ്ണത്തിൽ-
ചെങ്കൈവശമാകിപ്പൂർണ്ണമാം പൂർജ്ജാലം
നാവഹിമതതിമെയ്യൊഴ്കിട്ടു
ഗാഢിയള്ള കൈവിട്ടിതംഗലേയജനാക്കാരം. (൫൨)

'ശൂലം കേവലമന്നു ജ്ഞാനമിതെന്നുൾപ്പിക്കുന്ന ചൊൽക്കൊണ്ട തൻ-
കോലം കൈക്കൊണ്ടഹിമാദിജയാ പുനരിഷിൻകേളിസ്ഥലം കേവലം'
ഞാനോപിച്ചനുസന്ധാനംഗലയശേഷിശ്രീയാം നിജവ്യാപ്തിയാൽ
കൈലാധീശനു നൽകി വേഗം വിതരാമല്ലുപച്ഛദം ശ്രമം. (൫൩)

"കുമാരസംഭവം"
എന്ന
പതിനാറാം സർഗ്ഗം
സമാപ്തം.

പതിനേഴാം സർഗ്ഗം.

ഇത്ഥം മോദിമവീരഭദ്രബലം സെപാളുപാലരോ-
ടൂള്ളംഗം സമരം തുടർന്നു വിഷമം പ്രാപിച്ച വൃത്തം തദാ
അത്യന്തം പരിതോഷമോടുനാഗിതാംഗ്ലേശ്രുവല്ലഭൻ
മെയ്യിലിവ്സിൽപ്പുരമെന്ന സംക്ഷേപമെന്നാൻപോലെ നൽകീടി
നാൻ. (൧)

ക്ഷോണീട്ടൽക്കധമർണ്ണതയുളവാക്കുമാറീശ്വരപ്രാഭവാംബുധി-
ശ്രേണീരത്നമസ്തകം മുതലഹോ! തൽപുത്രിയാം കന്യയാം
വാണീടുന്ന സമുദ്രസംഗതിയലും സന്തതിമത്തോളവും
തണ്ടാരെ വിളങ്ങി മേഘമിഹെനസ്സുന്നാളമബ്ദമായ്. (൨.)

വിക്ടോറിയ സ്വനാമമവൻ മയിതനായ്ത്തീർന്നോരു നേരം മുദാ
ധാരാളം തെളിവോടു സംഘടനാശ്രീയാം നിജാംഗ്ലിടാം
പേരാളും നരപാലമൗലികളിൽ വെച്ചുള്ളതിലൊത്താം പൂ
ണ്ട
സ്വാരാജ്യമാർന്നീടുന്ന വെല്ലസലിതന്താമെക്സമാകന്യാതേസവം.
(൩.)

ശ്രീമൽഭാരതമേദിനീതനന്മീ മുഖ്യാലുമക്കാലമി-
ഷീമാൻതൻഭരണത്തിലായിതു കരം ചേർന്നിട്ടു ഭൂപാലരിൽ
ആരോമലാണൊന്നു കീർത്തിയധികം പോരം വസിച്ചീടിനാർ;
സാദരം പൂണ്ടുകൊണ്ടു പേർ സമുചിതം കൈക്കൊണ്ടു സഖ്യ
ത്തെയും. (൪)

സാമ്രാജ്യം ഉയരമെവമാംഗലജനം പ്രായേണ ശ്രമയോഗലാൽ
സമ്പാദിച്ചതില്ലയിന്ത്യയിൽ സമരസംരംഭം വസിച്ചില്ലതാ
ൻ ;
മീർജാഫലോപനായുള്ളവൾ നാമമാം ഭേദം പിടിക്കുന്നത-
ല്ലാതാശു ലഭിച്ചതിങ്ങനെ മാറുന്നാനം പ്രസന്നസ്രമം. (൫)

വീരന്മാർ നരപാലർ വേണ്ടവിധമായ് പാലിച്ചിടുന്നെങ്കിലും
പോരിൽ പാടവമുള്ള ധീരതയെഴും പിണ്ഡാരിമാരായിട്ടും
ചോരന്മാരിഹ സഞ്ചരിച്ചു സുരതാമാംഗ്ലേയ മത്താവിന്ത്യം-
തരാരശ്ശും ഭരണത്തിലുള്ളോര സമാധാനം ഹനിച്ചീടിനാർ.
(൬)
ഘോരന്മാരവരൊന്നുചേർന്നു പകലാം നേരത്തിലെല്ലാം വനാ-
ഗാരത്തിന്നിലൊളിച്ചു രാത്രി നിശയാകുമ്പോളകസ്മാദമം
ഓരോരോ ധനവൽഗൃഹങ്ങളിലണഞ്ഞെത്തും മടിക്കാതെ നി-
ല്ലാതെന്യേ ധനസഞ്ചയങ്ങളഖിലം പാടേ ഹരിച്ചീടിനാർ. (൭)

പുത്രർമാംസമതിനലുള്ള കൊതിയാൽ ചെന്നായ്ക്കളെന്നോണമീ
മന്ത്രമാർ വഴിപോക്കരായ നിഗമന്മാരെയെതിർത്തീടിനാർ ;
അത്യന്തം വിളവാർന്നുനിന്നു വിളയാടീടുന്ന കണ്ടങ്ങളും പു-
ഞ്ചത്തിൽ ശലഭങ്ങൾ പോലെ വിളവും നേരെ കവർന്നാരഹോ! (൮)

പ്രാകൃതന്മാർക്കിഹ പുണ്യപാപഭീതിയിൽ സംബന്ധമുണ്ടാകുമോ ?
ചൊല്ലും സാഹസികർക്കു മനീഷിതതിയിൽ സ്ഥാനം ലഭിച്ചീടുമോ ?
ധൂർത്തന്മാർ ഗുണദോഷചിന്ത നിജമാം കൃത്യത്തിലാർന്നീടുമോ ?
ദുർജ്ജനങ്ങളും വശീകരിച്ചു തവ നീതാരണത്തെയന്നാളവർ. (൯)

മുന്നം യാത്രകളിൽ കടന്നിവർ മഹാരാജ്യങ്ങളെന്നായ് വാണിടും
മന്നർതൻ ശിബിരാന്തരങ്ങളിലുമായ് സഞ്ചാരമാർന്നീടിനാർ ;
അന്നാളെന്നറിയുന്നിതുന്നതിയെഴും ജന്യങ്ങൾ ധാരാളമായ് ;
മന്നം തത്ര മുതിർന്നു വന്നിതിവർതൻ സന്താനവും മേൽക്കുമേൽ. (൧൦)

ഇവ്വണ്ണം വഴിപോയ് വളർന്നകമതം പിണ്ഡാരിമാരെന്നലം
ഭൂവിൽ ഖ്യാതി കലർന്നു ചൈന്യവുമിതും പാഷണ്ഡരെന്നുള്ളവും
താവും സംഘബലത്തിനാലതധികം ദുർമ്മന്ത്രരായ് പ്രൗഢിയാൽ
സാധുക്കൾക്കു ജനപീഡ ചെയ്യുവർ ബലാൽ സഞ്ചാരമാർന്നീടിനാർ. (൧൧)

പാരം ലോകരെതിരിലും നിജബലത്തോടൊന്നു സംയോഗമാ-
ർന്നാലിങ്ങൊരുമിക്ക ചോരവൃന്ദരാം ഭൂപാലരാജ്യങ്ങളാൽ
ഘോരം പൂണ്ടു തടുത്തതില്ലവിതരത്തെയന്നല്ല ദാക്ഷിണ്യമൂര-
ത്താരിൽ ചേർന്നു തഴീടച്ചയിലഹോ ! മോഷിക്കയും ചെയ്തുത. (൧൨)

ഏവം ക്ഷുദ്രമതന്നിനന്ന പതിയായ് തീർന്നീടിനാൻ സിന്ധ്യൻ,
ഭൂപൻ ഹോൾക്കരവീരനായ്തപരത്തിനും തഥാ നായകൻ;
ഇവ്വണ്ണം നൃപതിദ്വയാശ്രയവശാൽ കാലേന പിണ്ഡാരിമാർ
ഭൂവിൽ കീർത്തി കലർന്നു മജ്ജ്യമഗമായ് തീർന്നിതാരവതം. (൧൩)

* ഭൂമീപാലകനിന്ദ്യനവൻ പടയിൽ സാമർത്ഥ്യസാരത്തിനാൽ
നാമന്നെന്നതമെന്നിയെ ഉതകിയ വാഴ്ചയുണ്ടായി ലവലേശമാളുവും ;
ഭൂമീപാലകമാരാ ബലത്തിനാളുവാരാകാതെ സഹായങ്ങളാൽ
കാമം കുന്നടച്ചു വാണിതവർതാൻ ഭർതൃത്വത്തിൽ കേവലം.
(൨൪)

അനന്തരത്തിലിവന്നുമാത്മസഖരാം ഭൂപാലർ ദാക്ഷിണ്യമാ-
ന്നിത്യന്തസ്ഥിരമായ ലോകമുളവാക്കീടുന്നതന്നാണു നാം
ഉൾത്താരാംബുജലാലസം ! സാധിച്ചീടുവതിനാളുമായതില്ലെല്ലരം.
സ്സുതന്മാർക്കിനി ധർമ്മലോപചകിതൻ ഹേസ്റ്റിംഗ്സാഖ്യൻ മ
ഹാൻ.
(൨൫)

അക്കാലം ഭരണാംഗമേറ്റു വിദ്വനീതാവത്തൊടെ മേവിടും
നേപ്പാളേശമന്ത്രിമാരോടു നിഗ്രഹാലോചനാപൂർവകം
കൈതവ്യമോടെതിർപ്പിനിരച്ചിടാം സഖ്യം നടത്തീടുവാ-
നയ്പ്പൂവിങ്കൽ നിന്നു സിന്ധ്യമഹീപാൻ യത്നം തുടങ്ങീടിനാൻ.
(൨൬)

സഖ്യത്തിനിവനെഴുച്ചു ലിപിതം ചാരന്മാരിതം മാറ
കൈതവ്യനാശിനം കാട്ടിയയ്ക്കെരുടെ ചോദിച്ചിതന്നേരമങ്ങൻ.
ഉൾക്കൊള്ളുന്നൊരു ലജ്ജയോടുകൂടതൊന്നായിരുന്നുഷ്ട്രവും
സഖ്യത്തെപ്പൂതിയോരെ നൽകിക്കുളാൽ ഭാർഗ്ഗവ്യം നശിപ്പിച്ചിടിനാൻ;
(൨൭)

ഇദ്ദ്യാനം ഉതന്നതനിധിമാനസമായാൽ സിന്ധ്യാവനീപാല
(കൻ

മാനംകെട്ടുഴലുമീരിരേണാം ഉംഗ്ലീഷ്യസംഘത്തിനായ്,
മുഖത്തടായവർ ചെയ്യതിനു തുല്യം പിണ്ഡാരിസംഹാരമാം
കൃത്യത്തിൽ സഹകാരിയെന്ന നിലയും കൈക്കൊണ്ടു വേണ്ടും
(വിധം.
(൨൮)

എല്ലാവർക്കുമുപദ്രവമുളതളും പിണ്ഡാരിവൃന്ദത്തെന്ത-
ഖല്യം നീക്കുവതിനായുപായം യോജിക്കാനൊരുങ്ങി
കല്യൻ ഭായിനത്തു സന്ധിയുളവാക്കീടാൻ തുടങ്ങീടവേ
ഫെല്പാന്തിടമീരൊന്നുമെന്നായ് സഖ്യം നടത്തീടിനാൻ.
(൨൯)

---

* ഇന്ന ബലംവിട്ടു

ദ്വ്യം ഹേമപൂർണ്ണമദ്രുപരാഗ്രുയമശ്രാൽ മാത്രം ലഭിച്ചുള്ള തൻ-
ന്മാഹ്യസ്ഥാനമുറച്ചിട്ടന്തിന തന്റെ സൈന്യത്തെ വാഴ്കീട്ടിവൻ
അഭ്യുദയം നിറവേററിനാൻ ബലമെഴും സന്ധാനമന്നാൾ-ഉവ-
നാവിശതാപത്തിന്നു സമ്മതി തെളിഞ്ഞൊപ്പുവതും നൽകിനാൻ. (൨൦)

നന്നായംഗബലപ്രഭാവമരികൾക്കൊന്നില്ലാ പിൻവാഴ്ചും.
ഭിന്നം തൊഴരാജ്യങ്ങളകിൽ പ്രഖ്യാതമായ്തുംഷം
സൈന്യത്തോട്ടു രാജപുത്രനുമണിമധ്യസ്ഥരായുള്ള തൻ-
മന്ദിരബന്ധുമന്ദരസൌഖ്യംകൊണ്ടു പാലിച്ചുപോരുന്നതേ. (൨൧)

കള്ളന്മാരെയകറ്റുവാൻ പട്ടതയും സർവ്വത്ര വിഖ്യാതമാം-
യുള്ളോരന്നവദാനവും കലവറക്കൈകൾപ്പാധിപൻ ബോധിതൻ
അനുസന്താപനിപാലനേ സമ്മതമിച്ചു സഖ്യം ക്രമാൽ
ക്രമാതന്ന കണ്ടു ഹേമപൂർണ്ണമഹീപാലന്റെ കൽത്താരുമ്യും. (൨൨)

ചിത്തങ്ങളാൽ ചിട്ടിച്ചു തങ്ങൾ മുതനായ് ബന്ധുമന്ത്രവാക്യനാമ
പൃഥ്വീപാലകു—നവമന്ത്രി ന്യൂനാതിരളിച്ചില്ലന്തു താഴത്തേവും;
ഉദ്ദേശത്തോട്ടു പത്രോപന്യസ്ഥിയാൽ കൈക്കൊണ്ടു തൽക്കാ (ലത്തായ്
പതിച്ചുള്ള സമർത്ഥയായ ഇളസിരോഷി ഭരിച്ചീടിനാൻ (൨൩)

ഞാനങ്ങളൂംലാഭത്തോടു വഴിപോൽ സമൃദ്ധതിന്നായോഗ്രഹി-
ക്കുന്നോരായവളെത്തരിച്ചപ്രശസ്തരാർ ഖലന്മാരഹോ!
പിന്നീട്ടും ഖതിയോട്ട ചിത്രവധമമീട്ടുന്ന ദുഷ്ടോഷ്ഠയാൽ
കൊന്നാലും ഗ്രഹിയാത്തതാകിനലിയിൽ ക്ഷേപിച്ചു തദ്ദേഹ (വും. (൨൪)

മന്ത്രാരവർ പിന്നെ, മല്ലമിഴിതൻ വെറ്റിനലച്ചിട്ടതാൽ
നിവൃത്തം കവചം നിജായുധഗണം, പത്രാന്തരമോഹകരം
വന്നെത്തുന്ന ദൂതപാഠിപ്പിച്ചും സംഘീയമായുള്ളോര-
സൈന്യത്തിന്നേറിവാരത്തിച്ചു സഹസാ യുദ്ധം തുടങ്ങീടിനാൻ. (൨൫)

സ്വൎഗ്ഗത്തിൽ വസിച്ചു പുണ്യവതിയായ്ത്തീൎന്ന മഹാരാജ്ഞിതൻ.
നിൎവ്യാജവാത്സല്യമെന്നാലതിമഹിതതരമായുള്ള ചാപചാപല്യവിൽ
മംഗളം പൂണ്ടു പതിച്ചോരപ്പുകളെ വിസ്മരിച്ചാൻ, ക്രമാ-
ലാംഗ്ലേയന്മാരുടെ ദുഃസ്ഥിതിയും നളികാദ്യം പ്രേരിച്ച ലോകാഭിരാമൻ.
(൨൭)

ജസ്പാൎത്താജനനായ മല്ഹരനിതി പ്രഖ്യാതനാം ബാലനിൽ
ചേൎത്തിട്ടേർപെട്ടു മഹാശ്രേഷ്ഠാസ്പദത്തിടൻ സന്മന്ത്രിസംഘാനന്തി
(തം,
ജ്യോതിഷ്പ്രിയൂഥ സാമ്രാജ്യസന്ധിമിലവൻതന്നെ പ്രസന്നാശയൻ
കൈസപ്പൃത്രൻ റസിഡണ്ടിനെയുമവിടെ സ്ഥാപിച്ചു വെണ്മ
(വിധം. (൨൮)

വീരൻ കൈസപ്പൃകലയധികരി വഴിപാലനസന്നദ്ധപാലക-
ന്മാരൊടിങ്ങനെ ബന്ധിച്ചുള്ള മഹാസന്നാഹമൊന്നങ്ങുമ്പാ
ഴവേരം വെട്ടുന്ന ധാൎഷ്ട്യമിയലും പിണ്ഡാരിവൎഗ്ഗങ്ങളാ-
യൊരപ്പൂരുഗണങ്ങളിൽ പല വഴിക്കെത്തുന്ന സൈന്യങ്ങളാൽ.
(൨൯)

കൈസപ്പൃത്രന്റെ സമിൽസന്നിധാനമതാം തോക്കിനെന്നും വ
(ന്നിയിൽ,
സപ്ലേനാ ജനമേജയാലോചരൽഹരകണ്ഡത്തിൽ മുൻപോ
(പോൽ,
ക്ഷോണിയാളും തനൂകലും മിഴിന്നഹോ! വീഴെഴു
വീഴുന്നൊടിയണഞ്ഞു വീണിതു ദുരാഗ്രഹത്തിൽ നിന്നാൻ
(മായ്. (൩൦)

കൈസപ്പൃന്മാർ നിലയത്തിൽ നിന്നാകലമതൊടിച്ചു പിണ്ഡാ
രിമാ-
രൊപ്പം തങ്ങടെ ജീവരക്ഷയതു താൻ പ്രാൎത്ഥിച്ചുവെന്നാകിലും
കെല്പ്പോടായവരെപ്പരം വിരചിതം ദ്രോഹാതിരേകം നിനാ-
ച്ചോൎത്തപ്പോഴു, പകയോടു ജനപദങ്ങൾ കൊന്നിടിന്നാളൊന്നു
(പോയ്. (൩൧)

ഞായറ്റോടും ബലമോടെതിർക്കുവതിനും, സർവ്വസ്വവും ശത്രുവ-
ന്മാരോടേററു ഹരിപ്പതിന്നധികം പോരുന്ന കീർത്തിതനാൽ
പേരാളുന്നൊരു സംഘസൈന്യമതിനാൽ പിണ്ഡാരിവർഗ്ഗങ്ങളെ
ന്നതൻ-
ഭേദം കൂടി ഹരിച്ചു; പിന്നെ വിഭവോദന്തം കഥിക്കേണമോ?
(൩൧)

കണ്ണും ദൈത്യപൃതനാപ്രതാപഹരിഹിതമോള്ളൊരു തേജസ്സു ക-
ണ്ടുത്രാസമൊടെ ചിറകുവെന്ന വിധിതൻ പിണ്ഡാരിസൈന്യാ
ധിപൻ
ശീഘ്രം പർവ്വതകന്ദരത്തിലിടവും പോയി പ്രാപിച്ചാശ്ശീ
ഘ്രവേ
വ്യാഘ്രം വന്നു പിടിക്കയാൽ നരകലോകത്തിങ്കലെത്തീടി
നാൻ. (൩൨)

ചോരാധീശ്വരനായിട്ടന്നൊരുവൻ ഖാദിർനാമാവുടൻ
പാരന്തന്മബലങ്ങളോടു ശരണം പ്രാപിച്ചു ശത്രുവിനെ
ഘോരശോകമൊടെ പുരത്തിൻ നായകായ് കൈക്കൊണ്ടു മാരാൻ
സമാ-
ചാരം കൊണ്ടിഹ മാന്യനായ് മരണമാം കാലം നയിച്ചീടി
നാൻ. (൩൩)

ഛാകതാളത്രയഹീനരായിഹ തദാ ശേഷിച്ച പിണ്ഡാരിമാർ
ചൊവ്വത്തിന്നു ജലാഞ്ജലിക്രിയ കഴിച്ചോരോ കരോരായുധം
ചാതുർശ്രീയൊടണിഞ്ഞിരുന്നതിനൊന്നായ കരാഗ്രങ്ങളിൽ നിർഗ്ഗുണരായ്
സീരം ഹന്ത! വഹിച്ചു കർഷകപദം കൈക്കൊണ്ടു മേവീടി
നാർ. (൩൪)

ഓരോ ദിക്കിലെഴുന്ന സംഘബലമീവണ്ണം മഹാഖ്യാരാം
ചോരന്മാരുടെ വംശമൊക്കെ വഴിപോലന്നൂന്നു ചെയ്യുമവ
പാരം ഉന്നതമാം പ്രൗഢഗുണശ്രീപാലന്റെ രാജ്യം ഉപ-
ചാരം കൊണ്ടു നിറച്ചു ഉത്തമർകളായീടുന്ന ദാമന്ത്രിമാർ. (൩൫)

മൂന്നാം ഹോൾക്കരനോടു തോറ്റോരവനായ് രാജ്യം സമർപ്പിച്ചതു-
ബുദ്ധ്യാമർമ്മണിയായ വെല്ലസലിയാണെന്നാകിലും സ്വാതന്ത്ര്യം
മന്നൻ ഹന്ത! കൃതജ്ഞതാലവരംഭരാരിങ്കലോരോന്നു ക-
ണ്ടെന്നിട്ടും ബൃഹു മൈത്രമാർഗ്ഗമതിനെ കൈക്കൊണ്ടു താൻ
മേവിനാൻ. (൩൬)

കാര്യം കാരണമിന്നായ് വിരവവരൊരാരവങ്ങളിൽ ധരിച്ചീടണം
കാര്യം കണ്ടു കഴിഞ്ഞത് ഉന്നപ്പൊഴുതിൽ കല്ലിൽ കടം പോലവേ
വീർത്തും കൈവരവാക്കനത്ത കർത്തിടണമെന്നുള്ളാശയിപ്പ്രായമാ-
ണാർത്ത്വാചാര്യവൻ നിന്നുള്ള പൂരം സഖ്യം നടക്കുന്ന നാൾ. (൨൭)

ഗാഢം ഒരു പൂർവ്വവാലികലിതമാം രാജ്യത്തിലാംഗ്ലേയരാം-
പ്പീഡാശങ്കാരഹിതവിജയമായ് സ്ഥാപിച്ച കാലംമുതൽ
പ്രൌഢത്വം ഉയരമായിതന്നിതിനാൽ ഹാ! ചിന്തിച്ചു ഉദ്യോഗസ്ഥർ
ഗ്രീഷ്മം ദ്രോഹമവർ തുടങ്ങിമതിശം ചെയ്യാൻ തുടങ്ങീടിനാർ. (൨൮)

ദാരുണമാകം ചെലവിനാൽ നിരിവാഹിതരാം ലക്ഷ്മണുരാതന്മാർ, ധനം
ചോരന്മാരെയലം കൃപാരഹിതമായ് ഹിംസിച്ചുഴീ വൃന്ദകൻ
ശ്രീരൂപ്യങ്ങളാർജ്ജനക്കഥനമായ് തേജ്ജ്യം മരിച്ചുവാവും
ഘോരാരൻ രൂപികയക്കോടിവരെയന്നങ്ങളെ വെളിച്ചമേ. (൨൯)

കുന്നം പാരം വലിച്ചു നിവസിച്ചുള്ളൊരു ഉദ്യോഗസ്ഥൻ
നന്നായ് സേവനമെന്തിനിൽ നിപുണൻ ത്രിവേക്ഷിതം (ബ്രൂഹാമൻ
അന്യൂനം നിജഭൂരിവിശ്രുതിയാൽ സ്നേഹം വളർത്തീട്ടൊരു
മന്ത്രം തന്നെ വശീകരിച്ചു നടത്തം, മന്ത്രിയായ് മേവിനാൻ. (൩൦)

സ്ഥാപിക്കളത്തിൽ നിന്നു താൻ ശതപ്പണം വെട്ടം വഹിച്ചിട്ടി (ഗാൻ
കാരം ചെപ്പേട്ടത്തോട് ബലനായുള്ളാതിവാൻ മാനമേ;
നൂനം ഇപ്രതി മഹാജിദായനതിവൻ ചെയ്യുന്ന ദുർവൃത്തിയാൽ
വേഗനാവിലരി ലോകം പൊറുക്കണമായ് മുഴുത്തിതിനെക്കൊണ്ടുതേ. (൩൧)

നാട്യം സിന്ധുമഹാഹ്ലാദമൊരോട്ടെ ചെയ്യുന്നപോട് മുൻപെന്ന ഹോ.-
തെക്കും കൈരളതീയായ ശക്തിയെ ലഭിച്ചു,-തൃണഗവിത്താരാ
ത്തെച്ചപ്പോന്നാരവസേഷമാക്കു മകനാം ചെയ്തീടണം പോരിലെ-
ങ്ങംപൂവിലർ നിന്നച്ചുക്കനെത്തിനെല്ലാം ഗമനാനവൻ. (൩൨)

ട്ടാ പാതകനാരഥാമിയാഥം കേറിച്ചിരിപ്പാൻ പ്രിയം
ചേതം മർത്ത്യനൊരാശയാം തത മുളച്ചീടുന്ന മാത്രയ്ക്കു താൻ
വധിപ്പിക്കമനന്തപല്ലവസുമസ്യാതങ്ങളാലെന്നുയും;
മൂർഖൻ വിധിയെയോ മറിക്കുമതിനൊപ്പമെട്ടുന്ന മൂലത്തൊടേ.
(൫൧.)

പാഥസ്സാക്ക മരീചികാന്തരമതിൽ പാനം കഴിച്ചീടുവാൻ
ചേതസ്സിൽ ജഡനാഗ്രഹിച്ചുഴന്നിടുന്നില്ലെന്നതാരട്ടു ഭൃശം;
സ്ത്രീനം തൽഫലലാഭമാന്നിട്ടുവതിന്നിച്ഛിച്ചിവൻ കൈവശം
ഹാ! തന്നിട്ടൊരു ല്പവസ്തുവുമുപേക്ഷിച്ചെന്നതേ ശോച്യമായ്.
(൫൨)

അത്യന്തം മമലങ്കൌശലം കലതമിബ് ഭൂപാലനം ഉൾക്കൊ-
ണ്ടാണ്ടിവല്ലഭനായ ശേകപാലനമായ് വധിച്ചവരൊത്തോടേ
അത്യാഹാരണാദിയുള്ളധിപതിസ്ഥാനം ഗ്രഹിക്കുന്നതിൽ
ബദ്ധാടോപമുദിച്ചിതന്നിയെ മഹത്താകം വിവാദാകരം.
(൫൩)

ഭേദം തെല്ലുമകപ്പെടാതെയവനെപ്പാലിച്ചിടാമെന്ന സ-
മ്മോദാലംഗലസംഘമന്നതുവേ ഗംഗാധരാദിപ്രൌഢനാം
ഭൂദേവാത്മജനായ തൻ സചിവനെപ്പേഷ്വാപദവീശാന്തികേ
വാദം തീർപ്പതിന്ന ശേകപാലനുപൻ ചെട്ടെന്നു വിട്ടീടിനാൻ.
(൫൪)

പാരം തന്റെ വംശത്തുള്ളോരു ജനം പൂജിച്ചിരുന്നു വിധം
വീണ്ടും ചേർന്നിട്ടുമംഗലാധിപതിയാൽ തോറ്റവൻ ശാസ്ത്രിയും
തെന്നപുരം പാണ്ഡുരപൂരിലുള്ള മുഖ്യക്ഷേത്രത്തിലെത്തീടവേ
ഘോരൻ ഭംഗലഭൃത്യനേകനവനെക്കഷ്ടം! വധിച്ചീടിനാൻ.
(൫൫)

ജ്ഞാനം കൊണ്ടൊരു മേദിനീവിബുധനായ് വൈദഗ്ദ്ധ്യവിഖ്യാതനാ-
യെന്നല്ലന്ന വിശിഷ്ട ദൌത്യമവലംബിച്ചുള്ളൊരീ മാന്യനെ
പുണ്യശ്രീ പുലരുന്ന മാധവമഹാക്ഷേത്രത്തിൽ വെച്ചീവിധം
കൊന്നാൽ നാസ്തികനാകിലും ബത! സഹിച്ചീടും പുമാനാ-
ഭവാൻ? (൫൬)

ദുഷ്ടേറുന്ന കഠോരകൃത്യമിതറിഞ്ഞാംഗ്ലേയസംസ്ഥാപിതൻ
ശീഘ്രം പൂനയിൽ വാണിരുന്ന റസിഡണ്ടത്യന്തകോപാ
ക്രാന്തനായ്
ശക്തൻ പേഷ്വാസദസ്സിൽ നിന്നിഹ ബലാൽ ത്രിംബക്‌ജി
തന്നെപ്പിടി-
ച്ചുഗ്രം ചങ്ങലവെച്ചയച്ചു നിജമാം കാരാഗൃഹത്തിൽ തദാ.
(൪൯)

മാരന്മാരിലൊരാളൊരുത്തു ഹയപാലത്വം വഹിച്ചന്നിവ-
ന്നാരാൽ ഗാനമിയന്ന മോചനപഥം ചൊല്ലിക്കൊടുത്താൻ
മുദാ
ഘോരൻ ഡെജ്ജലവീരനും രജനിയിൽ ഗൂഢം മഹാഭിത്തിയെ
സ്വൈരം ചാടിയുടൻ കടന്നിഹ സ്വഗണപാർശ്വത്തിലെത്തീ
ടിനാൻ. (൫൦)

ഗൂഢം പേഷ്വനൃപൻ കൊടുത്ത ധനവും കൈക്കൊണ്ടു പിന്നീ
ടവൻ
വേടന്മാർ നിവസിച്ചിടും കാടികളിൽ സഞ്ചാരമാർന്നങ്ങസാ
ധാരാളം ദ്രവിണം കൊടുത്തു പുതുതാമാളെത്തരത്തിൽ ഗ്രഹി-
ച്ചീടേണ്ടുന്നൊരു സൈന്യമെത്ര വഴിപോൽ സന്നദ്ധമാക്കീടി
നാൻ. (൫൧)

ധന്യാത്മാ റസിഡണ്ടറിഞ്ഞിതഖിലം, പേഷ്വാവനീപാല
കൻ-
തന്നോടായ് പരമോപദേശമുചിതം ബോധിച്ചു ഭാഷിച്ചുടൻ
പിന്നീടും നൃപരന്യരെങ്ങളെയകറ്റീടുന്നതിന്നാഗ്രഹി-
ച്ചീടാതെന്നൊരു സന്ധിബന്ധനമവൻതന്നോടു ചെയ്യാൻ നവം.
(൫൨)

മറ്റുള്ളോരവനീശരോടിഹ നൃപൻ സംസർഗ്ഗവും കേവലം
ചെറ്റും ചെയ്യരുതെന്നുമില്ലതിഖലൻ ത്രിംബക്‌ജിയാം ഡേഞ്ജ്ഗ
ലൻ
തന്നെറ്റാംഗലരാധികാരിവശനായ് ബന്ധത്തിലും വാഴണം
കുറ്റം ചെയ്യുകിലെന്നിവറ്റരിനാൽ സമ്മതരായ് നിന്നു
ടം. (൫൩)

ധൎമ്മജ്ഞാജ്ഞകനങ്ങളാം മന്ത്രമധികം മന്ത്രിച്ചിട്ടുമവയാൽ
നിൎമ്മിച്ചുള്ളൊരു സന്ധിബന്ധമതിനാലംഗീകൃതം നിശ്ചയം
ചെമ്മേ ചങ്ങല കൊണ്ടു താൻ കരപദം ബന്ധിച്ചിടുന്ന ദു-
ഷ്കൎമ്മാസക്തി കലൎന്ന പാമരജനം ചൊല്ലും ഗണിച്ചീടുമോ?
(൫൪)

നിർബന്ധികം നിഖിലതന്ത്രമംഗലജനം ചൊന്നോരഭിപ്രായമ-
ന്നപ്പോളലങ്കരിക്കരിച്ചു മൊഴിയാൽ മാത്രം മഹീപാലകൻ,
ഉൾപ്പൂവിൽ പുനരന്യമാൎഗ്ഗമതു താൻ ചിന്തിച്ചവെന്നായവൻ
ചില്ലതെരു ഇടനി വൃത്തി വെളിവായ് കാണിച്ചു ലോകപ്രിയൻ.
(൫൫

പിന്നീടന്തഃപുരത്തിൽ നിന്നു തരസാ തീൎത്ഥാടനം ചെയ്തതി-
ന്നൊന്നങ്ങുള്ളോരുപദേശരാടു വിചരിച്ചോരോ പ്രദേശങ്ങളിൽ
നന്നായന്യകലാവിലാസമിയലും നാനാനരന്മാരെയീ
മന്നൻ, തന്നുടെ ഭൃത്യരാക്കിയധികം മോദാൽ മടങ്ങീടിനാൻ.
(൫൬)

ഇത്ഥം തൻനഗരത്തിലെത്തിയുടനെ ദുൎഗ്ഗങ്ങളിൽ കേടു തീ-
ൎത്തുത്തുംഗത്വതി ചേൎപ്പതിന്നു മതു പോൽ സൈന്യങ്ങളാം ശസ്ത്ര
ങ്ങളും
യുദ്ധത്തിന്നനുകൂലവിധം ഉതകമാക്കീടുന്നതിന്നും തുനി-
ഞ്ഞത്യന്തോത്സുകനായ് നൃപൻ പലവിധം യത്നങ്ങളെ ചെയ്തീ
ടിനാൻ. (൫൭)

പ്രാരംഭം വെളു ഗൂഢമാക്കി നൃവരൻ പാലിച്ചുവെന്നാകിലും
പാരം പാടവമാൎന്നിടുന്ന റസിഡണ്ടെല്ലാം ഗ്രഹിച്ചിട്ടുടൻ
വൈരം പൂണ്ടിഹ മിണ്ടിടാതെ നിജകമ്പനിക്കുള്ള മാൎഗ്ഗങ്ങളിൽ
സൈന്യം പൂൎണ്ണസമൃദ്ധമൻ സമരസം സന്നദ്ധനായീടിനാൻ.
(൫൮)

പുന്നാവിൻനികടത്തിലുള്ള പടകിഴക്കുതിക്കുംപ്പുക്കടൻ
സേനാസംഹതി വേണ്ടപോലവിടെ സ്ഥാപിച്ചു നിർബാധമായ്
നാനാവിഗ്രഹസംവിധാനമതുപോൽ ചെയ്യാനൊരുങ്ങാതെയ-
ന്യൂനാജ്ഞാബുദ്ധിശാലി റസിഡണ്ടതു പാൎത്താൻ മുദാ.
(൫൯)

പന്താഹമതോട്ട സംഘട്ടനമിഹ ചെയ്തീടുന്ന വൃത്താം ഗ്രഹി-
ച്ചന്നാൾ തന്നെ തിരിച്ചു ബോർജിയവരൻ സൈന്യങ്ങളോടും ജവാൽ
തന്നോടൊത്തതായ ഗോഡലാംഹചാർമിയന്നീടുന്ന സേനാധിപൻ.
തന്നോടും സാല്സ്ബെറിഷിയണമിനിസ്ഥാനത്തിലെത്തീടിനാൻ. (൩൭)

ദുഷ്ടൻ പോഷപൻ്റെ മിത്രമായവൻ, വാസ്സ്വൃത്തൻ വസി-
ച്ചീടുന്നോരു പുരമാമസ്ഥാനിലയം തകർത്തു ഹാ! രാത്രിയിൽ
ഗ്രാമാമണ്ഡലം പുരോഹിതനരക്ഷില്ലാതെ മുൻപെന്നപോൽ
ഗ്രഹം ചെന്നിഹ തീ കൊളുത്തി മുഴവൻ ഭസ്മീകരിച്ചീടിനാൻ. (൩൮)

ഘോരം പിന്നെ നടന്ന പോരിലിതപത്തഞ്ചായിരത്തിൽ പരം
പോരും ഫ്രഞ്ചുപടയോധരെസ്സുരജനം മൂവായിരത്തോളവും
വീരന്മാർ വിജയിച്ചിതാംഗലതടൻ; പിണ്ഡാതിഹിന്ദുസ്ഥ വ-
ണീടുന്നതൃന്തമെന്നു കേട്ടു നൃപതം ഖേദിച്ചു മണ്ടീടിനാൻ. (൩൯)

മെല്ലെ ശിക്ഷിലബേത്തമാംഗലജനം നേരിട്ടു തോല്പിക്കയാ-
ലപ്പൊൾപ്പെട്ടവനൊത്ത കാലമുടനിപ്പാരം പരാധീനനായ്
ചെയ്തു മല്ലുമസൈന്യനാഥപദവും വഹിച്ചു സംബോധിതൻ
ഉദ്യോഗാവർത്തമതിങ്കൽ വേതനമതും കൈക്കൊണ്ടു താൻ മേവിനാൻ. (൪൦)

ഇന്നും പോഷകനാം സഖ്ളസമിവസ്ഥാനത്തിൽ വാണീടവേ
അന്നാതതൻ മഹിയാക്രമിച്ചതധികം ഉന്നീതി താൻ നിശ്ചയം,
ഇന്ത്യാനദി കടന്നു ഭൂമിയതിൽ ചെന്നാശു ചൊല്ലുണ്ടതാ-
ണെന്നോർത്താംഗലർ മൂലരാജ്യമതിൽ സ്വാതന്ത്ര്യനാമാനാൻ. (൪൧)

പൂർവം തൻകുലജാതർ വാണ മഹിയെത്താൻ വീണ്ടുമോടാംഗല-
ന്മാരെന്നോകിയ തോൽവിതനമിയലും പ്രോത്സാഹിതരെത്തോടെ
ധീരന്മാരെയവൻ ഗ്രഹിച്ചുവഴിയിലുണ്ടായുള്ളൊരത്യാഗരാൽ
നേരെ വീണ്ടുമവർ തന്നെയതിനെ പ്രത്യർപ്പണം ചെയ്കതേ. (൪൨)

അപ്പോൾ നാഗപുരാധിപൻ രഘുജിയാം ഭൂപൻ മരിച്ചീടവേ-
യപ്പാസാഹിബമന്ത്രി തൽസുതനെ കൊല്ലുന്ന ഭ്രുവാന്തരൻ
യൂരോപ്യന്മാരോടു സന്ധിചെയ്തവരെ വിരോധിച്ചു താൻ ബാ
ജിരായോ-
ടൊപ്പം ദുഷ്ടനനേകകശ്മലതകളെച്ചെയ്തും! വഹിച്ചീടിനാൻ.(൬൬)

രഘുജിപുത്രനെയാംഗലസഞ്ചയം
സപദി നാഗപുരേശനാക്കിനാർ;
അവനണഞ്ഞിടവേ യമരാലയം,
പുനരെടുത്തവർ കാത്തു മഹീതലം. (൬൭)

അനന്തരംനാലുപാടും ഉതവിരോധ മഹാരാഷ്ട്രപാലരെത്താൻ
ചേർന്നൊന്നായ്, വെല്ലുസല്യാഹവപടുമതിയാൽ ശാന്താകുലേ
മാകം
സാമ്രാജ്യശ്രീവിവാഹോത്സവമിഹ വിജയഘോഷപൂർവ്വം മ
ഹാത്മാ
ചെമ്മേ ഹസ്തിംഗസാഹ്യപ്രഭുവരനധികം ഭംഗിയായ് നിർവ്വ
ഹിച്ചു. (൬൮)

" മദ്ധ്യഭാരതോദ്ധാരണം ".

എന്ന

പതിനേഴാം സൎഗ്ഗം

സമാപ്തം.

പതിനെട്ടാം സർഗം.

ഹേസ്റ്റിംഗ്സൻ വിട്ടൊരു നായകത്വ-
മേറ്റെണ്ണൂറ്ററിയെൺപതാറിൽ
സംപ്രാപ്തനാകും പ്രഭുവാമെഷ്ടൻ
കാണ്ടീടിനാൻ വംഗസുദേശകാന്തം. (൧)

സംഗരം മഹാരാഷ്ട്രജയം കഴിഞ്ഞു
താകും ഭ്രമം തീൎച്ചവതിന്നു മുൻപിൽ
കിഴക്കുതെക്കാകിയ ദിക്കിലെത്തു-
ന്നതിന്നു പെൎമ്മാപതിയുദ്യമിച്ചു. (൨)

മുൻപോയവൻ തൻബലമോൎത്തിടാതെ
വൻപേറുമാംഗ്ലേയരെ നിന്ദചെയ്തു
ദീപം ഗ്രഹിപ്പാൻ തുനിയും പതംഗ-
ശാവത്തിനുള്ളൊരു വിലാസമാൎന്നാൻ. (൩)

ആംഗ്ലേയസിംഹം മദമേറ്റതന്ത്രി-
ലടിച്ചുകിടക്കുള്ളുണൎന്നതാലെ
വ്യഗ്രാശയന്മാർ ഗൃഹവീരനായോ-
ടിവന്റെ ഗൎവം ചെറ്റുനാൾ കൊടുത്തു. (൪)

നിസ്സാരയുദ്ധത്തിലനാസ്ഥയാലെ
തൽസാഹസാഗസ്സുകളാംഗലന്മാർ
സഹിച്ചിടുന്നോരളവവൻ മനസ്സിൽ
വഹിച്ചു ഗൎവം സ്വബലപ്രശംസീ. (൫)

ആസന്നമാമാരവണം ജയിച്ചി-
ട്ടാംഗ്ലേയസംരക്ഷിതമായ് വിളങ്ങും
വംഗാവനിക്കുള്ളൊരു സീമയന്ന
പെൎമ്മാധിപൻ ദുൎമ്മനനാക്രമിച്ചു. (൬)

സംഘാധിപത്യം സുചിരം വഹിക്കും
വംഗാളരത്നാകരമധ്യവൎത്തി
ഷാഹാപുരീദ്വീപവുമന്നു ഭൂപൻ
സ്വപ്നാഗതത്തിൻമണിയെന്നപോലെ. (൭)

നിവിഘ്നരായ ജനങ്ങളാലേ
നിജപ്രതാപം വലുതെന്നുറച്ചു
നിസ്സാരരാം വൈദ്യരെ നിഗ്രഹിപ്പാൻ
നിശ്ശേഷമെന്നോൎത്തിതവൻ ജഡാത്മാ. (൮)

കരിച്ചു ഭൂപൻ നിജരാജ്യപാല-
നാകും മഹാവെൻറലനെന്നമാനി
അയച്ചു വൈദേശികരെ ക്ഷണത്തിൽ
ബംഗാളിൽ നിന്നങ്ങു ബഹിഷ്കരിപ്പാൻ. (൯)

ആംഗ്ലേയമന്ത്രിവിനായഗേഹത്തിൽ
ബന്ധിച്ചുകൊണ്ടവരനേകരെന്നും
സപ്തന്നത്താൽ തീൎത്ത വിലങ്ങുമേന്തി-
ളുന്നും നടന്നാനവരാതുരത്വം. (൧൦)

ജൾവാഹിനീപാലകനിത്തരത്തിൽ
മരിക്കവേ സംഗരസംപ്രയോഗം
ഭവിച്ചമട്ടുള്ളതറിഞ്ഞു ജിഷ്ണു-
നെതിൎപ്പാൻ സേനയെ വിട്ടു ധീരൻ. (൧൧)

സേനാധിപൻ കാംബെലനാമധേയൻ
സമുദ്രമാൎഗ്ഗേണ സമഗ്രവീര്യൻ
തിരിച്ചു പോരാളി നടന്നവേ താൻ
ഹരിച്ചു ചന്ദ്രനാപുരം തദീയം. (൧൨)

ഇരാവതീനാമസരിത്തിലൂടെ
പോരന്നിതാം സുഖമോടണന്നായി
പുരങ്ങളോരോട്ടരയവൻ ഹരിച്ചു
നയിച്ചു വഷ്ട്രാദിവിനോദമന്നാൾ. (൧൩)

ബംഗീയസൈന്യങ്ങളുടനുറ്റുവന്നോ-
രാംഗ്ലേയകേതുപ്രഭ കണ്ടു ശീഘ്രം
നിഷ്പ്രഭം ഭീതി കലൎന്നു മങ്ങി
ഖദ്യോതജാലങ്ങളുഷസ്സിലെപ്പോൽ. (൯൪)

സേനാനിവേശത്തിനു നാലുപാടും
ബംഗീയർക്കപ്പോൾ മരവേലിയെല്ലാം
തോക്കിന്റെയഗ്രങ്ങളിൽ വാൾ ധരിച്ചി-
ട്ടെല്ലാരുമാംഗ്ലേയർ തകൎത്തു വേഗാൽ. (൯൫)

ആംഗ്ലേയർ വീൎയ്യത്തൊടണഞ്ഞ നേര-
മരാതിസൈന്യങ്ങൾ വെടിഞ്ഞു ധൈൎയ്യം;
അവൎദ്ദിച്ചുള്ളൊരു ദേശമെന്നോ-
യകന്നു വേഗേന ഭയാതുരങ്ങൾ. (൯൬)

“ പിശാചരായോരിവർ മെയ് മറിഞ്ഞും
ചികിത്സയാൽ കല്യത പൂണ്ടു വീണ്ടും
വന്നാളു സ്വപ്നത്തിലിവർ പോരവേയല്ലോ”–
മെന്നോവരൊന്നൊന്നവരന്നു ചൊന്നാർ. (൯൭)

എന്നാലുമപ്ലാസ്സിയകാലമോള-
മന്നാരണം നിന്നിതു ഘോരമായി;
അതിൽ മഹാവെന്നിലമെന്നു കേട്ടു
ബങ്ങാളി ബംഗാധിപനും തിരന്നി. (൯൮)

അനന്തരഖണ്ഡാരധനങ്ങളും കോടി
ദ്രവ്യങ്ങളാംഗലജൎക്കു നൽകി
ഗ്രഹിച്ചു രാജ്യം നസിബ്ദഖിലനായും
നൃപൻ സമാധാനമിയന്നിതന്നാം. (൯൯)

ഭയങ്കരൻ ടിപ്പു തുടങ്ങിയുള്ള
സിംഹങ്ങളെല്ലാമൊന്നായവക്കിരാനിം
ബലേശകീൎത്തേരസഹാനാം നിശിതം
പ്രശസ്തിയെ ഞാൻ നിനച്ചിടുന്നോനാം ? (൱)

ഷ്യനാകിലും, നൂതനമായ് വിവാഹം
കഴിഞ്ഞ സാമ്രാജ്യവിലാസലക്ഷ്മി
വശത്തുലായിട്ടവനിന്നവൾക്ക്
ഇണാച്ചിതീ വിഗ്രഹകേളി പാരം. (൨൧)

അല്ലെങ്കിലാംഗ്ലേയർ നയാങ്കുശത്താ-
ലടക്കിയാലും, മമതയാകും
സാമന്തഭൂപാലഗജാധിപന്മാർ
സഹിപ്പതോ കിഞ്ചന പാരതന്ത്ര്യം ? (൨൨)

എന്നല്ല, യന്നാളവകാശവാദ-
ജന്യത്തിലക്കംബരീഷവീരൻ
മെടിച്ച കാമം മാതാവൃമാക്കും
പുരത്തിലദ്ദുർജ്ജയമായ ദുർഗ്ഗം. (൨൩)

ഇരകുണ്ഠമാക്കിയടിക്ക, വഹ്നി-
ചൂർണ്ണം നിറച്ചഗ്നി കൊളുത്തിയപ്പോൾ
വജ്രാഹതം പർവതമെന്നവണ്ണം
പൊട്ടി ക്ഷണം കോട്ടയഹോ! തകർന്നു. (൨൪)

സാലത്തിനുള്ളിൽ കടികൊണ്ട ദുർഗ്ഗ-
പാലവ്രജം ഹന്ത! യഥാസ്ഥിതാംഗം
സ്ഥൂലം ശരീരം വെടിയാതെ താനീ
വിചിത്രയുദ്ധത്തിലണഞ്ഞു വിണ്ണിൽ. (൨൫)

ഇവണ്ണമന്യാദൃശമായ് ജ്വലിക്കും
പരാക്രമത്താലുമലം വിളങ്ങും
നയത്തിനാലും മുഷ്കരാമഗ്രജൻ
സംഘപ്രതാപത്തെ വളർത്തി പാരം. (൨൬)

മഹേശനായ് മുൻപു വസിച്ചിരുന്ന
ബെന്തിങ്കനാകും നൃപശാന്തിസേതുൻ
അനന്തരം വന്നിഹ ഭൂമിഭാരം
വഹിച്ചു സംവത്സരസപ്തകാന്തം. (൨൭)

പാരം സമാധാനമിയന്ന രാജ്യം
ധീരൻ പ്രജാപാലനതൽപരാത്മാ
സ്വൈരം പരിഷ്കാരവിശിഷ്ടതന്ത്ര-
സാരങ്ങൾ കൊണ്ടേററമലംകരിച്ചു. (൮൮)

ഷണ്ഡത്വമേറുന്നൊരു സംഘതേജ-
സ്സവന്റെ സംസ്കാരവിശേഷമേററ്
ചാണസ്സു വെച്ചീടിന സ്വൎണ്ണമെന്നപ്പോൽ
നവീനകാന്ത്യുജ്ജ്വലമായ് ലസിച്ചു. (൮൯)

കവ്യാശയൻ ലൌകികവൃത്തിമാത്ര-
മല്ലായവൻ വൈദികവൃത്തിയേയും
ചൊല്ലാൎന്ന ധൎമ്മാവധി തീൎത്തു പാരം
നല്ലോണമായത്ര പരിഷ്കരിച്ചു. (൯൦)

നിൎബ്ബന്ധമായി സ്മൃതി ചൊല്ലിടാത്ത
സതീവ്രതം ഭൎത്തൃചിതാപ്രവേശം
അവൻ മഹാനിഷ്ഠുരകൎമ്മമെന്നു
നിനച്ചു വൈകാതെ നിറുത്തൽ ചെയ്താൻ. (൯൧)

മരിച്ചു ധൈൎയ്യത്തൊടു വീഥിതോറും
ചരിച്ചഹോ! കൊള്ളയിടുന്ന ഘോരം
ഠഗാഖ്യസംഘത്തെ വധിച്ചു ധീമാൻ
സുഖം നിതാന്തം പഥികൎക്കു നൽകി. (൯൨)

ന്യായാധികാരാലയമാൎന്ന പക്ഷ്യൻ-
ഭാഷാപ്രചാരത്തെ നിറുത്തൽ ചെയ്തു
മഹാമനസ്കൻ വ്യവഹാരമെല്ലാം
സ്വദേശഭാഷാമയമാക്കിയന്നാൾ. (൯൩)

മൈത്ര്യം കളത്രങ്ങൾക്കു ബോധമേകും
മനോജ്ഞമാമാംഗലഭാഷയേയും
പാഠാലയം തോറുമവൻ പഠിപ്പാൻ
പ്രൗഢാശയൻ വേണ്ട നിയോഗമേകി. (൯൪)

പടന്നു വൈദഗ്ദ്ധ്യമെഴും മഹാത്മാ-
വുയർന്നൊരുദ്യോഗപദങ്ങളിൽ പാരം
പ്രജാസുഖപ്രേപ്സയൊടേ മഹത്വം
പെടുന്ന ദൈർഘ്യക്കു കൊടുത്തിതന്നാൾ. (൩൫)

അഥാംഗലദ്വീപഗതാഗതങ്ങൾ-
ക്കെഴുന്ന മാർഗ്ഗം ലഘുവാക്കുവാനും
അവൻ നിനച്ചാനിഹ ചിത്രവേഗം
കലർന്ന തീക്കപ്പൽ നടത്തുവാനും. (൩൬)

നൃപാവലീവന്ദിതപാദനായി
നിത്യം നവത്ഥ്വാത്ത്യന്തനായമന്നും
മന്ത്രീശപ്രാഭാഷണയാ നടപ്പൂ-
വെന്നു ശക്തിത്രയവും വിളങ്ങി. (൩൭)

പെരാറ്റിടും ശാസനാപത്രമന്നും
പുതുക്കവേ വ്യത്യസ്തരൂപമായി
പൌരസ്ത്യമിൻഡ്യാക്ഷിതിഭൃത്സംഘ-
മെന്നാക്കി സംഘത്തിനു നാമധേയം. (൩൮)

പ്രവീസഭയേകിയ ശാസനത്താൽ
സംഘം വഹിക്കും ഭരണാധികാരം
അനന്യയോഗ്യം പുനരന്നു തൊട്ടു
പൌരസ്ത്യദേശത്തിൽ നിവൃത്തമായി. (൩൯)

ഇന്നാലവർക്കുള്ളൊരു നായകത്വം
യൂറോപ്യരെല്ലാമിഹ സമ്മതിച്ചു;
ഭയത്തിലും ഹന്ത! വണിക്കുകൾക്കു
ലാഭത്തെ നോക്കാതൊരു കാര്യമുണ്ടോ ? (൪൦)

അക്കാലമദ്ദക്ഷിണമണ്ഡലത്തിൽ
മുഷ്കാർന്ന ഭൂപൻ കടകാവനീശൻ
ചിത്തഭ്രമത്താലതിദുർന്നയം പൂ-
ണ്ടഹോ! ദുഷിപ്പിച്ചിതു രാജ്യമേറ്റം. (൪൧)

സംഘാധിപത്യാവതിദുഃഖമെല്ലാം
പ്രജാഗണം ചെയ്യാറപേക്ഷയാലേ
നൃപാധമൻതന്നെയിളക്കി രാജ്യം
സ്വകീയരാജ്യത്തൊടു ചേർത്തിതപ്പോൾ. (൩൨)

അന്നാളിൽ മൈസൂരിലുമപ്രകാര-
മുന്നതമായ്ത്തീർന്ന ജനപ്രകോപം
അകാലപാകാലിഹ നാട്ടു തീർന്നു-
വംശാംകരം ഹന്ത! പതിക്കുലം (൩൩)

പ്രായം വരാതങ്ങഭിഷിക്തനായ
നരാധിപൻ നീചവയസ്യവശ്യൻ
അഹോ ! നശിപ്പിച്ചിതു പൂർണ്ണഭാഗ്യ-
നാശിച്ചു വിത്തൌഘമപാത്രദാനാൽ. (൩൪)

ധനാഭാവം ദുസ്സഹമായ പോതിൽ
ജനാളിതന്നിൽഹരണം തുടങ്ങി;
ജനങ്ങളും ക്ഷോഭമിയന്നിതപ്പോ-
ളന്നത്തെ രാജ്യത്തിനനർത്ഥജാതം. (൩൫)

അയാനസിദ്ധാന്തമപോഹിയാമീ-
ഷല്ലൻ നരേശന്നഥ വൃത്തി നൽകി
സംഘാധിപൻ രാജ്യമെടുത്തു ധൃഷ്ട-
സംഘത്തെ വെച്ചാൻ സ്വയമത്ര ധീരൻ. (൩൬)

സമർത്ഥനാം ക്രൂപനതിന്റെ ശേഷം
ജനിച്ചു കാലത്തു, തഴച്ചു രാജ്യം
കൊടുത്തിതാംഗ്ലേയരവന്നു വീണ്ടും;—
മെട്ടത്തിടാ മായാധനാം മഹാന്മാർ. (൩൭)

സാമന്തതന്ത്രങ്ങളിവണ്ണമെന്നു
ചിന്തിക്കവേയങ്ങു ഘനാമണ്ഡലത്തിൽ
ശംക്യങ്ങളാകും ചില സംഭവങ്ങൾ
തോന്നതിൽ ശ്രദ്ധ പതിച്ചു സംഘം. (൩൮)

അത്രാംഗലേയക്കളുവായതായ
നവാധികാരത്തെയിളക്കുവാനായ്
തേടീടിനാനഫ്ഘാനഭൂപനോടു
റഷ്യേശനന്നാളൊരു ഗൂഢസഖ്യം. (൨൯)

അപ്പൂണ്ണുമുള്ളോരരിയിങ്കൽ നിന്നു
ഭവിക്കുമാപത്തു തടുക്കുവാനായ്
പഞ്ചാബിലെത്തീട്ടുപരാന്തനാഥ-
ന്മാരോടു സംഘാധിപനാർന്ന സഖ്യം. (൩൦)

അനന്തരം സ്വാമിനിയോഗമൂല-
മവങ്കൽ നിന്നേറിയതിന്റെ ഭാരം
അക്ലാന്തനാകും പ്രഭുവാഗമിച്ചി-
ട്ടംഗീകരിച്ചാനചിരേണ വീരൻ. (൩൧)

ഭാരം വഹിച്ചപ്പൊഴുതഫ്ഘാനത്തിൽ
പ്രത്യഗ്രമാമക്കലഹം ക്രമേണ
വർദ്ധിച്ചു വർദ്ധിച്ചു പരന്നു ചുറ്റു-
മാസന്നമാമിൻഡ്യയിലെത്തുമെന്നായ്. (൩൨)

അഹോമദസ്വാലി നൃപൻ ചമച്ചാ-
രാസിന്ധുകാശ്മീരഗമഫ്ഘാനോർവി
അഷ്ഷാഹഷൂജാഖ്യനൃപൻ ഭരിക്കെ
ദൌർബല്യദോഷത്തിനു പാത്രമായി. (൩൩)

അരാതിസംപീഡനമേല്ക്കയാലെ-
യാംഗ്ലേയരോടായവനാർന്നു സഖ്യം;
പരൻ വരിച്ചാനഥ പാരസീക-
സഹായകം ദോസ്തുമഹമ്മദാഖ്യൻ. (൩൪)

റഷ്യാവനീപാലകചാരനപ്പോൾ
തുരീയമായുള്ളൊരുപായമോടെ
ആംഗ്ലേയരോടഫ്ഘാനപാരസീക-
ന്മാരിൽ ജനിപ്പിച്ചു വിരോധമേറ്റം. (൩൫)

അനന്തരോർവീശവിരോധമേവം
റഷ്യാവനീപാലകതന്ത്രഹസ്തം
മേധാലനാൾഫ്രമെന്നു കണ്ടു
മാലാന്റിതാക്രാന്തമനന്തമന്നാൾ. (൫൩)

ഷ്ട്ജനെ വീണ്ടും മഹി നൽകുവാനാ-
യിവൻ ഗ്രഹിച്ചാൻ ജെജിൽസഖിത്വം;
തിരിച്ചുതേ സൈന്യവുമബ്ബതോഗ്ര-
പുരത്തിനായ് ഷീനമേശേന്ദ്രനീതം. (൫൪)

ഹരിച്ചു നേരിട്ടവർ സിന്ധുസേനാ-
സാമഗ്ര്യരായ് കന്ദഹാരം ചിരേണ
ഷ്ട്ജനെ മദ്ധ്യപഥമേകി രാജ്യം
തിപ്പുജ്ജിതം ശ്രീപപുരം ശമിച്ചു. (൫൫)

സ്വമിത്രമാകും ജെജിന്മഹീശൻ
മരിക്കയാലന്നതിലേപദമാം
ധരിച്ചൊരാംഗ്ലേയജനക്ക് വീണ്ടും
സ്ഫുരിച്ചു മോദം ജയലാഭമൂലം. (൫൬)

ഉദഗ്രയത്നങ്ങൾ നടത്തിയാലും
ഉസ്സായമാർന്നീ വലുതായ കൃത്യം
ഫ്ളിൽപ്പരായാംഗലസൈന്യമേവം
പെട്ടെന്നു സാധിച്ചതതീവ ചിത്രം ! (൫൭)

പ്രയത്നമെന്യേ വിജയം ലഭിച്ചു-
ന്നടിച്ചു കെട്ടുഹരബ്ധോരമോടെ
സേനാനികൾക്കായ് വിതരേറയന്നാൾ
മാനാവഹം നൽകിയിതാംഗലേന്ദ്രൻ. (൫൮)

നേതാവുടൻ ശത്രുവൊഴിഞ്ഞ ബന്ധു-
മഹീതലത്തിൻപരിരക്ഷണാർത്ഥം
സ്ഥാപിച്ചു വേണ്ടും ബലമത്ര, പിന്നെ-
ഭുജിച്ചു സൈന്യത്തൊടു താൻ മടങ്ങി. (൫൯)

നിഷ്ഠുരമാം ഭാരതമദ്ധ്യദേശ-
മാംഗ്ലേയകന്മാർ ചിലർ കൈവെടിഞ്ഞ്
ഉയർന്ന കാമ്പൂർ നഗരാന്തികത്തെ
പ്രാപിച്ചു വാണാർ സകുടുംബമന്നാൾ. (൬൨)

സംഘത്തിനീവണ്ണമകാണ്ഡജാതം
ജയം ക്ഷണം താൻ നിലനിന്നതല്ലോ ;
തൃണാഗ്നിജാജ്ജ്വലിതമാം കിണറ്റിൽ
മന്ദാരമലർ തുള്ളുവതെത്ര നേരം? (൬൩)

സംഘം ചൊരിഞ്ഞീടിന ഹേമവർഷ-
മേറെറാത്ത മാത്രയ്ക്കിഹ കെട്ടവണ്ണം
ഇതന്നതാമബ്ഘനവീരതേജ-
സ്സൂര്യന്റെ വീണ്ടും തദവസ്ഥമേകം. (൬൪)

ഒരിക്കലും മുൻപറിയാത്തതാകം
സ്വതന്ത്രതാഹാനിയിലുള്ള ദുഃഖം
സഹിച്ചിടാതായവർ കോപമോടെ
ധരിച്ചു ശസ്ത്രങ്ങൾ പടയ്ക്കൊരുങ്ങി. (൬൫)

ഗ്രാമം തോറും തലൊന്നീയധികകുപിതശിപ്പായിസംഘത്തെ മന്ദം
ധൈന്ധുപന്തൻ ചെന്നടക്കാനതിനു തുനിയവേ, മുഖ്യമാം പട്ടണ(ത്തിൽ
പാരം ഘോഷിച്ചു പൌരപ്രകരമനുഗ്രഹം ധൈന്ധുപന്തെസ്സംഹരി-
ച്ചാ;
ത്തണ്ടായീലന്നവർക്കാ ശിബിരമരികിലായിട്ടുമെങ്ങും സഹായം.
(൬൬)

ക്രോധിച്ചോരബ്ഘനജനങ്ങൾ പരന്നു പാരം
ബാധിച്ചപോലെ പല ഹിംസകൾ ചെയ്തു ഘോരം
ബാധിച്ചു വാണിജരെയാട്ടി നിജാധികാരം
സാധിച്ചുകൊൾവതിനൊരുങ്ങിയമന്ദവേഗം. (൬൭)

ക്ഷണം ജിതൻ കമതി ലോസ്തമഹാമമാപ്യൻ.
തൻനാമനാൻ തച്ഛിതമല്ലമഖാൻ കരോരൻ
ഉന്നുരായൊരു ജനത്തിനു നാഥനായി-
ച്ചുന്നാംഗലേയശിബിരത്തെയിളക്കിയേററം. (൩൯)

“ചെയ്യേണ്ടതെന്തു വല്ലതായിട്ടീ വിപത്തിൽ ?;
കാണുന്നതില്ല വഴി മോക്ഷവിഹീനമെന്നും ;
കൈയ്യുകൾ തിരമചിരേണ, പറഞ്ഞുമീ നാ”—
മെന്നേവമൊത്തവരുടൻ പരമൻപറന്നാർ, (൪൦)

മെക്കനാടപ്യാതനേതാവതിയുടെ ശപഥത്തിങ്കൽ വിശ്വാസമോ
ടെ
സാഹ്യത്തിന്നേകനായിത്തദാ രഹസി ചെന്നീടിനാൻ തത്സമീ
(പേ
ക്ഷച്ചേറും ദുഷ്ടനായൊരവനഥ കപടം കൊണ്ടിവൻതന്റെ ശീ
(ർഷം
ബാഹുത്താൽ വെട്ടി വീഴ്ത്തെത്തവരുകളിലഹോ! കാട്ടിനാൻ ദു
ഷ്ടിയോടെ, (൪൧)

വീരൻ തെല്ലും സഹിക്കാതെതാരു കഠിനതയേ—
റുന്നവിശ്വാസഘാതം
നേരേ കണ്ണുവരെണ്ടാകിലുമവനുടെ വാ—
ക്കിങ്കൽ വിശ്വാസമോടെ
പാരം ശൂരൻ മടോശൻ പരമൊരു പതിന്നാ—
ല്ലായിരം യോധരോടൊ-
ന്നൊരാതങ്ങളാത്രവൻ തൻ ചതി, സപദി മട-
ങ്ങീടിനാൻ മെത്തനമോടെ, (൪൨)

ദീർഘം ദുർഗ്ഗമമായിടുന്ന വഴിയേയേവം പുറപ്പെട്ട നിർ—
ഭാഗ്യന്മാരവർ വീണ്ടുമെത്തിയ രിപുവ്രാതങ്ങൾ മർദ്ദിക്കയാൽ
ക്ഷിപ്രം പത്നികൾ പുത്രിമാരിവരെയങ്ങപ്പിച്ചഹോ! ധൈര്യമായ്
സ്വപ്രാണങ്ങളെവീരണ്ടുതരിയെതൊടെടാന്നീടിനാർ. (൪൩)

പിൻപേ പിന്നീടുമെത്തീടിന കൊടിയ രിപു-
വ്യാഘ്രസംഘാതമേറ്റം
വൻപിൽ ധ്വംസിച്ചു സേനാപതനിര സഹസാ
ശോച്യമാം കാര്യമത്രെ;
വീഴ്ന്നിട്ടില്ലെന്നുമായിട്ടൊരുവിധിഹ ബലാ-
ലാപ്യദേശത്തിലെത്തി-
ക്കാഴ്ചം ബന്ധുക്കളോടന്നതുലവതിനൊരാൾ
കേവലം ശിഷ്ടനായി! (൩൯)

"ബാഹ്യാരിഷംഗം"

എന്ന

പതിനെട്ടാം സർഗം

സമാപ്തം.

പത്തൊൻപതാം സർഗം.

ഏവമബ്ജലനാശവും പരാഭവും
കാളിമേറ്റ ജനകീർത്തിയൊത്തവേ
ഉത്തമൻ പ്രഭുവെയിൻബലോ മഹീ-
ഭർത്തൃഭാവമുതമെത്തിനാൻ ജവാൽ. (൧)

പർവ്വതത്തിലുള്ളവാത മാറിയാ-
ലാറിപ്പുള്ള മലവാരിയെന്നപോൽ
അബ്ജലനോദിതവിപത്തുമലമാ-
യാംഗുഷ്ഠതഥ കലങ്ങിയേറ്റവും. (൨)

ഇൻദ്ധ്യതികൾ നൃപതെരവിലാളനം
പൂണ്ട വിഭ്രമയശോഭരം നിജം
നീചനാകബലവാൻ ധ്വഷിച്ചതോ-
ർത്തുള്ളു രോഷമവനാർന്നു ഭീഷണം. (൩)

നഷ്ടസൈനികകളത്രസഞ്ചയം
കണ്ണുനീരണിവതിന്നു മുൻപു താൻ
പാർവ്വതീയഗണശോണിതങ്ങളാൽ
സ്നാനമാടി ബത! വൈരിമണ്ഡലം. (൪)

ഉത്സുകത്വമൊടു യോധപങ്ക്തിതൻ-
മുത്സവീചികളിവണ്ണ കൂട്ടമായ്
നിർഗ്ഗമിപ്പു നിറഞ്ഞുകാണമാ-
റായി ഹംസനിര പോൽ ഘനാത്യയിൽ. (൫)

മുഖ്യമാകബലവാന്റെ സേനയാ-
ലർദ്ദിതൻ ബത! ജയാലപന്തനോ
സേവസംജ്ഞനാമ ദണ്ഡപാലകൻ
ചെന്നു തൽബലമൊടുക്കിനാനടൻ. (൬)

അന്നു കന്ദഹാരുപരോധിക്കയാൽ
ഭ്രാന്താമിത്രരൊടു ചെന്നിവൻ
ചെന്നിതുഗ്രഖൈബറാന്ന കാബൂളാം
മൂലപട്ടണമതിപ്രയത്നനാ. (൭)

വെട്ടിയോരു തല കാട്ടി വൃത്തികേ-
ടൊട്ടുപാരമരി ചെയ്തൊരാപണം
പുഷ്കരത്തിലിവനഗ്നി ചേർത്തുടൻ
ഉഷ്ണി പൂണ്ടിഹ വിളുങ്ങമാക്കിനാൻ. (൮)

ദാസ്യരീതിയിൽ വിലയ്ക്കു വിൽക്കുവാൻ
ശ്ലാഘ്യ നഗരബന്ധനാലയാൽ
പ്രേഷിതം സ്വജനബന്ദിസഞ്ചയം
വീണ്ടു ഭൃത്യരെ വശീകരിച്ചിവൻ. (൯)

മാലശിഷ്ടമഹിതാലയങ്ങളോ-
ടൊത്ത ശത്രുനഗരത്തിലന്നിവൻ
ബന്ധമുക്തയിതാസമേതനാ-
യുജ്ജ്വലിച്ചു ശശകണ്ഠവൈരി പോൽ. (൰)

വൈരശുദ്ധിയെ വരുത്തിയീവിധം
ഐശ്വരാംഗലർ മടങ്ങിനാർ ക്രമാൽ ;
ആദ്യമിതം വിശേഷമല്ല, നിത്യമാം
കീർത്തി തന്നെ കരുതുന്നു മാനികൾ. (൪൭)

ചെയ്തു കാത്തുകളു വെന്നതായിവ-
നില്ലയെന്നൊഴമമർഷപാവകൻ
ഉള്ളിൽ വീണ്ടുമവനജ്ജ്വലിക്കയാൽ
വെണ്ണിവന്നു വമമാകുമിന്ധനം. (൪൮)

സവ്യളീകമഭിമാനിതൻമനം
വൈരനിഷ്കൃതി നടത്തിയെങ്കിലും
മന്യുവൈകൃതവശേന കണ്ടിട്ടും
വൈരഹേതുവപമത്തിലും ബോധൻ. (൪൯)

അഥ വേനാക്രമണനിഷ്ക്രാന്തരോ-
ഷേന്ദ്രിയം കപിതമാംഗലവ്യജം
സന്ധിമോക്ഷമൊരു ഹേതുവാക്കിയ-
ന്നിന്ധുരാജനൊടെതിർത്തു തൽക്ഷണം. (൫൦)

ലോരമാംഗലജനൈസന്യവിക്രമം
ദീനനായവനെ വെന്നു സത്വരം ;
സാധുവായിട്ടമജ്ജ ഗജത്തിനാ-
യോജിയോരടി ഫലിക്കയില്ലയോ ! (൫൧)

സിന്ധുമേദിനി പിടിച്ചുടൻ കട-
ന്നന്ധനായ നൃപനെബ്ബലാൽ
കാശിയായ നഗരത്തിലാക്കിനാൻ
വീര്യവാരിനിധിയാംഗലാധിപൻ. (൫൨)

സന്തതാമലവരാലനക്രമം
ധന്യമം തന്നെ സംഘവിക്രമം
സിന്ധുരാജ്യഹരണം കഴിച്ചുടൻ
സിന്ധുയാവനിയിലെത്തി വീരനാം. (൫൩)

തത്ര ദൈവതനൃപന്റെ നന്ദനൻ
പുത്രഹീനതയൊടേ മരിക്കവേ
ബാലയാം മഹിഷി തൽകുലത്തിനായ്
ബാലനേകനെ വരിച്ചു സൂനുവായ്. (൧൮)

ന്യാസരാജ്യപരിപാലനത്തിനായ്
സംഘമേകിയൊരു ഭാരവാഹിയെ
ക്രൂസൽ വിട്ടവർ വെടിഞ്ഞു തൽപദം
നൽകിയന്യനു യഥാഭിലിപ്സിതം. (൧൯)

ഏവമത്ര കലഹാംകുരം മുള-
ച്ചീടവേ കപിശനാംഗലാധിപൻ
സത്വരം സ്ഥിതിവിശേഷതയാൽ
ക്ഷുല്ലസൈനികമണഞ്ഞു തൽപുരം. (൨൦)

ആംഗലേന്ദ്രനണയുന്ന വാർത്ത കേ-
ട്ടാശു സിന്ധുനദിയിന്റെ സൈകതേ
ശത്രുഭാവമൊടു പാളയത്തിൽ വി-
ന്നെത്തിനാർ സമരമാടുവാൻ ഭടാഃ. (൨൧)

ആഹവമധികഘോരമായ് മഹാ-
രാജപൂരിലുളവായവർക്കടൻ ;
ദിഷ്ടനാശമണമെങ്കിലും മഹാ-
രാഷ്ട്രബലമത്ര തോറ്റുതേ. (൨൨)

അന്ന രാജ്യഹരണത്തിനല്ല പോൽ
ചെന്നതാംഗലജനോന്നിരിക്കിലും,
സിന്ധുവാർത്തയെ നിനച്ചു ശങ്ക പൂ-
ണ്ടേറിതന്ന്യ, തതിനാലെതിർത്തതേ. (൨൩)

ആനതെ മുഴ്ലോടു വെടിഞ്ഞ ധീരയാം
രാജ്ഞിയാൾക്കു ഭൃതി നൽകി വേണ്ടപോൽ
രാജ്യഭാഗതി പൃഥക്കനാക്കിനാൻ
പൂജ്യനായിടുമെലിൻബറോ ഭവാൻ. (൨൪)

തോററ സൈന്യമിഹ മേൽ പിണങ്ങി വ-
ന്നേററിടായ്‌വതിനവൻ മഹാശയൻ
മാററിയായുധഗണം, പിരിച്ചു താ-
നേററമാണ്ടു കൃശമാക്കിനാൻ ക്രമാൽ. (൨൫)

ശയ്യയിൽ കളികളീവിധം സദാ
പൂണ്ട നീതിയെയവൻ നടത്തവേ
തച്ചു മൂന്നു തികയുന്നതിന്നു മുൻ-
പാണ്ടു തൽപദമതന്യനഞ്ജസാ. (൨൬)

നാഥനായധികൃതൻ ശമോത്സുകൻ
സ്ഫീതകാന്തിയശോവിരാജിതൻ
ഹാരധീശനിതി വിശ്രുതൻ മഹാ-
വീരനാം പ്രഭുവധാഗമിച്ചതേ. (൨൭)

അത്ര വന്നടനവൻ സ്വകീയമാം
വൃത്തി വേണ്ട വിധമായ് നടത്തവേ
യുദ്ധകേളിരസമായവൻെറയും
ചിത്തരംഗമതിൽ നൃത്തമാന്നതേ. (൨൮)

പശ്ചിമോത്തരദിശാതലത്തില-
ങ്ങുദ്ഭവിച്ചു കലഹാങ്കുരം തദാ
വർഷകാലമതിൽ മേഘമെന്നപോ-
ലുഗ്രവിഗ്രഹമുടൻ പടന്നതേ. (൨൯)

ശൈത്യവേഗപതിതാശ്രുമേഘലവ-
ഞ്ചാരമോടു ശതകോടിപാതവും
സ്കന്ധജാഗ്രമവനീപവൃന്ദവും
ചേർന്നു വന്നു ബഹുദുർദ്ദിനം തദാ. (൩൦)

ധീരനായ രണജിന്നരേശ്വരൻ
വീരനന്ത്രിദിവമാന്നിടും വിധൌ
തത്ര പത്മനരരാജ്യലക്ഷ്മിയാൾ
ഭിന്നതിപ്പുധികനാൽ നിരാശ്രയാ. (൩൧)

സംഘമോടധികമിത്രമാവരു-
ന്നെങ്കിലും സപദി തന്നിഷ്ടമാം
വല്ലഭാന്തമരണം നടത്തിനാർ
വല്ലഭേച്ഛയരിലേകയാമവർ. (൩൧.)

യന്ത്രണാരഹിതമാകയാൽ ബലം
ഹന്ത! തെററിയൊരു രാജ്യമാകവേ
യന്ത്രശില്പമതു പോൽ തകർന്നതേ
മൂലകഞ്ചിക നശിക്കയാലുടൻ. (൩൨.)

ഖ്യാതമേറും ഭുജബലം കലർന്നൊരാ-
സ്സിഖ്ഖസൈന്യമിളകിത്തദാ സദാ
പക്ഷപോഷകരവർ നടത്തിയേററവും
സങ്കടം ജനതതിക്കു നൽകിനാർ. (൩൩)

നിത്യവും നൃപകുമാരശോണിതം
ചാർത്തിടും തറകളാർന്ന ഭൂതലം
മാംസവിക്രയികഗേഹമെന്നപോ-
ലായ് വിളങ്ങി ബത! രാജമന്ദിരം. (൩൪)

അത്ര പിന്നെ രണജിത്തിനുള്ളൊരാ-
പ്പുത്രനാകിയ ദിലീപസിംഹനാം
ബാലനാമമരിയിങ്കൽ നിന്നു ഭൂ-
പാലനെന്ന നിലയിങ്കൽ നീതനായ്. (൩൫)

അന്നയന്ന സാമദാനഭേ-
ദങ്ങളും പ്രഭുജനങ്ങൾ തൽപുരോ
ചേർന്നു ചേലൊടു മഹാജനങ്ങളെ-
ത്തീർന്നു ബാലസമസ്യ കേമമായ്. (൩൬)

രാജ്യതന്ത്രഭരണം നടത്തുമി-
പ്പൂജ്യസംഘമതിനല്ല കേവലം
മന്ത്രിമാർക്കതിശുദ്ധയായിടും
രീതിവാരിധി വഴിപ്പെടാതെയായ്. (൩൭)

സവ്വതോമുഖമായം കമലന്താരി-
ഞെരാപക്ഷെനമവാഹിനീഗതി
കണങ്ങളിൽ മറയുന്ന ലോകങ്ങൾ-
കണ്ടു പൂണ്ടു വിജ്ഞാനാശക്തിയാൽ. (൫൯)

തംഗമാന്ന ഗുപശക്തി ശീഘ്രമീ
വരണോരാത്രിയി, ലമൃതവിക്രിയം
സ്വാംഗമായതു്, വശീകൃതക്ഷണം.
തന്നിന്നവൃത്തികളുവാൻ തുനിഞ്ഞതേ. (൬൦)

മൂലപാതനാവിനാശക്തിയാൽ
ബാലസ്വരൂപമെയറുമയാൾ തദാ
മുഷ്ടി പാദമെഴുമല്ലവത്തിനെ.
ത്രിദ്ജയത്തിനിഹ വിട്ട സത്വരം. (൬൧)

അഗ്രുകതേജമായുധങ്ങളും
ലക്ഷ്മയോധമറിയുന്ന തൽബലം
സ്വാംഗലേയവിഷയാന്തരസ്ഥയാ-
മുഗ്ദ്ധതൃതായിനെയകറ്റനേരതേ. (൬൨)

ഘോരവിദ്യുതിയി തേജസിംഹനാ-
യോരു നായകനൊടൊത്തു കെട്ടുകാൽ
ആശു മില്ലിയിലണഞ്ഞിട്ടന്നതി-
നാശമോടവർ നടന്നു തൽക്ഷണം. (൬൩)

ശസ്ത്രശിക്ഷകൾ പരാജിതർമമോ-
ടൊത്തു ചെയ്തു ബലമൈകമത്യവും
ചേർന്ന ശിങ്കിനിയോടെതിർക്കവാ-
നാഗ്നശയതിവീരതം തദാ. (൬൪)

നല്ലപോലറിവയം ബലാൽ തപി-
ച്ചില്ലയെങ്കിലവരാക്രമങ്ങളാൽ
ശല്യമേകി വിഹനിക്കലായിതേ.
നല്ലസൽപ്രമദമിൻസ്യയാകവേ. (൬൫)

തൽബലൌഘത്തെ ദുഃസ്ഥിതിയും
രാജ്യവാസികടെ ദൌസ്ഥ്യപൂരവും
ആംഗലേയരുടെ വീര്യവും കട-
ന്നാ വിപത്തിനെയൊഴിച്ചു വെന്നപോൽ. (൮൬)

ശിഖിപക്ഷികൾ ശത്രുവും കട-
ന്നാഗമിച്ചഥ ഫിരോസ്ഷാഹറം
വൻകിടങ്ങു വരമ്പാദിയൊക്കവേ
തീർത്തു പാളയമടിച്ചു നിശ്ചലം. (൮൭)

ശത്രുചേഷ്ടകളറിഞ്ഞു സത്വരം
സംഘനായകനയച്ചു വിശ്രുതൻ
ലബ്ധപാലനഥ ഗോഫനാമകൻ
പോയിതന്തഃപുരപാലനത്തിനായ്. (൮൮)

പോകവേ മുദകിയാം പുരത്തിൽ വെ-
ച്ചുററു ഘോരമവനോടു വൈരികൾ;
യാത്രയാൽ വിവശനെങ്കിലും പണി-
പ്പെട്ടു പാരമവനാർന്നിതേ ജയം. (൮൯)

സംഘനാഥനമറ്റത്ത വാസരേ
തത്ര ചെന്നു വിജയാഭിനന്ദിയായ്;
പോയിതായവരരാതിസഞ്ചയം
വാണിടുന്നൊരു ഫിരോസ്ഷഃസ്ഥലൽ. (൯൦)

വാട്ടർലൂവിലുളവായ സംഗരേ
പണ്ടു വെല്ലിസലിപാർശ്വവർത്തിയായ്
ഏൽക്കവേ കരനായ്മെലിച്ചാറി-
സ്സംഘമുണ്ടഥ നയിച്ചു തൻബലം. (൯൧)

അന്തർജ്ജഗതസൈന്യപാലനം
ശത്രുസഞ്ചയമൊഴിഞ്ഞു പോകയാൽ
സ്വസ്ഥനായിവർ പടക്കൂടാരമിട്ടും
നാഥർതൻശിബിരമെത്തിനാൻ തദാ. (൯൨)

നൽസമാന്തരചതുഷ്കാകൃതി–
വ്യൂഹമായധികമാർഗ്ഗമാർന്നിട്ടും
ശത്രുവാഹിനിയെ നാലുപാടുമായ്
ചെന്നെതിർത്തു വെടിവെച്ചുകൊന്നവർ. (൫൩)

ധൂമമോടു വെടിയുണ്ട കൂട്ടവും
വിട്ടിടുന്ന രിപുവിൻബലം തദാ
ചെന്നെതിർപ്പവരിൻ മുമ്പു ചിന്നിടും
ശല്യമോടു സുരതപ്രമാദതെ. (൫൪)

ആംഗലേയനിരകിങ്കരാപരം
ഭംഗമാർന്നവരായ് വലഞ്ഞുടൻ
ശിഖിവീരശിബിരാഗ്നികണ്ടുകൾ–
ക്കുള്ളഹോ! ശലഭതുല്യ പാത്രമായ്. (൫൫)

തുള്ളലേറുമഥ നിർക്കുരത്തലം
വെള്ളമെന്ന വിധമാംഗ്ലസേനകൾ
ഉള്ളിലുററ ഭീതിയോടു വൈരികൾ–
ക്കുള്ള പാളയമണഞ്ഞു സത്വരം. (൫൬)

ഉററമുള്ള വെടിയുണ്ട തൻകുലം
ചീറലോടണയുമെന്ന ഭീതിയാൽ
ധൂമകാഷ്ഠ്യമഖിലം കൊണ്ടു ദുസ്സരാൽ
കേമമാകിയുദ്യാനമുഴിച്ചതെ. (൫൭)

ക്രൂരിതപ്പിലധികം വലഞ്ഞഹോ!
വൈരിശസ്ത്രഹതിയും സഹിച്ചു താൻ
കാളമഗ്രദ്യുതിയാളുമാംഗ്ലര–
ക്കാളരാത്രിയെ നയിച്ചു ക്രൂരമായ്. (൫൮)

ഹംസതുല്യശയനീയയോഗ്യമാം
തൻശരീരമിഹ സംഘനായകൻ
ചേർത്തു ചോര കലരും രണാംഗണേ
പാർത്തു രാത്രി മുഴുവൻ വിനിദ്രനായ്. (൫൯)

ഘാതസന്നാഹനായുക്തയെങ്കിലും
പാരമുൾക്കലാപമാർന്ന ഭീതയായ്
സംഘപൂരുഷാദിലോകി വിസ്മയം
ശിഖിസംഹതി മടങ്ങി രാവിലെ. (൯൦)

നഷ്ടശിഷ്ടരെവിദ്രവമെച്ചയെ–
ക്കണ്ടടങ്ങിയഥ സംഘനായകൻ
ഭൂമിയാനയിലണത്തെ തൽബലം
സ്ഥിതിയിന്നുസ്സപദി വിട്ടകന്നാൻ. (൯൧)

പിന്നെ വെന്നു പടയോടവൻ തിരി–
ച്ചാത്തഭേദഗതരാം രിപുക്കളെ
പിൻതുടർന്നിരമൊടു സൊബരാ–
യോനമാം പുരിയിൽ വെച്ചു തീർത്തുതേ. (൯൨)

രണ്ടു തീരമതിലും കിടങ്ങിനോ
ടുച്ചമായ മതിലും, പ്ലവങ്ങളാൽ
പാലവും കലിതമുള്ളതാവിൽ
പാർത്തിതായവർ പടയ്ക്കു സജ്ജരായ്. (൯൩)

രാമരാവണരണത്തിലും പരം
ഭീമമായഥ ഭവിച്ച സംഗരം
വാനരാശരബലാതിവിസ്തൃതാം
രൈപ്പുശിക്കിടെവീരർതങ്ങളിൽ. (൯൪)

ഘോരഘോരമവർ ചെയ്തിടുന്നൊരി–
പ്പോരതു കാണ്മതിനശക്തിയാർന്നപോൽ
ധൂമികാമയപടം വിടുത്തിതി–
ന്നുള്ളിലാരെകൂടെ മറച്ചു തന്ദ്രവം. (൯൫)

വെച്ചു പാരമൊതുമിച്ചു താരയ–
ന്നാഴിപ്രവിലാവതം ദിനേശനം ;
മന്ദമായ് രവി കടന്നു വിണ്ടലം,
ജയാധർ കേവലമൊരേ പക്ഷത്തിലും. (൯൬)

പുത്തനായ മഴയാൽ കലങ്ങിയോ-
രത്ഭുതപ്രവഹഘോരമാം രണേ
തീരഭൂവിലൊഴുകുന്ന നിമ്നമാം
ചോരയാവതി വിശാലയായഹോ! (൩൪)

ഭംഗമേയനളികങ്ങളും വിളങ്ങാം
തുംഗമായ വെടിയുണ്ടയാകവേ
സാലഭിത്തിയിലണഞ്ഞിതദ്രിതൻ-
മേലിൽ വൃഷ്ട്യുപലഖണ്ഡമെന്നപോൽ. (൩൫)

ശിങ്കിസൈന്യമൊടു സംഘവാഹിനി-
കളുള്ള പുന്നണി കടന്നെതിർത്തുടൻ
ആഴിതൻതിര കരേക്കനേകധാ
ഭിന്നമായഥ മടങ്ങി തൽക്ഷണം. (൩൬)

മുന്നമാർത്തിയെ വരുത്തുമെങ്കിലും
പിന്നിൽ യത്നമതുലം ശുഭം ഫലം
എന്നു കാട്ടിയവർ വീണ്ടുമുദ്യമി-
ച്ചന്നു കോട്ടകളെ തകർത്തു ഭീഷണം. (൩൭)

ഛിദ്രമൊന്നു രിപുവിന്റെ പാളയം-
തന്നിലാംഗ്ലരതുലവാക്കി ബാഹ്യമായ്;
ആയതപ്പൊഴുതകത്തനേകമാ-
യുതവിച്ചു തനിയെയതിസ്ഫുടം. (൩൮)

തസ്കരാർ രിപുവെന്ന ശങ്കയാൽ
തേജസിംഹനഥ ശിങ്കിനായകൻ
പേടി പൂണ്ടവിധമാളു മണ്ടിയ-
പ്പാവവും സരഭസം തകർത്തതേ. (൩൯)

ഭണ്ഡപാലകപലായനം നിന-
ച്ചന്യനാകിയൊരു വൃദ്ധനായകൻ
ശത്രുവാൻ നിജവീര്യകീർത്തിയെ
പ്രാണനൊപ്പമകമേകി വാങ്ങിനാൻ. (൪൦)

ഭിന്നമായ് ചിതറിയൻപരന്നോര-
സൈന്യമൊക്കെയഥ ഘോരമായിടും
വൈപ്യർതൻനളികവഹ്നിതന്നിലും
വിലയിച്ചു നദിതൻജലത്തിലും. (൪൪)

രൂക്ഷയാമുഗ്രവായ പോരതിൽ
ശിഖിമാരിഹ സഹസ്രകാഷ്ടകം
പൂണ്ടു മൃത്യു ;—വരിൽ നാലിലൊന്നു താൻ
സംഘസൈന്യവുമപായമാർന്നതേ. (൪൫)

ശിഖിമാരുടയ മൂലപത്തനേ
സംഘനായകനണഞ്ഞു സത്വരം
സാഹ്യസന്ധ്യനുണങ്ങളായിടും
നിശ്ചയങ്ങളൊടു ചെയ്തു സഖ്യവും. (൪൬)

പാർല്ലമെന്റഥ തെളിഞ്ഞു നൽകിടും
നവ്യമായ വിരുതൊന്നവൻ മുദാ
അപ്പുവേതാറുടൻ മടക്ക് സ-
മ്മാനമേകി വിജയോത്സവോചിതം. (൪൭)

ശിഖിപങ്ക്തിയെയടക്കി ലോകരിൽ
ശങ്കമാർത്തികളൊഴിച്ചു ശാന്തനായ്
വത്സരദ്വയമവൻ നിജപ്രജാ-
വത്സലൻ മഹി ഭരിച്ചു വെണ്മപോൽ. (൪൮)

അന്നു ഭൂവിനെയവർക്കു നിന്നൊടു-
തന്യപൂർവ്വരിൽ വെച്ചു നായകർ
ചീർത്ത മറ്റൊരു പണത്തിലൊന്നപോ-
ലാർത്തമായൊരു പണത്തിൽ നിന്നഹോ. (൪൯)

ആധിപത്യ മിതനന്തരം ധരി-
ച്ചുല്ലസിച്ചു ഡൽഹൗസിയാം യുവാ
പശ്ചാത്തരം മുഖപടം ധരിച്ചുമാ-
ജ്വാലകനാടകങ്ങളെന്നപോൽ. (൫൦)

ശിഖിനിഗ്രഹവശനാമെവിടെ-
ട്ടാമത്തു ശാന്തി വിചാരിയ്ക്കമെന്നു താൻ
ഹാരധിഞ്ഞു നവരൊത്തു ; ശാന്തിയോ
നിന്നതില്ല പുനരെഴുമാസവും. (൮൧)

ശിഖിവീരയെമാംഗലെയർ വി-
ജ്ഞമായപഹരിച്ചു കേവലം ;
എങ്കിലും മനമതിൽ തിളച്ചിടും
ള്ളങ്ക തെല്ലുമവർ വിട്ടതില്ലഹോ ! (൮൨)

ശിഖിദുർഗ്ഗപുരമായിടുന്ന മുഠം-
ട്ടാനിലപ്പൊഴുളവായ് രണാംകരം ;
ക്രൂരിയാമൊരുണരാരമൊത്തതിൽ-
നായകൻ സ്വയമൊഴിഞ്ഞു തൻപദം. (൮൩)

സ്ഥാനം വെടിഞ്ഞൊരുളവെഷ മുഖ-
രാജ്ഞിയൻ കോപമിയന്നു പാരം
കൊല്ലിച്ചുതേ കാരണമിന്നതിനുള്ളോ-
രശന്തുവാംജ്ജ്യനെ വഞ്ചനായാൽ. (൮൪)

" ചണ്ഡാലരീ നാസ്തികർ ശിഖിമാരാം
സത്തുക്കളെക്കഷ്ടമമർത്തിടുന്നു "
എന്നോതിടും ദുർജ്ജനത്തൊടൊത്തു
പിന്നീടവൻ കോട്ടയതിങ്കൽ വാണു. (൮൫)

മുഠംട്ടാനിലെവമുളവായൊരു സംഘവെറി-
പ്പുട്ടാളലോകമുടനെങ്ങുമഹോ! പരന്നു ;
മുട്ടാതെ രാജ്ഞിവോത്തിലുമാംഗലേയ-
രൂട്ടാൽ നിരച്ചു ചതിയന്നു വെളിക്കു വന്നു. (൮൬)

ഒാമിൽ പിണക്കവതിനൊപ്പണിയാചരിച്ചാ-
ണമെമഥിനീശജനായിട്ടിയെയാംഗലേയർ
കാശീപുരേ തടവിലാക്കിയുടൻ ദ്രുതന്നാ-
ലാശീട്ടമന്ത്രമഷാ നവമായ ശ്ലേഷം. (൮൭)

വിശ്രമിച്ചു മൂലരാജനുള്ള പാളയത്തിലേ-
ക്കാംഗലേയരന്നയച്ച ശിഖിസൈന്യനായകൻ
ഷേരസിംഹനാമകൻ ഗമിച്ചു തത്ര വഞ്ചനാ-
ധീരമാനസൻ വിരോധിയോടിണങ്ങി മേവിനാൻ. (൮൮)

വെടിഞ്ഞിവൻ മൂലകരാജനോടും
സംഘാതിയാം തന്റെ പിതാവിനോടേ
നടന്നു പിന്നീടിഹ നാട്ടുകാരിൽ
ദുർബോധനം ചെയ്തുളവാക്കി കോപം. (൮൯)

ഏവം പഞ്ചനദം സമാകുലതയാർന്നിട്ടും വിദഗ്ദ്ധ വീഷനാം
വീരൻ ചെന്നഥ മൂലരാജനൊടു താൻ പോരിന്നെതിർത്തീടിനാൻ;
പൂർവം ചെന്ന ജയങ്ങളാൽ പ്രബലത്വം പ്രാപിച്ചു ഗോഫാഖ്യനും
നേരിട്ടാനിഹ ഷേരസിംഹനൊടുടൻ മദ്ധ്യേപഥം ദാരുണം. (൯൦)

വീഷൻ ചെന്നെതിരിട്ടു കോട്ട സഹസാ ഭേദിച്ചതിന്നുള്ളിലുൾ-
ത്തോഷം വിട്ടു വസിച്ചിടും രിപുവിനെബ്ബന്ധിച്ചു, തൽകിങ്കരൻ
പൂർവം കൊന്നൊരഗന്യുവിന്നുടലെടുപ്പിച്ചിട്ടു വീരോചിതാ-
ചാരം ചെയ്തുടനേയടക്കിയവർതന്നാസ്ഥാനവേശ്മാന്തരേ. (൯൧)

ഗോഫൻ വിട്ടു ഫിറോസ്പു, രാമനഗരം പ്രാപിച്ചു ദീപിച്ചിടും
കോപാലല്പമിരാവതീതടമതിൽ പോരാടി വേഗാലുടൻ
ചില്ല്യൻവാളിലണഞ്ഞു ശാത്രവമഹാസൈന്യങ്ങളാൽ നിർഭയം
കല്യൻ കാദന ഘോരമായ ബലിയന്നൊട്ടേറെ നൽകീടിനാൻ. (൯൨)

വീരന്മാരാംഗലേയന്മാർ പല കുറി നിഹനിച്ചാപതിപ്പിച്ചു നാനാ-
യെന്നാലും ശത്രു നേരിട്ടവരുടെ കൊടിയെത്തൊപ്പിയെപ്പണ്ടുപോ[ലെ
ശീഘ്രം തട്ടിപ്പറിച്ചാനതുപൊഴുതിലുടൻ രണ്ടു ഭാഗത്തുമുള്ള-
സൈന്യവ്രാതം സമാനം വിജയവെടി മുഴക്കീടിനാത്യുഗ്രരവം. (൯൩)

മാലോകൎക്കൊക്കെ ഹാസ്യമായ് നിജയശോരാശിക്കിവണ്ണം തദാ
മാലിന്യം നവമായുപിച്ചു രചിതൻ ഗോഹാഹവൻ വിക്രമീ
മാലെന്യേ ഇജ്ജാറ്റിൽ വെച്ചരികളെ ധ്വംസിച്ചു നൽസാഹസ-
ത്താലൈശ്വൎയ്യമെഴും ജയത്തെ വഴിപോലാൎജ്ജിച്ചു മാഞ്ഞിച്ചുതേ. (൫൭)

കേളീനാമവിലാസമോടു സരസം നൃത്തം തുടൎന്നാരവർ
വീരശ്രീ വിലസുന്നൊരാംഗലഭടന്മാരത്ര യുദ്ധാംഗണേ;
പാരം തോറ്റ രിപുക്കളും ഇതവിനാലാലിപ്തമാം ശസ്ത്രവും
പാരാതന്നു ശിരസ്ത്രവും ഭയമൊടേ കൈവിട്ടൊഴിഞ്ഞീടിനാർ. (൫൮)

“ ശിങ്കിമനം ” എന്ന

പത്തൊൻപതാം സൎഗ്ഗം

സമാപ്തം.

ഇരുപതാം സൎഗ്ഗം.

പോരാൎന്ന പഞ്ചാനനമേദിനിയേവമന്നാ-
വീരാഗ്രഗണ്യന്മധിനാഥനൊടുള്ള പോരിൽ;
ആംഗ്ലേയഹസ്തമതിലായുള്ള വരാനിരിക്കും
ദേശങ്ങളിൽ പ്രഥമമായമിതാശ്രയിച്ചു. (൧)

കേളിൽ കലഹമൊരായിരമൂഴിച്ചിടാള്ളാ-
നായിട്ടു താനഥ മഹാശയനാംഗവൎണ്ണർ
നേരിട്ടു തോറ്റ രണജിത്സുതനുള്ള രാജ്യം
നിശ്ശേഷവും സ്വവിഷയത്തൊടെടുത്തു ചേൎത്താൻ. (൨)

അന്നാളിലുന്നതയശോധരമായനല്പ-
മുന്നിദ്രകാന്തിയെഴുമിന്ദ്രപ്രസ്ഥിനോടും
വെന്നിട്ടു മഞ്ജുളമഹാരുചി കോഹിനൂരാ-
ഖ്യന്നോരു വജ്രമണിയും ഡലഹൌസിയാൻ. (൩)

പിന്നീടുറച്ചു പല ലംസികൾ ചേർന്നതായി
മിന്നീടുമിസ്സമണി റാണികിരീടമദ്ധ്യേ
നന്നായണഞ്ഞു നടുനായകമായ് ഭവിച്ചി-
ട്ടിന്നും വിളങ്ങൊളി തെളിഞ്ഞു വിളങ്ങിടുന്നു. (൮)

യുദ്ധത്തിൽ വെച്ചു പല ശ്ലാഘ്യതി ചെയ്തവർക്കു
സിദ്ധിച്ചിതന്നുചിതമാവുമിയന്ന മാനം ;
മറ്റും വെടിഞ്ഞു മതവും പ്രസരഞ്ചയത്തി-
നൊപ്പം നിജാസ്പദവിലോപവുമൊഴിവിച്ചു. (൯)

വീരൻ സ്വസൈന്യതതിയോടു ഹതാവശിഷ്ട-
രായായിടുന്ന ചില യോധരെയന്നു ചേർത്തു്
ഉദാത്തമായുധമെടുക്കുന്നതിന്നു തന്നെ
ഞ്ഞെട്ടറന്നു ചെയ്തു നിയമം ശമവാങ്ങരായോരെ. (൰)

ഭൃത്യാശയൻ തദനു ദൂതനമായ് ലഭിച്ച
രാജ്യത്തെയാളുള്ള പല തോടുകൾ വീഥിജാലം
ഇത്യാദിയായ ജനസുഖപ്രദമായതൊന്നോ-
ന്നത്യാദരേണ വിരചിച്ചു പരിഷ്കരിച്ചു. (൰൧)

നിസ്സാരമാം നികതിയൊക്കെ നിറുത്തി ; ഭൂമി-
യെല്ലാം പകുത്തു പുതുതായ് കുടികൾക്കു നല്കി ;
വിസ്തൃതശീലനവനാന്തജനാവനത്തിൽ
വർദ്ധിച്ച വാഞ്ഛ വഴിപോലെ വെളിപ്പെടുത്തി. (൰൨)

കന്യാജനം, പെണുകളെന്ന ഭയത്തിനാലേ
കൊന്നീടുകെന്നതു തുടങ്ങിയ ദുശ്ചരിത്രം
അന്നായവൻ കഠിനശിക്ഷകളാൽ നിരോധിച്ചി-
ട്ടൊന്നായ് നിറുത്തിയിതു ധർമ്മജധർമ്മശീലൻ. (൰൩)

ഇവയൊന്നുമല്ല മഹനീയനയപ്രഭാവ-
മായന്നു പഞ്ചനദമേതിനി മാത്രമല്ല,
കൈവന്ന ഭൂവലയവും മതിമാൻ മഹാത്മാ
മായുന്ന മട്ടിലവനാശു പരിഷ്കരിച്ചു. (൰൪)

എല്ലാവിധം ജനതതന്നുപകാരത്തെയും താൻ
നല്ലോണമോർത്തു നവസംസ്കൃതി ചെയ്തു ചെറ്റും
ഉല്ലാസമോടവനവം മിനസപ്പെടുത്തി-
ട്ടില്ലാതെയുള്ള മഹിയിപ്രതികല്പശീലൻ. (൫൧)

ഗംഭീരമായ നിനദം, പവനപ്രഭാവം
സ്തംഭിച്ചിടാത്ത ജയമെന്നിവയാലനല്പം
ഇമ്പം വളർത്തുമൊരു നൽപ്പുകവണ്ടിയത്രേ
മുൻപേ വരുത്തിയതുമിട്ടലഹെറൊസിയത്രേ. (൫൨)

ചേർക്കുന്ന വാജി മുതലാം മൃഗമൊന്നിനേയും
മോർക്കേണ്ടതില്ല വഹനീയപദാർത്ഥമാകം
നോക്കേണ്ട മാർഗ്ഗമതിനെല്ലാതെ വൈല്യമേവ-
മാർക്കും മനസ്സിലിതു നൽകമനല്പമോദം. (൫൩)

അശ്വാദിഹീനമിഹ യന്ത്രനിയന്ത്രണത്താ-
ലാശ്ചര്യമഞ്ചുമതിചിത്രമിതാനഗവം
അശ്വാളി സാദിയുമൊന്ന ഗമിച്ചിടുന്നോ-
രശ്വസ്വരാദിപദത്തെ ഹസിച്ചിടുന്നു. (൫൪)

ഏവർക്കുമെന്നുമൊരുപോലിഹ ലഭ്യമാമി-
ത്തീവണ്ടിയോട്ട, മഹിതം സുകൃതപ്രഭാവം
താവുന്ന പുഷ്പകമതാനധിഗമ്യമാകും
ദേവേന്ദ്രവാഹനമതെങ്ങനെ തുല്യമാവൂ ? (൫൫)

ഒന്നാം തരം ജവമെഴുന്നൊരിതിൽ കരേറി-
ച്ചിന്നം കുതൂഹലമിയന്നു ഗമിപ്പവർക്ക്
മുന്നിൽ ക്ഷണേന വലുതായണയുന്ന ശൈലം
പിന്നിൽ ക്ഷണേന ബഹുകാർശ്യമിയന്നു കാണാം. (൫൬)

പിന്നിൽ തൊടുത്തിടുമനേകരഥങ്ങളോടെ
നന്നായൊരാഗമതമാർന്നു ഗമിക്കലും
അന്നാഗമാണിതിഴയുന്ന ഭുജംഗനാമ ;—
മന്നത്തിനിപ്പുകഴ് പരം പരിഹാസ്യമത്രേ. (൫൭)

ശൈലാന്തികായനതലങ്ങളിലുള്ളതാഭ
കോലുന്ന സംഹതി കലർന്നതിതിൽപ്രഭാവം
നീലാഭ്രമുള്ള ഗഗനത്തിലെഴും വലാകാ-
മാലാവിലാസമതിപേശലമാർന്നിടുന്നു. (൫൮)

നാനാജനം, വിവിധമായ പദാർത്ഥജാലം,—
മോരോന്നു കുറികളെന്നിവയാർന്നു, വേഗാൽ
ഓടീടുമാപണമൊടൊക്കമിതുൾക്കതന്നി-
ലേവർക്കമുള്ളതനസത്തെ വളർത്തിടുന്നു. (൫൯)

ഇന്നപ്പോൾ വന്നിടുമിതെന്നൊരു കൢപ്തിയുണ്ട്,
കണ്ടിട്ടുമില്ലിതിനെ, യെങ്കിലുമാഗ്രഹത്താൽ
മുൻകൂട്ടി നിന്നു പലരി, കണ്ടിതിനൊജ്ജനങ്ങൾ
മോദിച്ചു, ചാതകകുലം ജലദത്തിനെപ്പോൽ. (൬൦)

നീതിപ്രഭാവമിയലുന്നൊരു പൌരുഷത്താൽ
ശോഭിച്ചിടുന്ന ഡെൽഹൌസി മഹാത്മകാവൻ
ലോകോപകാരകമുപക്രമമൊക്കവേ താ-
നാകും വിധത്തിൽ വഴിപോലെ നടത്തിയന്നാൾ. (൬൧)

പേഷ്യാദിസാധനഗണങ്ങളെയങ്ങുമിങ്ങു-
മെത്തിച്ചിടുന്നൊരു തപാൽനിയമം മഹാത്മാ
രാജാധികാരിനിവഹത്തിനു മാത്രമല്ല
ലോകർക്കുമിങ്ങതുകിട്ടും വിധമേർപ്പെടുത്തി. (൬൨)

അന്നുമുതൽക്കരുവരാലിഹ കിങ്കരൌഘം
ലേഖ്യങ്ങൾ പത്രമിവ പുസ്തകമെന്നിതെല്ലാം
അന്യൂനവേഗമധികം നിലയങ്ങൾ തോറു-
മെത്തിച്ചിടുന്നിതൊരു വിഘ്നവുമേശിടാതെ. (൬൩)

അത്യന്തദൂരമതിൽ നിന്നുമയച്ചിടുന്ന
വൃത്താന്തമൊക്കെയതിസത്വരമായ് നയിക്കും
കമ്പിത്തപാലുമിഹ ലോകങ്ങളെനേകലോല-
ന്നൻപോടു ചെയ്തു ഡെൽഹൌസി മനോവിലാസി. (൬൪)

ഭൂനാഥരാം ചരിതമാകെയിതിങ്കൽ വിനാ
ശനത്തറിഞ്ഞധികവിസ്മയമാർന്നു ലോകം
പാരം തപസ്സ് ഗുരുവരാൽ വരുമെന്നു ചൊല്ലും
ഭൂഗ്രൂതാർഥിയിവനാമമവൻ വഹിച്ചു. (൨൫)

വൻപൊങ്ങിവള്ളുമതിവേഗമിയന്ന മിന്നൽ-
ക്കമ്പിത്തപാലിവർ പുരംപ്രതി ചെന്നുവേഗം
ഇവരൊടൊപ്പുകൾ വിളംഗർതൻ ചരിത്രം
തൻപത്തനാഥരൊടെയൊന്നു പോൽ ഗ്രഹിച്ചു. (൨൬)

ലോകത്തിലുള്ള ചരിത്രങ്ങടെ ബന്ധനത്തി-
ന്നായിട്ടു ചെന്ന വലുതായ വലയ്ക്കു തുല്യം
സ്തംഭങ്ങൾ തൻ തലകളിൽ പ്രസൃതങ്ങളാമീ
വൻപാന്ന കമ്പികൾ കടന്ന പഥയായിയെത്തും. (൨൭)

പോരാന്നിടുന്ന പുകവണ്ടി തടിൽപ്രഭാവം
ചേരുന്ന കമ്പിയൊടു ചേർന്നു വിദാരമായം
ദ്വാരമായ് ചിരമിതന്നെ ദേശകാല-
ളുതപ്രമിശമിതരാം ലഘുവായ് ചമച്ചു. (൨൮)

അന്നാളിവൻ കൃഷിയതിന്നുതകുന്ന മട്ടിൽ
ഗംഗാജലത്തിനെ വഴിച്ചൊഴുകുന്നതായി
തീർപ്പിച്ചു ദീർഘതമമായൊരു തോടു പാരിൽ
പേരാൽ പാരമധുനാപി വിളങ്ങിടുന്നു. (൨൯)

മുന്നം ഭഗീരഥനൃപൻ, സഗരൻ കുഴിച്ച
ഖാതം നിറച്ചു ഭുവി ഗംഗാവിതൻജലത്താൽ ;
ഇനി വിശാലമതിയോ കൃഷി ചെയ്തിടേണ്ടും
ദേശങ്ങളാണിവ നിറച്ചതുമാർഗീഗൻ. (൩൦)

ഏതുയോഗൻ തന്നെ മുലപുരങ്ങൾ മൂന്നിൽ
വിദ്യാലയങ്ങൾ വിരവോടൊരോന്നു തീർത്തി ;
അദ്യാപി ലോകരവയാലപജാതിഭേദ-
മെത്തി പ്രബോധമഹിമാവിയലുന്നുവല്ലോ. (൩൧)

സാരജ്ഞരാകുമധികാരികൾ നിശ്ചയിച്ചു-
ള്ളോരോ പരീക്ഷകളിലത്ര ജയിച്ചിടുന്നോർ
ക്കോരോ നിജാധ്യയനലക്ഷ്യകലാനുരൂപം
പാരം പ്രസിദ്ധി കലരും വിരുതാർന്നിടുന്നു. (൩൨)

ഇന്നീവിധം സുഭഗകീർത്തിയൊടേ ചമച്ച
മൂന്നാലയങ്ങളുടെ കീഴിലതിപ്രഭാവം
ചിന്നുന്ന പാഠനിലയാവലിയങ്ങുമിങ്ങു-
മെണ്ണറ്റമാർന്നു വിവിധം സുതരാം വിളങ്ങി. (൩൩)

മാന്ദ്യം കലർന്നൊരു വടക്കുമിപ്പൊളോരോ
ചേർന്നുസിപ്പതിയുതാതകനാവണ്ണം
നന്നായ് ശ്രമിച്ചിഹ ബുധാവലി ദേശമദ്ധ്യ-
മാർന്നുള്ള ശാസ്ത്രമഖിലം ലഘുവാക്കിടുന്നു. (൩൪)

ഇത്ഥാവശാവതിഹസ്യമിതെന്നു ചൊല്ലി-
പ്പണ്ടുള്ള സൂരികൾ ചിരാണ ധരിച്ചതാകും
ശാസ്ത്രപ്രബോധമധികാരിവിചാരമെന്യേ
വിദ്യാർത്ഥികൾക്കിഹ സുഖേന കൊടുത്തിടുന്നു. (൩൫)

സംവത്സരംപ്രതി മഹാമതികൾ പൂണ്ട
സൂരീന്ദ്രരിങ്ങവയിൽ നിന്നു ജനിക്കയാലേ
ശ്രീകണ്ഠനും സുഗതനും ചിരമാർന്നിരുന്ന
സർവ്വജ്ഞനാമവുമഹോ! പലരും ലഭിച്ചു. (൩൬)

ആംഗ്ലേയഭാരതി പടർന്നിഹവേ ക്രമേണ
ഗീർവാണവാണിയുടെ കാന്തി കുറഞ്ഞുവന്നു;
തിട്ടപ്പടി വേണ്ട വിധമായി ലഭിച്ചിടുമ്പോൾ
തീയേകിടുന്ന തരമാരു തിരക്കിടുന്നു? (൩൭)

പോരാഞ്ഞു നൽപ്രകൃതിശാസ്ത്രമുഖങ്ങൾ നവ്യ-
ഗ്രന്ഥങ്ങൾ മെച്ചമൊടു ധീരരിലും, നിതാന്തം
സാരങ്ങളാമുപനിഷത്പ്രമുഖങ്ങളാംഗ്ല-
സൂരീന്ദ്രരായവരിലും ബഹുമാനമേകി. (൩൮)

പാലങ്ങൾ തോട്ടുകൾ മഹാപാഠശാലയങ്ങൾ
ചേലാൎന്ന തല്പകൾ തുടങ്ങിയ ശില്പജാലം
ചാലെ കലൎന്ന വിവിധം വിലസും പ്രഭാവ-
ത്താലേ വിളങ്ങി നവമായഥ ദേശമെല്ലാം. (൩൯)

ഇത്ഥം വ്യയം വിവിധപൂൎത്തവിധാനമൂലം
വൎദ്ധിക്കയാൽ ധനചയം കുറയുന്നതൊന്നു
അത്യാഗമങ്ങളറിയാം മലഹൎസിയന്നാ-
ളുൾക്കൊണ്ടുള്ള ധൈൎയ്യമൊടു വാങ്ങി കടം മഹത്തായ്. (൪൦)

അപ്പാളിവന്നു മുതലായ കടത്തിനാലെ-
യിപ്പാളനേകഫലമിങ്ങു ലഭിച്ചിടുന്നു;
കെല്പാൎന്ന വീരതയെഴുമമാത്യകാലം
കഷ്ടകിയാലുമൊടുവിൽ ഗുണമേകുമല്ലോ. (൪൧)

നൽകുന്നവൎക്കധമൎണ്ണഗുണത്തിനാലും
വാങ്ങുന്നവൎക്കുത്തമൎണ്ണഫലവൃദ്ധിയാലും
മോദം വളൎത്തിടുമൊരീ ഋണബന്ധനീതി
ലോകൎക്കു ചെയ്തു നൃപരുക്തിയെയോൎമ്മനാൾക്കും. (൪൨)

ഇത്ഥം നവംനവമനേകവിഭൂതിജാലം
നിത്യം വളൎത്തി നിജകൈതവലൈവഭവത്താൽ
ഉത്തുംഗകീൎത്തിയഭിവൃദ്ധിയുമാംഗലേയ-
നൃത്തൽപ്രതാപമിഹ മാതൃഭുവിന്നേകി. (൪൩)

സമ°വൃത്തിയും നയവുമാൎന്നവനാനിവണ്ണം
പാലിക്കവേ മഹി സനീതിയനീതിയായും
ദുഃഖങ്ങളോടു രഹിതത്വമുമപ്പ്രകാരം
കൈക്കൊണ്ടഹോ! നരഹിതത്വമുദഞ്ചലിച്ചു. (൪൪)

ഉല്ലാസമോടമലകീൎത്തിവിലാസരമ്യം
ചൊല്ലാൎന്നിടുന്ന മലഹൎസി മരിച്ചിടുന്നാൾ
ഇല്ലാതെയായധിപതാഭവമത്രയല്ല
ചൊല്ലാതെ ദുഃഖനിവഹങ്ങളുമസ്തമിച്ചു. (൪൫)

ഗ്ലാനാകിലും നൃപകലക്ഷപണം നിമിത്തം
കനിച്ചു ഭൂഷണവശാലവനുള്ള കീർത്തി,
ഭംഗങ്ങളാൽ മലിനമായി മനോഹരശ്രീ
തിങ്ങുന്നതായ നളിനിക്കു സമം വിളങ്ങി. (൩൬)

നിർമ്മായശൌര്യനവനങ്ങനെ വാണിടുന്നാൾ
ബർമ്മാവനീരമണനോടു രണം നടത്തി
നിർമ്മല്യസസ്യസുഭഗം പിഗുനാമധേയം
തന്മേദിനീതലമുടൻ തരസാ ഹരിച്ചു. (൩൭)

പിന്നീടു മോസവകലത്തിനധിപ്പനായോ-
രന്യൂനമാം കയമറിഞ്ഞതിവീര്യശാലി
ചെന്നങ്ങു നാഗപുരമേശമുടൻ ഗ്രഹിച്ചു
മന്ദേതരം വിജയമഹീതലമൊട്ടു ചേർന്നു. (൩൮)

ആയാസഹീനമഥ കോസലഭൂമിപാല-
നായുള്ള ദുർബലതയാർന്ന നവാബിനോടും
പായിച്ചു വെല്ലസലിവീരഹതാവശിഷ്ട-
മായോരവന്റെ മഹിയെ പ്രസഭം ഹരിച്ചു. (൩൯)

മൂന്നാം മുദാ, നരവരിലൻവിജയത്തിൽ, മാനി-
ച്ചാംഗ്ലേയരേകിയ വിമർദ്ദനാതപത്ര
ത്താനാറ്റം വളർന്ന കടമാകെയൊഴിപ്പതിനായ്
ത്തന്നാഥനാഗ്രപതി വീണ്ടുമവർക്കു നൽകി. (൪൦)

നിർമ്മാസ്യരാമപരമേശ്വരധിപന്മാർ
വാണുള്ള ശേഷമിവരങ്ങുമന്ത്രശൂരം
കെല്പേറിടുന്ന ഡലഹൗസി ഹരിച്ചു നൈജ-
ക്ഷോണീവിഭാഗമതിവിസ്തൃതമായ് ചമച്ചു. (൪൧)

ഇല്ലാതുവാനവസരം ഡലഹൗസിവീര-
നില്ലാതെയില്ലൊരിട, മായതു മൂലമന്നാൾ
ഭൂലോകമുന്നവശരായവനീശരെല്ലാം
മുള്ളിന്റെ മേൽ മരുവിടുന്നതു പോലെ വാണാർ (൪൨)

നാനാവിധം ജനനിപീഡനമത്ര കണ്ടു-
ന്നൂനപ്രകോപവശനീ വിബുധാധിനാഥൻ
സ്ഥാനം വെടിഞ്ഞു നിജപക്ഷമണച്ചു ശത്രുൽ-
സംഘത്തിനന്തിമ പരാവിനാശമേകി. (൪൩)

ചൊൽക്കൊണ്ട വെല്ലസ്ലി വേണ്ടവിധം നിനച്ചു
വിശ്രാന്തിനീതിയതു താൻ ക്ഷമമെന്നു കണ്ടു
സ്വാതന്ത്ര്യമന്നരപാലകർക്കുള്ളതൊക്കെ
സാഹായ്യസന്ധിമയശൃംഖല വെച്ചു മുന്നം. (൪൪)

ഉദ്ദിഷ്ടമാകിയ ഫലത്തെയതേകി,—യെന്നാ-
ലുണ്ടാക്കിവെച്ചു വലുതാകുമനർത്ഥജാലം;
അന്നിഗ്രഹത്തെയൊരനുഗ്രഹമെന്നു തന്നെ
മന്ദാത്മരന്നു നൃപാലർ ഗണിച്ചുവല്ലോ. (൪൫)

കക്ഷിക്കിരിക്കെയൊരായവ, രന്നൽ വന്നാൽ
പാലിച്ചിടുന്നൊരു സ്വരക്ഷയുള്ളവയായ മൂലം
ശൗര്യം മഹീതലമശേഷമുടൻ മുടിച്ചാർ
പണ്ടേനി ശോണനവമദാവനമെന്നപോലെ. (൪൬)

അർപ്പിച്ചു സന്ധിസമരങ്ങളെ യസ്വഹസ്തിൽ
ബാഹ്യാന്തരാരിഭയലേശവിഹീനരായി
സ്വാതന്ത്ര്യകതല്പത്തെയൊരവർ ശയിച്ചപോലെ
നിത്യം മുതിർന്നു പരപീഡനമാചരിച്ചു. (൪൭)

കാലക്രമേണ വലുതാകിയ ദോഷമേവം
കോലുന്നൊരന്നയപഥത്തെയുടൻ വെടിഞ്ഞു
ആലോചനാപടുവവൻ വിഷയങ്ങളെല്ലാം
പാലിപ്പതിന്നഥ മുതിർന്നു തുനിഞ്ഞു താനേ. (൪൮)

ക്ലൈവൻ കുറിയടിച്ചതായി വഴിപോൽ
ആറാണ്ടു മുൻപേ, പുനഃ
ഷഷ്ഠൻ വെല്ലസ്ലീശരൻ കുറികരൂ-
ച്ചുപോടു ചോദ്യങ്ങളായ്,

ശ്രീഹാർഡിംഗസനാമ ധീമാനിയിൽ വിതാനി-
ച്ചുള്ള സാമ്രാജ്യമാം
ഹർമ്മ്യത്തിന്നിഹ പാലകാഗ്ര്യ ഡലഹൌസ്വാം-
മ്യൻ നടത്തീടിനാൻ. (൬൯)

കോപിച്ചുള്ള ടോറി കക്ഷിയുതിരം കോരിച്ചൊരിഞ്ഞീടവേ
വേണ്ടുംവണ്ണമിതിന്നു വാസ്തബലിയും പിന്നിട്ട നിവൃത്തനായ് ;
കൈശല്യം കലരും വിജ്ഞപ്തികൾ നിർമ്മിച്ചുള്ളൊരീ മന്ത്രിയെ
വേർതിച്ചാളുക നാട്ടുമാത്മാവിൽ വിക്ടോറിയാ ശ്രീമതി. (൭൦)

" ഡലഹൌസിവിലാസം "

എന്ന

ഇരുപതാം സർഗ്ഗം

സമാപ്തം.

ഇരുപത്തൊന്നാംസർഗ്ഗം.

മാനം കലർന്ന ഡലഹൌസിയൊഴിഞ്ഞ ശേഷം
കാനിംഗനാം പ്രഭുവനന്തരമാവഹിച്ചു
ചേണാർന്ന സന്ധ്യയതിലംബരമധ്യവീഥിൽ
വാണുള്ള രശ്മിനികരത്തെ വിളക്കു പോലെ. (൧)

ഇംഗ്ലണ്ടിൽ വെച്ചു പല കാര്യധുരന്ധരത്വം
പ്രാപിച്ചു പെരുമയേറിയൊരാവൻ മഹാത്മാ
ഇൻഡ്യാപരിഷ്കരണകൃത്തി നടത്തുവാനായ്
തിണ്ണീശനായിതധികാരികളാൽ സമോദം. (൨)

ഘോരമായ് ശിപായിലഹളയാൽ ദൈവം
കൈക്കൊണ്ടിതന്നിഹ പരം പ്രതികൂലഭാവം ;
അല്ലെങ്കിലായവനിന്നധീശപദത്തെ-
യെല്ലാം ഇനിയും നിറവേറ്റിടുമായിരുന്നു. (൩)

കായ്ക്കുന്നതിന്നു തുടരും കൃഷി കണ്ടു മോദി-
ച്ചാർക്കുന്നു കർഷകനനേകമനോരഥങ്ങൾ ;
വായ്ക്കുന്ന വർഷമയകാലമതിൽ ചൊരിഞ്ഞു
നീക്കുന്നതേ വെള്ളപ്പ്രളയം തദാനീം. (൪)

ആയാസമാർന്ന ഡലഹൌസി ചമച്ചു ശാന്തി-
യുണ്ടാക്കി പിന്നെയതിഭീഷണമാമനർത്ഥം ;
മിന്നൽപ്രകാശമുടനേയിടിനാദമോടു
ചേർന്നുള്ളൊരന്ധതമസത്തെ വരുത്തുമല്ലോ. (൫)

ഭാരം വെടിഞ്ഞു ഡലഹൌസി തിരിച്ചു രണ്ടു
സംവത്സരങ്ങൾ തികയാതെയിരിക്കവേ താൻ
ആംഗ്ലേയകർക്കു നവമായിഹ സിദ്ധമായോ-
രൈശ്വര്യപൂർത്തി ചുവടേയിളകിത്തുടങ്ങി. (൬)

അത്യന്തദൂരമതിൽ നിന്നിഹ വന്നു ചേർന്നി-
ട്ടെത്രയുമുയർവരിലാത്മമതേതുമേകി
രാജ്യം വഹിച്ചിട്ടുമിവർക്കിയലുന്ന ശക്തി
നിശ്ശേഷവും നിജ ചമൂബലമൂലകം താൻ. (൭)

സൈന്യങ്ങളാകിയൊരു ഹിന്ദുതുരുഷ്കലോകം,
തൻനായകന്മാരിവരെന്നവിചാരപൂർവം
നിഷ്കർഷ രീതി മതദൂഷകമെന്നു കണ്ടു
ക്രന്ദിച്ചു കോപമൊടുമോടിളകിച്ചമഞ്ഞു. (൮)

ഇക്ഷ്വാകുവംശ്യ പലരും പല മട്ടു ചൊല്ലു-
ന്നതെങ്കിലും പരമിതായിതു ഹേതു സാക്ഷാൽ ;
ദുർവൃത്തമന്നു ഡലഹൌസികൃതം നിമിത്ത-
ഹേതുത്വമേ പുനരിതിങ്കൽ വഹിച്ചുള്ളൂ. (൯)

സന്താനഹീനത കലർന്ന നൃപർക്കു ദത്ത-
സ്സന്താനകല്പനമിവൻ തരസാ തടഞ്ഞു ;
ഹന്താതിദുഷ്ടമെഴുമീ നിയമം നിതാന്തം
സന്താപദം ബഹുജനങ്ങൾ സഹിച്ചതില്ല. (൧൦)

സാമന്തഭൂപരിൽ നിന്നുമൊരേ പദത്തിൽ
ഭൂമീതലം നിഖിലമേഷ ഹരിക്കമൂലം
ചൊൽക്കൊണ്ടൊരാംഗലജനങ്ങളിലുററ ശങ്ക
കൈക്കൊണ്ടിതന്നു ബഹുധാ നരപാലകന്മാർ. (൫൧)

രാജാധികാരമതിൽ നിന്നു ബലാൽ പരാസ്ത-
രാരായ ഭൂമിനൃപാലരിൽ വെച്ചു പാരം
കോപാതിരേകവശരായവർ വൈരശുദ്ധി
ചെയ്യുന്നതിന്നു തരവും നിരപിച്ചു വാണു. (൫൨)

പെട്ടെന്നു തന്നെ രിപുവോടു പിണങ്ങുവാനായ്
കോപിച്ചു കോസലനവാബു തുനിഞ്ഞു വീരൻ ;
ഒട്ടേറെ രോഷമൊടു പേഷ്വാജനായ നാനാ-
സാഹിബ്ബുമന്നതിനിണങ്ങുന്നതിനായ് മുതിർന്നു. (൫൩)

ഡില്ലീശവംശ്യനൊരുവൻ, നിജസന്തതിക്കു
ചെല്ലേണ്ടതായ നൃപരാജ്യമെടുത്തമൂലം
ചൊല്ലേറുമാംഗലവരന്റെ നയപ്രയോഗ-
മില്ലാതെചെയ്യുവതിന്നു ഗ്രഹണം ശ്രമിച്ചു. (൫൪)

അന്യോന്യമൊന്നാമ മനോഹരമാം മഹത്ത്വ-
മന്യൂനശൌര്യ്യമിവർക്കുളവാകുമല്ലോ ;
എന്നാലതൊട്ടധികമാളുകളാഗ്രഹിച്ചും
കിട്ടാഞ്ഞു കൂടി വരികിൽ,പുനരെന്തു ചൊൽവൂ ? (൫൫)

മാത്സര്യമേവമുളവായ് വളരും ഇവർക്കു-
മാരാഞ്ഞസംഘവരനായകരേവരേയും
വധിച്ചുവന്നിട്ടുമൊരാംഗലജാധിരാജ്യ-
സമ്പത്തു തെല്ലുമകമേ വിഷമിച്ചതില്ല. (൫൬)

ഉൾഭ്രാന്തി പൂണ്ടൊരവർ, തങ്ങളിലിരുന്ന വൈര-
മെല്ലാം കളഞ്ഞരിയ വൈരികരത്തിൽ നിന്നും
മെല്ലെ നിജാംശമഥ വീണ്ടുമെടുത്തുകൊൾവാ-
നൊന്നായുപായമുടനൊത്തു നിനച്ചു ഗൂഢം. (൫൭)

ലക്ഷ്മീവിലാസരസപേശലമാംഗലന്താ-
നക്ഷീണമാം മുദമിയന്നു വസിക്കിലും ഹാ
ഇക്കാനനിപാലരുടെ ചേഷ്ടകളല്ലയും താൻ
വീക്ഷിച്ചതിങ്ങിലൊരു വിശങ്ക വഹിച്ചതില്ല. (൧൮)

ക്ലേശിച്ചു പണ്ടു പലനാൾ, പുനരാത്മഹസ്തം
പ്രാപിച്ച ലക്ഷ്മിയെയവം ചരിതാർത്ഥരാവാൻ
ലാളിച്ചിടുന്നതിനലംകരണങ്ങൾ കൊണ്ടു,
ഭാവിച്ചു വാണിതവർ നിഷ്കളമാനസന്മാർ. (൧൯)

രാജ്യം ഹരിച്ചിതവർ തങ്ങടെ പൌരുഷത്താ-
ലെന്നാലതിന്നു ചുവടേയുമുറച്ചതില്ല;
അത്യുഗ്രയോധാധികം കലഹത്തിനായ
സൈന്യത്തിലാണതിലൊഴും നിലനിൽപ്പുമപ്പോൾ. (൨൦)

എന്നല്ല; വാരിനിധിതന്റെ തടത്തിലുള്ള
ബദ്ധാ തുടങ്ങിയ വിദേശമതികൾ വീണ്ടും
പോകേണ്ടിവന്നതിൽ വിരക്തിയുയരിച്ചിതന്നാൾ
സേനാംഗമാം ക്ഷിതികലത്തിനുമുള്ളിലെല്ലാം. (൨൧)

ഏവം തദാ വിവിധമായ വിരോധഭേദ-
ജാലം ഫലോന്മുഖതയാർന്നു മുതിർന്നുവം
ആവിർഭവിച്ചു സഹസാ ബലകോപജൃംഭ-
മാകും മഹാദുരിതമിങ്ങതിഘോരമായി. (൨൨)

ലോകത്തിന്റെ മാതിരി പുതുക്കിയതോടു കൂടി
യൂറോപ്യകാരരുടെ കൊയ്ത്തുകൾ തെച്ചുതാകും
തോട്ടാ മടക്കിയ കടിച്ചു തുടർന്നിടേണ-
തായുള്ള സമ്പ്രദമൊരൊന്നു നടപ്പിലാക്കി. (൨൩)

ഉണ്ടാകയൊരപ്രിയമിതം ചെറുതെങ്കിലും താ-
നുണ്ടാക്കി സേനകളിലായുള്ള സമാകലിതം;
വർദ്ധിച്ചു വേനലിലുണങ്ങിയ കാടശേഷം
കത്തുന്നതിന്നു ചെറുതീപ്പൊരി പോരുമല്ലോ. (൨൪)

തക്കം തിരക്കി മതവുനാദിപ്പുകളെപ്പോ-
ളൂർക്കാറ്റുവിമൂന്നതകുത്തുവാലമാർന്നു ചെന്നു
ചൊൽക്കൊണ്ട സൈനികളുമൊത്തുടൻ നിഗ്രഹം
നൽക്കൈതമലം കലതമേഷണിയാലിളക്കി. (൨൫)

“ വാണിജ്യമെന്നൊട്ടു വന്നിവർ വങ്കരന്മാർ
വാണോരു നമ്മുടെ ധനം സകലം കവർന്നു,
തൃപ്തിപ്പെടാതെയിനിയും ബത! പാരസീക-
ക്ഷീണങ്ങളാർന്നിട്ടവരിന്നു തുനിഞ്ഞിടുന്നു. (൨൬)

അക്കാര്യസിദ്ധിയതിനാ, യിവർക്കു മുമ്പേ
പോകാൻ മടിക്കുമൊരു നമ്മുടെ നാട്ടുകാരെ
സൈന്യങ്ങളാക്കി നിജമായ മതത്തിലിപ്പോൾ
ചേർക്കുന്നതിന്നു ചതിയോടു തുടങ്ങിടുന്നു. (൨൭)

യൂറോപ്യബന്ധഗതമുച്ചമഹീശനായ
സുൽത്താനൊടൊട്ടതിവിരോധമിവർക്കു പണ്ടേ;
മാത്സര്യമേറുമിവരായതിനാൽ മുതിർന്നു
മാഹാത്മകം മതവുമിന്നു ദുഷിച്ചിടുന്നു. (൨൮)

നമ്മെ സ്വയം പരിഹസിപ്പതിനല്ലയെന്നാം-
ഗിരുട്ടിലെന്തിനിവർ ചെയ്യുമതുള്ളതാകാം ?
ഞെരിച്ചുദൈവമതക്രമസാരമിന്നു-
ങ്ങിന്ദസ്തികക്കരിവതിന്നെളുതല്ലയെന്നോ ?. (൨൯)

ഹാ! ഞാനു വരുമവതിനായ് വരാതെന്ന വേണം
ശോഭൂകരാമിവമുച്ചയമതിന്നു വേണം
മംശിച്ചുപോയതു ചെറ്റുമൊളിക്കയാൽ
നിർബ്ബാധമിന്നിവരെയൊക്കെയും നിസ്സാരം താൻ.” (൩൦)

ഇത്ഥം മഹാകടിലഗാമികളാം മഹിഷ്ഠ-
ഭോഷ്ടന ചെയ്തു കഠിനമ്രുതിമേതനാമാൽ
പുത്തൻ നാട്ടിന്റെ കൈതവമേറിടാതെ-
യത്നനിസ്സ്വഹരന്ന്യകളായ് മരമാർ. (൩൧)

വംഗത്തിലാദ്യമുളവായ ബലപ്രകോപം
ഇംഗ്ലണ്ടുകാർക്കു ഭയങ്കരമായ് പടർന്നു,
അംഭസ്സിലഗ്നിയതുപോലതിലൂടെയുള്ള
ദേശങ്ങളിൽ തോറുമിഹ ശീഘ്രതയോടണഞ്ഞു. (൩൨)

അന്നാളിലുഗ്രമൊതടമ്പടിയെക്കുറിക്കും
നാനാവിധാകൃതിയെഴും പലഹാരജാലം
ഉൽപാതസന്നിഭമുദിച്ചുടനെങ്ങുനിന്നോ
നാട്ടിൽ പരന്നിഹ നാശഭയം വളർത്തി. (൩൩)

ഭീമപ്രകോപശിഖിയെങ്ങും മടങ്ങിടാനീ
നീതിപ്രയോഗവിധി കൊണ്ടു ശമം നയിപ്പാൻ
കാമം ജനാവനാദരനായ സൈന്യ-
സ്വാമാധിപർക്കിഹ ബലം മതിയായതില്ല. (൩൪)

നാട്ടിൻകൊഴുപ്പു ഹത! കൊള്ളവഴക്കിയോരാ
തോട്ടാകൾ തൊട്ടുകയില്ലവരെന്നതാലേ ;
പണ്ടേ വഹിച്ച ശുചിയാം കുലധർമ്മതോട്ടാ
പോലും വെടിഞ്ഞിതവർ ശൗര്യമൊടത്ര ചിത്രം!. (൩൫)

ബഹ്റാമമാം പുരി നിവേശിതമാം ഭടന്മാ-
രൊന്നാമതായ് പരമതിക്രമമാചരിച്ചാർ ;
അപ്പോൾ തദീയബലനായകരുഗ്രരോഷം
ധ്വംസിച്ചു താനവരെയൊക്കെ പിരിച്ചുവിട്ടു. (൩൬)

പിന്നീടു ലക്ഷ്മണപുരത്തിലതീവഘോരം
മുന്നാളുമായിതുപരം ഹത! സൈന്യകോപം ;
അന്നാളുമുഗ്രതമടക്കിയനല്പവീര്യൻ
ലാറൻസ്സ്വാമധികൃതപ്രവരൻ മഹാത്മാ. (൩൭)

ഏകത്ര സേനകളിലുൽഗതമാം വികാരം
വേഗാൽ പ്രതിക്രിയകൾ കൊണ്ടിവർ തീർത്തിടുമ്പോൾ
അന്യത്ര വീണ്ടുമുടനുൽഗതമായ് വികാരം
നവ്യം, പ്രമേഹിതനുവിൽ കുരുവെന്നപോലെ. (൩൮)

പോരാന്ന സാദികൾ പദാതികളും നികാമം
ചേരുന്നൊരുഗ്രപൃതനയ്ക്കധിവാസമാകും
മീററമെന്ന പുരിതന്നിലുദിച്ചിതപ്പോൾ
ഘോരാവതാരതരമായ ബലപ്രകോപം. (൫൯)

അരസ്സനായിതലതിഗർവ്വൊടു ഗുല്മമേകം
തോരാതൊടാജ്ഞയതിശാസ്യമടക്കയാലെ
ഒരിച്ചു ചേർന്നു നിരപിച്ചു സമസ്തലോകം
കാരാഗൃഹത്തിലവരെത്തരസാ നയിച്ചു. (൬൦)

മുററും ജനങ്ങൾ പറയും പഴി കേട്ടു യോധ-
ർക്കററം ജ്വലിച്ചു വലുതാകിയ കോപവഹ്നി;
പിറേററന്നുഷസ്സു മുതൽ സംഭ്രമമാർന്ന ലോകർ
തെരെറന്നു പാഞ്ഞുഴറി ഭീതിയൊടങ്ങുമിങ്ങും. (൬൧)

ലോകാപവാദകുപിതം ഭടവൃന്ദമേതും
മാഴ്കാതെ നായകരെ വെടിഞ്ഞിളകിത്തദാനീം
കാരാഗൃഹങ്ങൾ കലിയോടു തകർത്തു ബദ്ധ-
ന്മാരായ ബാന്ധവജനങ്ങളെ വേർപെടുത്തി. (൬൨)

പിന്നീടു, ചേർന്നവരൊടു, നഗരത്തിൽ വാഴ്-
മാംഗ്ലേയലോകരെയശേഷമുടൻ വധിച്ചു,
എന്നല്ല കഷ്ടമധികാരിജനാലയങ്ങൾ-
ക്കൊന്നായ് കൊളുത്തി പുനരഗ്നിയുമാതതായിമാർ. (൬൩)

ഇന്ദ്യാമഹീതലമനാകുലമാക്കുവാനാ-
യിട്ടിച്ചരായവരുടൻ ബത! ദില്ലി പുക്കു;
അസ്വസ്ഥിതിപ്പെട്ടവരത്ഭുതമായതിനു-
മുണ്ടായി മുഗൾസുലതാനതിയായ മോദം. (൬൪)

വംശത്തിനുള്ളൊരു പുരാതനചക്രവർത്തി-
സ്ഥാനം വഹിച്ചധികാരമഹോ! വസിക്കും
ആ വൃദ്ധനായ കുടിലാധിരാജവേഷ-
മാഡംബരങ്ങളൊടു ചേർന്നവനന്നു നൽകി. (൬൫)

ഇത്തരം രാജനിലയസ്ഥിതരാം ഭടന്മാർ
നിസ്സാരമാത്മപതിയെത്തൃണമായ് ഗണിച്ച്,
'ഖണ്ഡിക്കുവാംഗലകലങ്ങളെ'യെന്നു ചൊല്ലി-
ച്ചെല്ലുന്ന സാഹസികളോടഥ ചേർന്നുകൂടി. (൬൪)

മാനം കളഞ്ഞവർ മാതൃചക്രവർത്തി-
സ്ഥാനേ മുൻനൃപനെയഭിഷിക്തനാക്കി
നേരിട്ടണഞ്ഞു പുനരാംഗലജാഗനികൂട്ട-
ഗാരത്തെയിങ്ങളിതരോഷമൊടാക്രമിച്ചു. (൬൫)

മല്ലിന്നണഞ്ഞൊരത്യധികഘോരയോധ-
കല്ലോലമാലകളെയെട്ടു നിയോദ്ധൃർ മാത്രം
ഉള്ളോരു തന്നിലയപാലകനായ ധീരൻ
വില്ലാളി ഹന്ത! ചിരമത്ര തടുത്തു നിന്നു. (൬൬)

പാലിപ്പതിന്നു കഴിയാത്തവനാഗനികൂട്ട-
ശാലയ്ക്കു ഘോരമഥ വഹ്നി കൊളുത്തി ധീരൻ;
ആലോലധൂമതതിമദ്ധ്യമതിങ്കൽ നിന്നാ-
ക്കാലേ മഹാനിനദമാണുളവായി ഭീമം. (൬൭)

അത്യന്തമർദ്ദനമകാലജമേറ്റു പാരം
മന്നൽപ്പെട്ടും ഫണമൊടഥ ഫണി ഹന്ത! കീഴിൽ
താങ്ങുന്ന ഭൂവിനുളവാക്കിയതീവ കമ്പം
തന്മന്ദിരം തറ തകർന്നു തെറിച്ചു വിണ്ണിൽ. (൬൮)

പാഞ്ഞെത്തവരെത്തിയ രിപുക്കളിലത്ര പെട്ടെ-
ന്നഞ്ഞൂറുമായിരവുമാളുകൾ നഷ്ടരായി;
വില്ലാളിയായ നിപുണൻ ത്വരിതം ഗമിച്ചു
മീറഠമെത്തിയഥ ചൊല്ലിയുദന്തമെല്ലാം. (൬൯)

പണ്ടേയതിങ്കൽ വിനിവേശിതമായിരുന്ന
നിസ്സാരമാംഗലബലം ബലഹീനനാഥം
വിത്രസ്തമായ് നിജകടിക്കു വെളിക്കു പോലു-
മെത്തുന്നതിന്നധികശങ്ക വഹിച്ചിതപ്പോൾ. (൭൦)

സൈന്യം ബലാലപഹരിച്ചുദ്ധതു ഡില്ലിയിലിപ്പോൾ
ശാസിച്ചിടുന്നു മുഗൾവല്ലഭനെന്നിവണ്ണം
ചിന്നം ജനശ്രുതി പുരംപ്രതി ചെന്നു സേനാ-
വൃന്ദത്തെയൊക്കെയുടനാകുലമായ് ചമച്ചു. (൩൨

നിത്യം തുനിഞ്ഞിതു ശിപായികൾ സായുധന്മാ-
രത്യന്തരോഷയുതമാംഗലഹിംസചെയ്വാൻ ;
നിത്യം സ്വതന്ത്രനിരയാൽ ബലകോപജൂപ-
ക്ഷുത്സ്വം തപ്പുണരിഹാംഗലതം നടത്തി. (൩൩)

യാദൃച്ഛികം കടജനങ്ങളിലാദ്യമായി-
ട്ടുണ്ടായ കോപമയമായ വികാരമേവം
മൂർച്ഛിച്ചു പാര, മചികിത്സിതമായ് വെടിഞ്ഞു
നിഷ്പാരമായ ഗദമെന്നതു പോലെ, ഘോരം. (൩൪)

പെട്ടെന്നു ഡില്ലിയിലുദിച്ച വിശേഷമേവം
കേട്ടന്നു പഞ്ചനദമെന്നതിനിൽ വാഴും
ബംഗാളയോധപരികല്പിതമായ സേനാ-
സംഘാതവും ബത! സമാകുലമായ് ഭവിച്ചു. (൩൫)

എന്നാലതിസ്ഥിരതയുള്ളൊരു ശിബിരവർഗ്ഗം
തന്നാട്ടിനാംഗലനവാധിപരെന്നമാകും
ഓരോ ഹിതം കരുതിയീ ലഹളയ്ക്കു ചേരും
ചേരാതെ തന്നെ നിവസിച്ചിതു നന്ദിയോടെ. (൩൬)

ലാറൻസു ജാൺപ്രഭുവുടൻ സ്വവിധേയരേവം
പോരുന്ന ശിഖഭടസംഖ്യയൊടു കൂടി
ആരബ്ധമാത്രമിഹ സൈന്യജനപ്രകോപം
ശീഘ്രതാപസഹിതം വഴിപോലടക്കി. (൩൭)

ചൊല്ലാർന്ന ലക്ഷ്മണപുരാധിപനായ ഹെൻറി
കല്യൻ തദീയസഹജാതനുമുത്സുകാത്മാ
പക്ഷെ രസക്ഷയമുദിച്ചുടനെ തൻബലത്തി-
ന്നക്ഷോഭിനാംമനോനുവിധം ശമനം തദാനീം. (൩൮)

നാനാവിധം നയപരാക്രമവൈഭവത്താൽ
മാനം കലർന്നൊരവരന്നു തദത്ഭുതം
മൈനാവലംബമൊടു, തത്ര സമുദ്ധമായ
സേനാഗണം സപദി ദില്ലിയിലെത്തുന്നു. (൱൪)

സാമന്തിയാകുമൊരു രാജ്ഞി ഭരിച്ചിരുന്ന
ഝാൻസീപുരത്തിലഥ മ്ലേച്ഛഭടപ്രകോപം
ഉന്നദ്ധമായതുവശാലതിദുസ്സ്ഥമായ
ഉന്നീതിബാധമതിദാരുണമായ്വളർച്ചു. (൱൫)

മൂർജ്ജദ്ധിതാമഹിതരാംഗലഭന്മാർ
ഉൽക്കണ്ഠതയ്ക്കഥ ശീഘ്രതരം ഗമിച്ചു;
'രക്ഷിച്ചിടാമിവിടെ നിങ്ങളെ'യെന്നു ചൊല്ലി-
ച്ചൊല്ലിച്ചു രാജ്ഞിയവരെ ച്ചതിയാൽ വിശങ്കം. (൱൬)

സന്താനഹീനത ഭവിച്ചു തനിക്കു മുന്നം
മാംഗ്ലേയർ മന്നവദിച്ചതുമുള്ളപോലും
ഉണ്ടായ വൈരമവളിങ്ങനെ സാധുലോക-
രക്തങ്ങളാലൊരുവിധം ശമനം വരുത്തി. (൱൭)

ദുഷ്ടത്വമേവമവൾ ചെയ്തതിലന്നു ലോക-
ർക്കുണ്ടായ വിസ്മയസമൃദ്ധി വിളംബമെന്യേ
കാൺപൂരിലുഗ്രതരമായുളവായ സേനാ-
ദ്ദുഷ്ടം ഭുവിയ്ക്കൊരളവിൽ ശിഥിലീഭവിച്ചു. (൱൮)

പണ്ടാംഗ്ലമേച്ഛമടവാളിനിവേശമായി-
ത്തീർന്നുള്ളൊരിപ്രഥിതമാം പുരിയിങ്കലപ്പോൾ
ഉണ്ടായിരുന്നു പരമല്പമൊരാംഗ്ലസൈന്യ-
മന്നാളിൽ പോലെ ബകലക്ഷ്മതിന്റെ മദ്ധ്യേ. (൱൯)

കൈവന്നുയർന്നൊരഭ്യുദയമോ കപ്താനായകൻ പോൽ
സംഘാധിപൻ ഭടരെയുള്ളിലിരുത്തി നേരേ
ഭസ്മീകരിച്ചിടുവതിന്നതിവാഞ്ഛയോടേ
വാഴുന്നവരൊന്നു ജനശ്രുതി പൊങ്ങിയന്നാൾ. (൱൰)

സൈന്യങ്ങളും തദനു ഡില്ലിയിലുത്സവിച്ചു
പൂർണ്ണാലയനൃപതി നിന്ന ചതിഭീതിയോടെ
വൈരം വളൎന്നിളകി ഹന്ത! നിജാധിനാഥ-
ന്മാരോടു തന്നെയതിധീരത പൂണ്ടെതിർന്നു. (൩൭)

മുൻകൂട്ടി വേണ്ടവയൊരുക്കി വസിച്ചിരുന്നോ-
രാംഗ്ലേയരോടു നിജസാഹസകൃത്യമൊന്നും
പററാഞ്ഞു മൂലമവരാകുലഭാവമോടേ
തെററെന്നു ഡില്ലി നഗരത്തിനടർ തിരിച്ചു. (൩൮)

അക്കാലമന്നഗരിതന്നരികെ വസിച്ചു
പേഷ്വാൻെറ ദത്തസുതനാകിയ നാണസാമാ
കേട്ടീയുദന്തമഥ ചെന്നവരേവരേയും
പെട്ടെന്നു തന്നുടയ പക്ഷമനായിച്ചു. (൩൯)

പണ്ടേ പരം വൃത്തിനിഷേധവശാൽ പ്രകോപം
പൂണ്ടായവൻ പഴുതു നോക്കിയിരുന്നിടുമ്പോൾ
താൻ ചെയ്തൊരോഷണിയതിൻ ഫലമെന്നപോലെ
വന്നെത്തൊരീയവസരം വിട്ടുമോ തരിമ്പും ? (൪൦)

ചാടൂക്തിയാൽ ഭടരെയൊക്കെ വശീകരിച്ചു
തന്നായകത്വമതിനെക്കുശലവാൻ വഹിച്ചു
കാൺപൂരിലായവനനാകുലനായ് ഗമിച്ചു
ദുർഗ്ഗോദരസ്ഥരിപുസഞ്ചയമാക്രമിച്ചു. (൪൧)

ഓരായിരത്തിലധികം ഭടരുള്ളിവരേററ
രോധം സഹിച്ചിഹ വസിച്ചിതു ദുർഗ്ഗപാലൻ
മൂവേഴു നാൾ വരെയനാകുല, മേകദേശം
നാനൂറു യോധരൊടു ചെന്നായ വീരാര്യൻ. (൪൨)

പിറേറദ്ദിനം പുലരവേ ശിവനുള്ള വീട്ടു-
മേറേറം പകച്ചു വിരുതേറിയ നാണവീരൻ
"തെറെറന്നു ദുർജ്ജനമിഹ തന്നു ഗമിച്ചു കൊൾവിൻ,
മുററൊന്നുമില്ല പിണി" യെന്നുരചെയ്തു സത്യം. (൪൩)

ദുർഗ്ഗത്തിൽ വാണ സകുടുംബകമായ സേനാ-
വർഗ്ഗത്തിനുള്ള പരിരക്ഷയതിന്നു വേണ്ടി
ചൊൽക്കൊണ്ട ധീരമതിയാകിയ വീരനപ്പോൾ
കൈക്കൊണ്ടു താഴ്മയൊടു താൻ ബലവൈരിവാക്യം. (൩൨)

പെണ്ണുങ്ങൾ വൃദ്ധരഥ ബാലകരും കലൎന്ന
സൈന്യങ്ങൾ ദുർഗ്ഗമതിൽ നിന്നുടനേ തിരിച്ചു
മന്ദം ഗമിച്ചിതുപകണ്ഠഗമായ ജഹ്നു-
കന്യാജലേന പല തോണികളേറിയന്നാൾ. (൩൩)

ആംഗ്ലേയർ തോണികളിലങ്ങു കരേറുവോളം
പാലിച്ചു തന്റെ ശപഥം വഴിപോലെ നാനൻ ;
പിന്നീടു പാപമൊടു ചെയ്തൊരു ചേഷ്ടയാലേ-
യെന്താണവങ്കലൊരു തെററു നിനച്ചു കണ്ടാൽ ! (൩൪)

അഞ്ചാതെ തോണികൾ കരേറിയിഹാംഗലേയ-
രഞ്ചാറു ഖണ്ഡകവെയ്ക്കുവതിന്നു മുൻപേ
തഞ്ചാരവേയഥ തടീയുഗളത്തിൽ നിന്നു
നെഞ്ചാകെയാളു പൊടിയും വെടി കേട്ടിതാരം. (൩൫)

ചൂടേററണഞ്ഞ വെടിയുണ്ടകൾ കൊണ്ടു വൻതീ
കാളിപ്പടൎന്ന പടലങ്ങളിലുഗ്രമായി
കത്തുന്ന തോണികൾ കലൎന്ന നദിക്കഹോ! മുൻ-
പുണ്ടായിടാത്തൊരു മഹാപ്രഭ സംഭവിച്ചു. (൩൬)

ശരോദ്യദ്ധ്വജനകക്ഷത്തിലുമാശു വീര-
ശ്മശ്രുവ്രജത്തിലുമഹോ! സരസം പിടിച്ചു
ഇപ്പുണ്യകൂലമനലൻ തരണീചരന്മാ-
ൎക്കെച്ചുതപദ്രവമനല്പമാചരിച്ചു. (൩൭)

കേശാന്താംശുകമുഖങ്ങളിലഗ്നി പററി
ക്ലേശാതിരേകവശരായ തരീചരന്മാർ
ആശാലവം മനസി തങ്ങടെ ജീവരക്ഷ-
ക്കേശാതെ ഹന്ത! തിരമാലകളിൽ പതിച്ചു. (൩൮)

ഗംഗാവഗാഹപരിപൂതരിവർക്കു വേഗാൽ
സ്വർഗ്ഗാധിപത്യമരുളീടണമെന്നു ചൊല്ലി
തീരത്തിൽ നിരത്തിയണിയായവരെസ്സഹേലം
നാണന്റെ കിങ്കരജനം വെടിവെച്ചു കൊന്നാർ. (൮൫)

അഞ്ഞൂറുപേർ പുരുഷരങ്ങു കരേറിയോരിൽ
നാലാളു മാത്രമഥ ജീവനൊടേ ഗമിച്ചു;
ഇഴവസ്ത്രമെത്തിയ വധുക്കളെയൊക്കെയും ഹാ!
ബന്ധിച്ചു ബന്ധനഗൃഹത്തിലുടൻ നയിച്ചു. (൮൬)

നാണൻ ചിരേണ ചതിയാൽ സ്വമനോരഥങ്ങൾ
നാണം വെടിഞ്ഞു വഴിപോൽ നിറവേറിയേവം
താനന്നു വിഷ്ണുവിനെഴും ദശമാവതാരം
താനെന്നു കീർത്തി മപ്പൂർത്തിയോടേ വളർത്തി. (൮൭)

ഉച്ചൈശ്ശ്രവസ്സദൃശമായ ഹയത്തിലേറി
സ്വച്ഛന്ദമുഗ്രകരവാളുമേന്തി നാണൻ
മ്ലേച്ഛാവലീവിഹതി ചെയ്വതിനായ് വരുന്നു-
ന്നുച്ചൈർജ്ജനശ്രുതിയുടൻ ഭുവനേ പരന്നു. (൮൮)

ഏവം സമാകുലതയാർന്നിഹ ഭൂരിസൈന്യ-
മക്കാലത്തിനാലധികമുത്തരഭാരതോർവ്വീ
കാർ വർഷകാലമതിൽ മൂടിയിരുണ്ടു വർഷി-
ച്ചീടുന്ന ശാരദനഭസ്ഥലിയെന്നപോലെ. (൮൯)

സർവാംഗഭേദമരുളീടിന സന്നിപാത-
സംജാതമാം വികൃതിയേവമണഞ്ഞമൂലം
ആംഗ്ലേയലോകനരപാലകലക്ഷ്മിയാൾ ത-
ന്നായുസ്സു ഹന്ത! വിശയാസ്പദമായ് ഭവിച്ചു. (൯൰)

ആയുസ്സവൾക്കു ശതവത്സരമാത്രമെന്നു
കാലജ്ഞമാനികളെഴും ചിലരന്നു ചൊന്നാർ;
പ്ലാസ്സ്യാഹവപ്രഭവയാമവൾക്കു നൂറാ-
മബ്ദം തികഞ്ഞിടുമവസ്ഥയടുത്തിതപ്പോൾ. (൯൧)

എന്നാകിലും ജ്വരമതാശു നശിച്ചു പിന്നെ
ശ്രീഹേമപാകമുഖവൈദ്യചികിത്സയാലേ ;
ശോഭിച്ചു ദില്ലിയതിൽവെച്ചവളും സുഖത്തെ
പ്രാപിച്ചു ഒരു വരിഷം തികയുന്ന നാൾ താൻ. (൫൮)

സ്വാവാസമെത്തിയെതിർവിട്ടവനൊത്തതാകിൽ
ധ്വംസിപ്പതിന്നു തുനിയും പുലിയേറെ നേരം ;
സാധിച്ചിടാഞ്ഞിലൊടുവിൽ സ്വബലം സമസ്തം
കൈക്കൊണ്ടു ശത്രുവിലടിച്ചുടൻ വീഴുമല്ലോ. (൫൯)

ഇവ്വണ്ണമമ്മുഗളനായകനാം മഹാനാം
മാരാഷ്ട്രനായകനമാത്യസമൂഹമതിൽ
വൈരസ്യമറ്റിടനായപതനം ലഭിച്ചാർ ;
ശേഷിച്ചിതാംഗലകലേശനനാകുലാത്മാ. (൬൦)

അത്യന്തം ഭീമമാമീ ലഹള സകലം,
കേട്ടു സംഘേശരന്മാർ
പെട്ടെന്നിംഗ്ലണ്ടിൽ നിന്നും ബലസഹിതമയ-
ച്ചാര വീരാഗ്രഗണ്യൻ
ക്ലൈവൻ ക്ലൈവിന്നു തുല്യൻ കടുതരമടകി-
ട്ടാക്രമം നീക്കിയാത്മ-
ശ്രീയെപ്പാലിപ്പതിന്നായ് ത്വരയൊടു സപദി വ-
ന്നെത്തിനാനാത്ര വീരൻ. (൬൧)

" മഹാസമുത്പിഞ്ജലം "

എന്ന

ഇരുപത്തൊന്നാം സർഗ്ഗം

സമാപ്തം.

ഇരുപത്തിരണ്ടാംസർഗ്ഗം.

ഒക്ലൈവൻ മഹാമതി പയോനിധിലംഘനത്തെ-
ച്ചെയ്തിങ്ങണഞ്ഞിടുവതിന്നു മുൻപു തന്നെ
യാദൃച്ഛികോപനതമായ വിപത്തിൽ നിന്നു
പാലിച്ചു ഭാരതമിതും പടു ഹേവലാകൻ. (൧)

പാരിച്ച ശിക്ഷികധർമ്മം കളയുന്നതിനും
ഘോരാബ്ധിനൗഗമനത്തിലുമുററ വീര്യം
കാണിച്ചൊരസ്സുമതി കൃഷ്ണപുരോത്ഥവൃത്തം
കേട്ടപ്രയാഗയതിൽ നിന്നവിടേക്കണഞ്ഞു. (൨)

നീലാഖ്യമല്ലപുത്രനായകനോടു കൂടി
മാർഗ്ഗേ മുതിർന്ന ഭടസംഹതിയെത്തുരത്തി
നാളൊന്നിനൊന്നിലധികം ജയമാർന്ന വീരൻ
ചെന്നെത്തിനാൻ സപദി കൃഷ്ണപുരാന്തികത്തിൽ. (൩)

സാമർത്ഥ്യശാലിയിവനാളു വരുന്നതെന്നു
കേട്ടിട്ടുടനതിഭയങ്കരനായ നാണൻ
കാരാഗൃഹത്തിൽ മരുവുന്ന ഹതാവശിഷ്ട-
രാമെസ്സമസ്തരെയുമസ്തദയം വധിച്ചു. (൪)

കന്ദർപ്പബാണമതു പോലുമറിഞ്ഞിടാത്ത
കന്യാജനങ്ങളുടെ നെഞ്ചിലു, മുഗ്രകോപം,
സ്തന്യോപജീവിശിശുകന്ധരയിങ്കലും ഹാ
കഷ്ടം! കഠാരികളിറക്കി കഠോരചിത്തൻ. (൫)

കൃത്തങ്ങളാം ഗാത്രനികരങ്ങളശേഷമാത്തു
ചെന്നങ്ങു ഹന്ത! നിലയാംഗണകൂപമദ്ധ്യേ
ഉത്തുംഗരാക്ഷസജനാധികരൂക്ഷചിത്തൻ
തള്ളുന്ന രോഷമൊടു താനിടുവിച്ചു നാണൻ. (൬)

പാരം ശവങ്ങളെയടക്കിയൊരക്കിണററിൻ-
ചാരത്തു ചാതുരമായൊരു പള്ളിയിപ്പോൾ,
പാരിന്നു പാപമറുവാൻ മൃതനായ മർത്ത്യ-
പുത്രന്റെയക്കുരിശിന്നു വിളങ്ങിടുന്നു. (൭)

പിറേറന്നു ജയമൊടെത്തിയൊരാംഗലന്മാർ
ശത്രുവ്രജാചരിതമാം ചരിതം സമസ്തം,
കീർണ്ണങ്ങളായ തരുണീവസനങ്ങളും ബാല-
കേശങ്ങളും തെളിവിലിവയാൽ വഴിപോലറിഞ്ഞു. (൮)

പേഷ്വാന്വയാംബുധിവിഷായിതനായ നാനൻ
പാപൻ കടന്നടവിതന്നിലൊളിച്ചിതന്നാൾ ;
പിന്നീടു ദുഷ്ടമതിയായൊരവന്റെ നാമം
പോലും ജഗത്തിലിവിടെ ശ്രുതമായതില്ല. (൯)

തൽപ്രാണബന്ധുസചിവൻ ബത! താന്ത്യതോപി
താപം കലർന്നിഹ തരത്തിലുടൻ തിരിച്ചു
ചെന്നാശു സിന്ധ്യയവരോടപ്പുരെ ശരൻ തൻ-
സൈന്യങ്ങളിൽ കലഹബീജഗണം വിതച്ചു. (൧൦)

കാൺപൂർ പിടിച്ചു ബലവാരിധി ഹേവലോകൻ
നീലാഖ്യസൈന്യപതി സേനയൊടൊത്തു നിർത്തി
ഉൽക്കാവരോധനചിരാകുലഹേമുവീര-
സംരക്ഷണത്തിനഥ ലക്ഷ്മണപുരിയെത്തി. (൧൧)

അന്നാളഹോ! കലഹമൂലനികേതമായ
ഡില്ലീപുരത്തിലുമരാതികളാത്തഭംഗം
യാദ്ദുല്ലികാവ്യപരിഖേദവിമുക്തരായോ-
രാംഗ്ലേയരോടു പടയിൽ പരിഭൂതരായി. (൧൨)

ലാറൻസു ശാന്തിയുതപാലനമതിൽ നിന്നു
ചെന്നപ്പുറത്തിനരികേയൊരു പർവ്വതത്തിൽ
ബാണാ വഴിക്കു പുരരോധമതിന്നു പോകും
സ്വീയക്കു നൽകി വിവിധായുധസൈന്യസാരം. (൧൩)

വേർപെട്ടുപോയ മഹി വീണ്ടുമെടുപ്പതിന്നായ്
നേരിട്ട ഘോരമഹവാസരമാജിയിങ്കൽ
തോറവും ജയിച്ചുമവർ ചെമ്മഹോത്സവങ്ങ-
ളോരോന്നു മാസയുഗളം മുഴുവൻ നയിച്ചു. (൯൪)

അന്നേ നിരോധനസനായകവീരരായി-
ട്ടുള്ളോരോ ഗൃഹംപ്രതി നിരോധനസാഹസത്താൽ
അത്യുഗ്രമാറുദിവസം വരെയും നടത്തി
പ്രത്യാഹരിച്ചിതവരന്നഗരം സവീര്യം. (൯൫)

ക്ഷോഭം നശിച്ചളവു പശ്ചിമദിങ്മുഖത്തിൽ
കാണായിതാംഗ്ലപതിതൻജയവൈജയന്തി,
മധ്യാവസാനഗഗനത്തിലമന്ദശോഭം
നൽകുന്ന ചന്ദ്രകലപോലതിലോകനീയം. (൯൬)

രാജ്യം ലഭിച്ചളവിലേ വിട്ടുമനേകവാരം
മൈഴർബല്യമാർന്ന ഗർവ്വമനേയാംഗലന്മാർ,
വീണ്ടും വരായ്‌വതിനു, ദൂരപുരത്തിൽ നിന്നു
സംക്രുണമെന്നു നഗരത്തിലയച്ചിതാരാൽ. (൯൭)

ഉൽകൃഷ്ടവംശമിതു ചെവ്വേ തുലകരാം
ചൊൽക്കൊണ്ടൊരുഷ്ടമ്യപമൗർച്ചക്രികമന്നിരങ്ങി
ഔരംഗസേബസമസംയുതരായ് ബഹാദർ-
ഷാഹാവധിയവർ ഭൂമിയിന്നു ചിരാൽ പതിച്ചു. (൯൮)

ദില്ലീപുരം സപദി വിട്ടു ഹതാവശേഷ-
ന്മാരായ യോധരഥ ലക്ഷ്മണപുരിയിലെത്തി;
തൽപുത്രരോട് ഗുണിസമ്പൃമി ഹോവാക-
ന്നെത്തുമതം സാധകരിപ്പതിനായണഞ്ഞു. (൯൯)

എന്തിന്നു പറഞ്ഞതിന്നു? നരേന്ദ്രരാന്ത്യാ
ക്ഷോഭം യഥാ ബത! പടർന്നു പുരാ വിഷം പോൽ,
ഇപ്പോഴും തഥാ പുനരതായതു പോൽ സമന്താൽ
സംരബ്ധമായിഹ ശമിച്ചു തദീയമെങ്കിലന്ന്യാൽ. (൱)

ഗർവാന്ധരേശകടകത്തുടനാപ്പൃഥ്വാ
ദുർവാഹിനീ ജഡജവാലതയാകിലും താൻ
ചെയ്തില്ല വിപ്ലവമനീത്യവിലംഘിതത്വം
മുചക്രം മഹിക്ക ചിരകാലമകാലഭീനാ. (൨൧)

ദ്വീപത്തിൽ നിന്നു ഭടകോടികളോടു കൂടി
ക്ലൈഡാഖ്യനപ്പൊഴുതിവിടത്ര സമാഗമിച്ചു ;
തെക്കുള്ള സേനയൊടു ബോംബെയിൽ നിന്നു ശീഘ്രം
റോസെന്ന സൈന്യപതിയും പരിചോടണഞ്ഞു. (൨൨)

ക്ലൈഡാതെ ടോപ്പിപൃതനാവൃതമായ കാൺപൂർ
ദേശം പിടിച്ചുടനെ മഹാനയമോടു പൂർവൻ
പ്രാപിച്ചു ലക്ഷ്മണപുരം, രിപുസഞ്ചയത്തെ-
സ്സംഹാരതല്പസദൃശം സഹസാ ഹനിച്ചു. (൨൩)

വീരൻ പരൻ പഥി രിപുക്കളെ വെന്നൊടുത്തു
ഝാൻസീപുരത്തെ,യഥ കല്പിയെ മിക്കവാറും
കൈക്കൊണ്ടു, ടോപ്പിപരികോപിതരായ യോധ-
രാണ്ടുള്ള സിന്ധ്യപുരത്തെയു മാഹരിച്ചു. (൨൪)

മറ്റുള്ള നേപ്പിയർ തുടങ്ങിയ വീരരും തൻ-
സൈന്യങ്ങളോടിടകലർന്നടനങ്ങുമിങ്ങും
ചുറ്റിത്തിരിഞ്ഞു നിജവൈരികളെത്തിരഞ്ഞു
ശസ്ത്രങ്ങൾകൊണ്ടുപഹനിച്ചു കൃതാവധാനം. (൨൫)

ഝാൻസീപുരാവനിപവംശജയായ ലക്ഷ്മീ
രാജന്യനാരിയിഹ സിന്ധ്യപുരാക്രമത്തിൽ
സന്നദ്ധയായ് പുരുഷവേഷമെടുത്തു യുദ്ധം
ചെയ്തീടവേയവളെയങ്ങൊരുവൻ വധിച്ചു. (൨൬)

വീരായിതത്തിൽ വിരുതേറിയൊരീ വരാംഗി
പോരാടി ഹന്ത ! മൃതയായ് സുരനാരിയായി
പോരാതെ വിണ്ണിലെഴുമേതു വിടന്റെ ഹസ്ത-
താരാന്തരമോ ? വിധിനിയോഗമതാരറിഞ്ഞു ? (൨൭)

മാസദ്വയം വനതലത്തിലൊളിച്ചു ഗൂഢം
വാസം കഴിച്ചു ബലനാകിയ ധോപിതന്നെ
ക്ലേശാതുരയാംഗലർ തിരഞ്ഞു പിടിച്ചു വൈരോ-
ല്ലാസാതിരേകമൊടു താനഥ തൂക്കിലിട്ടു. (൮൮)

ചൊൽക്കൊണ്ട വീരഹതിയാലതിയായ പാപം
കൈക്കൊണ്ടൊരാന്ധ്യപുരരക്ഷമഹാംഗലേന്ദ്രൻ
ഉൾക്കാമ്പിലുററ ദയ കൈവെടിയാതെ തന്നെ
ളുഞ്ഞാന്തിയോടു പല ശിക്ഷകളാശു നൽകി. (൮൯)

മുററും ഗതാന്തഗതി കേവലമാശ്രയിച്ചു
കററം നടത്തിയൊരു പാമരസേനകൾക്കും
ഞെററന്നു ഭൂതകൃതജ്ഞനാവരനാംഗലേശൻ
പാരിച്ചു ശിക്ഷ സുതരാം ലഘുവായ് തദാനീം. (൯൦)

വർദ്ധിച്ചൊരീ ലഹളയിങ്കലുമത്ര മുന്നേ
സിദ്ധിച്ച മൈത്രിയെ വിടാതെ വസിച്ചവർക്കായ്
സമ്മാനവും തരണ നൽകി ; മഹാന്റെ കൃത്യം
തന്മിത്രപോഷണമതാതിവിശാലതയും താൻ. (൯൧)

ഇൻഡ്യയ്ക്കെഴും സുകൃതമോ, ഭടർ ചെയ്ത തെററോ,
സംഭാവശവീര്യമരമോ, ജനാരോഗ്യമോ താൻ,
ഭാവിക്കെഴും പ്രബലമാകിയ ശക്തിയോ കൊ-
ണ്ടാവിർഭവിച്ചു ലഹളയ്ക്കിഹ ശാന്തിയേവം. (൯൨)

ദൈന്യർക്കു ഹാനിയിലുമുള്ള സ്വദീപ്തിയെയും
ശത്രുക്കൾ വൃദ്ധിയിലുമുള്ളൊരശക്തിയെയും
സത്യത്തിനുള്ള വിജയത്തെയുമിങ്ങസത്യ-
ത്തിന്നുള്ള തോൽവിയെയുമീലഹളം തെളിച്ചു (൯൩)

നവ്യൻ നൃപന്നു വശമായിതു ശിഖിവർഗ്ഗ;—
വ്യാകുലം മതവി സിന്ധ്യയഹോല്ക്കരന്മാർ ;
നൈഷ്ഫല്യമാർന്നു ബലപ്പെടുന്നു ;- മിങ്ങിതെല്ലാം
ശംസിച്ചു ഭൂമിയുടെയാംഗലരാഗമാർദ്ദവം. (൯൪)

തത്വപൃമർത്ത്യജനവൈരവിലാസമേവം
പക്ഷദ്വയക്ഷയകരങ്ങളെങ്കിലും താൻ
ഒരം രണ്ടുകൂട്ടരുടെയും ബലതാരതമ്യം
കാണിക്ക കൊണ്ടു സഫലത്വമിയന്നു നൂനം. (൩൰൫)

കോപിച്ച സൈനികജനങ്ങടെ ശസ്ത്രധാരാ-
സംഘട്ടമേറ്റമലമാകിയ ശക്തിസാരം
പ്രാപിച്ചു, ഭൂഷണനിസന്നിഭമാംഗലേയ-
സാമ്രാജ്യമന്നധികശോഭയൊടേ വിളങ്ങി. (൩൰൬)

കണ്ടീവിധം കലഹഘോരണി പാർളമെന്റിൽ
കണ്ടെത്തരപ്രതിഭരായ സദസ്യർ വേഗാൽ
ഇൻഡ്യാധിപത്യമഥ സംഘമതിങ്കൽ നിന്നും
സ്ത്രീയാധിരാജ്ഞിയിൽ നയിക്കണമെന്നുറച്ചു. (൩൰൭)

ഉണ്ടാക്കിനാർ കരണമൊന്നവരായവണ്ണ-
മാംഗ്ലേയഭൂവിനടനിൻഡ്യ സപത്നിയായി;
വൈസ്രായിനാമമധികർത്തൃപദസ്ഥനാന്നൻ
കൈക്കൊണ്ടു യന്ത്രണസദസ്സാത കാര്യമേറി. (൩൰൮)

രാജ്യാധിപത്യനയമാർഗ്ഗമശേഷമേവം
പൂജ്യത്വമോടിഹ പരിഷ്കൃതമായ ശേഷം
ചൊൽക്കൊണ്ട ഭാരതമഹീരമണം തദാനീം
വിക്ടോറിയാ സുകൃതശാലിനിയാൾ വഹിച്ചാൾ. (൩൰൯)

വിത്തിന്റെ പണ്ടെലിസബെത്തു വിതച്ചിവണ്ണം
കായ്ച്ചുള്ള രാജ്യതരുവാർന്നിതഹോ!, തദീയൻ
പൈതൃഷ്വസേയന സുതാസുതജംസപുത്രീ-
മെഴ്വഹിജ്ജാർജ്ജുപനാപ്തുസുതന്റെ പൌത്രി. ● (൪൰)

നട്ടുള്ള വിത്തളു ചിരം മുളയെന്നിയെ വാ-
ണൊട്ടേറെ നാളഥ മുളച്ചിഹ വാളമാന്ന
പിന്നെത്തളിർത്തു സുമവും ഫലവും കലന്നി-
ട്ടെല്ലും ശതദ്വയവുമൻപതുമായ കാലം. (൪൰൧)

* വംശാവലി.

ഹെന്റി ഏഴാമൻ, ട്യൂഡർവംശ്യൻ (Henry VII Tudor.)

മാർഗ്ഗരെറ്റ് (Margaret) സ്കോട്ട്ലണ്ടിലെ ജേംസ് നാലാമനാൽ വേൾക്കപ്പെട്ടു. (Married James IV of Scotland.)

ഹെന്റി എട്ടാമൻ (Henry VIII)

എലിസബെത്ത് രാജ്ഞി (Elizabeth, Queen)

ജേംസ് അഞ്ചാമൻ (James V of Scotland)

മേരി, സ്കോട്ട്ലണ്ടുരാജ്ഞി (Mary Queen of Scots.)

ജേംസ്, സ്കോട്ട്ലണ്ടിലെ ആറാമൻ ; ഇംഗ്ലണ്ടിലെ ഒന്നാമൻ. (James VI of Scotland and I of England.)

എലിസബെത്ത് (Elizabeth.)

സോഫിയാ ഹാനോവർ (Sophia of Hanovre)

ജോർജ്ജ് ഒന്നാമൻ (George I of England).

ജോർജ്ജ് രണ്ടാമൻ (George II)

ഫ്രെഡറിക്ക് യുവരാജൻ (Frederick Prince of Wales)

ജോർജ്ജ് മൂന്നാമൻ (George III).

എഡ്വേർഡ്, കെന്റിലെ പ്രഭു (Edward, Dnke of Kent).

വിക്ടോറിയാ (Victoria).

എണ്ണൂറുമായിരവുമൻപതുമെട്ടുമായീ-
ട്ടൊന്നാം വർഷമതിലത്ര നവംബർമാസം
ഒന്നാം ദിനേ ജനതതിക്കറിവിന്നു രാജ്ഞി
വായിച്ചിതൻപൊടു വിളംബരപത്രമേവം:— (൬൧)

“ ഇൻഡ്യാമഹീഭരണമിന്നു മുതൽക്കു സാക്ഷാൽ
നാം തന്നെയേല്പതിനു ഹേതുവുദിക്കയാലേ
സംഘത്തിൽ നിന്നതിനെഴുന്നൊരു ഭാരമെല്ലാം
നേരിട്ടു നാം നലമൊടിന്നു വഹിച്ചിടുന്നു. (൬൨)

“ അക്കമ്പനിക്കിലമരുന്ന ജനങ്ങളെല്ലാം
സദൃശമാമിന്നു മുതൽ നാടിയിൽ നമ്മുടേയും
അന്യാകരാകമധികാരിജനങ്ങളേയു-
മാജ്ഞാപനങ്ങളഖിലം നിറവേററിടേണം. (൬൩)

“ കാനിംഗവീരനധികൃത്യപദേ നിയുക്തൻ
താനങ്ങു വാഴ്ക വഴിപോൽ പ്രതിരാജനായി;
നാനാധികാരമെഴുമന്യതമസ്മദീയ-
സ്ഥാനസ്ഥരെ പോലെ നിജവൃത്തികൾ ചെയ്തുകൊൾക. (൬൪)

“ സാമന്തഭൂപതികളോടു സഖ്യമാർന്നോ-
രാർജ്ജവവൃത്തിയെ നടത്തുക മുൻപിലെപ്പോൽ;
നാമും ചിരപ്രണയമുള്ളൊരവർക്കു വേണ്ടി
പ്രേമാനുവൃത്തി വിധിപോൽ നിറവേററുമെന്നും. (൬൫)

“ രാജ്യം ഹരിപ്പതിനു വാഞ്ഛയൊടെ നൃപന്മാർ
തമ്മിൽ പിണങ്ങിടുകിലായതു നാം സഹിക്കാ;
നാമന്യലക്ഷ്മിയെ ഹരിക്കയുമില്ല; ഭൂമീ-
കാമം ചതിച്ചിടുകയില്ല കദാപി നമ്മെ. (൬൬)

“ നൂനം നരേശരുടെയന്യരുടേയുമോരോ
സ്ഥാനാഭിമാനബിരുദാളി ഹരിച്ചിടാ നാം;
ഭൂവിന്നു നിത്യശമസാധ്യസമൃദ്ധി മേന്മേൽ
താവുന്നതിന്നു നിരവിഘ്നനിശം ശ്രമിക്കും. (൬൭)

" ആംഗ്ലേയരാം പ്രജകളെപ്പരിരക്ഷചെയ്വാൻ
യാതൊന്നു നമ്മെ നയമോടു നയിച്ചിടുന്നു
ചൊൽക്കൊണ്ടൊരാക്കടമ താനിഹ ഭാരതീയ-
സംരക്ഷണാർത്ഥമിനി നമ്മെ നയിച്ചിടട്ടെ. (൬൯)

" ക്രിസ്തീയമായ മതമൊന്നു ധരിപ്പതീ നാ-
മെന്നാലുമന്യമതനിന്ദ വഹിച്ചിടാ നാം ;
സന്മാർഗ്ഗവർത്തികളുടെ വൈദികമായിടുന്നോ-
രാചാരരീതിയിൽ നമുക്കിഹ മൗനമത്രെ. (൭൦)

" നാനാധികാരമണയാർഹരെ നിശ്ചയിപ്പോ-
രാസ്ഥകളഞ്ഞു ജനജാതിമതാദികാര്യം
എള്ളും ഗണിച്ചിടുകയില്ലൊരുനാളുമെന്നു-
മിൻഡ്യാജനങ്ങൾ വഴിപോലെ ധരിച്ചിടേണം. (൭൧)

" നാമത്ര ദുഷ്ടജനവഞ്ചിതസൈന്യകോപ-
ക്ഷോഭം തടുപ്പതിനു കാട്ടി നിജപ്രതാപം ;
ഇപ്പോളലിച്ച ശമമൊത്തുരരീകരിക്കും
ദാക്ഷിണ്യവും വിജിതസാഹസിദണ്ഡനത്തിൽ. (൭൨)

" സർവ്വേശ്വരന്റെ കൃപ കൊണ്ടു വിപത്തൊഴിഞ്ഞോ-
രിബ്ഭൂതലത്തിലിനി ലോകഹിതത്തിനായി
വാണിജ്യശില്പമുഖവൃത്തികൾ വൃദ്ധിയാർന്നു
കാണേണമെന്നു കരുതുന്നിതു നാമജസ്രം. (൭൩)

" നിത്യം പ്രജാകുശലമാണു ബലം നമുക്ക
തൽപ്രീതിയാണരിയ രക്ഷയുമില്ല വാമം ;
ഒപ്പം കൃതജ്ഞത കലർന്നവരിങ്ങു കാട്ടും
നൽപ്രേമമേ പ്രതിഫലം സകലപ്രധാനം. (൭൪)

" നാനാജനങ്ങളുടെ സുഖത്തെ വളർത്തുവാനു-
ള്ളോരോ മനോരഥകവും സഫലീകരിപ്പാൻ
ഈശൻ നമുക്കുമതുപോൽ പ്രതിപൂരുഷന്മാ-
നൽകീടണം മികവുമറ്റധികാരികൾക്കും. " (൭൫)

ഇൻഡ്യയ്ക്കു ഭാഗ്യജയനാടകനാന്ദിയായും
ശത്രുക്കു മൃത്യുസമയശ്രുതിമന്ത്രമായും
സൌരാജ്യലക്ഷ്മിയുടെ ജാതകപത്രമായും
ബ്രിട്ടാനികാവിജയഡിണ്ഡിമഘോഷമായും, (൬൩)

നീത്യാഗമപ്രണവമായുമനേകകൃത്യ-
ശ്രേണീപരിഷ്കരണസൂചികയായുമേവം
വിക്ടോറിയാപ്രഥമശാസനമെന്നതും കേ-
ട്ടന്നാൾ സമസ്തജനവും ബഹുമോദമാർന്നു. (യുഗ്മകം) (൬൪)

മുൻപേ നിരന്തരതപസ്വിനിയായൊരിൻഡ്യാ
വൻപേറിടും മഹിമയാൽ കമനീയയാകും
ബ്രിട്ടാനിക്കീയനൃപലക്ഷ്മിയൊടൊത്തുചേർന്നു
സായുജ്യമംഗളമിയന്നതിയായ് വിളങ്ങി. (൬൫)

ഐക്യാധിപത്യമതുമീശ്വരരാജ്യരത്നാ-
ലാഭത്തിനാലൊരു നവപ്രഭ ചേർന്നിണങ്ങി
ശ്രീകൈരവ്യമൊല്ലസിതമാം ഹരിതന്തരസ്സും
പൂന്തിങ്കൾ പൂണ്ട ഹാരമെഴുപിയുമെന്നപോലെ. (൬൬)

ഭാഗ്യത്തിനാൽ സുമതിയാം വിധി തന്നെ ചെയ്ത
യോഗ്യതപമേറിടുമൊരീ വലുതായ ബന്ധം
അന്യോന്യകാന്തിപരിപോഷണലോഭനീയ-
മെന്നും വിളങ്ങിടുക ലോകസുഖത്തിനായി. (൬൭)

പൌരസ്ത്യാംബുനിധിക്കെഴും കരകളിൽ സാംയാത്രികത്വംമഹാ-
ദൈശ്വര്യശ്രീയൊടിയന്ന തൻപ്രജകളത്യുത്സാഹവാരാശികൾ,
ശത്രുത്വങ്കരരായ സാഹസികൾതൻഹസ്തത്തിൽനിന്നും ഹരി-
ച്ചപ്പിച്ചുള്ളൊരു ഭൂമിതാനിതറിഞ്ഞീടുന്നു വിക്ടോറിയാ.
(൬൮)

"രാജ്യശ്രീപരിഗ്രഹം"

എന്ന

ഇരുപത്തിരണ്ടാം സർഗ്ഗം

സമാപ്തം.

ഇരുപത്തിമൂന്നാം സർഗ്ഗം

ആംഗലസാമ്രാജ്യമിദം
ഭംഗിയിൽ നിർവൃതമായ് വിവരിച്ചെന്നാലും
ശേഷവിധാനത്തെ മുദാ-
ശേഷാഖ്യാനമൊന്നതിനായ് വാഞ്ഛിച്ചു. (൧)

വിഗ്രഹമടങ്ങിയ ശേഷം
പ്രതിരാജസ്ഥാനമാർന്ന കാനിംഗാഖ്യൻ
ദീപാവലിവിരതിയിൽ മങ്ങലൊട്ട
ചേർന്നൊരു ശരാവു പോലെ പരിശോഭിച്ചു. (൨)

ശ്രീയും വാണിജ്യവിതതിയെ
വിട്ടഥ ബൃതാനിക്കിയനൃപപീഠത്തിൽ,
രത്നാകരമതിൽ നിന്നാ-
ക്കല്പമൂർത്തികളിലൊന്നു പോലെ ചെന്നു വിളങ്ങി. (൩)

റാണിയുമധികാരം പ്രതി-
രാജനിലർപ്പിച്ചു രാജ്യഭരണം ചെയ്താൾ;
ശോഭിപ്പിക്കുന്നല്ലോ
ദീപത്തിൽ ദീപ്തി ചേർത്തു വസ്തുസാർത്ഥമിതരൻ. (൪)

പ്രാജ്ഞൻ പ്രതിരാജൻ തൻ-
പ്രജകളുടെ ഹിതമൊന്നിൽ വാഞ്ഛ പൂണ്ടു, ചിരം
പ്രശമമിയന്നൊരു രാജ്യേ
പ്രാരംഭിച്ചാൻ മനോജ്ഞതന്ത്രകലാപം. (൫)

വൈരമതി കലർന്നൊരു പീനൽ-
ക്കോഡിവനഥ നവ്യമായ് ചമച്ചു മനോജ്ഞം;
മരാളി മദാനൊഥിയൊ-
രായുള്ള മൂലപ്രമാണമിതും നിയതം. (൬)

ജാനപദവ്യവഹാരം
ശിക്ഷാനയമെന്നിവയറിന്റെ രീതികളെ
അധികാരികളറിവാനാ-
യവയങ്ങാക്കിച്ചു നടവടിക്രമയുഗളം (൭)

കരസംഗ്രഹണം സാഹസ-
മിവയിലുമുണ്ടാക്കി നിയമതതിയവനാദ്യം;
ചിലതടെ ദൃഷ്ടിയാവതു പുന-
രവനു പുകഴ്ക്കു ഗൌരവമായില്ലേതും. (൮)

അവനധികാരം കൈവി-
ട്ടറുപതു രണ്ടൊന്നാമാണ്ടിലെത്തി ഗൃഹത്തിൽ,
അചിരേണ മഹീരമണ-
ക്ലേശാവഹമെഹനാന്തിമലയവും. (൯)

എല്ഗിൻപ്രഭുവഥ കീർത്തി സ-
മുജ്ജ്വലിതൻ പ്രതിരാജ്യമായിഹ വന്നു;
പഞ്ചനദേ ചമ്പലമാം
ബഹാബിവർജ്ജനത്തൊടേറാതായവനത്രേ. (൧൦)

ഒന്നരവർഷം മാത്രം
ചെന്നളവൊരു താന്തനായവൻ മൃതനായാൻ;
ഉത്സ്യം പ്രതിരാജപദം-
തന്നിലുടൻ വന്നുചേർന്നു ലാറൻസു മഹാൻ. (൧൧)

മുന്നം സൈനികകലഹേ
പഞ്ചനദം രക്ഷചെയ്തു വിഖ്യാതനവൻ
ഇന്നു സമാധാനത്തൊടു
മന്നിനു ശാസിച്ചു മഹിതവീര്യപയോധി. (൧൨)

രഷ്യാപതി പലകുറിയും
നിജരാജ്യാനന്തരമാഫ്ഘാനസ്ഥാനത്തിൽ
പ്രവേശിച്ചതു കണ്ടിട്ടും
സ്വസ്ഥത കൈവിടാതെ വാണു മഹാത്മാ. (൧൩)

പരനോടെതിൎപ്പതിൽ വിമുഖൻ
സ്വതന്ത്രപാലനത്തിലെന്നാകിലും നിപുണനാമവൻ
ഹിമവൽപാദേ വിധിതമാം
ഭൂട്ടാൻരാജ്യാംശമൊട്ടടക്കിയെടുത്താൻ. (൯൪)

പല വിക്രമവിഭവത്താൽ
ബഹുമതി രാജ്ഞിക്ക തന്നിലുളവാക്കിയവൻ
കാലേ ജോലി വെടിഞ്ഞാ-
നഥ തൽപദമാൎന്ന മേയോവാം പ്രഭുവീരൻ. (൯൫)

പാമരർ മുതൽ പണ്ഡിതരും
പ്രാകൃതർ മുതൽ ഭൂപരും വരെയെല്ലാരും
അവനിൽ സൌജന്യാദിക-
ളുള്ളതെന്നതി കണ്ടു പൂണ്ടു പരമനുരാഗം. (൯൬)

റഷ്യരാക്രമമെന്യേ
രക്ഷിപ്പതിനായ് സ്വരാജ്യമുള്ളനായവിഭവാൽ
അഫ്ഘാനാപതി ഷീരാലിയെ
വശനാക്കിയവൻ സമാദരിച്ചു സദസ്സിൽ. (൯൭)

അന്നാളിഹ വിക്ടോറിയ-
തന്നുടെ രണ്ടാമനായ സുതനതിമാന്യൻ
വന്നോരോ നഗരങ്ങളെ-
യുന്നതമതി കണ്ടു പാരമഭിനന്ദിച്ചു. (൯൮)

വരവിൽ കൂടിയ ചെലവിന
പരിഹാരം വേണമപ്പോൾ വരുത്തി നയത്താൽ
കൃഷികൾക്കും ഗുണമതുളി-
ക്കോശസമൃദ്ധിക്ക ബുദ്ധിമാൻ ശ്രമിച്ചു. (൯൯)

ഏവം വിവിധാരംഭ-
വ്യഗ്രതയെഴുമിവനൊരിക്കലാൻഡമനാഖ്യം
ദ്വീപം ഗതനായ് കഷ്ടം!
നിഷ്ഠൂരാസിതനാമൊരുത്തനാൽ ഹതനായി. (൯൯)

ദ്രവ്യാഗമവൃദ്ധിക്കായ്
ഭവ്യനിവൻ ചെയ്ത നീതികളെ നിരവോരാൻ
ദ്രവ്യാഗമപണ്ഡിതന്മാം
നാർശ്ശ്രൂകിനെ നിശ്ചയിച്ചിതുടനെ രാജ്ഞി. (൨൭)

മഴയില്ലാഞ്ഞതുമൂലം
ദുർഭിക്ഷമുടൻ പടൎന്ന ബംഗാളത്തിൽ ;
വിവിധമുപായം കൊണ്ടതു
സപദി നശിപ്പിച്ചതേയിവൻ മഹിതാത്മാ. (൨൮)

മന്നവരോഷത്താലേ-
യന്നു ബറോഡയിൽ വളൎന്ന വിവിധാനൎത്ഥം ;
ധന്യനടൻ തൽപദമതി-
ലന്യനെ വാഴിച്ചൊഴിച്ചു ലോകാതങ്കം. (൨൯)

അവരുടെ കാലത്തിൻഡ്യാ-
നവവിഭവം കാണ്മതിന്നു കൌതുകമോടെ
രാജ്ഞിപ്രഥമകുമാരൻ
ശ്രീമാനിവിടത്തിൽ വന്നു യുവരാജൻതാൻ. (൩൦)

“ മന്നവനാകുന്നീശ്വര”--
നെന്ന മഹാസൂക്തിവചസ്സിനാൽ നൃപരാഗം
ചൊരിഞ്ഞീടും ഹിന്ദുജനം ,
കണ്ണുകളാലാസ്വദിച്ചു യുവനൃപതിയെ. (൩൧)

നൃപനും പ്രമുദിതനായ്പ്ര-
ജകളൊടും, പ്രകൃതിതന്റെ മഹിമകളാലേ
ഉളവായ സമൃദ്ധിയോടും
വിലസുന്നൊരിൻഡ്യ കണ്ടു മോദം പൂണ്ടു. (൩൨)

വയറിവിൻകൂടിനെ നീക്കം
സുരഭിലമാം മക്കിനൊന്നിലത, മതിവിശദം
നിശി നീലാകാശത്തിൽ
മിന്നി വിളങ്ങുന്ന ചാരുതാരാതതിയും, (൩൩)

പല പല നഗരം ഗ്രാമം
മലകൾ മരുസ്സുകൾ വനങ്ങൾ തടിനികളിവയും,
പല പല രാഷ്ട്രകൾ ഭൂഷകൾ
വെവ്വേറെയാചാരജാതികളുമുള്ളവയും, (൨൮)

ജീർണ്ണം പുരാണമില്ലം,
പൂർണ്ണപ്രഭമായ നവ്യശില്പവുമമലം
ഇന്ന മഹീഭാഗങ്ങള-
മന്ദം കണ്ടിഹ രമിച്ചു നൃപതി ചിരേണ. (വിശേഷകം) (൨൯)

ഏവം സഞ്ചാരസുഖം
സേവിച്ചഥ തൻഗൃഹത്തിനായ് പോയീടും
യുവരാജനു പിറകേ താൻ
പ്രതിരാജനുമന്നു ജോലി വിട്ടു ഗമിച്ചു. (൩൦)

അഥ വിട്ടൻപ്രഭുവിനെയീ-
യധികാരം പാഞ്ചവർഷികം പ്രാപിച്ചു
ഒരുതരുവതിൽ നിന്നും മറു-
തരുവിനെയ്യുലക്ഷ്മിതന്റെ വിഭവം പോലെ. (൩൧)

ഇഹ ഭാരതലക്ഷ്മി
വിജയനിമിത്തം വരിച്ചിതാംഗലവരരെ ;
ഭാവതം ഭാരായിക്യാ-
ലവളെ മഹാരാജ്ഞിയിങ്കൽ വെച്ചിതു കാലേ. (൩൨)

ഏവം വിക്ടോറിയയാൽ
ഭ്രുവിതു ഘനം ഭരിച്ചു രാജ്ഞാധിപതിയായ് ;
എന്നിലുമവരുടെ ദേഹം
കണ്ടിട്ടില്ലിവിടെ വാണിടുന്ന ജനങ്ങൾ. (൩൩)

അതു മാത്രവുമല്ലീക്കഥ-
യറിയിച്ചീടുന്ന ഭൂരിഭോഗവിലാസം
കലശനൊരഭിഷേകാ-
ദ്യുത്സവമിവർ കണ്ടതില്ല കേട്ടതുമില്ല. (൩൪)

പണ്ടേ രാജൈശ്വര്യം
പൂണ്ടൊരാസ്ഥാനകുശലരെ നിരസിച്ചു, താം
കണ്ടീയാംഗലർ മാറി കൈ-
ക്കൊണ്ടോരെന്നുള്ളിലോർത്തു പാമരലോകം. (൯൫)

ഭേദ്യനരേശരമാംഗല-
നാഥത്വം കൊണ്ടുഴറിച്ചു പാരതന്ത്ര്യതയാൽ
സമ്രാട്സാമന്തതയുടെ
സംബന്ധം വിഷമമെന്നു വിഭ്രമത്തുണ്ടു. (൯൬)

വിജയമുടമ്പടിയിവയാൽ
വൈദേശികവശ്യഭാവമിങ്ങിയലട്ടേ ;
ഏതിലുമേതദ്രാജനീ-
പുഷ്ടിയോഗ്യതയസാധ്യമെന്നവരോർത്തു. (൯൭)

അതുമല്ലവർ ലോകനാഥൻ,
റഷ്യാനൃപചാരർ ചെയ്യുമെന്നുണ്ടിയാലേ
അവനിയമാംഗലവീര-
ക്തിയായി വളർത്തിടുന്നതിനു മുതിർന്നു. (൯൮)

ഇങ്ങനെ പല ദുർല്ലക്ഷണ-
മിങ്ങു നിരീക്ഷിച്ചു സുമതി, ലിട്ടൻ പ്രഭുവും
പ്രതിവിധിയിദ വിക്ടോറിയ
സമ്രാട്പദമേല്പു തന്നെയെന്നു നിനച്ചു. (൯൯)

കല്പനതിന്നഥ വേണ്ടവ-
യെല്ലാമേ ചെയ്തു പൂർവ്വസമ്രാട്പുരമാം
ഡില്ലിയിൽ നവബാഹുവിധവിഭ-
വോല്ലാസം നൃപസദസ്സു വടിവിൽ നടത്തി. (൱)

ദേശ്യമഹീപാലന്മാർ
മണ്ഡലപാലകർ ബലേശാമാത്യന്മാർ
ഉപലർത്തുർത്തമുഖ്യ-
ന്മാരിവരെല്ലാമതിലഹാമന്ത്രിതരായ്, (൱൧)

കാഞ്ചനമയകഞ്ചുകവും
മണിമയമകുടവുമണിഞ്ഞു പരിജനസഹിതം
നൃപവരപത്നിയുമൊത്തു മുന്നം
പ്രഭുവർ മുന്നൂറുമത്ര ചേർന്നു വിളങ്ങി. (൩൧)

സ്വാഗതമുരചെയ്തവരൊടു
സംഗതനായ് വൈസ്രായി നിജമഹിഷിയൊടേ
ചത്വരത്തിൽ ചമയിച്ചൊരു
ദന്തിയിലേറിത്തിരിച്ചു പുരമതിലെല്ലായ്. (൩൨)

യാത്രോത്സവമിതു കവിവയ-
നേത്രം കൊണ്ടന്നു കണ്ടു കാളിന്ദി മുദാ
ശ്രീരാജസൂയയാഗം
ചെയ്തോരു ധർമ്മാത്മജന്റെയവഭൃഥമോർത്താൻ. (൩൩)

ചട്ടയണിഞ്ഞൊരു നെഞ്ചും
ജാലിക ബന്ധിച്ചതായ തുമ്പിക്കൈയും
മുകപണിമസ്തകവുമെഴും
ചമയക്കരിനിര ചമൽക്കരിച്ചു ജനത്തെ. (൩൪)

സകലവിഭൂതിമനോഹാ-
മിഹ നൃപതിസമജ്യഹോ! നടന്നിടുമ്പോൾ
മണികാഞ്ചനാഞ്ചിതാവലി-
യല്ലാതില്ലായിതന്നു വീഥിയിലൊന്നും. (൩൫)

തനുഘനസൌവുകളുടെയൊളി
തങ്കം വല്ലതു കൊണ്ടു നിർമ്മിച്ചവയാം
കൂടാരങ്ങളിലസുഖം
കൂടാതിഹ ചില ദിനങ്ങൾ വാണു നൃപന്മാർ. (൩൬)

മയസഭ,യിന്ദ്രപ്രസ്ഥം,
മഹിതമയൂരാസനം കലർന്നൊരു ദില്ലി
ഇവയാലിശ്രസ്മരണമാ-
വിഭവമുദിച്ചില്ല മുന്നമിദ്ദേശത്തിൽ. (൩൭)

ഓരോരോ നൃപരെയുമഥ ത-
ച്ചിഹ്നവത്തിനു ചിതമായ സൽക്കൃതി ചെയ്തു
പാരമേറെക്കാര്യദർശി
പ്രതിഹാരപാലനെൻറയന്തികത്തിൽ നയിച്ചു. (൩൯)

ചിത്രനിവേശിതനായാതി-
ചാണയുഗത്തിനാട്ടുള്ള തന്റെ വഹത്തായ്
അവനും നൃപനെയിതത്തി ;
നവമൊരു കൊടിയിഹ നയിച്ചു യോധർ തദാനീം. (൪൦)

ആംഗലമകടാങ്കത്തിൻ-
കീഴ് സിംഹകേതനമണിഞ്ഞതാമക്കൊടിയെ
പീഠത്തിൽ നിന്നെടുത്തി-
ട്ടവനു കൊടുത്തേവമതുളിനാൻ പ്രതിരാജൻ. (൪൧)

" ഇനു സഖേ! സാമ്രാജ്യം
ചേർന്ന മഹാരാജ്ഞിതൻപ്രസാദമിതറിക ;
അന്യോന്യമുള്ള ബന്ധം
നന്ദിയൊടിതിനാൽ ഭവാൻ സ്മരിക്ക സദാപി. (൪൨)

സാപ്രതിമാങ്കിതമാമി-
സ്സുപ്രഭ കോലും സുവർണ്ണമുദ്രികയേയും
താൽഭൂഷണമാക്കുവതി-
ന്നൻപ്രീതി കലർന്ന രാജ്ഞി കല്പന തന്നാൾ. (൪൩)

സമ്രാട്ടിൻ പ്രീതിക്കും
സുമഹിതമീയുത്സവത്തിനും സ്മാരകമാം
ഇതു കലയനമായ് വിലസുക
സുചിരം താൽപുത്രപൌത്രസന്തതിയോളം." (൪൪)

എന്നരുൾചെയ്തതണപ്പു-
മിന്നും മൃദുവായ പട്ടതിൽ പരിണദ്ധം
മുദ്ര കഴുത്തിൽ ചേർത്താ ;-
നവനാദു കൈക്കൊണ്ടു മൂർത്തനിജരാഗംപോൽ. (൪൫)

അഥ സഭകൂടിയൊരെഴുപ-
ത്തേഴാമാണ്ടിന്റെയൊടുവിലുള്ള ദിനത്തിൽ
ആരിയ വിളംബരമതിനുടെ
വായനയും വേണ്ട വിധമൊട്ടു നടന്നു. (൬൬)

പാതിക്കുളിർമതിവടിവിൽ
കെട്ടിയ വലുതായ രണ്ടു പന്തലിനിടയിൽ
അറുകോണുകൾ കലരും ശ്രീ-
സിംഹാസനമണ്ഡപം പാരം ശോഭിച്ചു. (൬൭)

തൂണുകൾതോറും സമ്രാ-
ജ്ഞകളാലംകൃതി കലർന്നു,മുൻപിൽ വിളങ്ങും
പന്തലിൽ നൃപതികൾ നിജനിജ-
കേതനമണിയിച്ച പീഠനിരയിലിരുന്നാർ. (൬൮)

പിറകെയുള്ളൊരാസന-
നിരയിൽ പ്രേക്ഷകരിരുന്നു ഭൂവാപ്യർ;
ഇതിനുടെയിടയിൽ കൂടി-
ട്ടുള്ളിൽ പോവാൻ വിളങ്ങിയൊരുവഴി തത്ര. (൬൯)

ഐപൃ്യാധികൃതരാരാം
ഉദ്യോഗസ്ഥരിരുന്നു നൃപരൊട്ടു കൂടി
അഭ്യാസനാദിചിന്താ-
വിരഹിതമായിക്കലർന്ന തരണിയമതും. (൭൦)

ഇതിനായിവിടെ വരുത്തിയൊ-
രിംഗ്ലീഷ് സേനകൾ വടക്കുഭാഗത്തായും
അവനീനായകസേനക-
ളണിയണിയായ് നിന്നു തെക്കുഭാഗത്തായും. (൭൧)

സഭയുടെ യോഗമിവണ്ണം
സന്നാഹം പൂണ്ടു; സാക്ഷിയാം ദിനമണിയും
അംബരമധ്യഗനായാൻ;
പ്രതിരാജാഗമനതൂര്യരവമഥ കേട്ടു. (൭൨)

ദയിതയൊടെത്തിട്ടുമവരോ-
ന്നനകർ ഭേരികളുയർത്തിയഭിവന്ദിച്ചാർ ;
ഒരുമിച്ചുടനെഴുന്നേററിളു
പെരിയ സമസ്തകപുഷ്കരമൊന്നതുപോലെ. (൫൪)

സിംഹാസനസ്ഥനായാ-
നവനാഥ സഭയും സമോദമുപവേശിച്ചു ;
സാരോദാരാർത്ഥയുതം
ശാസനമെഴുന്നൊരു വന്ദി വായിച്ചു തദാ. (൫൫)

അതു തീർന്നതു പൊഴുതിൽത്താ-
നതുലിതബഹുകാന്തികലിക നലമൊടു വിലസും
സാമ്രാജ്യക്കൊടിയധികൃതർ
സമ്യക്കായ് വിസ്തീർണ്ണമാക്കിയുയർത്തി മനോജ്ഞം. (൫൬)

മറവുള്ളവരെയുമിക്കഥ
തെരെറന്നറിയിച്ചിടുന്നപോലെ തദാനീം
ഊററമൊടിങ്ങു മുഴങ്ങി
ഝുരററന്നാചാരവെടികളതിപടുഘോഷം. (൫൭)

അണിയണിയായി നിരന്നോരു
ഭടരുടെ നാളികാളികളിൽ നിന്നുദിതം
അണിവെടിയുടെ പടുനിനദ-
മതികൗതുകം ജനതതിക്ക നൽകി മനസ്സിൽ. (൫൮)

ധ്വനിയിതടങ്ങിയ പൊഴുതിൽ
കനിവൊടെഴുന്നൊരു വൈസ്രായി ഗഭീരം
സരസോദാരവചസ്സാൽ
സാമമുപസംഹരിച്ചു സഭയെ മഹാത്മാ. (൫൯)

ഒന്നായഥ സാമാജിക-
വൃന്ദമെഴുന്നൊരു നിന്ന സമയത്തിങ്കൽ
ബഹുവിധവിജയോൽഘോഷണ-
കോലാഹലമധികമുച്ചമത്ര മുഴങ്ങി. (൬൦)

എല്ലാസ്ഥലത്തിലുമൊരേ സമയത്തിലേവം
തുല്യം നടത്തിയൊരു ശാസനഘോഷണത്താൽ
വിഖ്യാതമാക്കി നിജജാതസാർവ്വഭൌമ്യം
വിക്ടോറിയാ മഹിയെയിന്നു ഭരിച്ചിടുന്നു, (൧൦)

മുന്നം മുപ്പതൊടെട്ടിലെത്തി വിവസ്വം
ക്രിസ്ത്വബ്ദമൊരായിര-
ത്തെണ്ണൂറിൽ സ്ഥാപിതമാമഹന്റെ മകുടം
കൈക്കൊണ്ടു വിക്ടോറിയാ
നാനായേറെറാരു രാജ്യലക്ഷ്മിയുടെയു-
ദ്യൽപഞ്ചാശവർഷോത്സവം
മന്നിൽ ചിന്നിയ നാളിലായതിനെ ഞാ-
നേവം പുകഴ്ത്തീടിനേൻ. (൧൧)

• തങ്ങൾക്കുള്ളൊരു ഭക്തിപ്രകടനമതിനായ്
ഭൂമിപന്മാരശേഷം
തിങ്ങും കൌതുകമോടു പൂണ്ടിഹ ബഹുവിധമാ-
ഘോഷമാക്കുന്ന മൂലം
ഇംഗ്ലീഷെന്റു, വിക്ടോറിയയുടെ ഭരണ-
ത്തിന്നു പഞ്ചാശവർഷം
മംഗല്യം പൂർണ്ണമാകം മഹിതമഹമിതാ
ഹന്ത! ശോഭിച്ചിടുന്നു. (൧൨)

സന്തോഷാബ്ധിയിൽ നീന്തുവാനവസരം
സർവ്വർക്കുമേകിയും
സമ്പത്സഞ്ചിതിയോഗരീതിയെ മഹീ-
പാലർക്കഹോ! കാട്ടിയും
സാമ്രാജ്യോജ്ജ്വലസമ്പദംബുനിധിത-
ന്നാഴം ലസിപ്പിച്ചു മി-
ന്നും ഹീരാഗ്ര്യോജ്ജ്വലമാം മഹോത്സവമിതാ!
പാരം വിളങ്ങുന്നതേ. (൧൩)

ബ്രഹ്മാനന്ദൈകഖണ്ഡം ധരണിയുടെ ധനം-
ഭർത്തൃക്കെഴും മാനഭാണ്ഡം
സാമ്രാജ്യത്തിൻപ്രകർഷം പ്രകൃതിയുടെ നൽ-
പ്രേമസംപൂർണ്ണവർഷം
സംസാരത്തിന്റെ സാരം സകലത്തെയുമു-
ത്സാഹലീലാവതാരം
ഭാസിച്ചീടുന്നു പാരം മഹമിതിഹ മഹാ-
രാജ്ഞിതൻകീർത്തിപൂരം, (൩൧)

പ്രാലേയമാമല മുതൽക്കിഹ സേതുവോളം
ചേലേറുമുത്സവമനേകവിധം വിളങ്ങും
സാമ്രാജ്യലക്ഷ്മിയുടെ വിശ്രുതമിപ്പിറന്നാൾ
സന്തോഷമാർക്കധികമായതല്ലെന്നതില്ലാ ? (൩൨)

ക്ഷുദ്രവും ചെറുതുമെങ്കിലുമുറ്റ തേജ-
സ്സാരം കലർന്നതല്ലമാംഗലമന്ദദീപം
ഉത്സവങ്ങളെയിതാ! വിതറുന്നു ചുറ്റും
സൂര്യന്റെ മണ്ഡലമലം കിരണങ്ങളെപ്പോൽ. (൩൩)

പൂർണ്ണേന്ദുമാധുരി കാണത്തിരപ്പുഴതിൽ കാണുമ്പൊഴും, കേളികളും
സ്വച്ഛന്ദം ചോരചെയ്ത പഞ്ചമം കരടമിങ്ങീടുമാറു പാടുമ്പൊഴും
നന്നുൾക്കാമ്പിങ്കലുയരുന്ന രുചികയെട്ടശീലുത്സവപ്രൗഢിയെ-
ച്ചന്തത്തോടെഴുതുന്നതിന്നു വഴിപോൽ ഞാനും തുനിഞ്ഞീടുവൻ. (൩൪)

ചൊല്ലീടാതെയിരിക്ക വയ്യതിനാൽ നന്നെന്നു തോന്നീടിലും
ചൊല്ലാനൊന്നായിലുക്കിടുന്ന വളരും കൈതൃപ്പലം കേവലം ;
ചൊല്ലാളും ഘനകാലമിങ്ങണയവേ ശബ്ദം മുഴക്കീടുവാ-
നുല്ലാസംമയിലെന്നപോൽ തവളയും കൈക്കൊണ്ടിടുന്നില്ലയോ? (൩൫)

ഇങ്ങയൽക്കൃഷ്ണമഹോത്സവം ദിവസമേ, ദുർഭിക്ഷമെന്നുള്ള ത-
ദ്ദാരിദ്ര്യത്തിൽ മാത്രമായിരുന്നപോൽ ഖേദം നിനച്ചീടുകിൽ
സ്ത്രീയാളും കലവാണികൾക്കഹി,തമ്പിനാലുണ്ടാകമന്ദസ്ഥമായോ
ലോകാലോകമതിൻവെളിച്ചു,മിതലോകത്താക്കൾക്കു താൻമാത്ര-
വും. (൩൬)

ഭാമേശന്റെ ജനുസ്സു ബന്ധനഗൃഹേയല്ലായിരുന്നെങ്കിലും
ദൈതേയന്മാർതൻവിജയം വധാന്തമഹോ! ക്രൂരാതിയെന്നെങ്കിലും
കാമം വഞ്ചനയാ മഹാബലിജയം ചോരാതിയെന്നെങ്കിലും
നാരിമാനോതിട്ടമായിരുന്നിതിതിനം തുല്യങ്ങളായ് വല്ലതും. (൮൭)

പേരാളുമുത്സവമിതിങ്കലശേഷഗേഹ-
ദ്വാരാന്തരങ്ങളിലുമുജ്ജ്വലകാന്തിയോടെ
ശ്രീരാജ്ഞി! താവകശുഭാർത്ഥനവാക്യജാലം
താരാളമിങ്ങു വിവിധം വിളയാടിടുന്നു. (൮൮)

എല്ലാ മംഗളവും തികഞ്ഞ ഭവതിക്കെന്താണഹോ! നവ്യമാം
കല്യാണം പറയേണ്ടതെന്നു കരുതിത്തത്ത്വജ്ഞകനായിനു ഞാൻ
എല്ലാരും പറയുന്ന മംഗളഗണം സാഫല്യമാർന്നിട്ടു തേ
നല്ലോണം ഹിതമാകവേ തരണമെന്നർത്ഥിച്ചിടുന്നേൻ ശുഭേ!" (൮൯)

ഭാഗ്യത്താലിന്നു വിക്ടോറിയ ജനനമിതിൻ-
ഷഷ്ടിപൂർത്ത്യുത്സവം നേര-
ഭാഗ്യശ്രീപൂർണ്ണ പൂർവ്വാധികപുരുവിഭവം
ലോകർ കൊണ്ടാടിടുന്നു;
തൽകാന്തിപ്രൗഢി തന്നീടിന നവകവിതാ-
കൈരളീകാൽ ബാല്യബന്ധം
ഗ്രാമ്യം ഗൈർവ്വാണസൂക്തം കൃതിയിതിലുപയോ-
ഗിച്ചു ഞാനിപ്പൊഴോടേ. (൯൦)

ഏവം ഭാരതചക്രവർത്തിപദമേറുന്നെച്ചുവിളങ്ങുന്നൊരി-
ശ്രീവിക്ടോറിയ റാണിയാം ജനഹിതത്തിന്നായമന്ദാദരം
ആറാമാണ്ടു തികഞ്ഞിടുന്ന മഹവും പ്രാപിച്ചു സൗഖ്യോദയം
മാറാതുള്ള നിജോവി കാത്തു ബഹുനാൾ മേവീടണം മംഗളം. (൯൧)

"സാമ്രാജ്യസിദ്ധി"- എന്ന
ഇരുപത്തിമൂന്നാം സർഗ്ഗം
സമാപ്തം.

മംഗലസാമ്രാജ്യം മഹാകാവ്യം
സംപൂർണ്ണം
ശുഭമസ്തു.

ശുദ്ധിപത്രം.

പുറം.	വരി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
൨൯	൧൪	മാനു	മാൻറ
൩൨	൧൨	പാത്ഥാ	പാൎത്ഥാ
൩൮	൧൭	വാജം	വ്യാജം
൬൩	൨൪	കാര	കാരി
൭൭	൨൨	രാംഗ്	രാം
൮൭	൧൯	ബം	ബ
൯൩	൨൩	ഗേ	ഋംഗ
൯൬	൧൮	നാൻ	നിഃ
൧൧൪	൨൰	ത	ജിത
൧൧൯	൨	പോഗഹ	പോഹ
൧൨൨	൨൰	യത	യധി
൧൨൬	൧൨	ത ഭത	താഭത
൧൫൦	൧൭	വ രൻ	വീരൻ
൧൪൮	൨	ര ത	രാത
,,	൨൨	ഖഷ്ക	ഖഷ്കാ
൧൪൯	൨൬	ഭഖോവ്	ഭഖോവീ
൧൮൭	൨൭	കൢതയെന്നേ	കൢതിയെന്നേ
൧൮൫	൯	ലൃ തം	ലുഠിതം
൧൮൩	൬	വാ ത്തി	വാന്തി
൧൩൭	൫	രവ തൻ	രവർതൻ
൧൩൫ മുതൽ ൧൭ വരെയുള്ള ഭാഗം		ഒക്കെയും കുറച്ചു വായിക്കണം.	
൧൩൧	൧൯	ഭ ന ത	ഭാഗിത
൧൩൨	൧൯	കാശം	കോശം

൧൩൫	൨൭	തെ	തേ
൧൩൭	൧൧	ശ്ലേ ത	ശ്ലേമത
”	൨൧	ജി	ജീ
൧൪൦	൨	ഭാഗ്ര	ഭാഗ
൧൫൧	൨൩	സ്ഥ ത	സ്ഥിത
൧൫൨	൨൩	ന	നദി
”	൨൭	യാന്ത	ഭഛിയാന്ത
൧൬൩	൩	പ്ര വൃ	പ്രാവൃ
൧൬൭	൧	ജ്ഞ	ജ്ഞജ
”	൭	ക്ലത	ക്ലതി
”	൧൩	ശക്ത	ശക്തി
”	൧൩	വത	വതി
”	൨൦	നന്മ	നിന്മ
൧൬൯	൭	ത ൻ	താൻ
൧൭൦	൧൦	വീ	ർവീ
”	൧൨	ദശ്വ	ദിശ്വ
”	൧൮	സ ത	സ്വ്ത
”	൨൪	ത്ഥാ	ത്ഥാ
൧൭൧	൧൦	നിൻ	നിൻി
”	൧൭	പെ ൽ	പോൽ
൧൭൨	൭	സന്ദസം	സന്ദസ്ം
”	൨൦	ക്ലു	ക്ലുി
൧൭൪	൩	തോൽ ി	തോൽവി
”	൧൪	ത ൽ	താൽ
”	൨൨	ത ൽ	തിൽ
൨൦൭	൩	വ തി	വത്തി
൨൧൮	൧൩	യാവവ	യാവവ
൨൧൯	൧൦	നാവ	നവാ
൨൩൩	൨൦	ഷ	ഷട
൨൩൫	൧൧	സന്ദ്രന	സന്ദ്രന

,,	൨൫	പത	പത്ര
൨൬൦	൧൫	യായ	യായ്
൨൫൦	൨൫	ഇല ാ	ഇല്യാ
൨൬൭	൨൭	പളാ	പ്ളാ
൨൬൯	൨൯	പര	പൂര
൨൭൦	൨൨	ലക്ഷമ	ലക്ഷ്മ
൨൯൫	൧൮	സൃ	സ്മൃ
൨൯൯	൧൩	ബാല	ബ്ല

ശുദ്ധിപത്രം ചേൎക്കാൻ ഇടയാകാതിരിക്കത്തക്കവണ്ണം ഇതിന്റെ പ്രൂഫുകൾ മുഴുവൻ വളരെ നിഷ്കൎഷിച്ചു ഞാൻ തിരുത്തിയിരുന്നു. എങ്കിലും ഒടുവിൽ ഇങ്ങനെ ഒന്നുകൂടി ചേൎക്കേണ്ടതായിട്ടാണ് വന്നുകൂടിയത്. എന്നാൽ ഇതിൽ കാണിച്ചിട്ടുള്ള തിരുത്തുകളിൽ അധികവും അച്ചടിയിൽ നല്ലവണ്ണം തെളിയായ്കയാൽ വന്നിട്ടുള്ളവയും, സന്ദൎഭംകൊണ്ട് അറിഞ്ഞു വായിക്കാവുന്നവയും ആകുന്നു.

കെ. സി. കെ. പി.